

Belgeler ve Objelerle

GÖZ HEKİMLİĞİ TARİHİ

Halûk Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu

 **ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ**
zeytinburnu.bel.tr | 444 1984

ZEYTİNBURNU
**TIBBİ BİTKİLER
BAHÇESİ**

Halûk Perk

Belgeler ve Objelerle Göz Hekimliği Tarihi Halûk Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu Halûk Perk

DANIŞMAN - ARAŞTIRMA
Burcu Özdemir

GRAFİK TASARIM

Tuncer Taşdöğen
Pınar Selçuk

FOTOĞRAFLAR
Akadur Töleğen

METİN ÇEVİRİLERİ
İrfan Akça

Bu yayın Zeytinburnu Belediyesi' nin düzenlediği 16. Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali kapsamında 16 Mayıs 2015 tarihinde açılmış
" Halûk Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu - Göz Hekimliği Tarihi Sergisi "
münasebetiyle yayımlanmıştır.

Yayın, Zeytinburnu Belediyesi' nin maddi katkılarıyla basılmıştır.

İRTİBAT ADRESİ
Halûk Perk Müzesi, Gümüşpala Mah. Londra Asfaltı No. 186 Avcılar-İstanbul/TÜRKİYE
hp@halukperk.com

BASKI
Mat Ofset Matbaacılık
Gümüşsuyu Cad. Topkapı Odin Center No. 28/35 Topkapı / İstanbul
Tel/Phone: +90 212 612 24 43

İSTANBUL - 2015 ISBN 978-605-85941-5-9
Kitapta yer alan eserlerin yayın ve fotoğraf hakkı Halûk Perk Müzesine aittir. Yazılı izin alınmadan kullanılamaz.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	4
ÖNSÖZ	5
1. GÖZ HEKİMLİĞİ TARİHİNDEN NOTLAR - Prof. Dr. İlter Uzel	6
2. ŞEREFEDDİN SABUNCUOĞLU'NUN OFTALMOLOJİYE KATKILARI - Prof. Dr. İlter Uzel	16
3. BAŞLANGIÇTAN 1827'ye KADAR TÜRK-İSLAM TIBBINDA OFTALMOLOJİ VE OFTALMOLOGLAR - Prof. Dr. İlter Uzel	18
4. ŞANİZADE MEHMED ATAULLAH'ın MİRATÜ'L- EBDAN VE TEŞRİH- İ BEDENÜ'L-İNSAN'DAKİ GÖZ ANATOMİSİ BÖLÜMÜ - Prof. Dr. İlter Uzel	22
5. GÖZÜN ANATOMİK YAPISI	35
5.1. Sağlıklı Gözün Anatomik Yapısı	35
5.2. Hastalıklı Gözün Anatomik Yapısı	52
6. GÖZ HEKİMLİĞİ İLE İLGİLİ YAYIN ÖRNEKLERİ	55
7. GÖRME ENGELLİLER	60
7.1. Görme Engellilerin Dernek Faaliyetleri	60
7.2. Görme Engellilerin Eğitimi	61
7.3. Görme Engellilerin Kullandıkları Araçlar	62
7.4. Görme Engellilerin Dernekleri ve Yardım Faaliyetleri	64
8. GÖZ HEKİMLİĞİ	71
8.1. Göz Hekimleri	71
8.2. Göz Hekim Kartvizitleri	73
8.3. Göz Reçeteleri ve Klişeler	74
9. GÖZ MUAYENESİ	78
9.1. Göz Hastalık Tanı Setleri	78
9.2. Biyomikroskopi	88
9.3. Mercek Takım Çantaları	93
10. GÖZ BAKIM VE TEDAVİSİ	96
10.1. Göz Bakımı	96
10.1.1. Göz Bakımı ile İlgili Fotoğraflar	96
10.1.2. Sürme ve Sürmedanlıklar	97
10.1.3. Göz Banyo Kadehleri	102
10.1.4. Göz İlaçları	104
10.2. Göz Hekimliği İle İlgili Aletler	106
10.2.1. Antik Dönem Katarakt İğneleri	106
10.2.2. Modern Göz Hekimliği Aletleri	108
10.3. Yapay Takma Gözler	133
11. GÖZ İLE İLGİLİ İNANÇLAR	136
12. GÖZLÜKÇÜLER ve GÖZLÜKLER	146
12.1. Gözlükçüler ve Ruhsatnamesi	146
12.2. Gözlük Cam Ölçüm Cihazları	156
12.3. Gözlük Cam Etiketleri	159
12.4. Gözlük Örnekleri	162
KAYNAKÇA	179

SUNUŞ

Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali 16. yaşına basıyor. Bu nadide kültür sanat faaliyetinin son altı yılına eşlik eden Halûk Perk Koleksiyonları, her yıl birbirinden ilgi çekici içeriğiyle ufukumuzu genişletiyor.

Gündelik hayat pratiğimize dahil olan her unsur bir hatıra bırakıyor. Ama zamanın hafızayı yenen gücü, hem kişisel tarihimizde hem insanlık tarihinde hatıraları giderek silikleştiriyor. Nesiller geçtikçe eski hayatı anlamak ve anlatmak zorlaşıyor. İşte uzak tarihten yakın tarihe, hayatın terkedilmiş unsurlarını biraraya getiren koleksiyonların değeri burada.

Festivalimizin kültürümüze kazandırdığı tıp tarihi sergi ve katalogları dizisi, bu yıl yine önemli bir koleksiyon ile devam ediyor: Göz Hekimliği Tarihi.

Zeytinburnu Belediyemizin bu güzel sergi ve katalogun hazırlanmasındaki katkısı dolayısıyla duyduğum memnuniyeti paylaşıyor, kültür mirasımızın korunması konusunda örnek bir çaba gösteren Sayın Halûk Perk'i kutluyorum.

Murat Aydın
Zeytinburnu Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Zeytinburnu Belediyesi ve Tıbbi Bitkiler Bahçesi ile birlikte 16.'ncısı düzenlenen Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali münasebetiyle gelenekselleşen birlikteliğimiz "Göz Hekimliği Tarihi" ile devam etmektedir.

Göz Hekimliği Tarihi üzerine ülkemizde yapılmış müstakil bir yayına rastlamadık. Daha evvelki yayınlarımızda belirttiğimiz gibi, bizim tarih kitabı yazmak gibi bir iddiamız bulunmamaktadır. Asıl amacımız bu konuda araştırma yapacaklar ile koleksiyon oluşturmak isteyenlere bir yol göstermek, kullanabilecekleri malzeme sunmaktır.

Ancak, bu yayının çok önemli bir ayrıcalığı vardır. Tıp tarihi konusunda ciddi çalışmaları bulunan Prof. Dr. İlter Uzel Hocam'ın Göz Hekimliği Tarihi konusunda yapmış olduğu araştırmalarına kitabımızda yer verdik. Bu sayede kitabımız Göz Hekimliği Tarihi konusunda bilimsel olarak da önemi bir yere sahip olacaktır. Her zaman bana ve çalışmalarına destek vermiş olan kendilerine bu lütuflarından dolayı şükran borçluyuz.

Bu çalışmamızda hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan ve şahsıma güvenip her türlü desteği esirgemeyen Zeytinburnu Belediye Başkanı Sayın Murat Aydın Beyefendi ile değerli ekibinden Başkan Yardımcısı Sayın Erdem Zekeriya İskenderoğlu ile Kültür Müdürü Sayın Veli Koç'a sonsuz teşekkürler.

Tabii ki gelenekselleşen kataloglu sergilerin fikir babası olan ve çalışmalarımda beni yönlendiren ve projelerimizi geliştiren Dostum Murat Çekin Hocam'a ayrıca büyük şükranlar sunarım.

Son olarak teşekkürlerimiz fedakarca çalışan dostlarım Akadur Töleğen, Tuncer Taşdöğen, Celal Yıldırım, İrfan Akça, yardımcıları Burcu Özdemir, Pınar Selçuk ve Ramazan Karakaya şahsında Mat matbaası ailesinedir.

Zeytinburnu Belediyesiyle birlikteliğimizin ve geleneksel kataloglu sergilerimizin devamı dileği ile ...

Halûk Perk

İlter Uzel Tarafından Çizilmiştir

1. GÖZ HEKİMLİĞİ TARİHİNDEN NOTLAR

(Resimli Kronolojik Bir Deneme)

Prof. Dr. İlter UZEL

M.Ö. 2250- İLK OFTALMOLOJİ CERRAHİ ETİK BELGESİ (MEZOPOTAMYA)

Hammurabi Yasaları (M.Ö.1943-1905): Madde 215: Şayet bir kimse tunç bıçağıyla bir yara yapmış olsa ve bu kimseyi hayata kavuşturursa yahut göz perdesini tunç bıçağıyla açmış, bir kimsenin gözünü hayata kavuşturursa 10 Şekel almalı (Şekel: O zaman geçerli yak. 8 gramlık ağırlık birimi). Madde 218: Şayet bir tabib, bir kimseye tunç neşteriyle ağır bir yara (operasyon) yapar ve ölümüne sebep olursa yahut tunç neşteriyle göz perdesini açayım derken gözünü yok ederse, o tabibin ellerini kesmeli. Madde 220: Şayet tabip tunç neşteriyle göz perdesini açar, gözünü harap ederse kölenin bahasının yarısını vermeli.

M.Ö. 1550'ler- EBERS TIBBİ PAPİRÜSÜ (MISIR)

Eski Mısır'da göz hekiminin saygın bir yeri vardı. Göz hastalıklarının sıcaklık, çevre koşullarının kötülüğü ve zararlı haşere nedeniyle çok sık görüldüğü bilinmektedir. M.Ö.1550'lere tarihlenen Ebers papirüsünde 100'e yakın göz hekimliği reçetesi vardır. Bu dönemde adı bilinen bazı göz hekimleri şunlardır: İri, saray göz hekimi olarak birçok yerde adı geçer. Quai: Sarayın göz hekimlerinin başı. 5. Sü-lale döneminde yaşayan Medunefher Nyankduau. "Kuhl" adı verilen ünlü kollir'e adını veren Heliopolis Tapınağının başrahibi Kuy. Göz hekimlerinin koruyucusu, Horus'un göz hastalığını tedavi eden Tot idi. Tanrı Amon da gözleri ilaç kullanmadan tedavi ediliyor, strabizm'i iyileştiriyor ve gözleri açıyordu.

Eski Mısır'da Göz Kapağı Hastalıklarının Tedavisi

"Hayt" olarak adlandırılan blefarit (Romalılar bunu "lippitudo" olarak isimlendiriyorlardı) tedavi edilen göz hastalıklarından birisiydi. Ebers Papirüsü, Reçete No. 415: Sarı sabır(aloes): (1) ölçek; 9; Chrysocol: (1) ölçek; Acı hıyar (kolokent): (1) ölçek; Akasya yaprağı (1) ölçek; Abanoz ağacı kabuğu: (1) ölçek; Soğuk su: (1) ölçek; Dövülür ve merhem yapılır. Sonra kurumaya bırakılır suda tekrar ezilip gözlerin sırtına (göz kapağı) uygulanır.

"Trikiasis" tedavisi için Ebers Papirüsü bu hastalığa 6 paragraf ayrırmıştır: Ebers Papirüsü, Reçete No:424: Kirpikler çekilir. Günlük (olibanum): (1) ölçek; Yarasa kanı: (1) ölçek; Hazırlanan merhem iyileşinceye kadar gözlerle sürülür.

"Şalazyon" tedavisi de yapılmaktadır. Ebers Papirüsü, Reçete No.35; Gözdeki arpacığın tedavi etmek için; Galen: (1) ölçek; Chrysocolle: (1) ölçek; Acı hıyar(kolokent): (1) ölçek; Sarı sabır (aloes): (1) ölçek; karıştırılarak merhem hazırlanır.

"Ektropion" Eski Mısır'da sık görüldü ve tedavisi için reçete as-trenjan ara maddeler katılarak hazırlanırdı.; Ebers Papirüsü, Reçete No.421; Chrysocolle, terebentin reçinesi ve sarı aşıboyası (okr) dövülerek gözlerle sürülür.

"Nehat" Eski Mısır'da konjunktivit'in bir tipi olan trahoma veri-

len isimdi.; Ebers Papirüsü, Reçete No.346; Galen: (1) ölçek; Sarı aşı boyası: (1) ölçek; Nübya toprağı: (1) ölçek; Kırmızı sud kostik (natron): (1) ölçek; Karıştırılarak gözlerin sırtına (kapağına) sürülür. "Pterygion" "adet" olarak adlandırılırdı. Göz kapaklarına, göz içine ve göz köşesine kullanılmak üzere 3 tip reçete önerilmiştir.; Ebers Papirüsü, Reçete No.409 (Birinci Reçete); Galen(1/2) ölçek, akbaba yumurtası (1/2+1/4)=3/4 ölçek Çok ince dövülür ve gözlerin sırtına (göz kapağına) sürülür.

Pupilla "cefed" olarak isimlendirilirdi. Eski Yunan tıbbında "midri-yaz" olarak adlandırılan durumun nedenini bilmiyorlardı fakat pupilla kontraksiyonu için reçete önerilmiştir: (Burada anlayamadığım şey şu: midriasis pupillanın genişlemesi iken, pupilla kontraksiyona miosis adı verilir. acaba dilatasyonu düzeltmek için kontrakte etmekten mi bahsediliyor?) Ebers Papirüsü, Reçete No.345; Yukarı Mısır'ın arsenik sülfürü (1) ölçek, suda ezilir ve sık sık gözlerle sürülür.

Eski Mısır'da gözün beyaz lekesi (lökoma kornea) tedavisi için reçete; Ebers Papirüsü, Reçete No.382; Granit ince döğülür, kumaşta elenir ve gözlerle dökülür.

"Katarakt" Eski Mısır'da bu göz merceğı (krital) hastalığı, "gözlerle su çıkması" olarak adlandırılmıştır. Eski Yunan ve Roma'da katarakt, Yunanca "su düşüşü" olarak aynı anlamdadır. Ebers Papirüsü, Reçete No.385; Kataraktın tedavisi için büyüye başvurulurdu.

"Hemeralopi" yani gündüz körlüğü Eski Mısır'da tedavisinde retina ve optik siniri bilmedikleri halde "şau" adını verdikleri hastalığı ilaçla tedavi etmeyi denemişlerdir. Ebers Papirüsü, Reçete No.351; Sığır karaciğeri (5) ölçek, kızartılıp ezilerek gözlerle tatbik edilir. Çok etkili bir reçetedir.

Eski Mısır'da körlük tedavisi: Ebers Papirüsü Reçete No.382; Birçok körlük vakasında retina ve optik sinir afetini bilmeyen Mısırlılar hastalığa "şepet" adını verip reçete yazmakla yetinmişlerdi. Ebers Papirüsü Reçete No.356; Domuz gözü sıvısı: (1) ölçek; Haki-ki Galen: (1/2) ölçek; Sarı aşı boyası: (1) ölçek; Mayalanmış bal: (1) ölçek; karıştırılır, dövülür, yoğaltılır ve kulağa enjekte edilir, Hasta hemen iyileşir. "Bunu böyle uygula göreceksin, etkili bir reçetedir."

M.Ö.5. YY.- ANTİK YUNAN

Antik Yunan tıbbına bilimsel ve etik nitelik kazandıran Hippokrates (M.Ö.460-370) olmuştur. Eserleri öğrencileri tarafından derlenmiştir. Bu kronolojideki oftalmoloji bilgileri Emile Littré'nin (1800-1881) Grekçe'den Fransızcaya çevirdiği ve 22 yılda tamamladığı 9 ciltlik "Oeuvres Completes d' Hippocrate (1839-1861) tarafımızdan taranarak hazırlanmıştır.

Hippokrates Koleksiyonunda Yer Alan Göz Hastalıkları ve Tedavileri: Gözlerde oluşan şişlik (C.I, s.617); Akut göz hastalıklarında prognoz (C.II,s.115-117); Akut hastalıklarda iyi belirti olmayan uykuda göz beyazı (C.II, s.117) ; Bakırlı göz tozu (C. II,

s. 521); Bakırlı bir formülle tedavi edilen ıslak göz (C.II, s. 521); İçinde “colcothar” olan reçete ile şiddetli göz ağrılarının tedavisi (C.II, s. 523); Ateşte sağ gözün kayması (C.III, s. 43-63), Bandaj ve lapa(kataplazma) gerektiren göz bölgesi yaralarında göze kadar yayılan eripizel (C.III, s.255); “Sözle değil, gözle tanımak, bilmek gerekir” (C.III, s.381); Bir günlük durumda(konstitusyon hareketleri?) (C. IV, s. 495,517); İntermittan olmayan ateş ve yakınlaşan ölüm zayıflığında göz kayması (C.IV, s.521,(499;605,(74)); Gebe bir kında çöken memelerin göze taşınan ağrısı(?) (C.IV, s.533(53)); Göz ağrılarında çeşitli iyileştirme çareleri (C.IV, s. 571(31)); Uykuda görmenin durması (C.IV, s. 557(52)); Göz kızarması(kusma ile birlikte, kötü belirti),(C.IV, s.579(3)); Göz ağrısında saf şarap, sıcak su tatbiki, kan alma (C.IV, s. 591(46)); Gözlerde birikim (C.V, s. 79); Akciğer üzerinden burun deliklerine kadar giden salgıda memeler dışında dikkat çeken gözler (C.V, s. 131(8)); Göz hastalığı için başa uygulanan arpa merhemli sarımsaklı soğuk ıslak kollir (C.V, s.163(22)); Ateşli hastalıkta sağ gözde görülen birikinti (C.V, s. 163(23)); Ateşte gözlerde ağrı (C.V, s. 167); Son diş yakın yerdeki süpürasyondan göz yakınına süpürasyon akması(?) (C.V, s. 169); Causus’ta gözlerde yığılma yapan kanamalar ve aşırı kırmızı yanaklar (C.V, s. 169); Ateşli bir kadın hastada, önce kanamanın görüldüğü sağ gözde yığılma(?) (C.V, s. 171); Dalağı biraz büyümüş, ateşli bir erkekte yığılma ve deri afetleri ile sol gözde yığılma (C. V, s. 179); Göz kollapsı (C.V, s.189); Peripnömonide gözde sarılık (C.V, s. 207(5)); Gözün okla yaralanması (C.V, s.237(49)); Göze iyi gelenler (C.V, s.239(58)); Gözün verdiği kötü belirtiler (C.V, s.275(13)); Gözün uzun süre açık bırakılamaması (C.V, s.277(15)); Göz aktığı zaman boğazda revülsiyonu (C.V, s.285(16)); Aktığı zaman gözün durumu (C.V, s.313(22)); Özellikle Perintos(Marmara Ereğlisi) epidemik öksürük rezidivinde ortaya çıkan niktalopi(gündüz körlüğü) (C.V, s. 341(6)); Gözde kanlı leke (C.V, s. 377-385); Sarı ve kadavraması göz beyazı (C.V, s.397(25)); Göz irinlenmesinde ağrılar gece mi gelir ? (C.V, s.425(57)); Gözlerde olgun maddelerin burun deliklerinden aktığı durumda hafifleyen kronik ve durgun şişme (C.V, s.433(72)); Gözler için fena mercekler (C.V, s.435(76)); Göz ısırtırları için yapılması gerekenler (C.V, s.515(17)); Gözler için kötü origan(yaban mercan köşk) (C.V, s.515(17)); Bulanık gözler (C.V, s. 515(17)); Sabit ve olağanüstü(?) gözler, (kötü belirti) (C.V, s.523(46),633 (221)); Dönmüş dişler (?) (C.V, s.533(84)); Akut hastalıklarda kapalı gözler (kötü belirti) (C.V, s.533(84)); İçe dönmüş ve ürperten gözler(kötü belirti) (C.V, s.533(89)); Hastalığın gözde olmadığı spazmodik kazalarda sabit parlak gözler (C.V, s.555(124)); Gözün içe kayması(uğursuzluk belirtisi) (C.V, s. 601(72)); Arka bölgede rüptürle görülen baş ağrısında gözdeki ağrı (C.V, s. 625(184)); Göz temizlendiği zaman kriz belrtisi (C.V, s. 631(213)); Gözlerde belirtiler (C.V, s. 631(214)); Göz kızarması ve neyi belirttiği (C.V, s. 633(215)); Konvelesansta gözde şişmeler ve neyi anlattığı (C.V, s.633(216)); Ürpertide veya komada içe dönen gözler(kötü belirti) (C.V, s.633(217)); Sık sık hareket eden gözler (C.V, s.644(276)); Hastanın kendinde olmadığını belirtisi olan kazalarda görülen parlak ve sabit gözler (C.V, s.644(276)); Hastanın kendinde olmadığını belirtisi olan kazalarda görülen parlak ve sabit gözler (C.V, s.659(345)); Plörezide ikterik ve puslu göz (C.V, s.667(382)); Seyahat esnasında gözlerin rotasyonu (C.V, s.691(476)); Gözlerin üzerinde başın üstünde yer alan kabartı (C.VI, s. 107); Gözler için emdirilmiş süngerler (C.VI, s.119(1)); Soğuktan sonra gözler daha çok sertleşir (C.VI, s.127); Gözler dış ortama uymaz (C.VI, s.133); Göz ülserasyonu, yıkama ve doldurma(?) (C.VI, s.133); Sıcak gözler için iyi gelir (C.VI, s.155); Gözler kopar ve görme kaybolur(kötü

talih !) (C.VI, s.155); Gözün deskrpsiyonu (C.VI, s. 279,2); Gözün yaşarması göze yansır (C.VI, s.295); Baştan gözler üzerine gelen iltihap (C.VI, s.295); Bu iltihapta kan toplanmasının tedavisi (C.VI, s.299); Göze yaş veya kuru ilaç (C.VI, s.299); Kusmayı provoke etmemek (C.VI, s.299(13)); Purgatifler (C.VI, s.299(13)); Gözde taş bulunursa gözyaşını akıtma yöntemi (C.VI, s.369); Kaşıntıya neden olan kan toplanmasında yumuşatıcı yağlar (C.VI, s. 369); Deri ile kemik arasında bir müköziteden kaynaklanan kan toplanması (C.VI, s.369); Tedavisi; Eğer ağrı devam ederse kemiğe ulaşınca kadar kesi yapılır (C.VI, s.369); Tedavi iyi yapılmazsa bu kan toplanması görme kaybına neden olur (C.VI, s.369); Parlak birikinti (C.VI, s.369); Gözde boşalan kan (C.VI, s. 369); Gözde boşalan kan sonuçları (C.VI, s.369); Gözde kan boşalmasında göze baskı yapan venalar koterize edilir, sonra göz yaşı akıtılır (C.VI, s. 369); Gözden gelen akıntı (C.VI, s.369); Gözden gelen bu akıntı ile orantılı yara (C.VI, s.369); “Gözden çok akla inanılır” (C.VI, s.475); Gözlerin küresi (C.VI, s.551); Sarımsak gözler için kötüdür ? Fötüste gözler saf bir ıslak humorla dolmuştur (C.VI, s.499); İkterik gözler (C.VIII, s.69); Lochi(?) yokluğunda gözlerden akan kan (C.VIII, s.101); Gözler için reçete (C.VIII, s.225(102)); Gözlere yağ sürme işlemleri (C.VIII, s.459); Beyinden gözler üzerinde kan toplanması (C.VIII, s.565(11);569(13)); Gözde skripsiyonu (C.VIII, s. 605); Oluşma modu, membranları (C.VIII, s.605); Humorlar(Humoral Patoloji’de göz hastalıklarına neden olan) (C.VIII, s. 660(41)); Neden göz ağrı (C.VIII, s.660(41)); Kötü Prognoz belirtisi veren göz (C.VIII, s.660(41)); Gözün verdiği fena belirti (C.VIII, s.668); Göz kapakları arasında görülen göz akı(kötü belirti) (C.IX, s.30); Causus’ta net olan göz akması (C.IX, s.30).

M.Ö.1.YY.- ANTİK ROMA

Adı Bilinen Göz Hekimleri:

Antik Roma’da göz hekimleri “Medicus ocularis” olarak adlandırıldı. Mesela Teretius Pitus ve Galius(GAIUS?) ve Nicomedes adı ile bilinen oftalmologlardı.

Antik Roma’da Görme Kusurları ve Göz Hastalıklarının Tedavisi:

Antik Roma’da görme kusurları konusunda Plinius (PLI Nat XI,53,54)” gözlerin fırlak veya çökük olmasının yakın veya uzak görmeyi etkilediğini” yazar.

“Myops” ilk defa Ulpian tarafından kullanıldı. (ULP dıg XXI, 10).

Hemeralopi “İmbecilitas” görme zayıflığı, gündüz görmeye azalma, gece görme yokluğu olarak bilinir.(CEL, MED, VI,32)

Plinius’a göre Romalılar gözlüğü bilmiyorlardı. Neron okumak için yazılara zümrüt taşının arkasından bakardı.(PL, Nat, XXVII, 5).

Körlük “Donaria” oldukça sıkı. Eski Roma’da üst göz kapağı paralizisi’ni Galenus bildirmiş(GAL, Aff, IV,2)

Celsus alt göz kapağının yukarı çıkamayıp asılı kalmasını “lagopytalmus”(lagopytalmus, lagophthalmia) olarak adlandırılmıştır (CEL Med VI, 7, 10).

“Trikiasis” (trichiasis; kirpiklerin göze degecek şekilde içeriye dönüşü) Celsus tarafından tanımlanmıştır(CEL, Med, VII,8).

Celsus, üst göz kapağı kistlerinin göz hareketlerini engellediğini yazmıştır (Cel, Mde, VII).

Arpacık “tuberculum” veya “chalazosis” olarak adlandırılmıştır (CEL, L.).Galenus buna “hydratide” adını vermiştir(GAL, Cor.X,7). Eski Roma’da blefarit tedavisinde Plinius, göz kapağını sertleşti-

ren iltihabı “genae dura” olarak adlandırılmıştır. (PLI.Nat.XXIV). Bu erozyonlu olabilir (PLI Nat.XXIII, 34). “Rude”scabre(PLI nat XX,87), “rugoz genarum scabies” (PLI Nat, XX III, 5) örnek gösterilebilir(?) Hastalığı tanımlayan Celsus iltihap sonunda göz kapaklarının yapıştığını, tedavi için bir sonda ile aralanıp küçük pansuman yerleştirilmesini önerir (CEL, Med VII,7,6). Hafif şekillerinde, “purigenes genarum” kasıtlı göz kapağı vardır (PLI, Nat, XXVII,5). Eski Roma’da “göz kapağı fimozisi “küçük göz kapağı” olarak Celsus tarafından tanımlanmıştır (CEL:Med.VI,6,14)

Antik Roma’da Diğer Göz Hastalıkları Tedavisi

Antik Roma’da konjunktivit de tanımlanmıştır:Celcus konjunktiviti “Gözlerde ağırlı şişlik vardır. “Pituita” humor (yapışkan mukus) artar. Gözyaşı akması, şişlik ve akıntı bir arada olabilir. Tek veya iki gözle olabilir.” sözleri ile tanımlar (CEL.Med.VI,6,1).

Antik Roma’da pterygion, Plinus tarafından “ pterygium” adı ile “korneadaki bir fazlalık” olarak tanımlanır(PLI, Nat.XX,89)

Galenus, pterygium’un tedavisinde yakıcı kollir kullanan göz hekimlerini eleştirir(GAL, Cor,X,11).

Roma’da lakrimal fistül tedavisinde Plinus göz köşesinde oluşan ve sürekli akıntılı lakrimal fistüle”epinyctus” adını verir(PLI Nat. XX,91). Celcus bu durumu “ aegilops”(CEL, Med, VII,77) Plinus ise “syce”olarak adlandırır(PLI.Nat.XX21)

Roma’da Plinus’un “glaucoma” adını verdiği bir göz hastalığı vardır. Fakat hastalığın bu günkü glokom ile aynı olup olmadığı belli değildir. Bu göz içi tansiyon artışı olabilir. Böyle bir durumda Plinus göz içine bir sonda ile girilmesini önerir. Fakat önce sonda bir köpeğin beynine batırılmalıdır(!), (PLI, Nat.XXIX, 38)(Resim)

Roma’da gözün motor kaslarının paralizisinde Galenus’a göre şaşılık ortaya çıkabilir(GAL; AFF.IV,2).

Roma’da pupilla hastalıkları ve tedavisinde Areteus, pupillanın kontrakte olmasını “mydriasis” genişlemesini “platyrasis” olarak adlandırır(ARE, Chr.1).

Plinus, iris ülserasyonunu “argema” olarak adlandırır (PLI, Nat, XX,40).

Antik Roma’da katarakt tedavisini Plinus “oculorum suffusio” olarak adlandırır (PLI, Nat,XXVIII,7). Celcus, kataraktın değişik formları olduğunu yazar. Uygun tiplerinin olgunlaştığında ameliyatını önerir.

Caelius Aurelianus, körlüğe neden olan, “scotomotica passio” denilen ve baş dönmesiyle başlayan bir hastalıktan bahseder (AUR,Chr,1,2). Burada bahsedilen “scotoma”nın görme alanında görüş kaybı ile belirgin “kör bölge” mi, yoksa “scotodonia” başta ağrı, göz kararması ve baygınlık hissi ile seyreden baş dönmesi mi, olması açık değildir.

Roma’da stafiloma (kornea veya sklera üzerindeki iltihabı abartılar) tedavisi için Celsus, gözün yüzeye örtüsünün iç tabakalarındaki gevşeme veya yırtılma sonunda yükselen üzüm tanesine benzeyen bir kıvrımdan bahseder. Tedavisi iplikle veya eksizyonla yapılır (CEL, Med, VII,7,1).

Roma’da göz kanamaları Celsus tarafından tanımlanmıştır. Plinus ise göz kanamalarını “oculi cruentati” olarak isimlendirir (PLI, Nat., XXII,13). Gözde beyaz leke(albugines) Plinus tarafından tanımlanmıştır (PLI, Nat, XXIV,4).

Görme engelenmesi “nubucullae, nubecula” Plinus tarafından tanımlanmıştır (PLI, Nat.XXII, 27)

Gözyaşı akması Plinus tarafından tanımlanmıştır (PLI,Nat.VII 59). Gözde akıntı “hypachyma”, Plinus ve Empiricus tarafından incelenmiştir (PLI, Nat.XXVII, 59;EMP, Med.VIII).

860 Nasturi hekim Huneyn bin İshak’ın (809-877) (Johannitus) Galenus’dan Grekçeden Arapçaya yaptığı tercümelemler arasında “Oftalmoloji’nin 10 Kitabı” da yer almaktaydı.

1000’ler civarı

İbni Sina (980-1037) göz hastalıkları ve tedavisine de yer verdiği “El Kanun fi’t Tıbb’ı yazmaya başladı.

Endülüslü İslam hekim Ebu’l Kasım Zehravi (ölm.1036) “et-Tasrif” adlı eserini yazdı. Eserin 32. kitabı 700 yıl hem Batı’da hem de Doğu’da kaynak eser olarak kullanıldı.

Bağdat’ta İsa b.Ali (Jesus Haly) bir oftalmoloji kitabı yazdı.

1100 Salerno’da İtalyan hekim Benvenuto Graffius (12.yy.) uzun süre önemini kaybetmeyen bir oftalmoloji kitabı olan “Practica Oculorum”u yazdı.

1180 İslam hekim ve düşünürü İbn.Rüşd (1126-1198), Kurtuba’da yazdığı “Kitabü’l-Külliyat fi’t-Tıbb” (Tıbbın Kitabı) eserinde retina fonksiyonları ile ilgili orijinal açıklamalar yaptı.

1330 Barnaba de Reggio bir oftalmoloji eseri “Libellius de Conservanda Sanitate Ocularum”veya Libellus de Conservanda Sanitate Oculorum’u yazdı.

1425’ler Hekim Sinoplu Mümin bin Mukbil “Miftahü’n-Nur ve Haza’inü’üs-Sürur” (Göz Nurunun Anahtarı ve Neşe Hazinesi) adındaki yalnız oftalmolojiye ait eserini yazarak II.Murad’a (1421-1451) armağan etti.

1465 Amasyalı hekim ve cerrah Şerefeddin Sabuncuoğlu (1385-1468) Ebülkasım Zehravi’nin et-Tasrif’inden yararlanarak Türkçe «Cerrahiyyetü’l-Haniyye”yi yazdı. Bu önemli kitapta cerrahi yöntemle tedavi edilen göz hastalıkları bölümleri şunlardır:

1.KİTAP:

- 12.Bölüm: Göze inen suyun tedavisi (katarakt?) (P 23 b) (*);
- 13.Bölüm: Kronik göz yaşarmasının tedavisi(lakrimasyon) (P 24 a)
- 15.Bölüm: Göz kapağı düşmesinin tedavisi (ptozis) (P 25 a);
- 16.Bölüm: Kırpık eğilmesinin tedavisi(ectropion) (P 25 a- 25 b)
- 17.Bölüm: Lakrimal fistül tedavisi(garebum) (P 26 b).

2.KİTAP:

- 8.Bölüm: Göz kapağında siğil tedavisi(verru) (P 60 a)
- 9.Bölüm: Göz kapağında perdenin tedavisi»tolucuk» (yağ kisti) (P 60 a); 10.Bölüm: Göz kapağında kist tedavisi(şırnak) (P 61 a)
- 11.Bölüm: Göz kapağı kesip dikmek(blefaroplasti,) teşmir (P 61-M 58 a) (**); 12.Bölüm Göz kırpık batmasının tedavisi (M 59 a-P)
- 13.Bölüm: Kısa göz kapağının tedavisi(entropion) (M 59 b-P 62 b)
- 14.Bölüm: Alt göz kapağı kısılgının tedavisi(entropion) (P 62 b-63 a); 15.bölüm: Göz kapağı yapışmasının tedavisi(sembleferon) (P 63- 63 b); 16.Bölüm8: Göz pınarındaki eti kesmek(ptyergiumtedavisi) (P 63 b-64 a); 17.Bölüm: Konjonktivada kemozis tedavisi (P 648- P65 a); 18.Bölüm: Panilus tedavisi (M 61 b- M 62 a)

(*) (P): Otofraf yazmanın Paris Bibliotheque National nüshasında ki varak numarasıdır.

(**) (M): Otofraf yazmanın İstanbul Fatih Millet nüshasındaki varak numarasıdır.

1474 12 yy.başlarında yaşayan Benevenutus Grassus’un “ De ocu-

lis Eorumque Egritudinibus et Curis” eseri basıldı ve Oftalmoloji tarihinde ilk matbu kitap olarak yer aldı.

1559 Alman cerrahı Caspar Stromayer kendi katarakt ameliyat tekniği açıklandığı kitabını yazmaya başladı.

1561 Fransız cerrah Pierre Franco (1506-1579 1578???) Lyon’da “Traité des Hernies” (Fıtık Tedavisi) eserinde mesane taşlarının ve kataraktın tedavisini açıkladı. (Herni kitabında katarakt !)

1574 İtalyan anatomist Leone Giambattista (1536-1606), Tessin’de yayımlanan “Anatomici Libri II” (İki Ciltte Anatomi) kitabında göz anatomisi, gözyaşı bezleri, lakrimal kanal, göz kapağı kaslarına birer bölüm ayırdı

1583 Alman cerrahı ve göz hekimi Georg Bartisch (1535-1606 1607???) Dresden’de “Ophthalmodouleia: Das ist Augendienst”ı yazdı. Kitap orbitanın farklı açılardan stereoskopik görünümü için üst üste çakışan resimler içeriyordu.

1585 Fransız oftalmolog Jacques Guillemeau (1550-1613) Rönesans’ın en önemli göz hekimliği eseri olan “Traité des Maladies de l’Oeil”(Göz Hastalıkları) kitabını yazdı.

1586 İngiltere’de yalnız oftalmoloji ile ilgili ilk matbu kitap “A brief Treatise Touching the Presentation of the Eye Sight” (Göz Hastalıklarını Tanıtan Kısa Kitap) Walter Babley(1529-1592) tarafından yazıldı. (http://library.oxfordjournals.org/cgi/pdf_extract/s2-VIII/32/370).

1606 Wilhelm Fabricius Hildanus (1560-1634) 6 ciltlik “Observationum et Curationum Chirurgicarum 1606” adlı eserlerinde karısının gözüne saplanan demir kıymığı bir mıknaatla çekip çıkardığını yazdı.

1611 Alman astronom, matematikçi ve fizikçi Johannes Kepler (1571-1630) Augsburg’da görme mekanizmasını ve lensi tanımladı.

1637 Fransız filozof ve bilgini Rene Descartes (1596-1650), Leiden’de basılan “Discours de la Méthode: Pour Bien Conduire Sa Raison et Chercher la Vérite Dans les Sciences”ı (Metod Üzerine Konuşmalar) yayınladı. Aynı yıl yine Leiden’de yazdığı “La Dioptrique” isimli eseri görme duyumu ile ilgilidir. (Resim).

1640 İki Fransız cerrah François Quarre (17 yy.) ve Remy Lasnier (?-1690) kataraktı tedavisi için uygulanan göz merceğini çöktürme işlemini mükemmelleştirdiler.

1656 Kataraktın lenste lokalize olduğu ilk defa Guerner Rolfinck (1599-1673) tarafından “Dissertationes Anatomicae Methodo Syntetica Exarate” eserinde kanıtlandı.

1706 Fransız asker hekim ve oftalmolog Michel Pierre Brisseau (1631-1717) (1676-1743?) Tournay’da basılan “Nouvelles Observations Sur la Cataracte” (Katarakt Hakkında Yeni Gözlemler) eserinde kataraktın lenste yerleştiğini ispatladı. 1709’da “Traité de la Cataracte et du Glaucoma” (Katarakt ve Glokom Ders Kitabı) adlı eserini yazdı.

1707 Fransız oftamolojisinin babası Antoine Maitre-Jan (1650-1730), Troyes’da “Traité des Maladies de l’Oeil” (Göz Hastalıkları) adlı eserini yazdı. Brisseau’nun fikirlerini 1692’den beri savunan yazar, merceğin opaklığının katarakt lezyonu olduğunu, o dönemlerde inanıldığı gibi merceğin önündeki opak pediküle bağlı olmadığını kanıtladı.

1711 Fransız cerrah, oftalmolog ve rahip Charles de Saint-Yves Paris’te göz hastalıkları kliniği açtı.

1712 Fransız Cerrah Dominique Anel(1679-1730) Torino’da yayımlanan “Obsevationes Singuliers Sur la Fistule Lacrimale” (Lakrimal Fistül Üzerine Gözlemler) eserinde küçük bir şırınga yardımıyla lakrimal fistülde ilk kateteri uyguladı.

1722 Kataraktın from a lying subjecen masse “RemolalıMaubert-Fontaine, Charles Saint-Yves “Nouveau Traité des Malalides Yeux” (Yeni Göz Hastalıkları Ders Kitabı) adlı eserinde gösterildi.

1739 Alman cerrah Lorenz Heister (1683-1758) ciltlik “Institutiones Chirurgicae”ı yazdı.

1745 Fransız cerrah ve oftalmolog Jacques Daviel(1696-1762) katarakt tedavisi için ilk defa lensin çıkarılmasını düşündü ve uyguladı.

1753 Kataraktın tedavisini lens ekstraksiyonu ile gerçekleştiren modern metot Jacques Daviel (1696-1762) tarafından ortaya kondu. 1753’de Fransız Cerrahi Akademisi’ne başarıyla sunduğu”Sur une nouvelle méthode de guérir la cataracte par l’extraction du cristallin” (Merceğin Çıkarılması ile Katarakt Tedavisinde-Yeni Bir Metot) bildirisi büyük ilgi topladı. (Memoires l’Academie Royale de Chirurgie, 2:337).

1755 Alman hekimi, botanikçi ve anatomisi Johann Gottfried Zinn (1727-1759), Göttingen’de, “Descriptio Anatomica Oculi Humani” (İnsan Gözünün Anatomik Tanımı) adlı eserlerini yazdı. Adını taşıyan “zonula” (Zonula of Zinn) ve “annulus” (annulus of Zinn)’i ilk kez tanımladı(Resim).

1759 İngiliz hekim ve oftalmolog William Porterfield (1695?-1696?-1771) Edinburgh’da “Treatise on the Eye, The Manner and Phaenomena of Vision” (Göz Hastalıkları-Görme Olayının Mekanizması) eserlerini yazdı. İki ciltlik eser İngiltere’de bu alanda yazılmış ilk önemli eserd.

1789 Oftalmik cerrahi ile ilgili ilk eser olan “Précis ou Cours d’Opérations Sur la Chirurgie des Yeux” Guillaume Pelliler de Quengsby (1750-1835) tarafından yazıldı. Eser iki cilttir.

1793 Thomas Young (1773-1829) 1.Akomadasyon Kuralı’nı açıkladı (Philosophical Transaction of Royal Society of London, 83:69).

1798 İngiliz kimyacı, fizikçi ve meteorolog John Dalton (1766-1844) Manchester Bilim Derneği’nde daha sonra “Daltonizm” olarak adlandırılacak renk anomalilerini halka açık bir konferansta tanımladı.

1800 Trahom’un bulaşıcı özelliği (asker oftalmisi, Mısır oftalmisi) ilk efa asker hekim Dominique Jean Larrey (1766-1842) tarafından

Napolyon'un Mısır Seferi sırasında tespit edildi ve "Memoires sur l'Ophtalmie Regnant en Egypte" adıyla yayınlandı.

1801 Astigmatizma İngiliz hekim, fizikçi ve Eski Mısır bilimcisi Thomas Young (1773-1829) tarafından tanımlandı (Philosophical Transaction Of the Royal Society of London, 91:23).

1801 İlk İtalyanca oftalmoloji kitabı olan "Saggio di Osservazioni e d'Esperienze Sulle Principali Malattie delgi occhi" İtalyan oftalmolojisinin babası Antonia Scarpa (1752-1832) tarafından yazıldı.

1802 İngiliz hekim, fizikçi ve Egyptolog Thomas Young (1773-1829) Philosophical Transactions'da "On the Theory of Light and Color" (Renkler ve Işığın Teorisi) isimli eserini yazdı.

1808 Gözün değişik enfeksiyonlardan etkilenen yapıları ile ilgili ilk sınıflandırma James Wardrop (1782-1869) tarafından yapıldı. Keratitis terimi ilk defa "Essays on the Morbid Anatomy of the Human Eye", (2 cilt, 1808-1818) adlı eserinde kullanıldı (G37).

1813 Oftalmoloji prapratliğinde uzun yıllar etkisini sürdüren doktrinleri yaygınlaştıran George Joseph Beer (1763-1821) "Lehre von den Augenkrankheiten" (2 cilt, 1813-1817) adlı eserini yazdı.

1818 Fransız oftalmolog Pierre Antoine Demours (1762-1836) "Traité des Maladies des Yeux" (Göz Hastalıkları) kitabını yazdı. Carl Ferdinand von Graefe (1787-1840) ilk başarı blefaroplasti vakasını yayımladı.

1819 Retinadaki Jacob membranları Arthur Jacop (1790-1874) tarafından tanımlandı. (Philosophical Transaction of the Royal Society of London 109:300-307).

1821 Türk hekimi Şanizade Mehmet Ataullah (1771-1826), ilk çağdaş Türkçe anatomi kitabı olan "Miratü'l-Ebda fi Teşrih-i Azaü'l-İnsan" ı yazdı. (Resim).

1823 İngiltere'deki ilk göz profesörü ve Royal Westminster Ophthalmic Hospital" kurucularından olan George James Guthrie (1785-1856) "Lectures on the Operative Surgery of the Eye" (Göz Cerrahisi Dersleri) kitabını yazdı.

İlk Amerikan oftalmoloji ders kitabı olan "Treatise on the Diseases of the Eye" (Göz Hastalıkları Kitabı) George Frick (1793-1870) tarafından yazıldı.

1825 Çek anatomist ve fizyolog Jan Evangelista Purkinje (1787-1869) göz muayenelerinde ilk defa belladon'u kullandı.

1827 George Biddle Airy (1801-1892) kendisinde de var olan astigmatizmaya dikkat çekerek tashih için silindirik mercekler kullandı (Trans. Of the Cambridge Phil. Soc.2:267)

1829 Bir çok vaka içeren ilk blefaroplasti eseri olan "Die Bildung neuer Augenlider Blepharoplastik" nach Zerstörungen und dadurch hervorgerufenen Auswüchsen derselben" Johann Karl Georg Fricke (1790-1841) tarafından yazıldı.

1833 William Lawrence (1783-1867) tarafından "A Treatise on the

Venereal Diseases of The Eye 1830" yazıldı. (G34).

1835 Ganakok oftalmisinde ilk defa gümüş nitrat kullanımı Etienne-François Julliard (1804-1885) tarafından "De l'Emploie de l'Excision et de la Cautérisation a l'Aide du Nitrate d'Argent Fondu Dans l'Ophtalmie Blephoragique" (Blenorjik Oftalmide Gümüş Nitrat Eriyiği yardımıyla Koterizasyon ve Eksizyonun Yeri) isimli eserinde yayınlandı

1838 Friedrich August von Ammon (1799-1861) o zamana kadar tüm çağdaş bilgileri toplayan mükemmel bir renkli atlas olan "Klinische Darstellungen der Krankheiten und bildungsfehler des menschlichen Auges" ı yayınlandı. Bu eser oftalmolojinin en önemli atlaslarındadır.

1841 Göz küresi enükleasyonu operasyonu ilk defa Joseph Michael O, Ferrall (1790-1877) 1868 tarafından tanımlandı (Dublin Journal of Med.Sci.19:329)

1842 Amerikalı oftalmolog ve otolog James Bolton (1812-1869) "Treatise on Strabismus-1842" adlı kitabında strabismus tedavisinde kullanılan yeni aletleri tanıttı.

1843 Alman oftalmolog Heinrich Kuecher (1811-1873) "Schriftprobe für Gesichtslidende" (Göz Sorunu Olanlar için Rakam Testi) adlı eserini yazdı. Bu eser görme muayenesi için matbu rakamların uzaktan okunmasını sağlayan ilk eserdir.

1845 Ernst Wilhelm von Brücke (1819-1892) tarafından hayvanlarda gözün luminositisi bir mum ışığı tüp geçirilerek incelendi. Böylece fundus görülebiliyordu (Arch. Für Anatomie, Physiologie und Wiss.SCH.Med.A.387 (Physiologie Und Wissenschaftliche Medizin, Leipzig, 1845, 387-406 G33 Luminositisi parlaklığı anlamında)

1846 William Cumming (1822-1855) retina refleksi ile ilgili buluşlarını yayınladı (Medico Chirurgical Transaction, 29:283).

1851 Alman Hekim, fizyolog ve fizikçi Hermann Ludwig Ferdinand von Helmholtz (1821-1894) Berlin'de, oftalmoloji tarihinde önemli bir yer tutan "Beschreibung eines Augen-Spiegels zur Untersuchung der Netzhaut im lebenden Auge" (Canlı Gözünde Retina Muayenesi için bir Oftalmoskop) adlı eserini yazdı. (G31).

Granüler konjunktivit (Aritrahomu), Carl Ferdinand Ritter Von Arlt (1812-1887) tarafından "Die Krankheiten des Auges" (3 cilt, 1851-1856) isimli eserinde tanımlandı. Aynı kitapta, distichiasis (gözkapağı kenarındaki sıra irpik bulunması durumu) tedavisinde siliyer bulbusun transplantasyon operasyonu da açıklandı. (G30).

1852 Alman oftalmolog Ernst Adolf Coccius (1825-1890) ve Hollandalı biyokimyacı Wilhem Frederik Donath (1889-1957) retina dekolmanının oftalmoskopik görünüşünü tanımladılar.

Ammon'un yazdığı oftalmoskopi öncesi en önemli oftalmoloji atlası, Julius Sichel (1802-1868) tarafından yazılan "The Iconographie (-1852-1859)" adlı eseri ile aşıldı

William Bowman (1816-1892) yapay pupil oluşturmak için bir operasyon tekniği geliştirdi (Medical Times; Gazete, 4:11,33).

Cristian Georg Theodor Ruete (1810-1867) tarafından ters görüntü muayenesinde pratik bir lens sistemi geliştirilmesi ve oftalmosko-

pun aydınlatması” “Der Augen “Der Augenspiegel und das Optometer für Praktische Ärzte” eseriyle gerçekleştirdi.

1853 Beyin tümörleri ile retina hemorajileri arasındaki ilişki Ludwig Türk (1810-1868) tarafından belirlendi(Zeitschrift Gessellschaft der Ärzte zu Wien, 12/4 5870.) Fundus’un ilk basılı resimleri Adrian Christopher Van Trigt’s (1825-1864) tarafından yazılan “Dissertatio Ophthalmologica Inauguralis de Speculo Oculi” adlı eserinde yer aldı.

1854 Oftalmik Cerrahi tarihinde bir köşe taşı olan “The Treatise on the Diseases of the Eye- 1854”(Göz Hastalıklarında Tedavi) eseri William Lawrence (1783-1867) tarafından yazıldı. Metastatik oftalmi hakkında yayın Heinrich von Hemsbach (1821-1856) tarafından yapıldı(Annalen der Charite-Krankenhauses Berlin, 5 iii, 276).

1855 İskoçyalı William Mackenzie (1791-1868) tarafından “The Practical Treatise on Diseases of the Eye” 1855 yazıldı. İtalyan cerrah, anatomist ve doğa bilimci Bartolemeo Panizza(1785-1867) Atti Inst.Lomb.’da “Osservazioni sul Nervo Ottico”(Optik Sinir Hakkında Gözlemler) adlı eserinde ilk defa görmede oksipital korteks’in rolünü tanımladı.(G29) Akomodasyon mekanizması Hermann Von Helmholtz(1821-1894) tarafından açıklandı (Albert von Graefe Arc.für ophtalmologie, 1, ii;1). İritis ve iridokoroiditis’te iridektomi ilk defa Friedrich Wilhelm Ernst Albrecht von Graefe(1828-1870) tarafından uygulandı. Alman oftalmolog Friedrich Wilhelm Ernst Albert von Graefe(1828-1870), von Graefe Arch.Opht.’de “Über die iridectomie bei Glaucome Cheselden”(1727-1729) (Cheselden İridiotomisi’ne karşı İridoktemi) makalesini yayınladı.Aynı dergide strabizm için bir operasyon tekniği önerdi. Alman Hekim, fizyolog ve fizikçi Hermann Ludwig Ferdinand von Helmholtz(1821-1894) Leipzig’de “Handbuch der physiologischen Optik”(Optik Fizyoloji El Kitabı) adlı eserini yazdı. Bir cilt ve bir atlas olan bu büyük eserde yazar Young’ın 1802’de ortaya attığı görme teorisini yeniden ele alıyordu. Canlı gözde mikroskopik muayenede lateral aydınlatma ilk defa Richard Liebreich(1830-1917) tarafından uygulanılmaya kondu

1858 William Dyke Elder William Stewart Duke-Elder(1898-1978) tarafından 19 cilt olarak 1898-1976 yılları arasında “A system of Ophtalmology” yayına başladı. (G28)

1862 Indian Medical Service’de görevli bir İngiliz olan Henry Smith(1862-1948) “Kapsül içerisinde katarakt ekstraksiyon metodu” ile önemli bir başarı elde etti. Frans Cornelis Cornelius Donders(1818-1889) “Astigmatisme en Cilindrische Glazen States “Donders Yasaları”nı ortaya attı.. Buna göre gözün görme çizgisi etrafında rotasyonu iradi değildir. Optotipi(The Sight Test Types) ilk defa Herman Snellen’in(1834-1908)’in “Probuchstaben Zur Bestimmung Der Sehscharfe” adlı eserinde yayınlandı. Bu yöntem tüm uygar dünyada benimsendi.(G24)

1863 İlk fundus oculi atlası Richard Liebreich(1830-1917) tarafından “Atlas der Ophtalmoscopie” adıyla yayımlandı. Nörolojik hastalıklarda oftalmoskopun önemi John Hughlings Jackson(1835-1911) tarafından tarif edildi.(Ophtalmic Hospital Reports,4.10,389,5:51,251).

New York’tan Henry Noyes(1832-1900) ve Boston’dan Hasket Derby(1835-1914) Amerikan Oftalmoloji Derneği’nin kuruluşuna önyak oldular.

Frans Cornelis Donders’in(1818-1889) en önemli eseri olan “On the Anomalies of Accommodation and Refraction of the Eye”Gözün Akomodasyon ve Refraksiyon Anomalileri Hakkında’ da astigmatizma tarif edildi.

Afakia ve hipermetropi tanımlandı ve bunların miyopi ile hipermetropi arasındaki farkını vurguladı.(G27)

1865 Alman oftalmolog Friedrich Wilhelm Ernst Albrecht von Graefe(1828-1870) Graefes Arch Opht.’ de katarakt operasyonunda görme kaybını %2-3 oranında azaltan linear insizyonu mükemmelleştirildi.

1866 Retinitis Pigmentosa’da “Lawrence-Moon- (Bled) Sendromu” adı verilecek olan ailevi gelişimsel yetersizlik John Zacharia Laurence John (1829-1870) ve Robert Charles Moon(1844-1914) tarafından yayınlandı(Ophtalmic Review Science,2:32). Daha sonra Arthur Biedl(1869-1933) tarafından bu konuda yeni vakalar yayınlandı(Deutsche Medizinische Wochenschrift 48:1630,6369,6368) Laryngitis Sicca veya “Türk Trahomu” Ludwig Türk(1810-1868) tarafından “Klinik der Krankheiten des Kehlkopfes” de tanımlandı(sayfa.295).(G26)

1867 Göz kaslarının paralizi ile cerrahi tedavi prensipleri arasındaki ilişkileri ilk defa Albrecht von Graefe (1828-1870)“Symptomen lehre der Augenmuskellöhmungen” adlı eserinde açıklandı .

1869 Servikal sempatik sinir lezyonuna bağlı sinir göz kapağı ptosis’i (Horner sendromu) Johann Friedrich Horner(1831-1886) tarafından tanımlandı. (Klinische Monatsblätter für Augenheilkunde, 7:193). Eduard Jaeger(1818-1884) tarafından “Ophtalmoskopischer Hand Atlas” adıyla yazılan çok değerli bir oftalmoskopi atlası yayınladı. Atlasdaki resimler, bizzat yazar tarafından, her biri 2-3 saat süren 20 ila 50 seansta çizilmişti.(G25)

1870 Alman oftalmolog Theodor Edwin Saemisch(1823-1909) “Das Ulcus Cornea Serpens”(Serpilinö Kornea Ülseri)adlı eserini yazdı.

1871 Retinanın fonksiyonları Alaric Frithiof Holmgren(1331-1879);1831-1897 tarafından tarif edildi.(Uppsala Lakareföreläsningar, 6:419,1514-). Alman fizyolog Karl Ewald Konstantin Hering(1834-1918)Viyanada ,S.B.k.akad Wiss. de renk algılama teorisini açıkladı. Herediter Optik Atrofi(Leber’in optik atrofi) ilk defa Theodor Karl Gustav Leber (1840-1917) tarafından tarif edildi(Albrecht von Graefe, Arch, Für Ophtalmologie, 17 iii, 17 i, 249). Fransız oftalmolog Joseph Louis Ferdinand Cuignet(1823-1890) retinoskopi’nin önemini vurguladı.

1874 Albrecht Graefe’nin kuzeni Alfred Carl Graefe(1830-1899), Edwin Theodor Saemisch(1833-1909) ile göz hastalıklarının en önemli kitaplarından birisi olan “Handbuch der gesamten Augenheilkunde 1874-1880” isimli eseri yazdı. Bu kitabın ikinci baskısı 15 ciltten oluşur(1899-1918).

1875 Diabetes mellitus'un gözdeki etkileri hakkında Theodor Karl Gustav Von Leber (1840-1917) tarafından önemli tespitler yapıldı(Arch.Für Ophtalmologie, 21,iii,206)

1877 İskoçyalı cerrah ve oftalmolog Robert Marcus Gunn(1850-1909) J.of Anat. and Physiol.'de yayımlanan "A contribution to the minute anatomy of retina" (Retina'nın İnce Anatomisine Katkı) adlı makalesinde ilk defa arteriyel sklerozdaki vasküler lezyonlara dikkat çekti.(G23)

1881Yeni doğan oftalmisine(oftalmia neonatrarum) karşı ilk defa koruyucu olarak gümüş nitrat uygulaması Carl Siegmund Franz Crede(1819-1892) tarafından önerildi(Arch.für Gynaecologie, 17:50).

Louis Emile Javal(1839-1907) tarafından bir oftalmometre icat edildi(Annales d'Oculistique, 86:5).

1883 Mısır konjunktiviti(Egyptian ophtalmia) olarak adlandırılan basil "Koch-Weeks basili" Robert Koch tarafından keşfedildi. J.E.Week 1886'da aynı basili "pembe göz" hastalığında da izole ettiği için basil iki bilim adamının adıyla birlikte anıldı.(G22) Fransa'da "Société Française d'Ophtalmologie" kuruldu

1884 "The American Journal of Ophthalmology" 1884'te Adolf Alt'ın(1851-1920) editörlüğünde yayın hayatına başladı.

1885 Elektromıknatis oftalmolojiye Alman oftamolog, filozof ve Alman Tıp Tarihçisi Julius Hirschberg(1843-1925) tarafından yazılan Leipzig'de basılan "Der Electromagnet in der Augenheilkunde(Göz Hastalıklarında Elektromıknatis)eseri ile ilgili girdi. Optik sinirin periferik atrofisi ilk defa Ernst Fuchs(1851-1930) tarafından tanımlandı.(New York Medikal Journal,42:483).

1886 "Pembe göz"ün etken organizması John Elmer Weeks(1853-1949) tarafından keşfedildi. Hastalık etkeni Robert Koch tarafından da keşfedildiğinden Koch-Weeks basili olarak birlikte anıldı. Göz kapağının konjenital ve parolitik parolitik ptozis cerrahisi ilk defa Photinos Panas(1832-1903) tarafından uygulandı(Archives d'Ophtalmologie, 6:1).

1895 Retinal angiomotoris Eugen Von Hippel (1869-1931;1867-1939)tarafından tanımlandı ve hastalığa onun adı verildi(Hippel's Disease)(Berichte über die versammlung der Deutschen Ophtalmologischen Gessellschaft, 0624.269,5940-).

1900 İsveç, Uppsala Üniversitesi'nden oftalmoloji profesörü Allvar Gullstrand(1862-1930), monokromatik sapkılar genel teorisi üzerine «Allgemeine Theorie der monochromatischen Aberrationen und ihre nachsten Ergebnisse für die Ophtalmologie" eserini hazırladı. (G20)

1902 Yarıklı lamba(silt lamp) Allvar Gullstrand(1862-1930) tarafından icat edildi (Berichte über die vers. der Deutschen Ophtalmol. Gess.:290).

1903 Alman oftalmolog Theodor Karl Gustav von Leber(1840-1917)

gözün kan dolaşımı ve kanlanması ile ilgili çalışmalar yaptı. Araştırmaların , öğretimin ve pratik standartların geliştirilmesi amacıyla ABD'de oftalmolojik organizasyonlar güçlendirilmeye başlandı. En önemli organizasyonlardan biri 1903'te kurulan Amerikan Oftamoloji ve Otolarigoloji Akademisi idi.

1904 Yüzyılın başlarında oftalmoloji ile ilgili en önemli eserlerden biri Londra'da İngiliz John Parsons(1868-1957) tarafından yazılan dört ciltlik "Göz Patolojisi(1904-1908)" idi. (G19)

Leopold Heine(1870-1940) "Heine's Operation" olarak da bilinen glokom tedavisine siklodiyalizi dahil etti.

1907 Her ikisi de glokom tedavisi için olmak üzere Sören Holth(1863-1937) iridencleisis tanımladı.

Fransa, Bordeaux'dan Pierre Felix Lagrange(1857-1928) ve araştırma ekibi sklerektomi ile ilgili deneysel çalışmalar yaptılar.

Trahom etkeni mikroorganizmanın (Chlamydia trachomatis) ilk sitoplazmik inklüzyonu Ludwig Halberstaedter (1876-1949), Stanisles Joseph Mathias Von Prowazek (1875-1915)tarafından gerçekleştirildi (Arbeiten auf dem Gebiete der Path. Anat.And.Bact.26:44). (G18)

1908 Retinitis Circinata (halkasal retinit), George Coats (1876-1915) tarafından tanımlandı ve hastalığa onun adı verildi. (Coat's Disease) (Ophtalmic Hospital Reports, 17:440). (G17).

1908 Alman oftalmolog Theodor Axenfeld(1867-1930), Jena'da yayımlanan kitabında oftalmolojide bakteriyolojiyi inceledi.(G15).

1909 İngiliz Robert Henry Elliot (1864-1936) Madras'da (Hindistan) glokom tedavisi için sklerokorneal trepanasyon metodunu kullanmaya başladı.

Yenidoğan oftalmolojisinde (ophtalmia neonatarum) insizyon cismicikleri ilk def Karl Bruno Stargardt(1875-1927) tarafından gösterildi (Albrecht van Graefe-Arch.für Ophtalmologie, 69:525).

1910 İngiliz Herbet Herbert(1865-1942) küçük flep sklerotomisini tanımladı (Nobel ödülü-1911).

İsveçli fizikçi, fizyolog ve oftalmolog Allvar Gullstrand (1862-1930) bir steoroskopik oftalmoskop yaptı.

Simpatetik oftalmi patogenezinde anafilaktik teori ilk defa Antom Elschnig (1863-1939) tarafından öne sürüldü (Albrecht von Graefes, Archive für ophtalmologie, 75: 459)

1911 Amerikalı oftalmolog Vard Houghton Hulen (1865-1939) katarakt ekstraksiyonu için bir vakum metodu geliştirdi.

Gözün uyumda intrakapsüler mekanizması İsveçli Allvar Gullstrand (1862-1930) tarafından keşfedildi. "Methoden de Dioptrik des Auges-1911".

1912 İngiliz oftalmolog Robert Henry Elliot(1864-1936) Londra'da yayımlanan eserinde, glokom tedavisi için sklerokornea trepanasyonu önerdi.

Trahom etkeni olan Chlamydia trachomatis Charles Jules Henry Nicolle(1866-1936) ve arkadaşları tarafından filtrasyon yöntemi ile belirlendi (Compte Rendus heb. Des sciences de l'Acad des sciences, 155:241)

1914 Amerikan oftalmolojisinin giderek artan sayıdaki öncüleri tarafından oftalmoloji uzmanlarının eğitimlerine ilişkin sorunlar artmaya başladı. Bu tartışmalar 1914'te Amerikan Oftalmoloji ve Otolaringoloji Akademisi, Amerikan Oftalmoloji Derneği ve Amerikan Medikal Birliği'nin Oftalmoloji Bölümü'nün ortak komitesinin kurulmasıyla sonuçlandı (G13).

1915 1915'te New York'tan Knapp (1869-1956) forsepslerle katarakt ekstrasyonu için bir metod geliştirildi (G14).

1916 Amerikan Medical Association'un raporu ile 1916'da "American Ophthalmic Board" Komisyonunun kurulması sağlandı (G13).

1917 İspanyol Ignacio Barraquer (1884-1965), Madrid'de soğurma ve aspirasyon ile kataraktı ektrake etmek için kendi icadı olan özel bir cihaz kullandı. CO 22:328.
Japon oftalmolog Shinobu Ishihara (1879-1963) ilk kez renk körlüğü için kendi geliştirdiği testleri tanıttı.

1921 İsviçreli oftalmolog Jules Gonin (1870-1935) retina dekolmanında cerrahi girişimle tedavi önerdi.

1922 Belçika'lı Marius Tscherning (1854-1939) fotometrik gözlük lenslerini tanımladı.

1924 Rus pediatrist Nil Feodorovich Filatov (1847-1902) H.von Hippel'in 1888'de önerdiği kornea greftini geliştirdi.

1925 Simpatetik oftalmi tanı ve tedavisinde intradermal pigment testi ilk defa Amerikalı(Baltimore) Alan Churchill Woods(1889-1963) tarafından kullanıldı(Trans of the Opht.Soc.of the U.K.,45:208) (G11).

1927 Paris'te Jules Gonin(1870-1935) retinanın detaşman tedavisi için ignipunktur(ingnipuncture) operasyonu tanımlandı(Ann. Oculistique,164.817) (G09,G10).

İğne deliği iridektomi tekniği A.B.D.'li (Kentucky) Frederick Herman Verhoeff (1874-1968) tarafından kataraktın kapsülden çıkarılması için kullanıldı (Trans.of the American Ophthalmological Soc.25:54) (G08).

Hideyo Noguchi(1876-1928) trahomun sebebi olduğuna inandığı Bacterium granulosis'i izole etti (J.Amer.Med.Ass.89:739).(G07)

1930 1907-1933 yılları arasında Prag Üniversitesinde göz kliniği şefliği yapan Avusturyalı Anton Elschmig (1863-1939) daha önce Arthur von Hippel(1841-1917) tarafından tanıtılan kornealgreft metodunu geliştirdi.

1920 - 1930 'lu yıllarda Leopold Heine (1870-1940), Heine'nin çalışmaları kontakt lenslerin üretimi için temel oluşturdu (G06).

1930 Robert Foster Moore(1878-1963) choroidal neoplazmaların radyoterapisti için bir teknik tanıttı.İngiltere'den James Thomas(1893-1976) korneal transplantasyon üzerine ön hazırlık niteliğinde bir rapor hazırladı. Finlandiyalı Ragnar Arthur Granit (1900-1991) retinanın biyoelektrik fenomeni ne sinir sistemil ile ilişkisini ortaya çıkardı.

1933 Amerikan Oftalmik Board Kurulu "American Board of Ophthalmology" 1933'te resmen "Amerikan Oftalmoloji Kurulu" olarak

değiştirildi ve organizasyon kurulan ilk özel Amerikan kurulu oldu. Başlangıcından 1979'a kadar kurul oftalmolojide 12.323 hekime sertifika verdi. 1980'lere kadar 4711 sertifika daha verildi. Diğer cerrahi uzmanlık alanlarında olduğu gibi 20.yüzyıl oftalmolojik cerrahide çok sayıda klinik ilerleme gerçekleşti (G13).

Macar oftalmolog Josef Dallos(1905-1979) ilk defa kontakt lensi önerdi.

1935 Finlandiyalı Ragnar Arthur Granit(1900-1991) retinadaki sinapları deneysel olarak gösterdi..

1937 Almanya'dan İsviçre'li Alfred Vogt(1879-1943) glokom tedavisi için siklodyatemi tanımladı.

Finlandiyalı Ragnar Arthur Granit (1900-1991), renk vizyonunu mükemmelleştir, spektral diferansiyasyonun yayılması için elektro retinografiyi (ERG) kullandı.Yeşil, kırmızı ve mavi renklerin konik hücrelerinde spektral sensitivitesini geliştirme çalışmaları yaptı.

1938 Optik sinirin elektriksel kayıtlarıyla ilgili çalışmalar Maldan H. Aldan Kelfer Hartlin (1903-1983) tarafından başlatıldı (Amerikan Journal of Physiology, 121.400) (G05).

1939 Nobel ödülü(1939) İsviçreli fizyolog Ragnar Arthur Granit(1900-1991 ilk defa retina oluşumlarında diferansiyel duyarlılığı incelemeye başladı.

1941 Elektoretinografi Lorrein Andrews Riggs(1912-2008) tarafından tanıtıldı(Proceeding of Society for Experimental Biology and Medicine, 48:204) (G04).

1942 Retrolental fibroplazi ilk kez Lasater Teryy (1899-1946) tarafından rapor edildi (Amer. Jour. Of Ophtal. 25:203-204) (G03).

1947 Retina'nın sensoriel mekanizması Ragnar Arthur Granit(1900-1991) tarafından yayınlandı.

1952 İngiliz oftamolog Nicholas Harold Loyd Ridley(1906-2001) ilk defa katarakt'a karşı intraoküler akrilik lens yerleştirdi (G02).

1957 Trahom etkeni olan Chlamydia trachomotis Fei-Fan Tang ve çalışma arkadaşları tarafından izole edildi.(Chinese Medical Journal, 75:429) (G01).

1967 Finlandiyalı oftalmolog Ragnar Arthur Granit(1900-1991) görme fizyolojisindeki keşifleri nedeniyle Haldan Keffer Hartline(1903-1983) ve George Wold(1906-) birlikte Nobel ödülüne layık görüldüler.

1986 Nobel ödüllü(1967) ABD'li biyolog GeorgeWald(1906-1997) retina'nın görme olayını etkileyen biyokimyasal substratları ortaya çıkardı.

KAYNAKLAR

1.ANTİK KAYNAKLAR

ARE:Areteus Cappodocium(M.S.1.yy.), Mal:Akut ve Kronik Hastalıkların Sebepleri ve Belirtileri.; AUR:Caelius Aurelianus(M.S.5.yy.), Chr:Chronicarum sive tardarum passionum.; CEL:Aulus Cornelius Celsus(M.Ö.1.yy.), Med:De re

Medika.; CIC: Marcus Tullius Cicero(M.Ö.1.yy.), Tus:Tusculanae disputationes.; EMP: Marcellus Empiricus(M.S.yy.), Med: De Medica mentis.; GAL: Cladius Galenus(131-200), AFF: "İlgili yerler", COR: "Organların yaraları"; LİV: Titus Livius(M.Ö.69(?)-M.S.17(?)), Urb: Ab Urbe condita libri.; LRC: Titus Lucretius Carius(M.Ö.95-55), Nat: De Natura rarum.; MİL: Miles gloriosus.; PLA: Titus Maccius Plautus(M.Ö.254-184), MİL: Miles gloriosus.; PLI: Caius Plinius Secundus(23-79)(Yaşlı Plin), Nat: Naturalis Historia.; LRC: Titus Lucretius(M.Ö.98-55), Nat: De Natura rarum.; ULP: Domitus Ulpianus(M.S.II-III.yy.), Gg: Digesta.; VEG: Flavius Renatus(M.S.4-5.yy.); VEG: Flavius Vegetius Renatus(M.S.5.yy.); Mil: Epitome rei militaris.

2. DİĞER KAYNAKLAR

Çakman, Zeki: Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz, Külrür Bakanlığı Yayın No:279, Pars Matbaası, Ankara, 1977.
Demours, Antoine Pierre: Traités des Maladies des Yeux, Firmin Didot, Paris, 1818.
Feugere, Michel Künl Ernst, Weisser, Ursula: Les Aiguilles a Cataracte de Montbelles (Die Starnaldeln von Montbellet (Sond. Jahrbuch des RGZM,1985).
Fushs, Johannes: Eski Mısırdaki Kör Hanende ve Sazendeler, Abotempo, Kitap:1, 1966, s:26-31.
Garrison, Fielding: An Introduction to History of Medicine, W.B.Saunders Co., Philadelphia, 1929.
Hagelin, Ove: Rare Important Medical Books in the Library of The Swedish Society of Medicine Sven.Lökar, Stockholm, 1989
Heister, Lorenz: Institutiones Chirurgicae,(1683-1758)(2 vol.) Amsterdam, Janssonius Waesberge, 1739.
Keskinbora, M.Kadircan, Başağaoğlu, İbrahim: Göz Nurunun Ahaharı ve Neşe Hazineleri, Nobel Tıp, İstanbul, 2010.
Künzl, Ernst, Zimmermann, Susanne: Die Antiken der Sammlung Meyer Steineg in Jena, (Sond. Jahrbuch RGZM, 1994), (Taf'el: 60-62)
Le Febvre, Gustave: La Médecine Egyptienne de l'Epoque Pharaonique, Presses Univ.de France, Paris, s.66-88.
Littré, Emile: Oeuvres Completes d'Hippocrates, Vol.VIII., Paris (1839-61).
Majno, Guido: The Healing Hand Harvard Univ.Pres, 1975.
Margotta, Roberto: The Story of Medicine, (Ed.by.Paul Lewis) Golden Pres, N.Y., 1967.
Penso, Guiseppe: La Médecine Romaine, Ed.Sueuil, Paris, 1962, S:397 -404;485-486).
Rutkow, Ira M.: Surgery, An Illustrated History, Mosby Co., 1993.
Uzel, İlter: Amasyalı Hekim ve Cerrah Sabuncuoğlu Şerefeddin, Amasya Valiliği Yayını, Ankara, 2004.
Zinn, Johann Gottfried: Descriptio Anatomica Oculi Humani Iconibus Illustrate, Abram Vanden hoek, Gottingen, 1755.;

3. ELEKTRONİK KAYNAKLAR

(G001): T'ang, F.F., Chang, H.L., Y.T. & Wang, K.C. (1957): Studies on the etiology of trachoma with special reference to isolation of the virus in chick embryo. Chinese Medical Journal 75, 429-47.; (G01): Hans Kühner: Between autonomy and planning: The Chinese Academy of Sciences in transition Humanities, Social Sciences and Law Minerva Volume 22, Number 1, 13-44, DOI:10.1007/BF02207555.; (G02): David J.Apple: Sir Nicholas Harold Lloyd Ridley Biogr.Mems Fell.R.Soc.53, 285-307(2007); (G03): Terry, T.L.(1942): Extreme prematurity and fibroblastic overgrowth of persistent vascular sheath behind each crystalline lens. Part I: Preliminary report. American Journal of Ophthalmology, 25, 203-

204.; (G04): Proceedings of the Society for experimental Biology and Medicine, 48, 204 (bulunamadı); (G05): H.K.Hartline: The Response Of Single optic Nerve Fibers of the Vertebrate Eye to Illumination of the Retina Am J Physiol 121:400-415, 1938.; (G06): http://www.andrewgasson.co.uk/7opioneers_heine.htm; (G07): Hideyo Noguchi: Experimental Production of A Trachoma-Like Condition in Monkeys: By Means of a Micro-Organism Isolated From American Indian Trachoma J Am Med Assoc.1927;89(10):739-742.; (G08): Verhoeff, F.H.: A new operation for removing cataracts with their capsules. Tr.Am.Ophth.Soc., 25:54 1927; (G09): I.C.Michaelson: Error and Discovery in Fundus Disease Brit.J.Ophthal.(1960)44,524.; (G10): Wolfensberger TJ: Jules Gonin-Pioneer of retina detachment surgery. Indian J Ophthalmol.2003 Dec;51(4):303-8.; (G11): Helga Hammer: Cellular hypersensitivity to pigment confirmed by leucocyte migration test in sympathetic ophthalmitis and the Vogt-Koyanagi-Harada syndrome Brit.J.Ophthal.(1974) 58,773; (G12): Sens FM, Gloor BP: (60 years Alfred Vogt Foundation. The prize winners and their work) Klin Monbl. Augenheilkd.1999 May;214(5):351-6.; (G13): <http://www.abop.org/about7board.asp>; (G14): <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1312621/pdf/taos00045-0037.pdf>; (G15): <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2319375/pdf/brmedj07918-0028.pdf>; (G16): <http://biodiversitylibrary.org/bibliography/31749>; (G17): <http://www.ce4optometry/mediconcept/17.5Whitaker.pdf>; (G18): <http://web.clark.edu/tkibota/240/Disease/Chlamydia.pdf>; (G19): <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC513697/pdf/brjopthal00480-0019.pdf>; (G20): <http://www.asrc.org/awards/allvar-Gullstrand.cfm>; (G21): <http://www.sfo.asso.fr/>; (G22): Meyerhof M.A: Short History of Ophthalmia During the Egyptian Campaigns of 1798-1807. Br J Ophthalmol. 1932;16:129-152 Doi:10.1136/Bjo.16.3.129.; (G23): R.Marcus Gunn: A Contribution to the Minute Anatomy of the Human Retina J anat Physiol. 1877 april;11(Pt 3):357-359,(516).; (G24): <http://www.whonamedit.com/doctor.cfm/2075.html>; (G25): http://litera4567.biblioman.info/titel_Litera4567.3602.htm; (G26): [http://www.google.com.tr/search?tbs=bks%3A1&tbo=1&q=Klinik+der+Krankheiten+des+Kehlkopfes&btnG=Kitaplar+%C4%B1+Ara](http://www.google.com.tr/search?tbs=bks%3A1&tbo=1&q=Klinik+der+Krankheiten+des+Kehlkopfes&btnG=Kitaplar+%C4%B1+Ara;); (G27) P Henkind On the Anomalies of Accommodation and Refraction of the Arch Ophthalmol.1986;104(9):1281; (G28): Sir Stewart Duke-Elder FRS Yazan: P Henkind-1978 <http://arcopht.ama-assn.org/cgi/reprint/96/7/1169.pdf>; (G29): Zago S, Nurra M, Scarlato G, Silani: V.Bartolomeo Panizza and the discovery of the brain's visual center. Arch Neurol.2000 Nov;57(11):1642-8.(G30) <http://www.whonamedit.com/doctor.cfm/273.html>; (G31): <http://www.archive.org/details/beschreibungene00helm>; (G32) William Cumming: On a luminous appearance of the human eye human eye, and its application to the detection of disease of the retina and posterior part of the eye Med Chir Trans.1846;29;283-296.; (G33) <http://www.whonamedit.com/doctor.cfm/2851.html>; (G34) [http://www.google.com.tr/search?tbs=bks%3A1&tbo=1&q=The+Treatise+on+the+Diseases+of+the+Eye+William+Lawrence&btnG=Kitaplar+%C4%B1+Ara](http://www.google.com.tr/search?tbs=bks%3A1&tbo=1&q=The+Treatise+on+the+Diseases+of+the+Eye+William+Lawrence&btnG=Kitaplar+%C4%B1+Ara;); (G35): <http://www.sma.org.sg/smj/4605ms1.pdf> Singapore Med J 2005;46(5):208.; (G36): Paul Tower George Frick: Factors Influencing Early Nineteenth Century Ophthalmology AMA Arch Ophthalmol.1958;60(6):989-994. <http://archopht.ama-assn.org/cgi/content/summary/60/6/989>.; (G37): An Essay on the Morbid Anatomy of the Human Eye. 2 volumes; Edinburg, G.Ramsay & Co., 1808-1818 (With color plates); (G38): Streg B, Ruprecht KW R.(Johann Gottfried Zinn—a Franconian anatomist and botanist) Klin. Monbl. Augenheilkd.1991(1):57-61.

2. AMASYALI HEKİM VE CERRAH ŞEREFEDDİN SABUNCUOĞLU'NUN (1385-1470?) OFTALMOLOJİYE KATKILARI

Prof. Dr. İlter Uzel

Oftalmik cerrahi ile ilgili Cerrahiyyetü'l - Haniyye'deki otograf tam metnini ve transkripsiyonunu ekte verdiğimiz Amasyalı hekim ve cerrah Şerefeddin Sabuncuoğlu 1385 yılında Amasya'da doğdu. Hekimler yetiştirmiş bir aileye mensuptur. 1308 yılında Selçuklu prensesi Yıldız Hatun tarafından inşa yaptırılan Amasya Darüşşifasında 14 yıl baş hekimlik yapmıştır.

Sabuncuoğlu'nun Cerrahiyyetü'l - Haniyye'den başka bir farmakope çevirisi (Akrabadin), bir de kendi denediği ve başarılı olduğu tedavileri ve tıbbi deneyleri anlatan Mücerrebname'si daha vardır. 1468 yılından sonra (1470?) ölmüştür.

Sabuncuoğlu'nun en önemli eseri 1465 yılında yazarak Fatih Sultan Mehmed'e (1451-1482) armağan ettiği minyatürlü ve alet resimli Cerrahiyyetü'l - Haniyye'dir. Eserin saray nüshası bugün Paris'te Bibliotheque National'de korunmaktadır. Gene onun gibi otograf olan diğer bir kopya da İstanbul'da Fatih Millet Kütüphanesinde. Bu önemli eser 1993 yılında tam nüsha olarak taramızdan inceleme (Türkçe-İngilizce) ve transkripsiyonlu metin olarak iki cilt halinde yayına hazırlanmış ve Türk Tarih Kurumunca bastırılmıştır. Bu sebeple bu bölümde görselleri vermekle yetineceğiz.

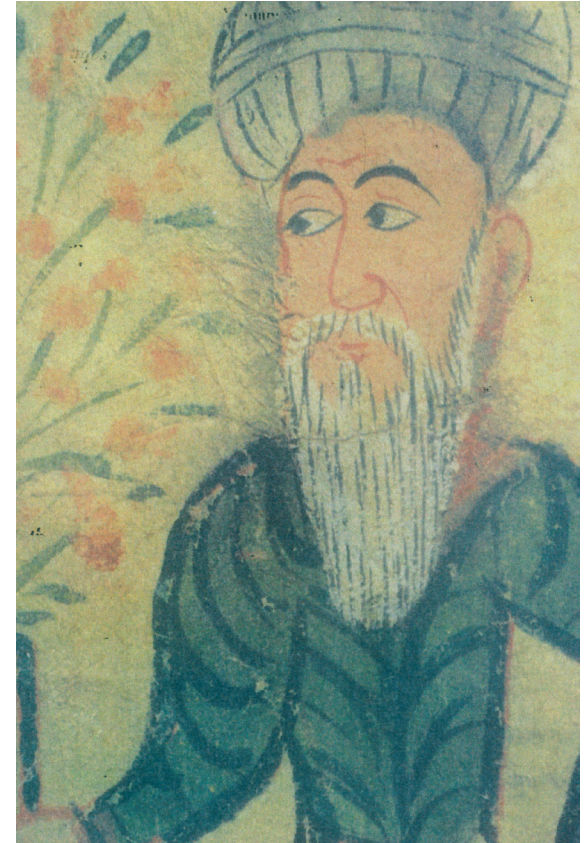
Oftalmoloji ile ilgili bölümler ilk defa Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Göz Hastalıkları Ana bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Halit Oğuz tarafından bir seri makale olarak yayınlanmıştır.

Prof. Dr. Halit Oğuz'un bu çalışmaları dünya oftalmoloji çevresinde ve yazılı basında büyük ilgi ve takdir toplamıştır. Bunlardan ve yayınlarına gelen yanıtlardan bazılarını kronolojik sıra ile aşağıda veriyoruz:

1. Oğuz, H., San, İ., Verit, A., Uzel, İ.: Ophtalmic techniques described by Serefeddin Sabuncuoğlu, Clinical and Experimental Ophthalmology, 32: 192-195, 2004.
2. Oğuz, H.: The evolution of endonasal dacryocystorhinostomy, Surv. Ophthalmology, 543, 2004
3. Oğuz, H.: Traitment of pterygium, Surv. Ophthalmology, 49(1): 129-130, 2004.
4. Franzco, G.A.W.: An eye on the past 32: 121-122, 2004.
5. Oğuz, H.: Ophtalmic procedures of Şerefeddin Sabuncuoğlu's illustrated surgical book in the 15th century, Annales Ophtalmology, 36(1): 49-51, 2006.
6. Oğuz, H.: History of ophtalmology: A distinguished or extinguished field of scholarly activity, Acta Ophtalmologica, 359, 2009.
7. Oğuz, H.: Fatih Devri Hekimi Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun Optalmolojiye katkıları, TOD Kış Sempozyumu (Dr. Yılmaz Bektaşer Anısın, Retinanın Vasküler Hastalıkları), 19-22 Ocak 2012. Gloria Resort, Antalya.
8. Oğuz, H.: Ophtalmic Procedures in the Early Ottoman Period, Chicago, 2012. (AMERICAN ACADEMY OF OPHTHALMOLOGY 2012 BEST POSTER ÖDÜLÜ)

Şerafettin Sabuncuoğlu, Cerrahiyyetü'l-Haniyye, (1465), s: 67a,
Gözde Staphyloma'nın tedavisi
(Prof. Dr. İlter Uzel'in Kompozisyonu)

Şerafettin Sabuncuoğlu'nun Temsili Resmi

Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyyetü'l-Haniyye (1465) -Göze inen suyun tedavisi- (Katarakt) (I,12,P 23 b).

Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyyetü'l-Haniyye (1465)- Kronik göz yaşarmasının tedavisi (Lakrimasyon) (I,13,P24a).

Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyyetü'l-Haniyye (1465)- Göz kapağı düşmesinin tedavisi (Ptosis) (I,15,P25a).

Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyyetü'l-Haniyye (1465)- Göz kapağında siğil tedavisi (verru) (II,8,P60a).

Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyyetü'l-Haniyye (1465)-Kapaklardaki perde tedavisi, (II,9,59a-59b).

Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrahiyyetü'l-Haniyye (1465)- Göz kapağında kist tedavisi (Şırnak) (II,10,P61a).

3. BAŞLANGIÇTAN 1827'YE KADAR TÜRK-İSLAM TIBBİNDA OFTALMOLOJİ VE OFTALMOLOG'LAR

Prof. Dr. İlter Uzel

GİRİŞ

Göz hastalıkları ve tedavisi (oftalmoloji) tıpta büyük olasılıkla ilk defa uzmanlık niteliğini kazanan ve çok erken tarihlerde başarılar sergileyen bir alandır. Örneğin eski Mısırlılar bazı göz hastalıkları ve onların tedavilerini çok iyi biliyorlardı. Yine Mezopotamyalılar da çeşitli göz hastalıklarının tanısını çok iyi vermişlerdi. Eski Yunanlı hekimler de kendi çalışmalarıyla oftalmolojinin daha da ilerlemesini sağlamışlardır. Bergamalı Galen (131-200) ve Oribasius (325-403) kitaplarında göz hastalıklarını oldukça ayrıntılı bir şekilde ele almışlardır (1).

İslam tıp tarihine göz atacak olursak göz uzmanlığı ve gözle ilgili eser ve bilgilere ve halkın göz hakkındaki bilgilerine özel bir önemi verildiğini görürüz. Doğru, her nedense, göze fazla önem vermiştir. Bunda, hemen bir çok yerde trahom gibi sakat bırakabilen bir hastalığın, göz nezleleri ve görme bozukluklarının ve gözle ilgili inanışların etken olduğu tahmin edilebilir. Tüm bu gereksinimler yalnız göz hastalıklarıyla ilgilenen bir meslek grubunun doğmasına da neden olmuştur.

Bilindiği gibi tarihimizde iki türlü hekim grubu vardır. Bir kısmı sırf ilaç vererek ampirik usullerle hastalıklarını tedavi etmiştir; bir kısmı da ruhsal tedaviye çok inanmıştır ve bu yolla yürümüştür. Bu sonunculardan, bir zaman sonra, hekimlerden ayrı ve hekimlik bilgileri ile ilgili olmayan, yalnız ruhsal telkin yapan bir zümre doğmuştur. Bundan başka, yaralar ve kırıkların tedavileriyle uğraşan ve birbirini yetiştirerek ortaya çıkan hekimlerden ayrı bir cerrah sınıfının tıp tarihimizde yer aldığını görüyoruz. Bunlar, bugünkü küçük cerrahinin içine aldığı her şeyi yaparlardı. Diş çekmek ve belki tedavi etmek bunlara ait iken, geçen yüzyılda bunlarla çoğu kez bu işle berberler meşgul olmuşlardır.

Cerrahlar asla göz tedavisiyle uğraşmazlardı. Böylece "Kehhal" denilen göz uzmanları ayrı ve bağımsız bir yol tutmuşlardır. Bunların nasıl yetiştiklerini bilmiyoruz. Hekim yetiştirmek için bir çok Selçuk ve Osmanlı darüşşifaları vardı. Cerrahların ve kehhallerin toplu olarak yetiştikleri bir kurum da bilmiyoruz. Burada usta ve çıraklık usulü geçerli idi. Cerrah veya kehhal olmaya meraklı herhangi biri, ya arzusuyla yahut oğlu veya akrabasından olduğu için bizzat bu şubelerde çalışanların etkisi ile uygulamalı olarak yetiştirilirdi.

Bunlar kendi uzmanlıklarını nasıl ispat etmişlerdir, bunu da bilmiyoruz. Ancak arşiv belgelerinde bir çok kehhal ve cerrahın layık oldukları yerlere inhalarında liyakatlerinden söz edilmektedir. Böyle tayin edildikleri yerlere layık olmayanlar bir müddet sonra azil bile edilmişlerdir.

Kehhaların bizde ayrı bir yeri vardı ve bunlar önemli bir meslek grubunu temsil ederlerdi. Bunlar eğitimde bir takım göz kitaplarına dayanırlardı. Sırf bilimsel esaslar çerçevesinde yürümeyip bazı ampirik göz ilaçlarının yapılış ve kullanılış tarzlarına ait defterleri içinde dönüp dolaşanların da mevcut olduğu elimize geçen bazı yazma eserlerin içeriğinden anlaşılmaktadır. Bu tip derlemelerde oftalmoloji ile ilgili bir çok bilgiye rastlarız.

Gözle ilgili eserlerde araştırmalar yapıldığı zaman göz anatomisi, hastalıkları ve tedavisi hakkında kehhallerin dayandığı sağlam bilgilerin olduğu görülür. Eski fizik kitaplarında optik konularına gerektiği kadar yer verilirdi. Burada göz kavramı, bir takım fizik

olayların ortaya konmasına ve analiz edilmesine çok yaramış, göz canlı bir örnek gibi ele alınmıştır. Böylece gözle ilgili fiziksel konuları bütün eski kehhallerin bu günkü göz uzmanları derecesinde izlediklerine inanabiliriz. Yazarlar görmenin fizik sonuçları üzerinde de uğraşmışlardır. Hatta erken dönemlerde görme olayının fizik esaslarını inceleyerek eser yazan Türk hekimleri de vardı.

İSLAM TIBBİNDA BAŞLICA OFTALMOLOJİ ESERLERİ

750'lilerden itibaren antikçağ tıp eserlerinin Arapça'ya çevrilmesiyle, bütün bu bilgiler de İslam Dünyasına kazandırılmıştı. Böylece göz konusunda yapılacak çalışmalar için uygun bir temel oluşmuş bulunuyordu.

İslam Dünyasında göz konusunda ilk yazılan belli başlı eserler arasında şunlar sayılabilir: Bilinen ilk Arapça oftalmoloji kitabı Yuhanna ibn Mesaveyh'in (777-857) "Dağ'ül el-Ayn" adlı eseridir. Eser Arapçadır, Yunanca, Süryanice ve diğer dillerde yazılmış bu konudaki kitaplardan yapılmış bir derleme niteliğindedir. Yuhanna ibn Mesaveyh'e atfedilen bir oftalmoloji kitabı daha vardır: "Ma'arifet Mihnat el-Kehhalin". Bu kitap soru cevap şeklinde yazılmış olup, içinde verilen bilgiler ve teknik terimlere dayanılarak onun Yuhanna ibn Mesaveyh'in değil; fakat öğrencileri veya daha geç tarihte bir başka yazar tarafından yazılmış olması gerektiği kabul edilir.

Yine erken tarihli gözle ilgili eserler arasında meşhur bilim adamı Sabit ibn Kurra'nın olduğu iddia edilen bir eser de "Kitab el-Basar v' el-Basiret"dir. Bu kitabın ona ait olması imkansızdır. Çünkü bu eser yaklaşık M.S.930' larda kaleme alınmış olmalıdır. Halbuki Sabit ibn Kurra, bildiğimiz kadarıyla, 903 tarihinde ölmüştür.

Erken dönem oftalmoloji eserleri arasında Huneyn ibn İshak (803-873)'a atfedilen iki eser bulunmaktadır. Bunlardan biri «Kitab el-Mesa'il fi el-Ayn"dır. Eser soru-cevap şeklinde yazılmış olup, 207 soru ve cevabı içerir. Gözün anatomisi, fizyolojisi ve hastalıklar hakkında bilgi veren bu eserin ona ait olduğu kesin değildir. Ancak ikinci eser "Kitab el-Aşer Makalat fi el-Ayn" adını taşır(2). O sadece kendi devrinde değil fakat kendinden sonra da geniş bir etkiye sahip olmuştur. Bunlar arasında meşhur göz hekimlerinden Ali ibn İsa (ölm. 1038), İran'lı Ebü Ruh ibn Mansur (Zerrin Dest) ve İspanyol hekim Gafiki (12.yüzyıl) sayılabilir. Burada, Huneyn ibn İshak, Galen'in eserlerinden büyük ölçüde yararlanmış ve Galenin eserlerinden çıkardığı kısımları gayet güzel, becerikli bir şekilde sistematize ederek bize sunmuştur. Eserde ilkin gözün anatomik yapısı, göz siniri (optik sinir), görme ruhu hakkında bilgi verilmekte, daha sonra göz hastalıkları ele alınmaktadır. Huneyn ibn İshak, daha önce de ifade edilmiş olduğu gibi, göz konusunda vermiş olduğu bilgilerle, kendisinden sonraki hekimleri etkilemiştir.

Ebubekir Razi (650-932) nin göze dair bir eserini bilmiyoruz. Ama ihtiyarlığında gözlerinin görmemesi nedeniyle öğrencilerinden biriyle tartışmasını öğrenmiş bulunuyoruz. Rivayete göre Razi'nin ihtiyarlığında gözleri görmez olmuştu. Öğrencilerinden bir kehhal kendisine ameliyat teklif eder. Razi de öğrencisi olan kehhale gözün kaç tabaka olduğunu sorar. Talebesinin cevap vermekten aciz kaldığını gören Razi "gözün kaç tabaka olduğunu bilmeyen bir kimseye göz ameliyatı yaptırılamaz: Hem şimdiye kadar

görmekten bıktım, bundan sonrada görmek istemiyorum” diyerek ameliyatı reddeder. Bu fıkra, eskiden bir göz uzmanının gözün yapısını iyi bilmesi gereğini gösteriyor.

El Kanun fi’-Tıbb eserinde İbni Sina (980-1037) göz hastalıklarıyla ve onların tedavileriyle ilgili olarak fevkalade ayrıntılı bilgi vermiştir. O, gözün anatomisini ayrıntılı bir şekilde anlatırken, bugünkü tıp bilгимizle rahatça kabul edebileceğimiz açıklamalar verir: Örneğin alt göz kapağında kas bulunmadığını söyler. Aynı şekilde görme fonksiyonunu, nasıl olduğunu ayrıntılı bir şekilde inceleyen İbni Sina, El-Şıfa adlı eserinde onu daha çok optik bir olgu olarak görür.

Daha sonra da Arap, Türk ve İranlı hekimlerin göz hakkındaki bilgilerine kendi yazdıkları eserlerde rastlamak mümkündür. Bunlara birkaç örnek verecek olursak: Cuveyri olarak ünlenen Abdurrahim İbn Ömer ibn Ebubekir el-Dımişki’nin “fi Keşfi’l-Esrar Ashabe’l-Hadid Mine’l-Kehhalin” eseri 12 bapтан oluşmaktadır(3). Halife ibn Ehl Muhsin el-Arabi’nin “el Kafi fi’l-Kuhul” eseri vardır(4). Ayrıca Kemalüddin Hasan el-Farisi’nin “el Basir fi İlmü’l-Menazir” eseri optik konular, göz şeması ve tarifler açısından incelenmeye değer bir eserdir(5).

TÜRKÇE OFTALMOLOJİ ESERLERİ

Yukarıda birkaç örneğini verdiğimiz Arapça oftalmoloji eserleri ancak Arapça bilen kehhaller okuyabiliyordu. Giderek Anadolu’da Türkçe tıp eserleri yazılmaya başlandı. Göz bilgisi, “Fenni Kehhali” hakkında Türkçe ilk eseri “Miftahün-Nur fi Hazainüs -Sürür” adıyla II.Murat (1421-1451) adına Sinoplu Mümin bin Mukbil isminde bir hekimimiz yazmıştır. Çeşitli kütüphanelerimizde 8 nüshası bilinen bu eser tıpkıbasım olarak Prof. Dr. Kadircan Keskinbora ve Prof. Dr. İbrahim Başağa tarafından hazırlanarak tıp tarihi ve oftalmoloji çevresine kazandırılmıştır(6). Aynı eser, Miftahü’n-Nur fi’l-Kehhale adıyla da bilinir. 8 makale ve 110 bab’tan oluşan bu eser yalnız oftalmoloji hakkında yazılmış önemli bir eserdir. Kitapta bazı şema ve resimler de vardır (7). Sinoplu Mümin’in “Zahire-i Muradiyye” adlı kitabı da göz hastalıkları ve tedavileri ve tedavileri bakımından pek değerlidir (8). Mümin bin Mukbil, bu eserinde kendinden önceki hekim yazarların fikirlerinden yararlandığı yazarları da zikretmektedir. Bu da bize, onun hangi bilim adamlarından etki alığını göstermektedir. Yazar, eserin girişinde de “baş ağrılarıyla, göz renkleri, hastalıkları, onların arazları, sebepleri, tedavileri, tedavileri ve ilaçlarıyla” ilgili bilgi verir. Mümin bin Mukbil gözün anatomik yapısını ve kendi bilgileri ölçüsünde görme fonksiyonu açıkladıktan sonra hastalık ve tedavileri hakkında bilgi verir.

Amasyalı hekim ve cerrah Şerefeddin Sabuncuoğlu’nun (1385-1465) 1465 yılında mesleğinin zirvesinde 83 yaşında yazdığı Cerrahiyyetü’l-Haniyye eseri, içerdiği tıbbi minyatürler ve yaptığı açıklamalarla ve orijinal gözlemlerle ana kaynağı Ebulkasım Zehravi’yi aşmıştır(9). Oftalmoloji tarihiyle ilgilenenler için kitabındaki oftalmik cerrahi bölümlerini ayrıca incelemiş bulunuyoruz.

Hekimbaşı Gevrekzade Hafız Efendi’nin (ölm.1801) biyografisindeki fihristlere geçmeyen bir eseri de göz hakkındadır. «Risale-i Zübdetü’l-Kühliye fi Teşrihü’l-Basariye» adında göz anatomisiyle ilgili şemaları olan bir risaledir. El yazısı ile olan bir nüshasını Topkapı Sarayı’nda Hazine Kütüphanesinde(10).

GÖZ HASTALARI İÇİN KURULAN BAKIM EVLERİ: “KÖR HANELER”

Selçuk ve Osmanlı Türkleri halk için sağlık ve sosyal yardıma çok önem vermişlerdir. Meşhur Arap tarihçisi İbni Batuta, Anadolu’ya geldiğinde hamamlar, kervansaraylar, hastaneler, darülacezeler gibi müesseseleri çokluğunu görünce hayretlere düşmüş ve “El berekatü fi’-Şam ve’l -şefkatü fi’l-Rum” diyerek Rum’da yani Anadolu’daki şefkat müesseselerini Şam’ın o zamanki bereketi ile karşılaştırmış ve bizce yerinde bir kıyas yapmıştır.

Vakfa mal edilen kurumların sayılarını binlerle ifade edilebilir. Acaba bu kurumlar arasında gözü görmeyenler için de mekanlar düşünülmüş müydü? Manisa’daki kör hane (amalar yurdu), şimdiye adar bildiklerimiz arasında en eski ve önemlisidir. Şeriye Mahkemesi sicillerine göre, Manisa mahallelerinden birisinin adı “Kör hane” dir. Bu mahallede vaktiyle körlere ait bir yurdun mevcut olması bu mahallenin böyle anılmasına sebep olmuştur (11).

Manisa körhanesini kuran Saruhan Beyi olmalıdır. Halk bu beye kör hanenin kurucusu anlamında “Kör hane Dedesi” demektedir. Eskiden kör hanenin bir mescidi de varmış, fakat yakın zamanlarda yıkılmıştır. Manisa Şer’iye Sicillerinden birinde bir kör hane zaviyesi beratından bahis vardır. kurum, yedi yüzyıl önce kurulmuştu.

14. ve 15. inci yüzyıllarda kör hane mahallesi, “amalar” ve “gözsüzler mahallesi” denildiğine göre burasının körlere dinlenme ve sürünmemelerine meydan vermek için kurulmuş bir darülaceze şubesi gibi olduğuna (bir klinik değil) şüphe etmemelidir.

Kör hanenin yeri, Yavuz Sultan Selim’in eşi Hafsa Sultan’ın 946H/1539M de, Manisa’da yaptırdığı Darüşşifanın karşı tarafına ve Muradiye Camii’nin batısında idi. Buraya “Kör hane Mahallesi” denildiği gibi Saruhanlılar “Devlet han Mahallesi” de demişlerdir. “Kör hane Dedesi” adı verilen Saruhan oğlu türbesi karşısında, vakti ile “Kör hane Mescidi” bulunduğu göre kurucu, müessesenin yanına defnedilmiştir. Kör hane mescidi önündeki asırlık çınar ağacı şimdilik duruyor. Türbenin bir tarafında Saruhan zade İlyas Bey’e ait kör hane çeşmesinin olduğunu da hatırlayanlar var. Fakat bu gün mevcut değildir. Çeşmeyi hatırlayan ihtiyarlar, üzerinde bir kitabenin mevcudiyetinden de söz etmişlerdi.

Şeriye sicillerinden birinde, “Kör hane zaviyesi yanında Manisada vaki merhum İshak Çelebi’nin validi için bina vakf eylediği kör hane zaviyesi” demekle bu zaviye hala “Hariçli Müderrislerinden işbu rafii tevkii refii hümayun...” “Mevlana Niyazi Hüseyin...” “mezbur Niyazi Hüseyin Medresesesi merkumenin vakfına müteveli olup...” denilmekte olduğuna göre, 1069H/1658M tarihinde kör hane artık “zaviye” ismini almış ve bir müderris de vakfına müteveli olmuş demektir. Kör hane mahallesi mescidi Saruhan oğlu İlyas Bey mütevellisi Mustafa Çelebi bin Mahmud’tur. Bu kimse, aynı zamanda Kör hane Mahallesi çeşmesinin de mütevellisi idi. Bu çeşmenin 1062H/1651M de su yolu tamir edilmiştir.

Saruhan Bey 747H/1346M de ölmüştür. Yerine geçen oğlu Fahrettin İlyas’dır (766H/1364M). İlyas’ın yerine, oğlu “Muzafferüddin” lakabı ile İshak geçer. 764H/1361M tarihli Manisa Vakfiyesinde İshak Bey’in alim bir zat olduğu anlaşıyor. Yine bu asırda Saruhan halkının dilinde dolaşan bir efsane de şöyle idi: «Oğullarından Hızır Şahin’in pek çok sosyal ve bilimsel kuruma ait vakıfları vardır. Kör hane de İshak Beyin babası Saruhan zade İlyas Bey’in adına yapılmış bir hayırdır. Saruhan Bey bir gün sarayına giderken yolda

titreyen körleri ve malûlleri görür ve bunlara acır. Bir kör hane yaptırılmasını yemek ve giyeceklerin vakıfça teminini emreder: Bu suretle körler oraya toplanır. Vaktiyle Saruhan türbesi, mescidi ve çeşmesi burada bir kül halinde iken şimdi yol genişletildiğinden oradan geçenler, yalnız kalın duvarları muhkem Saruhan Bey Türbesinin, kör hane banisinin bir hatırası olarak durduğunu görürler.”

Bu kurumun ne zamana kadar açık kaldığı konusuna gelince, bunu kesin olarak söyleyemeyiz de Şer’iye Sicillerine göre burası 16.yüzyıldan itibaren hizmet vermeye başlamıştır.

Tıp tarihimizde, o da yalnız bir defa Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver (1899-1998) tarafından bildirilen ve bizim de yararlandığımız makalesinde dile getirilen bu kurum, yalnız Türk Oftalmoloji Tarihi açısından değil, sosyal tıp açısından da çok önemlidir. Bir tedavi kurumu olmayan, bir dinlenme, barınma merkezi niteliğindeki bu kurumlardan başka şehirlerimizde de var mıydı? Süheyl Ünver, İstanbul’da Şehzadebaşı’nda böyle bir kurumun mevcut olduğundan bahsedildiğini yazmaktadır.

TIBBİ TEŞKİLATLARIMIZDA GÖZ HEKİMLERİNİN YERİ

Selçuk hastanelerinin de, cerrahlar ve diğer tıp şubeleri uzmanlıkları gibi kehhallere de yer ve önem verilmişti. Mesela 614H/1217M de Sivas’ta açılan I.Keykavus Darüşşifası’nda deneyimli bir kehhalin bulunduğu, 617H/1220M tarihi vakfiyesinde gayet açık kayıtlar vardır(12). Diğer Anadolu şehirlerinde kurulan Selçuk hastanelerinin vakfiyeleri henüz elimize geçmemiştir. Fakat yukarıdaki vakfiyeyi örnek ve esas tutarak diyebiliriz ki Anadolu’da ki hastanelerin kadrolarında müessesenin büyüklüğüne göre bir veya iki göz uzmanı bulundurduğu kuvvetle muhtemeldir.

Selçuk hastanelerinde görev alan kehhaller arasında meşhur olanların isimleri İbni Useybia’nın Uyünü’l-enba fi Tabakatü’l-Etibba adlı eserinde yazılıdır. Buradan alıntı yapan Şemsettin Sami, Kamusu’l-Alam’ında ve ona benzer Teracüm-i Ahval kitaplarında da bazı göz hekimlerine dair bilgiye rastlarız.

Mesela bu meşhur göz hekimlerinin en eskilerinden birisi 622H/1225M de Herat’ta ölen Tabib İbrahim İbn İsmail İbn Mehmed’dir. Bu kimse, Erbil Atabeki Muzafferüddin İbn Said Gökbörü’nün Erbil’de yaptırdığı hastanede göz uzmanlığı yapmıştı(13).

Bu Türk kurumlarında adını öğrendiğimiz bu göz uzmanının bizce dikkate değer tarafı, tabib olması ve sonradan ihtisasını yaparak kehhallik yapmasıdır. Çünkü bizde eski kehhaller, ayrı bir tıp medresesi veya okulundan çıkmazlardı. Oradan ancak hekim yetiştirdi. Cerrahlar ve kehhaller zümresi, usta-çırak usulünce yetiştirilirdi. Mesela bir cerrah veya kehhâl, bir çırak yetiştirir, o da günün birinde ustası gibi bir göz uzmanı (kehhâl) olurdu. Bu nedenle kehhaller ve cerrahlar daima tabiplerden aşağıda bir sınıfta kalmışlar ve hekimlerin sorumluluğu altında çalışmışlardır.

Tıp tarihi boyunca kehhallerin nasıl yetiştiklerini iyice bilemiyoruz. Fakat yukarıda verdiğimiz Ebubekir Razi’nin(850-932) ihtiyarlığında gözleri görmeyince, kendisine ameliyat yapmağa gelen bir kehhale gözün kaç tabakadan ibaret olduğunu sorması ve buna doğru cevap alamayınca ona ameliyat yaptırmaması dikkate değer bir örnektir.

Ancak bundan, eski kehhallerin göz anatomisi bilmedikleri anlamı çıkarmamalıyız. Onlar da bilgi ile yetişıyorlardı. Zira,

Doğuda göz hastalıkları ve tedavisi hakkında hatta fizik optik bakımından gözü inceleyen eserlerin mevcudiyeti, göz uzmanı yetiştirmede bilimsel yoldan yüründüğünü gösterir.

Mısırdaki Türk Kölemenlerinden Seyfüddin Kalavun’un (683-684H/1284-1285M) de inşa ettirdiği ünlü hastanede, göz hastalığı olanlar için ayrı bir yer yaptırdığını biliyoruz. Mısırdaki trahom hastalığının fazla miktarda mevcudiyeti ve bu hastalığın Suriye ve Filistin’de çok görülmesi, o bölgede birçok uzmanın yetişmesine sebep olmuş hatta icabında Mısırdan göz uzmanı bile getirilmiştir. Divanı Humayun mühime defterinde de mevcut vesika buna misaldir; “Hekimbaşı bir mektup gönderip emir ile Mısırdan getirilen Mevlana Ahmed Kehhal, kehhâl ehliyeti ile maruf hazaketle mevsuf, atebe’iülya’da hizmete layık kimesnedir deyu arz etmekten 30 akçe ile kehhâl olunmak buyuruldu.” Bu, bir uzman kehhale o zamanda verilen en yüksek ücretti(14).

Anadolu Beylikleri zamanında ve Osmanlı saltanatının başlangıcında Germiyanlı (Kütahyalı) meşhur şair Şeyhi’nin de bir göz uzmanı olduğunu biliyoruz. Bunun Kütahya’da bir de dükkanı varmış(15). Şeyhi bir gün dükkanında otururken bir göz hastası gelir, muayene olur ve ilacını alır. Hasta parasını bırakırken bir kat fazla para öder. Şeyhi “Bu nedir?” diye sorunca: “Görüyorum ki siz de gözlerinizden rahatsız olduğunuz halde kendinizi tedavi etmiyorsunuz. Bir kat fazla parayı, gözlerinizi tedavi etmeniz, ilaç almanız için bırakıyorum” diye cevap verir. Gerçekten Şeyhi’nin gözlerinden rahatsız olduğu söylenmiş ve yazılmıştır.

İstanbul’un fethinden 20.yüzyılın başına kadar Türkler İstanbul’da 50 den fazla hastane kurmuşlardı. Bunların çoğunda bir veya iki kehhâl vardır. Bu kehhalleri ustaları yetiştirmiştir. Evliya Çelebi “Kehhâlen” esnafından bahsederken: “40 dükkan 80 neferattır. Hazret-i risalet asrında, kehhâlların pirinin kabri Asfahandadır” der. Buna göre bir kehhâl dükkanında iki kişi yani usta ile çırak beraber çalışıyorlar demektir.

998-1044H/1589-1634M senelerinde “Cerraheyn-i Hassa” dan sayılan “Serkehhâl” ve Kehhallerin aldıkları ücrete “mevacip” adı verilirdi ve yıllık olarak alınırdı. Osmanlı saraylarında, bugünkü Sağlık Bakanlığı yetkisi bulunan Hekimbaşıların yanında ayrıca “Cerrahbaşılar” yani “Ser Cerraheyn-i Hassa” yanında bir de “Kehhalbaşılar” “Ser Kehhaleyn-i Hassa” da vardı. Bundan sonra yine saray teşkilatında çalışan çok sayıda hassa kehhalleri vardır ki bunlar itibarlı mevkide oldukları için hastane kehhalliklerine seçilmişler, hatta kehhâlbaşı bile olmuşlardır.

Sadrâzamların da zaman zaman kehhalleri olmuştur. Mesela 1124H/1712M de kehhâl Elhac Mehmed, Sadrâzam Nevşehirli Damat İbrahim Paşanın ve sarayının göz uzmanı idi.

Hekimbaşılar yalnız İstanbul hastanelerine değil, İmparatorluğun her tarafındaki sağlık teşkilatına merkezden tayin yapar ve izin verilerdi. Buna dair iki belge elimizdedir:

Birincisi, 25 b 1202H/1787 de verilmiş bir dilekçedir ki “Göz hastalıklarında ve mil fenninde mahir ve hastalıkların araz ve esbab ve alamatına vakıf Filibede sakin Mehmed Emin’e hastalara bakmak için müsaade veriligi” hakkındadır. Bu kayıt bize sıradan bir kimsenin müsaade almadan hasta bakmaya yetkili olmayacağını gösteriyor. Belgede dilekçe sahibi Mehmed Emin’in göz hastalıklarında ihtisası oluğu belirtilmiştir(16).

İkinci belge, 9 s 1212H/1797M de verilmiştir. Bu da bir dilekçedir. «Halep’te kehhâl Abdurahman ve Abdülvehhab Efendilerin hazine mutasarrıf oldukları 50 akçelik beratları kaybolduğundan yenilerinin verilmesiyle” ilgilidir(17).

HASSA KEHHALLERİ

Bu konuyu elimize geçen bazı vesikaları sıralayarak gözden geçirelim:

1125H/1713M de Mehmed Efendinin Reis'ü-Etibbalığı zamanında hassa etibbasından bir Musevi hekim bu göreve yeterli olmadığından görevinden uzaklaştırılmış ve yerine kehhâl Hacı Mehmed Efendi günde 8 akçe ile tayin olunmuştur.

1171H/1757M de baş kellağlı terfi eden ikinci kehhâl Süleyman Efendi'nin yerine "erbabı maharet ve mümâresede" Halepli Mehmed Efendi'nin günde 20 akçe ile ikinci kehhallığa tayini hakkında Reisü'l-etibba Mustafa Efendi tarafından verilmiş takrir bu, bize bu tarihte baş kehhallıkla beraber ikinci kehhallık vazifesinin mevcudiyetini ve inhalarının ser etibba tarafından yapıldığını bildiriyor (18).

1176 H/1763M de başkehhâl Müstakim zade Mehmed Said Efendi olmuş yerine ikinci kehhâl Süleyman Efendi Reisü'l-etibba Katibzade hattat mehmed Refii inhasiyle tayin olunmuştur(19). İnhayı yine hekimbaşı yapmıştır.

III.Mustafa'nın (1757-1774) kız kardeşi Esmâ Sultan'a 1184H/1170M de bir kehhâl gerekli olmuş, çevreden araştırma yaptırarak buldurması hakkında Trabluşşam Beylerbeyi Mehmed Paşa'ya bir hüküm gönderilmiştir (20). Bu belge bize uzman kehhâl nerede bulunuyorsa oraya başvurulduğunu göstermesi açısından ilginçtir.

İstanbul'da kehhâl başı Süleyman Efendinin 28 1206H/1791M III. Selim (1789 -1807) Mismari Süca mahallesindeki Darülhadis'te bazı cihazların kendisine verilmesi hakkında Müderris Abdurrahim Süruri imzasıyla bir dilekçe vardır(21). Bu kayıt bize kehhâl başı Süleyman Efendinin ulemadan olduğunu ve Darülhadis'teki bilimsel konumunu göstermektedir.

1239H/1824M tarihli belge hekimler vazifelerinde günde 22 akçeye mutasarrıf olan ikinci kehhâl Mustafa Halife vazifesinin Mehmed Ataulah ve Hayrullah ibn Abdülhak Efendi'lere beşer akça ile verilmesine dair dir. Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi tarafından verilen arz, hassa kehhallarının hekimlerin payesinde maaş aldıklarını ve öldükleri zaman da yerine geçenin bu kadar paraya istihkakı olanlara fazlasının verildiği anlaşıyor (22). Nitekim iki kişi bunun ancak beşerden on akçesini alabilmişlerdir. Baş hekim maiyetinde çalışan hekimlerin başı idi. Kehhâl başı ise kehhallerin başı demektir. Hassa kehhalleri de ayrıca görev almışlardır. Bunlar gereğine göre bir kaç kişi olabiliyordu, bilinmiyor. Ancak, "Kehhâlbaşılık" ve "Hassa Kehhallikleri" önemli birer unvandı ve hepsi de hassa hekimleri payesini haiz yetenekli ve pratik ve teorik bilgisi yeterli olanlar arasından seçilmiştir.

HASTANE KEHHALLERİ

Hastane kehhallığı de önemli bir paye idi. O kadar önemliydi ki aralarında hassa tabibi sayılan kehhallerden seçildiği gibi buralardan yükselerek hassa kehhali olanlar da az değildi. Elimize şimdiye kadar geçen vesikalara gözden geçirirsek Osmanlı hastanelerinden İstanbul'da en eskisinin nasıl idare olunduğunu bildiren, 785H/1471M Fatih Vakfiyesine göre kadroda bir kehhâl vardı. Günde 8 akçe alırdı. Bu göz mütehassısı "hazakatla meşhur olacak ve göz hastalıklarının teşhis ve tedavisiyle meşgul olacaktı". Evliya Çelebi bu göz hekimlerini de "kamil, üstad, hazık" hekimlerden sayar.

1095H/1679M da Hekimbaşı olan Hayatizade Mustafa Fevzi Efendinin arzına göre bu tarihte Haseki'de Kanuni Sultan Süleyman'ın (1521-1566) eşi Hürrem Sultan'ın yaptırdığı darüşşifada kehhâl İsmail ölünce yerine "fenn-i kehhalli'yi bilmediği halde" mütevelinin arzı ile yine aynı hastanede görevli birinci cerrah Tabib Seyit Mehmed inha olunarak "birinci kehhâl" olur. Ancak Hekimbaşı Mustafa Fevzi Efendi bunu reddeder ve Seyit Mehmed'in tayinini inha etmez (23). Bu kayıt bize hekimbaşının yetki derecelerini de göstermektedir. Ayrıca, bu icraatıyla hekimbaşı, müteveli gibi kimselerin ülkenin gereksiz yere sağlık işlerine müdahalesine verdiği bu doğru kararla mani olmuştur.

Haseki Hastanesi'nde olduğu gibi İstanbul'da Osmanlıların yaptıkları hastanelerde bir veya iki kehhâl bulunuyordu. Diğer bir kayıta Fatih Darüşşifası'ndaki kehhallikle ilgilidir. Günde 3 akçe ile 961H/1559M yılında bu darüşşifada kehhâl olan Abdülkadir, hassa kehhalleri arasına katılmak için rica etmiş ancak Abdülkadir'in «Faik adındaki kimseye mahaldir deyu bildirdiğinden kanunları üzre buyruldu» ifadesiyle bu görev başka birine verilmiştir(24). Hastane kehhalliklerine ait bu tip belgeler pek çoktur.

SONUÇ

Hastane kehhallığının önemli bir mevki olduğunu yukarıda vurgulamıştık. Buralara tayin olunacak göz hekimlerinin öncelikle uzman olmalarına dikkat edilmiştir. Bütün bunlar modern tıbbın başladığı tarih kabul edilen 1827 ye kadar ülkemizde göz hastalıkları ve tedavileriyle meşgul olan uzman bir kitlenin var olduğunu ve bunlara değer verildiğini göstermektedir

KAYNAKLAR

- (1) Sayılı, Aydın: Mısırlılarda ve Mezopotamyalılarda Matematik. Anatomi ve Tıp, Ankara (1982),s.123, 149.; (2) Huneyn ibn İshak: The Book of the Ten Treatises on the Eye, (çev:Max Meyehof), Cairo, 1928.; (3) Süleymaniye Küt., Şehid Ali Paşa Küt.No:1322.; (4) Süleymaniye Küt., Yeni Cami No.924.967H/1559 da yazılmış nüsha.; (5) Süleymaniye Küt., Esat Ef.No:2006 ve Ayasofya no.2452 ve 2598.; (6) Keskinbora, Kadircan, Başağa, İbrahim: Göz Nurunun Anahtarı ve Neşe Hazinele, Nobel Kit.,İstanbul,2010.; (7) Miftahü'n-Nur fi'l-Kehhale. Nuruosmaniye Küt. No.3585.; (8) Süleymaniye Küt. Bağdatlı Vehbi, No:5507.; (9) Uzel, İlter: Cerrahiyyetü'l-Haniyye, Türk Tarih Kurmu ,Ankara,1993.; (10) Topkapı Sarayı, Hazine Kit.No:571.; (11) Ünver, Süheyl: Türk Göz Hekimliği Tarihine Ait Notlar, Göz Kliniği, (1):1, 1-6, 1951.; (12) Muallim Cevdet: Sivas Darüşşifası Vakfiyesi, Vakıflar Dergisi:No:1.; (13) Ünver, Süheyl: Selçuk Tababeti. Türk Tarih Kurumu Basımevi , 2014,s.26.; (14) Divanı Hümayun Mühimme Defteri, No:4,s.4.; (15) Bkz. Şuaraü'l -Zaman: Süleymaniye Esat Efendi Küt.No.2323,No.4,s.8 (26 Recep 967/1559). (Eskiden hekim muayenehanelerine dükkan denirdi. Burada tabip ve/veya kehhaller dışarıdan gelen hastalara bakarlar ve bazen de ilaçlarını verirlerdi.); (16) Başvekalet Arşivi, Tıp dosyası No.1335.; (17) Başvekalet Arşivi, Tıp dosyası No.838.; (18) Başvekalet Arşivi, Tıp dosyası No.681.; (19) Başvekalet Arşivi, Tıp dosyası No.847.; (20) Başvekalet Arşivi, Saray dosyası No.6797.; (21) Başvekalet Arşivi, Maarif dosyası No.4988.; (22) Başvekalet Arşivi, Tıp dosyası No.23.; (23) Başvekalet Arşivi, eski tasnif dosyası (tıb).; (24) Başvekalet Arşivi, Mühimme Defteri, No:4.

4. ŞANİZADE MEHMED ATAULLAH'ın MİRATÜ'L- EBDAN VE TEŞRİH- İ BEDENÜ'L-İNSAN'daki GÖZ ANATOMİSİ BÖLÜMÜ

Prof. Dr. İlter Uzel

Şanizade Mehmed Ataullah (1771-1826) yalnız tıp alanında değil, tarih matematik, askerlik gibi alanlarda da eserler vermiş bir bilgin ve devlet adamımızdır. Medrese eğitiminden sonra Süleymaniye Tıp Medresesi ve Mühendishane'de okumuş, bildiği doğu dilleri yanında, Latince, İtalyanca ve Yunanca gibi Batı dillerini de öğrenmişti. Devlet hizmetinde, müderris, kadı, Haremeyn Evkaf Müfettişi gibi görevler almıştır. Üstün vasıfları ve derin tıp bilgisi, yazıp yayınladığı çağdaş tıp kitaplarıyla devrin ileri gelenlerinin kıskançlığını üzerine çekmiş, hekimbaşı olması gerekirken Vakanivüslüğe atanmıştır. Daha sonra Yenice-riliğin kaldırılması sırasında Beşiktaş Cemiyeti İlmiyesi'ne üye

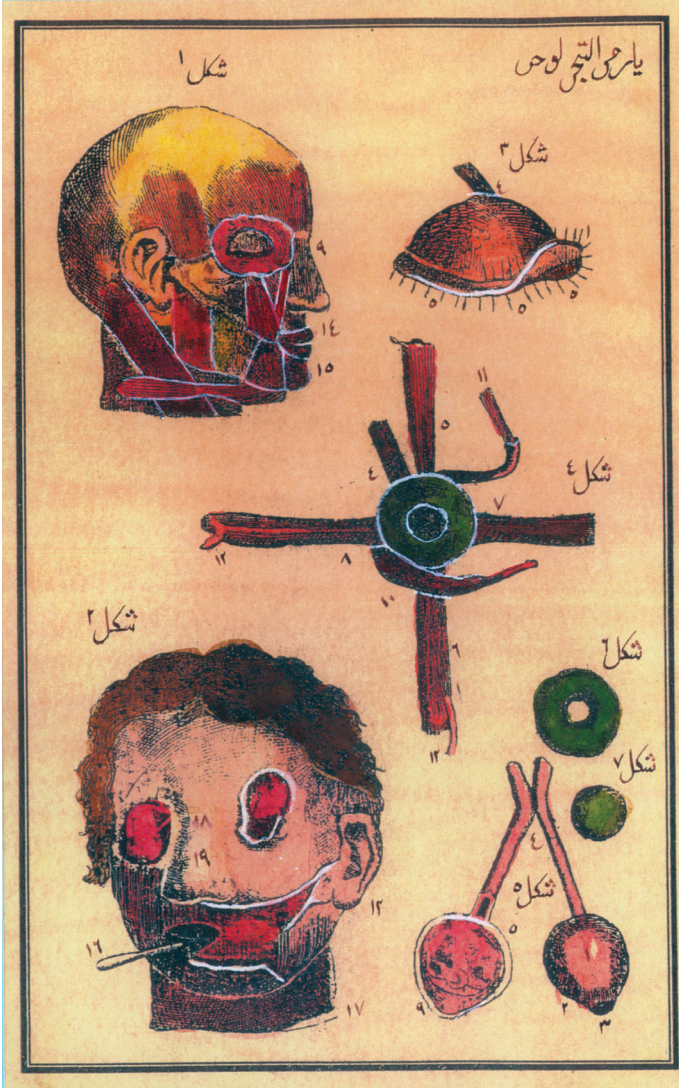
olduğundan Bektaşilikle suçlanarak, Tire'ye sürülmüş ve burada ölmüştür.

Beşi tıp, ikisi matematik, biri tarih, dördü askerlik, biri coğrafya olmak üzere on dört eserin yazarıdır.

Aşağıda göz anatomisinin transkripsiyonunu ve göz anatomisiyle ilgili 2 levhasını vereceğimiz Miratü'l-Ebdan eseri 1235H/1820 tarihinde basılmıştır. Eser,"Şanizade Hamsesi" denilen temel tıp ve farmakoloji gibi dört diğer eserle bir arada ciltlenmiştir.

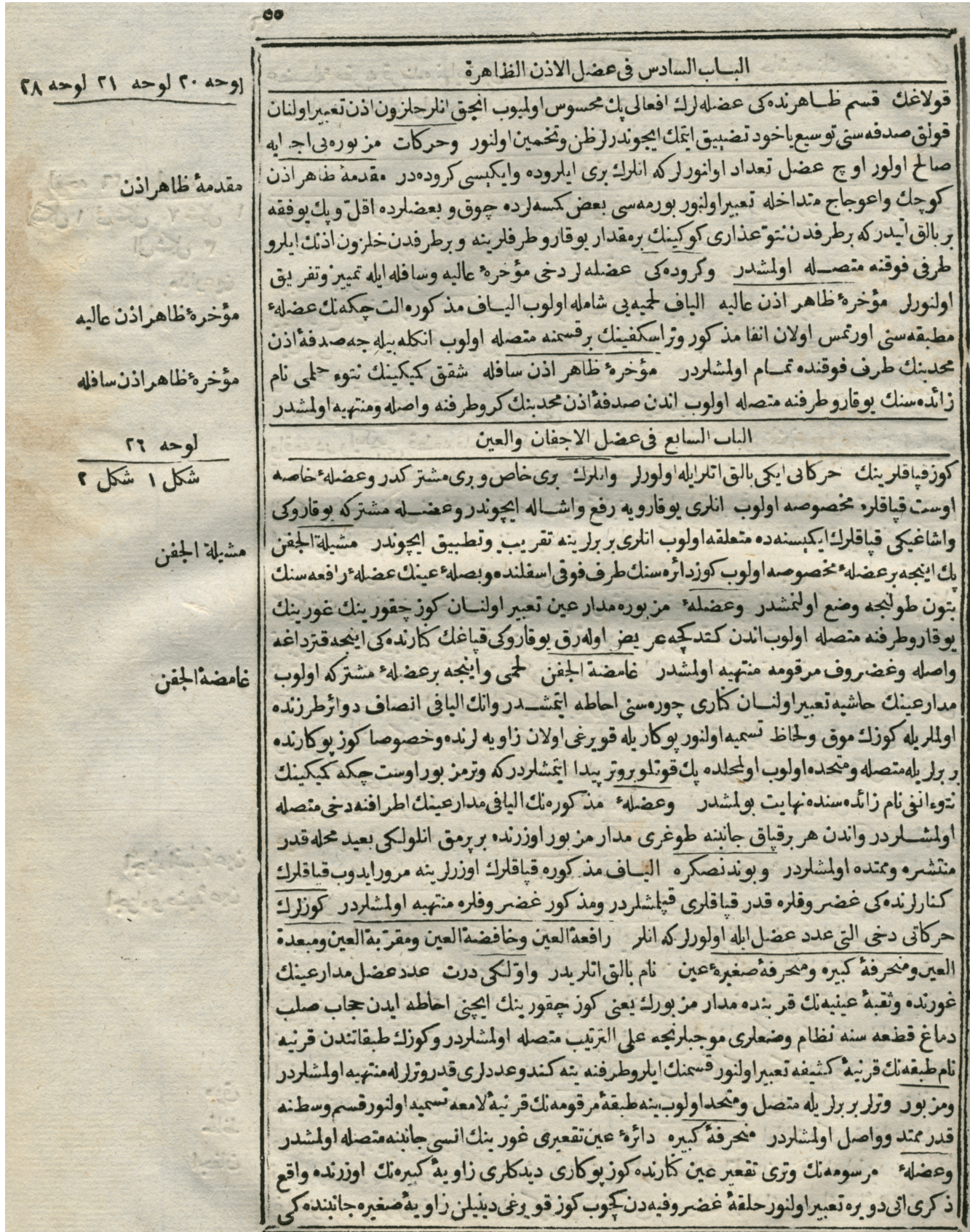
Şanizade'nin İlter Uzel tarafından çizilmiş temsili resmi.

Kitapta bulunan 21 levhanın İlter Uzel tarafından renklendirilmiş hali

EL-BABU'S-S-SABİ' Fİ ADALİ' - ECFAN VE'L - AYN
(Göz Anatomisi Bölümü)

Göz kapaklarının hareketi, iki balık etleriyle olur ve onların birisi has, biri müşterektir ve adale-i hassa üst kapaklara mahsup olup onları yukarıya ref ve işale içindir. Ve adale-i müştereke yukarıki ve aşağıki kapakların ikisine de mütallik olup onları birbirine takrip ve tatbik içindir. Müşiletü'l-Cefn, pek ince bir adale-i mahsuse olup, göz dairesinin taraf-ı fevk-i esfelinde ve basale-i aynın adale-i rafiasının bütün tulunca vaz' olunmuştur. Ve adale-i mezbure medar-ı ayn tabir olunan göz çukurunun gavrının yukarı tarafına muttasıl olup andan gittikçe ariz olarak yukarı ki kapağın kenarındaki ince kıtırdığa vasıl ve gudruf-ı merkume muntehiye olmuştur. Gamizatü'l-cefn, lahmi ve ince bir adale-i müştereke olup medar-ı aynın haşiyeye olunan çevresini ihata etmiştir ve onun elyaf-ı devair tarzında olmalarıyla gözün muvakkı- u lahhaz(ı) tesmiye olunur. Pınarıyla kuyruğu olan zaviyelerinde ve hususan göz pınarında birbirleriyle muttasıl ve müttehida olup ol mahalde pek kuvvetli bir veter peyda etmişlerdir ki veter-i mezbur üst çene kemiğinin nütüv-i enfi nam zaidesinde nihayet bulmuştur. Ve adale-i mezkurenin el-yafı, medar-ı aynın etrafına dahi muttasıl olmuştur ve ondan her bir kapak canibine doğru medar-ı mezbur üzerinde bir parmak enliliği baid mahalle kadar münteşire ve mümted de olmuştur. Ve bundan sonra elvaf-ı mezkure kapakların üzerlerine mürur idüp kapakların kenarlarındaki gutruflara kadar kapakları kaplamışlardır ve mezkur gutruflara muntehiye olmuştur. Gözlerin hareketi dahi altı adet adal ile olurlar ki, onlar rafiätü'l-ayn ve hafizatü'l-ayn ve mukarribetü'l-ayn ve münharife-i kebire ve münharife-i sağıra-i ayn nam balık etleridir. Ve evvelki dört adet adal medar-ı aynın gavrında ve sakbe-i ayniyenin kurbunda medar-ı mezburun yani göz çukurunun içini ihata eden hicab-ı salb-i dimağ kıt'asına nizam vad'ları muciplerince alet'-tertib-i muttsile olmuştur ve gözün tabakatından korneğa nam tabakanın kornea-i kesife tabir olunur kısmın ileri tarafına yine kendi adetleri kadar veterlerle muntehiye olmuştur. Ve mezbur veterler birbirleriyle muttasıl ve müttehit olup yine tabaka-i merkumenin kornea-i lami'a tesmiye olunur kısm-ı vasatına kadar mümted ve vasıl olmuştur. Münharife-i kebire daire-i ayn tak-iri gavrının ünsiye-i canibine muttasıl olmuştur. Ve adale-i mersumenin veter-i tak'iri ayn-ı kenarında göz kapakları dedikleri zaviyeğ-i kebirenin üzerinde vaki zikr-i ati devire tabir olunur halka-i kıtırdakiyyeden geçip göz kapağı denen zaviye-i sağire canibindeki adale-i

عضاريف اجقان

بشردن ودر بدن برفرقلری بوقدر و بونلر قیاقلرک کنارلنده کی عضاريف اجقان نام اینجه
 قترداقلره منتهی اولمشلردر و اولمحللرده انلردن کر پکله خروج ایتک ایچون اوافاجق ثقبیل و مساملر
 وارد و مزبور قترداقلر نصف د اثره سمند اینجه قوسلردر و بوغض و فلرک اوزرلنده برمنوال محرر بن
 هدب تسمیه اولنور کر پکله کوچک قیللردر که قوسلر طرزنده اشاغیدن یوقارویه و ایچرودن ایلرویه
 طوغری انلرک جه سی نسق واحد اوزره منحنیدر و بونلر کوزه غبار و سائر اشیا خفیه و طیاره نیک
 دخوللرینه مانع اولق ایچوندلر و قیاقلرک کنارلنده کی مذکور قترداقلر کوز قیاقلرینه اچیلوب
 قیابنده سهولت اولسون دیو انلری کر کین طوتمق ایچوندلر و کوزلرک و کوز قیاقلرینه عضلاتی
 یعنی بالی انلری دخی بوندن اقدیمجه ذکر اولندقلری اوزره انلرک حرکتلرینه منوط و متعلقدرلر
 و کوز قیاقلرینه حرکتی بعضا یک سرعتلو اولور که اکا لمحہ دیرلر و بعضا بطی اولور که اکا
 اعماض دیرلر زیرا کوز قیاقلری کوزی بعضا محافظه ضمنده سریعا اورتوب یته اچق ایچون
 و بعضا دخی خصوصانوم اثناسنده برمدت اورتوب طورمق ایچوندلر و بونلر قیاقلرینه بعض
 هنوز طوغمش چوجقلرده خلا بر بدن فصل اولغوب یا کلیا یا خود بعض قطعله یله برلرینه
 متصل بولندقلری وارد که فن جراحیته قطع و بلا ضرر فصل و تفریق اولملری قابلدر و کوز
 قیاقلرینه ایچر و طرفلرینه بر غشاء وارد که قیاقلرک کنارلرینه متصل اولدقلرند نصکره دونوب
 کره عینک ایلرو طرفنی دخی احاطه ایتمشلردر و غشاء مزبور بوند نصکره طبقات عینده
 ذکر اولنه جق طبقه منضمه نام غشادر و قیاقلرک کنارلری طوللرنجه ایچر و طرفلرینه
 بعض کوچک قیاقلرک کوزلرک انلر ایچق خشخاش تخمی مقدارنده اوافاجق برلرک
 اوعیه افرازیله منغذیلدر و بونلر قیاقلرک کنارلنده کر پکله ایچر و طرفلرینه و صیره ده
 اوچر در در اوله رق دیرلریشلردر و بونلر غدد هدییه تعبیر ایدرلر و بونلر فاندن برخلط جلب
 و افراز ایتک ایچوندلر که خلط مزبور قیاقلرک ایچر و طرفلرینه تطیب برله اچیلوب قیاقلرینه تسمیل
 و کوز یاشندن لذع اولملرینه منع ایچوندلر و کوزلرک ایکبشر عدد بیوک برلر اولوب انلرک بری
 کوز پوکا رنده موضوعدرلر که غدد دموعیه تعبیر ایتدکلری برلر بونلردر و بونلر کذلک بر
 ماده لیسفاتیه افراز ایدر کوزلری انکله تطیب ایتدکلرندن بشقه کوز باشیله دخی مملودرلر و کوز
 یاشنک علی الدوام جریان ایتسنه مانع دخی اولورلر و بونلردن بیوک بشقه ایکی برلر دخی وارد که
 انلر یوقاروی قیاقلرک کوز قویقلرینه یقین محللرده وضع اولنوب شحم ایلر احاطه دخی اولمشلردر
 و بونلر غده لاسیمیه تعبیر ایتمشلردر و بعضلر غده دموعیه کیره تسمیه ایتمشلر لکن بونلر ناموافق
 اولغله برانلر غده لحاظیه جفن اسمی وضع ایلدک و کوزلرک زاویه کیره سنه یعنی بوکارینه
 یک یقین محله ایکی قیاقلرک اوچلری کنارلنده بر کوچک و بیاضلرک قیاقلری وارد و ایتک بر کوچک
 دایمکی وارد که اکا ثقبه دموعیه دیرلر و هر بر کوز پوکا رنده کائن بو بر چقند یچقلر بر کوچک و اینجه
 غضروفی حلقه لدر که انلر سالف الذکر ثقبه لک اغزلرینی اچق طوتمق ایچوندلر و انلر دویره
 دیرلر کوز یاشی بونلردن چقار و بونلر غده لدر اشاغیه بر اینجه و غشائی مجرا کیدرلر که انلر ناطران دویره
 دیرلر و انلر سموکلی بوجک بو بنوزلرینه غایبده مشاهددرلر و قیاقلرک کنارلرینی اورتق جلدک التنده
 مستور اوله رق ذکر ی جائی کبسه دموعیه نام محفظه جانبیه منخرافا کیدوب بورون طرفنده کوز
 قیاقلرک اتصال محللرک ایتدکلر واقع یک قصه بر مجرایه واصل و انده جمع اولورلر و بو مجرای قصیر
 کتد کجه و سعتلرک بر نوع اوزونجه کبسه غشائی طرزینی کسب ایتدیکندن اکا کبسه دموعیه تعبیر

هدب

لمحه

اعماض

غدد هدییه

غدد دموعیه

غدد لحاظیه جفن

ثقبه دموعیه

دویره

ناظران

کبسه دموعیه

Beşreden ve deriden bir farkları yoktur. Ve bunlar kapakların kenarlarındaki gadarif-i ecfan nam ince kıtırdaklara müntehi olmuşlardır. Ve ol mahallerde onlardan kirpikler huruç etmek için ufacık sakbeler ve mesammeler vardır. Ve mezbur kıtırdaklar nısf-ı daire resminde ince kavislerde ince kavislerdir. Ve bu kıtırdakların üzerinde bu minval muharrer biten hüdüp tesmiye olunur kirpikler küçük kıllardır ki kavisler tarzında aşağıdan yukarıya ve içerden ileriye doğru onların cümlesi neg-i vahid üzere münhanidirler. Ve bunlar göze gubar ve sair eşyay-ı hafife ve tayyaratın duhullerine mani olmak içindirler. Ve kapakların kenarlarındaki mezkur kıtırdaklar göz kapaklarına açılıp kapanmada suhulet olsun diye onları gergin tutmak içindirler. Ve göz kapaklarının adelat-ı yani balık etleri dahi bundan akdemce zikr olundukları üzere onların hareketlerine menut ve mütealliktirler. Göz kapaklarının hareketi bazen pek süratli olur ki buna lemha derler. Ve bazen bati olur ki ona iğmaz derler. Zira göz kapakları gözü bazen muhafaza zımmında serian örtüp yine açmak için ve bazen dahi hususan nevm esnasında bir müddet örtük durmak içindirler. Ve bu göz kapaklarının bazı henüz doğmuş çocuklarda hala birbirinden fasl olunmayıp ya külliye yahut bazı kıt'aları ile birbirlerine muttasıl bulundukları vardır ki fenn-i cerrahiye kat ve bila zarar fasl ve tefrik olunmaları kabildir. Ve göz kapaklarının içeri taraflarının içeri taraflarında bir gışa vardır ki kapakların kenarlarına muttasıl olduklarından sonra dönüp küre-i tarafını dahi ihata etmişlerdir. Ve gışa-i mezburbundan sonra tabakat-ı aynda zikrolunacak tabaka-i munzame nam gışadır. Ve kapakların kenarları tullarınca içeri taraflarında bazı küçük kabartılar görünüyorlar ki onlar ancak haşhaş-ı tohumu miktarında ufacık bezlerin ev'iye-i ifraziyeleri menfezleridirler. Ve bunlar kapaklardan kenarlarında kirpiklerini çeri taraflarında ve sırada üçer, dörder olarak dizilmişlerdir ve bunlara guded-i hedbiye tabir ederler. Ve bunlar kandan bir halt celp ve ifraz etmek içindirler ki hilt-ı mezbur, kapakların içeri taraflarını tartib-i (ıslatmak) birle açılıp kapanmalarını teshil ve gözyaşından lez' olunmalarını men' içindir. Ve gözlerde ikişer adet büyük bezler olup onların bireri göz kapakları da mevzudurlar ki, guded-i dumu'ye tabir ettikleri bezler bunlardır. Ve bunlar kehalik bir madde-i linfatikiye ifraz ederek gözleri onunla tartıyb(ıslatmak) ettiklerinden başka gözyaşıyla dahi memludurlar ve gözyaşının aleddevam cereyan etmesine mani dahi olurlar. Ve bunlardan büyük başka iki bezler dahi vardır ki onlar yukarıki kapaklarda göz kuyruklarına yakın mahallerde vazé olunup şahm ile ihata dahil olunmuşlardır. Ve bunlara gudde-i la-ismiye tabir etmişlerdir. Ve bazıları gudde-i dem'iyye-i kebire tesmiye etmişler lakin bunlar na muvafık olmakla biz onlara lahhziyye-i cefn ismini arz' eyledik. Ve gözün zaviye-i kebiyesine yani pınarına pek yakın mahalde iki kapakların uçları kenarlarında bir küçük ve beyaz renk kabartı vardır. Ve onun bir küçük dilciği vardır ki ona sakbe-i dem'iyye derler ve her bir göz pınarında kain bu birer çıkıntıcıklar birer küçük ve ince gudrufi halkalardır ki onlar salifu'z-zikr sakbaların ağızlarını açık tutmak içindirler. Ve onlara devire derler. Gözyaşı bunlardan çıkar ve sakbelerden aşağıya birer ince ve gışai mecralar giderler ki onlara natıran-ı devire derler. Ve onlar sümüklü böcek boynuzlarına gayete müteşabihler ve kapakların kenarlarını örten cildin altında mestur olarak zikr-i caikise-i dumu'yye nam mahfaza canibiyye munharifen gicip burun tarafından göz kapaklarının ittisal mahallerinin ardında vaki pek kısa bir mecra vasıl ve onda cem' olurlar. Ve bu mecra-ı kasir gittikçe vüs'atlanarak bir nev'i uzunca kise-i gışaiyye tarzını kesp ettiğinde ona kise-i dem'iyye tabir

عضله مقربه قریبده نهایت بولشدن منخرنه صغیره کوزچقوری حاشیه سنک جوارنه بحرای
انف جانبده متصله اولشدن واندن کیدوب بصله عینک کرو طرفده منخرنه کیره نك وتری قریبده
نهایت بولشدن

فصل فی تشریح العین

کوز برعضو کروی اولوب طبقات تعبیر اولنور غشاردن وانلرک پینلرند مملور طوبات تعبیر اولنور
اخلاطدن مؤلف اولغله صوغانه تشبیها کا بصله العین وکدک مقله دخی تسمیه ایدرلر وبصله
مزبوره جنبه نك طرف اسفلنده واقع مدار عین وکدک حفره عینه تعبیر اولنسان کوزچقوری
ایچنه وضع اولمشدر ومقدما محله مذکر اولنسان ثقبه عینه نام دلیک بوتعیرک غورنده در ومدار
عین ایکی عدد اولوب حفره ایلر طرفده بورونک هر بری بر جانبده اولغدن ناشی انلر مدار عین یمین
ومدار عین یسار ایلر فرق وتغیر اولنورلر ومدار عینک هر بری یدی عدد قطعات عظیمه نك
اجتماعلرندن متشکل اولمشدر وانتدا کی قطعه آیین کیکنندر که مدارک یوقارو طرفده
واقع در وایکجی قطعه مدار مذکورک غورنده اولوب عظم اسفودینک نشوء کیره جنبه سی
قسمندن حاده اولمشدر که نشوء مزبوره نشوء مداری دخی دیرلر وعظم اسفودینک سالف
الذکر جناح خفاشی نام نئوی دخی مدار عین ترکیبده داخل اولوب غور مدارک اوست طرفی رسم
ایتمشدن و اوچجی قطعه عظم وجهه تعبیر اولنسان یکاکی کیکنندنر ولحاظ تعبیر اولنسان کوز
قورغبله مدار مذکورک نصف اسفلنی رسم واحدات ایتمشدن ودر دجی قطعه اوست چکه
کیکنندنر که نصف اخرینی رسم ایتمشدن وبشجی قطعه عظم ظفریدر که مدار عینک بوکار
تعبیر اولنسان زاویه کیره سی طرفی رسم ایتمشدن والتجی قطعه عظم غریالینک عظم مستوی
نام قطعه ستندنر که عظم ظفری مذکورک کروسنده مدارک ایلر وسنک بر مقدار نی رسم ایتمشدن ویدجی
قطعه عظم حنک تعبیر اولنسان داماق کیکننر که کوچک قطعه سیدر که مدارک غورنک اشاعی طرفده کی
والک زیاده اسفلنده کی قسمتی رسم ایتمشدن بصله عینک هر نه قدر ایلر طرفی مدورالشیکل کورینور
ایسه ده کروسنی ینه بر مقدار مستطیل اولغله بصله مزبوره اهرامی تعبیر اولنسان شکل هرودی به
قریبدر وآنک طشرو طرفنه قاعده وایچرو طرفنه رأس بصله تعبیر ایدرلر وبوشکل امرودی مدار
عین نام کوزچقورینک بطبقه رسم وشکلنده در کوزده ایکی نوع اجزاء تصور اولنور که بری اجزاء
وحشیه وبری اجزاء انسیه در واجزاء انسیه عین بالذات کره عینله کره مزبوره نك محتویه اولدیغی
اجزادر واجزاء وحشیه عین کوزک غده لری یعنی زری وشحمی وعضلاتی و او عبه دمویه عین
تعبیر اولنور مطلقا طمرلری وسکیرلری وقیاقلریدر ایمدی هر بر کوزک ایکی قیاقی اولوب بری اشاعبه
وبری یوقاروده اولغله انلر کوزی نوم حالنده ایکی طرفدن اورنمک ایچون انک اوزرنده ایکی برده لدر
ونوع نی آدمده یوقارو کی قیاق اشاعبه بدن بئوک اولغله کوزک اکثر نی یوقیاق اورترو اشاعبه کی قیاقدن
زیاده منحرکدر وبوقیاقلر ایکی کوشه لده بر برله جمع اولمشدر که بوا یکی زاویه لک ری بئوک
اولوب بورون جانبده واقع در ووزاویه کیره موق دیرلر که کوز بوکاریدر وبونک مقابلنده
شقق جانبده واقع اولان زاویه صغیره لحاظ دیرلر که کوز قورغیدر وزاویه کیره موق زاویه انسیه
وزاویه صغیره موق زاویه وحشیه دخی تعبیر ایدرلر اجفان تسمیه اولنسان بوکوز قیاقلری بشره
تعبیر اولنور زاردن ودریدن وغشاء ثریدن وقرزداقلردن و بالقی اتلردن وبرغشاء باطنندن وحق
غده لردن یعنی بر زردن عبارتدرلر وکوز قیاقلرند کی بشره نك وجلدک وجهک سائر محللرند کی

بشره دن

لوحة ۲۶ لوحة ۲۷

شکل ۱ الی شکل ۷ شکل ۱

الی شکل ۳

مدار عین

اجزاء انسیه عین

اجزاء وحشیه عین

موق

لحاظ

اجفان

Mukarrabe kurbunda nihayet bulmuştur. Munharife-i sagire göz çukuru haşiyesinin civarı mecra-i enf canibinde muttasıl olmuştur. Ve ondan gidip basale-i aynın geri tarafında münharife-i kebirenin veteri kurbunda nihayet bulmuştur.

FASLUN Fİ TEŞRİHİ'L-AYN

Göz bir uzvu kürevi olup tabakat tabir olunur gışalardan ve onların beynlerinde memlu rutubat tabir olunur ahlattan müellef olmakla soğana tesbihen ona basaletü'l-ayn ve keزالik mukle dahi tesmiye ederler. Ve basale-i mezbure cephenin tarafı esfelinde vaki medar'ı ayn ve keزالik hufre-i ayniye tabir olunan göz çukuru içine vaz' olunmuştur. Ve makeddema mahallinde zikrolunan sakbe-i ayniye nam deli bu tak'irin gavrındadır ve medar-ı ve medar-ı ayn iki adet olup kühfin ileri tarafında burnun her canibinde olmaktan naşı onlar medar-ı ayn-ı yemin ve mader-ı ayn-ı yesar ile fark ve temyiz olunurlar. Ve medar-ı aynın her biri yedi adet kıtaat-ı azmiyenin içtimalarından müteşekkil olmuştur ve ibtida ki kıt'a alın kemiğindendir ki medarın yukarı tarafında vakiyadır. Ve ikinci kıt'a medar-ı mezkurun gavrında olup azm-ı isfininin nütüv-i kebire-i cebhiyesi kısmından hadis olmuştur ki nütü-i mezbure nütü-i medarı dahi derler. Ve azm-ı isfininin salifü!z-zıkr cenah-ı huffaşı nam nütüvvü dahi medar-ı ayn terkibine dahil gavr-ı medarın üst tarafını resm etmiştir. Ve üçüncü kıt'a-i vecne tabir olunan yanak kemiğindendir. Ve lahhaz tabir olunan göz kuyruğuyla medar-ı mezkurun nısf-i esfelini resm ve ihdas etmiştir. Ve dördüncü kıt'a üst çene kemiğindendir ki nısfı ahirini resm etmiştir. Ve beşinci kıt'a azm'ı zıfridir ki medar-ı aynın pınar tabir olunan zaviyesi kebiresi tarafını resm etmiştir. Ve altıncı kıta-i azm-ı gırbalinin azm-i müstevi nam kıt'asındandır ki azm-ı zıfri-i mezkurun gerisinde medarın ilerisinin bir miktarını resmetmiştir. Ve yedinci kıt'a azm'ı hanek tabir olunan damak kemiğinin bir küçük kıt'asıdır ki medarın gavrının aşağı tarafındaki ve en ziyade esfelindeki kısmını resmetmiştir. Basale-i aynın her ne kadar ileri tarafı müdevverü's-şekil görünüyorsa de, gerisi yine bir miktar müstatil olmakla basale-i nezbure ehramı tabir olunan şekl-i şekli mezburiyeye karibtir ve onun dış tarafına kaide ve içeri tarafına re'-i basele tabir ederler. Ve bu şekl-i emrudi, medar-ı ayn nam göz çukurunun bir tabaka-i resm ve şeklindedir. Gözde iki nev-ı ecza tasavvur olunur ki biri ecza-i vahşiye diğeri ecza-i insaniyedir. Ve ecza-i insaniye-i ayn bizzat küre-i ayn ile küre-i nezburenin muhtevi olduğu eczadır. Ve ecza-i vahşiye-i ayn gözün gıdaları yani bezleri ve şahmı ve adalatı ve ev'iye-i dümüye-i ayn tabir olunur ve mutlakan damarları ve sinirleri ve kapakları tabir olunur. İmdi her bir gözün iki kapağı olup biri aşağıda ve biri yukarıda olmakla onlar gözü nevm halinde iki tarafından örtmek için onun üzerinde iki perdelerdir. Ve nev-i beni ademde yukarıdaki kapak aşağıdakilerden büyük olmakla gözün ekserisini bu kapak örter. Ve aşağıdaki kapaktan ziyade müteharriktir. Ve bu kapaklar iki köşelerde birbirleriyle cem olmuşlardır ki, bu iki zaviyelerin biri büyük olup burun canibinde vakidir. Bu zaviye-i kabireye muvakkı dirler ki, göz pınarıdır. Ve bunun mukabilinde şakak canibinde vaki olan zaviye-i sağireye lahhaz dirler ki göz kuyruğudur ve zaviye-i kebireye ,zaviye-i ünsiye ve zaviye-i sağireye, zaviye-i vahşiye dahi tabir ederler. Ecfan tesmiye olunan bu göz kapakları beşre tabir olunur zardan ve deriden ve gışa-i seriden ve kıtırdaklardan va balık etlerinden ve bir gışa-i batiniyeden ve çok guddelerden yani bezlerden ibarettirler. Ve göz kapaklarındaki beşrenin ve cildin vechin sair mahallerindeki

ایتمشدر کسسه مزبوره کوزک زاویه گیره سنه متصله اولان سابق ایلیان عضله غامضه نک وتری
 بعدنده و قسم لمبسنک باشد یعنی محله موضوعه در و بویکسه نک کیدرک اشاغی طرفی ینه
 طارلشوب بر کوچک ماصوره جک طرزنه منقلب اولور که ماصوره مرقومه بورونک ایچنه قبه الحنکک
 وراسنده منفذ افزای و منفذ دمی نام ایکی رأسله منتهیه اولور کوزک طبقات تعیر اولور
 غشالی بر معناد ایکی قسمه منقسم اولور که انلرک برینه طبقات مشترکه و برینه طبقات خاصه دیرلر
 طبقات مشترکه عین یالکز کره عینی قیاقله ربط ایدن طبقه منضمه ایله عضلات اربعه نک و ترلندن
 نکون ایدن غشاء بیضاء اولوب بلکه کوزک جمیع احلاطنی احاطه ایدن غشالیدر و طبقات
 خاصه عین غشاء بللوری و غشاء زجاجی کی یالکز خلط واحدی احاطه ایدن طبقه لردر و طبقات
 مشترکه عین بش عدد اولوب اولکیلری طبقه منضمه و کذلک صفای محبط تعیر اولور
 غشاء در که کوزک قیاقله ینه ملاصق اولدینی کی مدار عین تعیر اولسان سالف التعریف کوز
 جفوری ینه دخی منضم و متصل اولغله کوزی آکار بط ایتمشدر و غشاء مزبور بیاض عینی یعنی
 کوز آقینی قلیوب اندن قرینه لامعه نام قسمک اوزرینه قدر ممتد و قسم مزبوره منتهی و متصل اولمشدر
 و کوزک باقی محله تجاوز ایتدوب شوقدر که انک یک ضعیف بر نسج شیمیسی تجاوز ایتشدر که نسج
 مزور شرابین و عروقدن منسوج اولغله انلر مدحار تعیر اولور اتهاب عینده شیشوب قرار دقلرنده
 کوزک اوزرنده ظاهر اولورلر و اینگیجیلری بیاض اولقی تقریبیه طبقه بیضاء ایله مسمی اولان
 غشاء در و عضله اربعه مستقیمه نک بصی و یوفقه و ترلندن حاصله اولمشدر که اوتار مزبوره بالاحاد
 کره عینک اوزرینه کر بللریله طبقه قرینه نک لامعه اولدینی موضعه نهایت بولان بوغشاء بیاضی
 ایجاد و احداث ایتشدر در بناء علیه بعضلر بوکا طبقه و تریه تعیر ایدرلر و اوچنجیلری طبقه قرینه در
 بو طبقه حله طبقات اعظم و اصلب و اغلظیدر و بالجله کره عینی احاطه ایتشدر و عصب عینی احاطه
 ایدن حجاب صلب دماغک فرعیدر دیمشدر و بو طبقه قرینه نک ایلر و طرفی مجلی شفاف و لامعدر
 فلذلک طبقه مزبوره نک بر قسمه قرینه لامعه تعیر ایدرلر و باقی اقسامنه قرینه کشیفه دیرلر که انک
 قسم اکبریدر و لونی حجاب صلبک رکنه مشاهددر و در دنجیلری طبقه عنبیه نام غشاء در که طبقه
 قرینه نک بلافاصله التنده واقع اولمشدر و سیاه اوزوم قبوغنه مشابه اولدیغندن عنبیه تعیر ایتشدر
 و بوکا طبقه مشیمه دخی دیمشدر زبر اجنبی احاطه ایدن مشیمه کی عضو بصری احاطه ایدوب
 عضو مزبوره غذا انفاق ایدن اوعیه و اورده بی شاملدر و بو طبقه عنبیه طبقه قرینه به نظر ایک
 یوفقه در و عصب عینک جوهر مخیمه سنی محیط اولان حجاب رقیق دماغک ذیلی و فرعیدر و حدقه
 تعیر اولنان کوزقاره سی که اجناس اشخاصده الوان متنوعه ایلدر حدقه مزبوره طبقه عنبیه نک
 بر قسمیدر و انک سطحی اوزرنده قرینه لامعه نک آردندن کورینور برداره واسعه در که سیاه الا
 و کوزک الا و صاری الا تعیر ایتدکلری و امثال الوانله ظاهر اولور و حدقه نک اورطه سنده ناظر
 نسیمه اولنان و بعضلرک دخی انسان العین تعیر ایتدکلری سیاه دلیچک کورینور که کوز بیکی دیدکلری
 دلیکدر و ثقبه مزبوره نوع انسانی مدور الشکلدر و کوز بیکی شعاع نوره ممتد و مدخلدر
 و انده مشاهده اولنان سیاه لقی طبقه عنبیه نک ایچرو طرفک لونندندر زبر طبقه مزبوره ذکر
 اولدینی اوزره بر سواد ایلر اولمشدر و حدقه مذکوره بر خلط مائیک ایچنده مستغرق اولمقدن
 ناشی سر بع الحر که در فعلی هذا نظر اولنان شی یک منور یا خود کوچک اولدقه یا خود یک یقین
 اولوب لکن دقتی موجب اولدقه کوز بیکی کوچیلوب حدقه بیومک و بالعکس نظر اولنان شی مظلم

طبقات مشترکه عین

طبقات خاصه عین
طبقه منضمه

بیاض عینی

طبقه بیضاء

طبقه قرینه

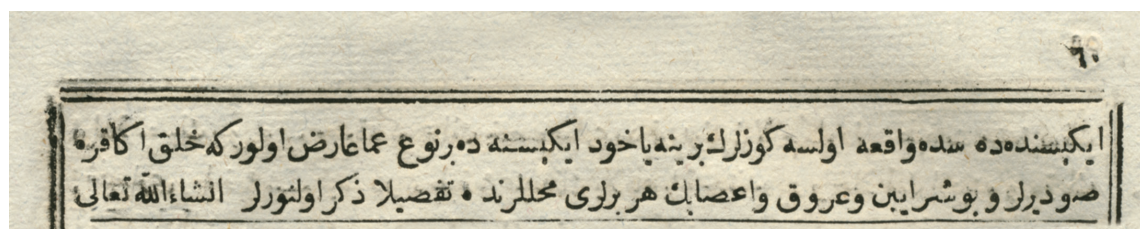
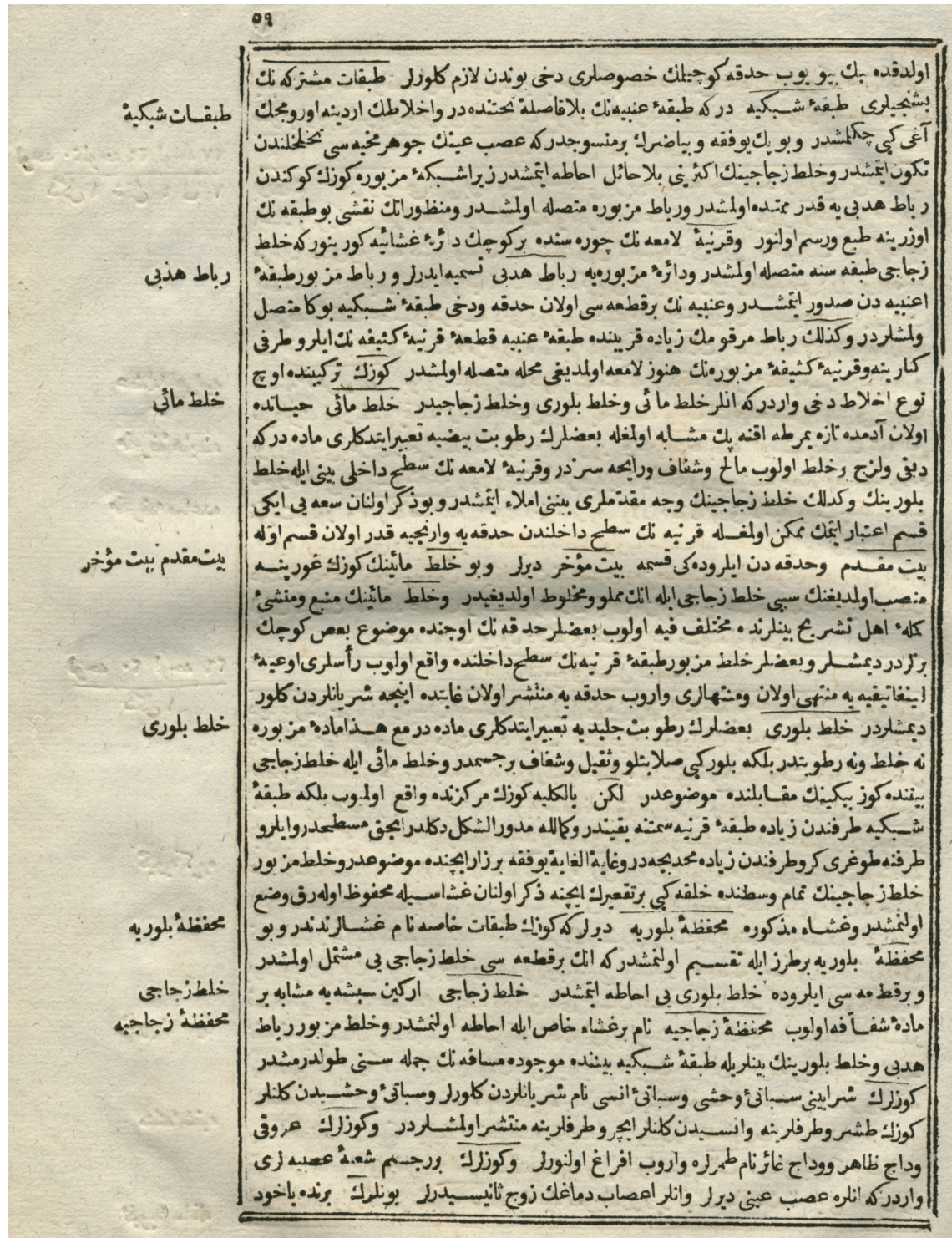
قرینه لامعه قرینه کشیفه

حدقه

ناظر

اولدقه

Etmişlerdir. Kise-i mezbure gözün zaviye-i kabiresine muttasıl olan sabiku'l beyan adale-i gamizan'ın veteri bu'dunda ve kısmi lahmisinin başladığı mahalde mevzuadır ve bu kisenin aşağı tarafı yine darlaşıp bir küçük masuracık tarzına münkalıp olur ki masura-i merkume buranın içine kubbetü'l-hanek verasında menfez-iifrazi ve menfez-i dem'i nam iki ra'slarla muntehiye olur. Gözün tabakat tabir olunur gışaları ber mu'tad iki kısma münkasım olurlar ki onların birine tabakat-ı müşterike ve birine tabakat-ı hssa denir. Tabakat-ı müşterike-i ayn yalnız küre-i ayn kapaklara rabt eden tabaka-ı munzama ile adalat-ı erba'anın veterlerinden sükun eden gışa-i beyza olmayıp belki gözün cemi-ı ahlatını ihata eden gışalarıdır ve tabakat-ı hassa-i ayn-ı gışa-i billuri ve gışa-i zücaci gibi yalnız halt-ı vahidi ihata eden tabakalardır. Ve tabakat-ı müşterike-i ayn beş adet olup, evvelkileri tabaka-ı munzama ve keزالık sıfak-ı muhit tabir olunur gışadır ki, gözün kapaklarına mülâsık olduğu gibi medar-ı ayn tabir olunan salifü't-ta'rif göz çukuruna dahi munzam ve mumtasıl olmakla gözü ona rapt etmiştir. Ve gışa-i mezbur beyaz-ı aynı, yani göz akını kıplayıp ondan kornea-ı lami'a nam kısmın üzerine kadar mümted ve kısmı mezbura muntehi ve muttasıl olmuştur. Ve gözün baki mahalline tecavüz etmeyip şu kadar ki, onun pek zayıf bir nesc-i meşimiyesi tecavüz etmiştir ki nesci mezbur şerayın ve uruktan mensuc olmakla onlar remed-i har tabir olunur iltihab-ı aynide şişip kızardıklarında gözün üzerinde zahir olurlar ve ikincileri beyaz olmak takribiyle tabaka-i beyza ile müsemma olan gışadır ve adale-i erba'a müstakimenin yassı ve yufka veterlerinden hasıl olmuştur ki evtar-ı mezbure bil ittihat küre-i aynın üzerine gerilmeleriyle tabaka-i korneanın lami'a olduğu mevzuda nihayet bulan bu gışa-i beyazı icad ve ihdas etmişlerdir. Binaenaleyh bazıları buna tabaka-ı veteriye tabir ederler. Ve üçüncüleri tabaka-ı kornie'dir. Bu tabaka cümle tabakatin a'zam ve asleb ve ağılazıdır. Ve bil cümle küre-i aynı ihata eden hicab-ı salb, dimağın fer'idir demişlerdir. Ve bu tabaka-ı korneanın ileri tarafı mücella ve şeffaf ve lami'adır. Felizalik tabaka-ı mezburenin bir kısmına kornea-ı lami'a tabir ederler ve baki aksamına kornea-ı kesife derler ki onun kısm-ı ekberdir. Ve levni hicab-ı salbin rengine müşabihtir. Ve dördüncüleri tabaka-ı inebiyiye nam gışadır ki, tabaka-i korniyenin bila fasıla altında vaki olmuştur. Ve siyah üzüm kabuğuna müşabih olduğundan inebiyiye tabir etmişlerdir. Ve buna tabaka-ı meşimiye dahi demişlerdir. Zira cenini ihata eden meşimiye gibi uzv-u basarı ihata edip uzv-u mezbure gıza(gıda) infak eden ev'iyeye ve evrideyi şamildir. Ve bu tabaka-ı inebbiye tabakaya nazaran pek yufkadır ve asab-ı aynın cevheri muhiyesini muhit olan hicab rakik dimağın zeyli ve feridir. Ve hadaka tabir olunan göz karası ki, ecnas-ı eşhasda elvan-ı mütenevvia'a ile dir. Hadaka-i mezbure tabaka-ı ayniyenin bir kısmıdır. Ve onun sathı üzerindeki korneayı lamia'anın ardından görünür bir daire-i vasi'adır ki, siyah ala ve gök ala ve sarı ala tabir ettikleri ve emsali elvanla zahir olur. Ve hadakanın ortasında nazır tesmiye olunan ve bazıların dahi insanü'l-ayn tabir ettikleri siyah delik görünür ki göz bebeği dedikleri deliktir. Ve sakbe-i mezbure nevi insanda müdevverü's-şekildir. Ve göz bebeği şu'a-ı nura mümer ve medhaldır. Ve onda müşahade olunan siyahlık tabaka-ı ayniyenin içeri tarafının içeri tarafının levnindendir. Zira tabaka-i mezbure zikrolunduğu üzere bir sevad ile örtülmüştür. Ve hadaka-i mezkure bir hılt-ı mainin içinde müstağrak olmaktan naşı seri'ul-harekedir. Fe ala haza nazar olunan şey pek münevver yahut küçük oldukça yahut pek yakın olup lakin dikkati mucip oldukça göz bebeği küçölüp hadaka büyümek ve bilakis nazar olunan şey muzlim

Oldukta bebek büyüyüp hadaka küçülmek hususları dahi bundan lazımdır. Tabakat-ı müsterekenin beşincileri tabaka-ı şebekiyyedir ki tabakay-ı ayniyenin bila fasıla tahtındadır. Ve ahlatın ardında örümcek ağı gibi çekilmiştir. Ve bu pek yufka ve beyaz renk bir mencustur ki asab-ı aynın cevher-i muhiyesi tahalhulundan tekevvün etmiştir. Ve halt-ı zücacinin ekserini bila ihata etmiştir. Zira şebeke-i mezbura gözün kökünden ribat-ı hedbiye kadar mümted de olmuştur. Ve ribat-ı mezbure muttsıla olmuştur. Ve manzuratın nakşı bu tabakanın üzerine tab' ve resm olunur. Ve kornia-i lami'anın çevresinde bir küçük daire-i gışaiye görünüyor ki halt-ı züccaci tabakasına muttasıla olmuştur. Ve daire-i mezbureye ribat-ı hedebi tesmiye ederler ve ribat-ı mezbur tabaka-ı inebiyeden sudur etmiştir. Ve i'nebiyyenin bir kıtası olan hadaka ve dahi tabaka-i şebekyye buna muttasıl olmuşlardır ve keزالik ribat-ı merkumun ziyade karibinde tabakay-ı inebiyeye kıtay-ı kornie-i kesifenin ileri tarafı kenarına ve kornie-i kesife-i mezburenin henüz lami'a olmadığı mahalde muttasıl olmuştur. Gözün terkininde üç nev-i ahlat dahi vardır ki onlar, hılt-ı mai, halt-ı billuri ve halt-ı züccacidir. Hılt-ı mai hayatta olan ademde taze yumurta akına pek müşabih olmakla bazılarının rutubet-i beyziyye tabir ettikleri maddedir ki, debki ve lezc bir hılt olup malih ve şeffaf ve rayıhasızdır. Ve kornea-i lami'anın sath-ı dahili beyni ile halt-ı billurinin ve keزالik halt-ı zücacinin vech-i mukaddemleri beynini(arasını) imla etmiştir. Ve bu zikrolunan sahayı iki kısım itibar etmek mümkün olmakla kornienin sathı dahilinden hadakaya varıncaya kadar kısm-ı evvele beyt-i mukaddem ve hadakadan ilerdeki kısma beyt-i muahhar derler ve halt-ı mainin gözün gavrına munsab olmadığına sebebi hılt-ı züccaci ile onun memlu ve mahlut olduğundandır. Ve hılt-ı mainin menba' ve menşei, kemele-i ehl-i teşrih beyinlerinde muhtelefün fih olup, bazıları hadakanın ucunda mevzu bazı küçük bezlerdir. Ve bazıları halt-ı mezbur tabaka-ı kornienin sath-ı dahilinde vaki olup ra'sları ev'iyye-i lifatikiyyeye münteha olan ve müntehaları varıp hadakaya münteşir olan gayet de ince şereyanlardan gelir demişlerdir. Halt-ı billuri bazılarının rutubet-i cildiye tabir ettileri maddedir. Mea haza madde-i mezbure ne halt ne rutubettir, belki billur gibi salabetli ve sakil ve şeffaf bir cisimdir. Ve hılt-ı mai ile halt-ı züccaci beyninde göz bebeğinin mukabilinde mezburdur. Lain bi'l-küllüye gözün merkezinde vaki olmayıp belki tabaka-ı şebekyye tarafından ziyade tabaka-ı kornie semtine yakındır. Ve kemalle müdevverü's-şekil değildir. Ancak müsattahtır ve ileri tarafına doğru geri tarafından ziyade muhadebcedir ve gayetü'l gaye yufka bir zar içinde mevzudur. Ve halt-ı mezbur halt-ı züccaciye'nin tamam-ı vasatında halka gibi bir tak'irin içine zikrolunan gışasıyla mahfuz olarak vaz olunmuştur. Ve gışa-i mezkure mahfaza-ı billuriyedirler ki gözün tabakat-ı hassa nam gışalarındandır. Ve bu mahfaza-ı billuriye bir tarz ile taksim olunmuştur ki, onun bir kıt'ası hılt-ı züccaciyeye müştemil olmuştur. Ve bir kıt'ası ileride halt-ı billurıyeyi ihata etmiştir. Hılt-ı züccaci ergin şişeye müşabih bir madde-i şeffafe olup, mahfaza-i züccaciye nam bir gışa-i has ile ihata olunmuştur. Ve hılt-ı mezbur, ribat-ı mezbur, ribat-ı hedebi ve hılt-ı billurinin beynleriyle tabakay-ı şebekiyye beyninde mevcut mesafenin cümlesinin mesafenin cümlesini doldurmuştur. Gözlerin şerayini, sübatı-i vahşi ve sübatı-i insi nam şereyanlardan gelirler. Ve sabati-i vahşiden gelenler, gözün dışarı taraflarına ve insiden gelenler içeri taraflarına münteşir olmuşlardır. Ve gözlerin uruku vedac-ı zahir ve vedac-ı gair nam damarlara varıp ifrağ olunurlar. Ve gözlerin birer cism-i şu'a-i asabiyeleri vardır ki, onlara asab-ı ayni derler ve onlar a'sab-ı dimağın zevc-i sanisidirler. Bunların birinde yahut

İkisinde de sedde vaki' olsa, gözlerin birine yahut ikisine de bir nev-i ama arız olur ki, halk ona kara su derler ve bu şerayin ve uruk a'sabın her birileri mahallerinde tafsilen zıkr olunurlar, İnşallahü Teala.

5. GÖZÜN ANATOMİK YAPISI

5.1. Sağlıklı Gözün Anatomik Yapısı

Görüş ve Orbita Bölgenin Organı: Kaslar

19. yy (Bourgery-Jacop; s.264, Tome 3. Plate 74.)

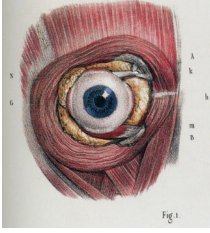

Fig.1. in situ sağ göz küresi, vücut tabakasının yörünge, orbicularius oculi kas parçası. önden görünüş

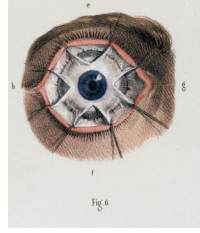

Fig.2. in situ durumda gözbebekleri. Üst görünüm. üst oblik, tıbbi rektus üst rektus ve dış rektus kasları

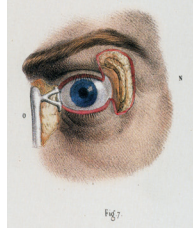

Fig. 3. in situ durumda gözbebekleri. Alt Görünüm. Alt oblik, medial rektus, alt rektus ve dış rektus kasları

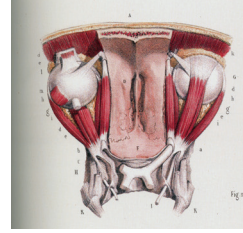

Fig.4. in situ durumda sol göz küresi. Yan görünümü. üst rektus. lateral rektus, alt rektus.

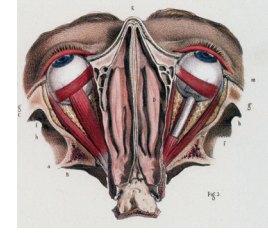

Fig. 5. sağ göz küresi. Yan görünümü. üst rektus, alt rektus ve levator palpebra kasları Superioris

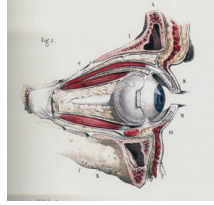

Fig. 6. yerinde sağ göz küresi. ön görünümü. dört rektus ve levator palpebra üst kas yerleştirilmesi

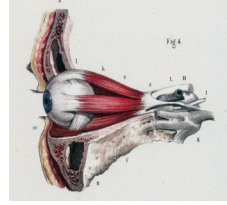

Fig. 7. sol büyük üstün ve aşağı lakrimal lakrimal aparat lakrimal kanalikül, lakrimal kese ve nazolakrimal kanal

Görme Organı: Gözyaşı Sisteminin ve Göz Küresinin Damarları

19. yy (Bourgery-Jacop; s.266, Tome 3. Plate 75.)

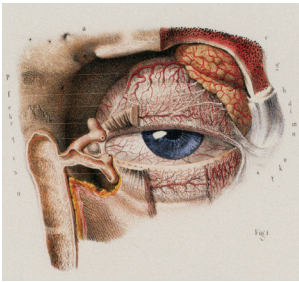

Fig.1. Sol gözyaşı aparat. lakrimal bezi, üst ve alt lakrimal canaliculus, lakrimakese ve nazolakrimal kanal.

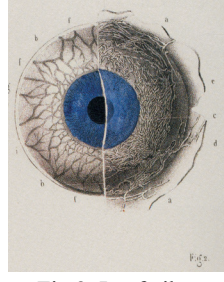

Fig.2. Lenfatik konjonktiva damarları ve iris ve koroid damarları. ön görünüm

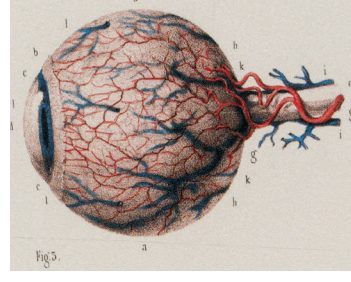

Fig.3. arterler ve sklera damarları . Orta görünüm

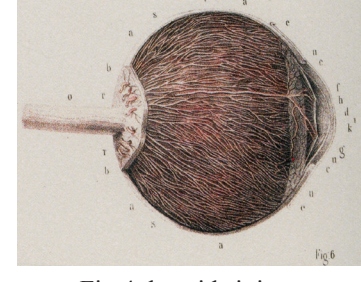

Fig.4. koroid sinir ve kısa siliyer sinirler orta görünüm.

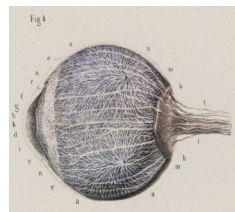

Fig.5. koroid damarları

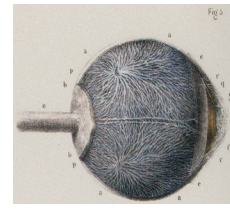

Fig. 6 koroidal arterler

19. yy (Bourgery-Jacop; s.267, Tome 3. Plate 76.)

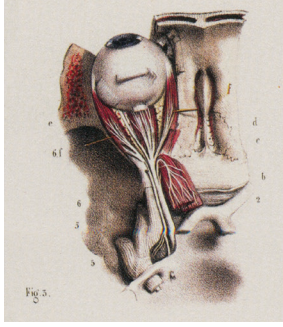

Fig. 1. Sol yörünge ve göz kapığının yüzeysel sinirler.

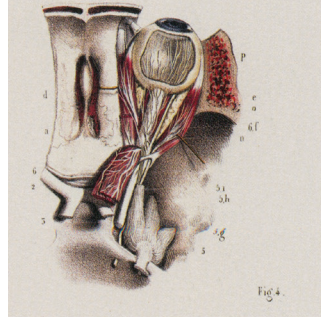

Fig 2. Gözbebekleri ve yörünge boşlukların sinirleri. üst görünüm

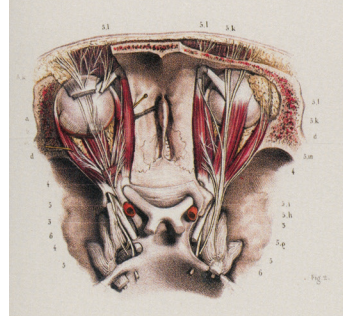

Fig 3. Sağ göz küresi ve orbita boşluğuna sinirleri. üst görünüm

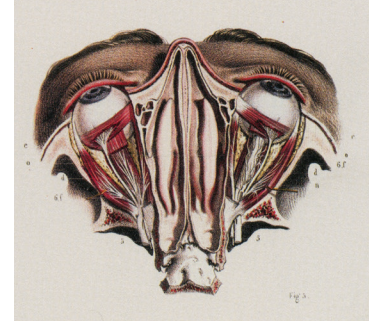

Fig 4. Sağ göz küresi ve orbita boşluğuna sinirleri. Kırpıksi isirlerin incelenmesi.

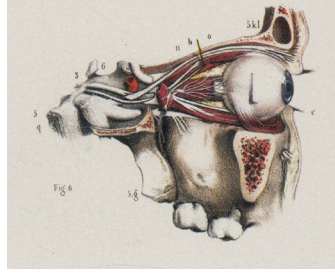

Fig 5. Gözbebekleri ve yörünge boşlukların sinirleri. alt görünüm

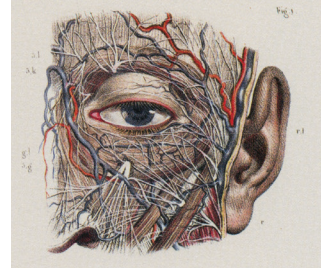

Fig 6. Sağ göz küresi ve orbita boşluğuna sinirleri. yan görüntü

19. yy (Bourgery-Jacop; s.268, Tome 3. Plate 77.)

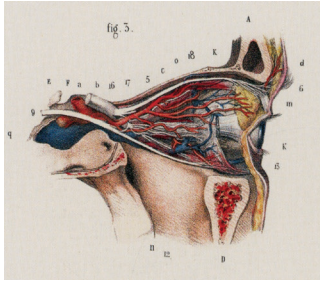

Fig. 1. Arterler ve gözbebekleri ve yörünge boşlukların damarları. Üst görünüm.

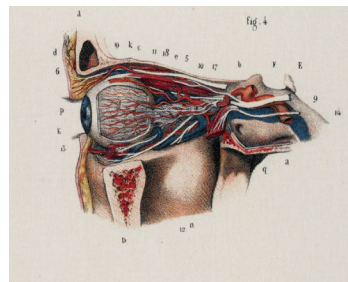

Fig. 2. Arterler ve gözbebekleri ve yörünge boşlukların damarları. Alt görünüm.

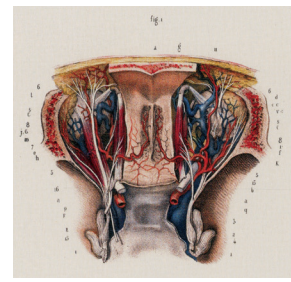

Fig. 3. Arterler ve sağ gözbebekleri ve yörünge boşlukların damarları. Yan görünüm.

Fig. 4. Arterler ve gözbebekleri ve yörünge boşlukların damarları. Yan görünüm.

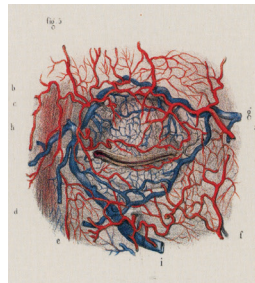

Fig. 5. Arterler ve göz kapaklarının damarları. Yan görünüm

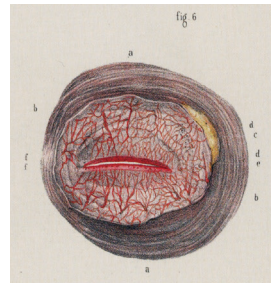

Fig. 6. Kılcal damarların arka görünümü

Görme Organı: Gözün Yapısı

19. yy (Bourgery-Jacop; s.269, Tome 3. Plate 78.)

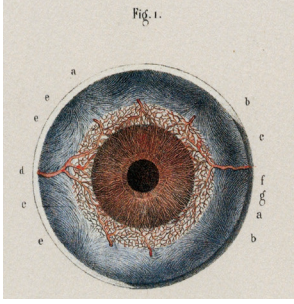

Fig.1. Arterler ve iris koroid damarları. yeni doğmuş. Ön görünüm

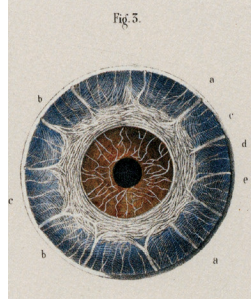

Fig. 2. Arterler ve iris koroid damarları.

Fig. 3. Kırpiksi sinirler ve iris sinirleri. Yetişkin. Ön görünüm.

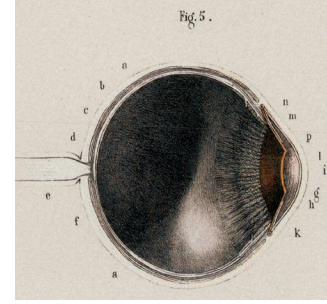

Fig. 4. Kırpiksi sinir ve cisimler. Arka görünüm.

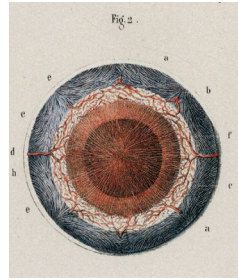
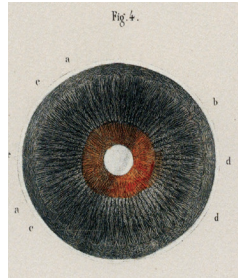

Fig. 5. Gözün sagittal kesiti.

Görme Organı: Mikroskopik Yapı

19. yy (Bourgery-Jacop; s.270, Tome 3. Plate 79.)

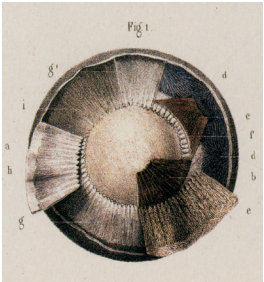

Fig.1. İris ve cismin kırpiksi yapısı. Arka görünüm.

Fig. 2. İris ve cismin kırpiksi arterleri. Ön görünüm

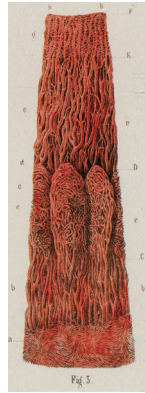

Fig. 3. İris ve cismin kırpiksi arterleri. arka görünüm

Fig. 4. İris ve cismin kırpiksi sinirleri. Arka görünüm

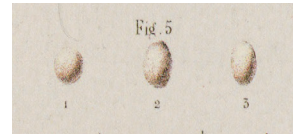

Fig. 5. Kristalin lens profilinde görünümü.

Fig. 6. Kristal lensler . arka görünüm.

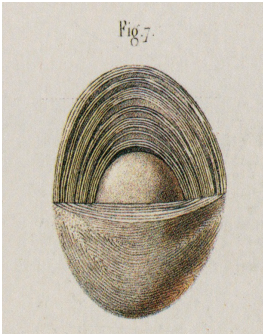

Fig. 7. Kristal lens yapısı. Profilden görünüm.

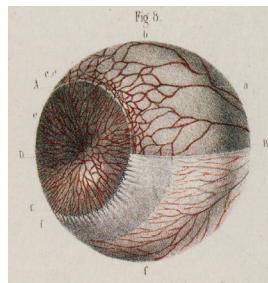

Fig. 8. Gözbebeklerinin arterleri.

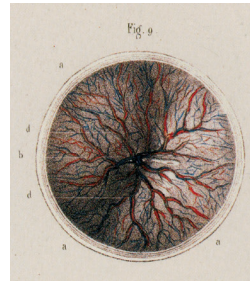

Fig. 9. Arterler ve sinirlerin retinadaki arka bölümü. Ön görünüm.

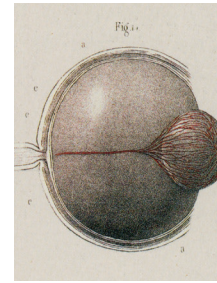

Fig. 10. Sagittal bölüm

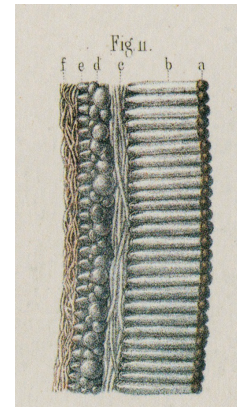
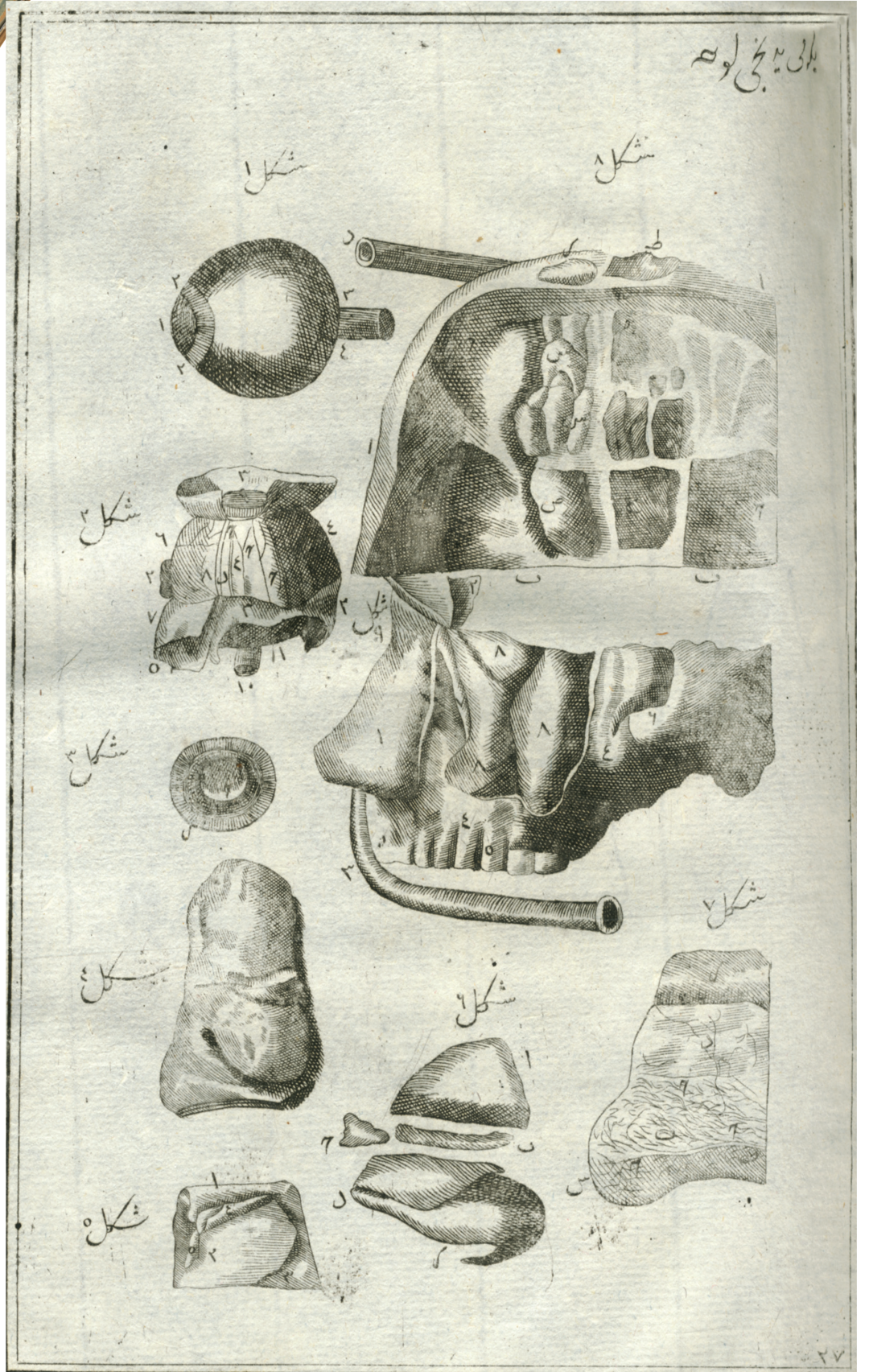
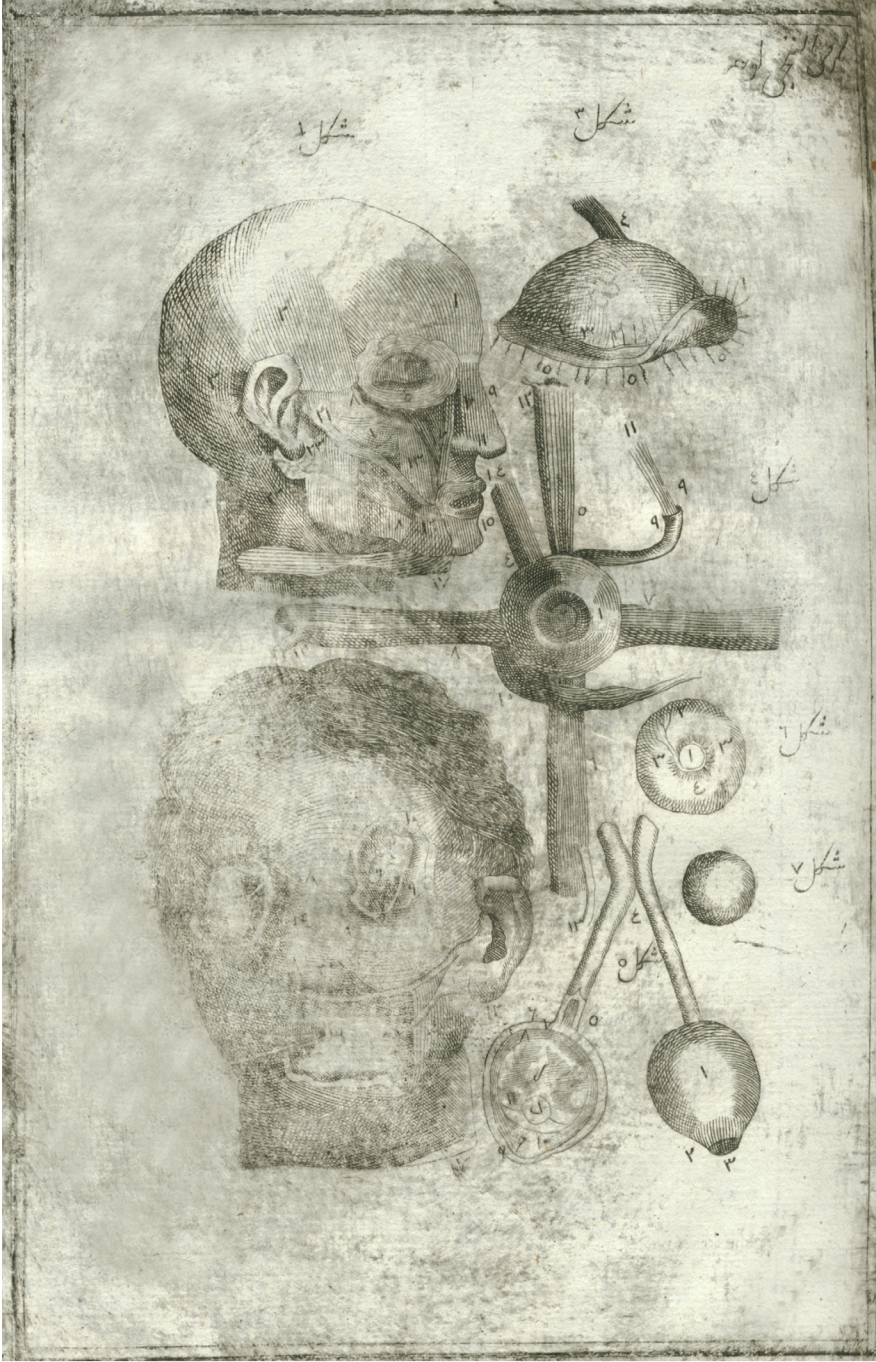

Fig. 11. Retinanın bölümleri

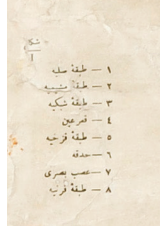
ŞANİZADE MEHMED ATAULLAH'ın
MİRATÜ'L- EBDAN VE TEŞRİH- İ BEDENÜ'L-İNSAN'daki
GÖZ ANATOMİSİ BÖLÜMÜNDEKİ ÜÇ LEVHA

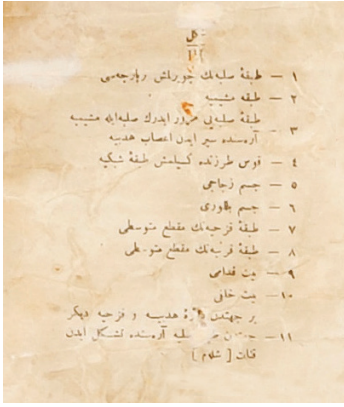

Cihâz -ı Basarî

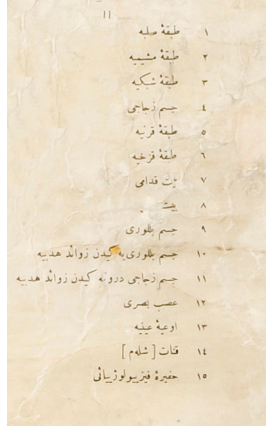
Şekil – I

- 1-Tabaka-i Sulbiye
- 2-Tabaka-i Meşîmiyye
- 3-Tabaka-i Şebekiyye
- 4-Kar'-i 'Ayn
- 5-Tabaka-i Kuzahiyye
- 6-Hadeka
- 7-'Asb-i Basarî
- 8-Tabaka-i Karniyye

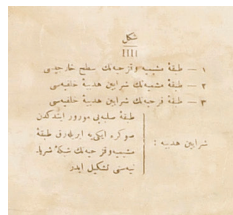
Şekil – II

- 1-Tabaka-i Sulbiyye
- 2-Tabaka-i Meşîmiyye
- 3-Tabaka-i Şebekiyye
- 4-Cism-i Zücâcî
- 5-Tabaka-i Karniyye
- 6-Tabaka-i Kuzahiyye
- 7-Beyt-i Kuddâmî
- 8-Beyt-i Halfî
- 9-Cism-i Billûrî
- 10-Cism-i Billûriye giden Zevâid-i Hedbiyye
- 11-Cism-i Zücâcî derûna giden Zevâid-i Hedbiyye
- 12-'Asb-ı Basarî
- 13-Ev'iyye 'Ayniyye
- 14-Kanat [Şilem?]
- 15-Hufeyra-i Fizyolojiyâî

Şekil – III

- 1-Tabaka-i Sulbiyye'nin çevrilmiş bir Parçası
- 2-Tabaka-i Meşîmiyye
- 3-Tabaka-i Sulbiyyeyi mürûr ederek Sulbiyye ile Meşîmiyye
- 4-Arasında seyr eden a'sâb-ı hedbiyye
- 5-Kavs tarzında kesilmiş tabaka-i şebekiyye
- 6-Cism-i Zücâcî
- 7-Tabaka-i Kuzahiyye'nin makta'î mütevassitî
- 8-Tabaka-i Karniyye'nin makta-i mütevassitî
- 9-Beyt-i Kuddâmî
- 10-Beyt-i Halfî
- Bir cihetten dâire-i Hedbiyye ve kuzahiyye
- 11-Diğer cihetten tabaka-i sulbe arasında teşekkül eden Kanat [Şilem?]

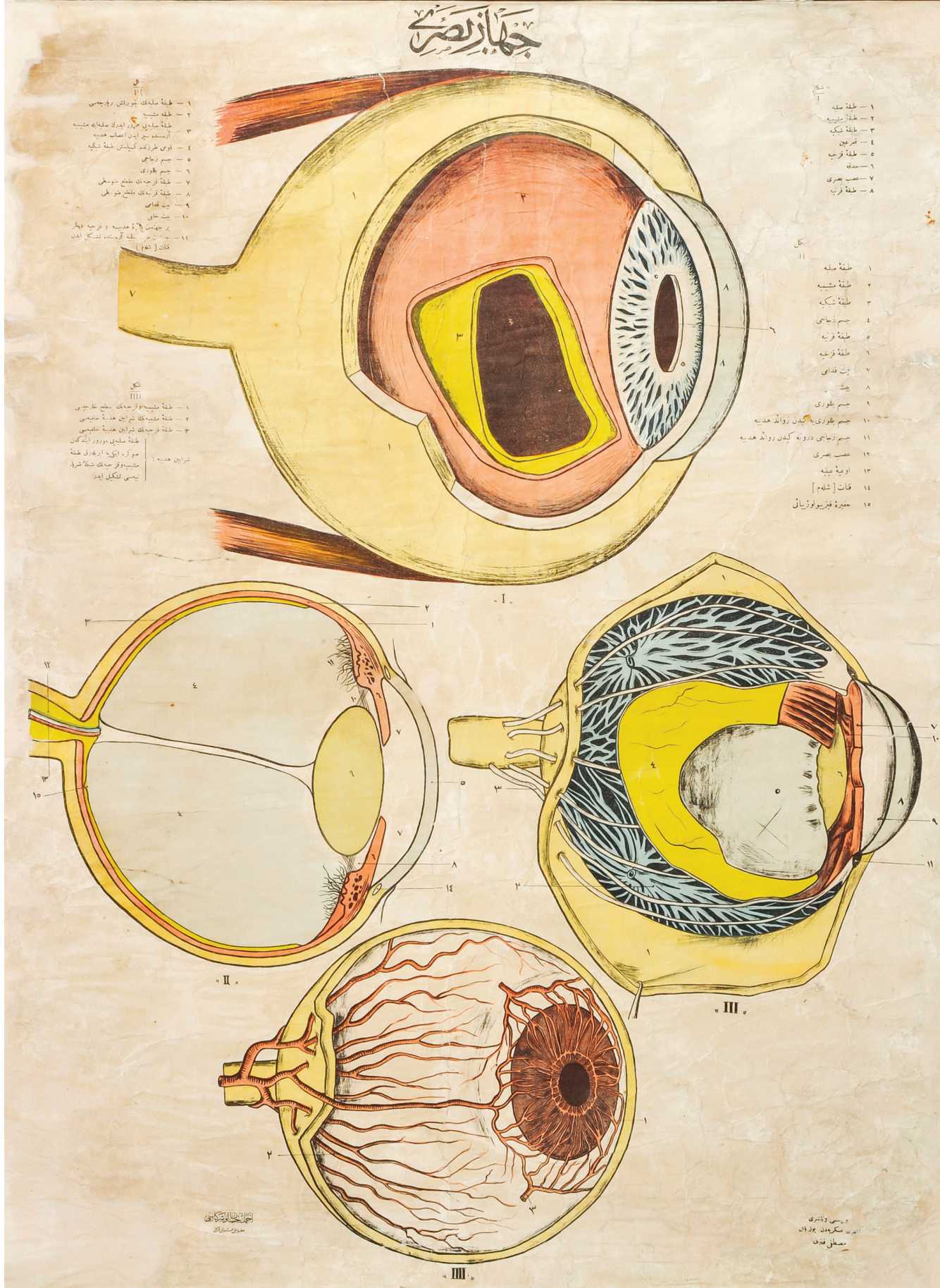

Şekil – IV

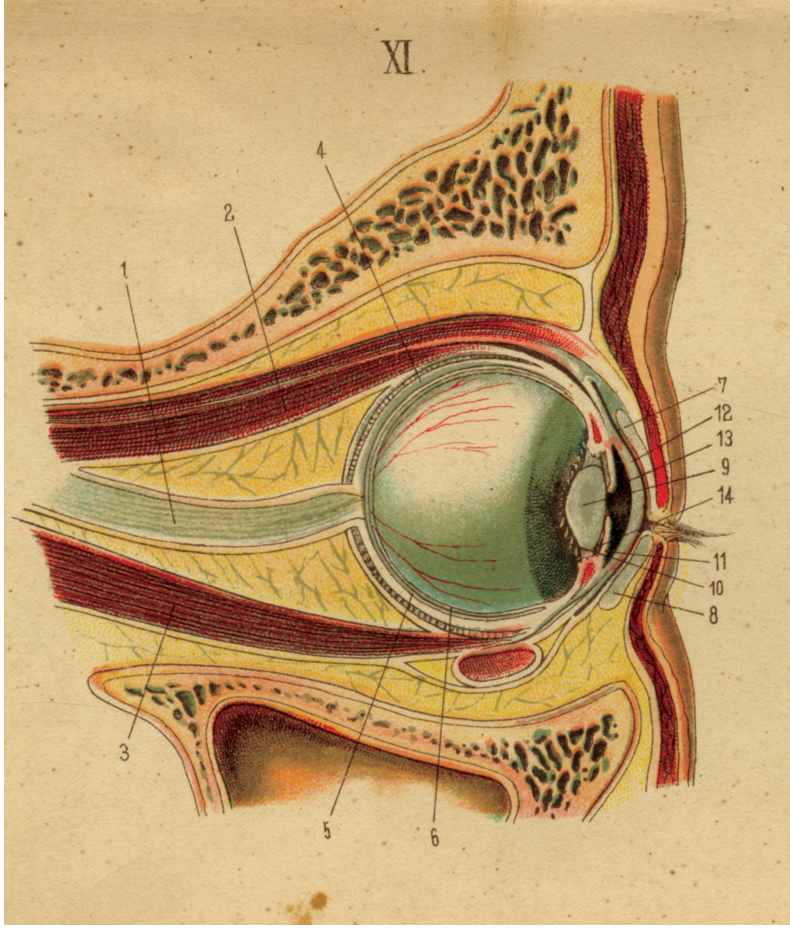
- 1-Tabaka-i Meşîmiyye ve Kuzahiyye'nin sath-ı hâricîsî
- 2-Tabaka-i Meşîmiyye'nin şerâyîn-i hedbiye-i halfiyyesi
- 3-Tabaka-i Kuzahiyye'nin şerâyîn-i hedbiyye-i halfiyyesi

Şerâyîn-i Hedbiyye: Tabaka-i Sulbiyyeye mürûr ettikten sonra ikiye ayrılarak tabaka-i meşîmiyye ve kuzahiyye'nin şiryâniyyesini teşkil eder

Cihâz -ı Basarî

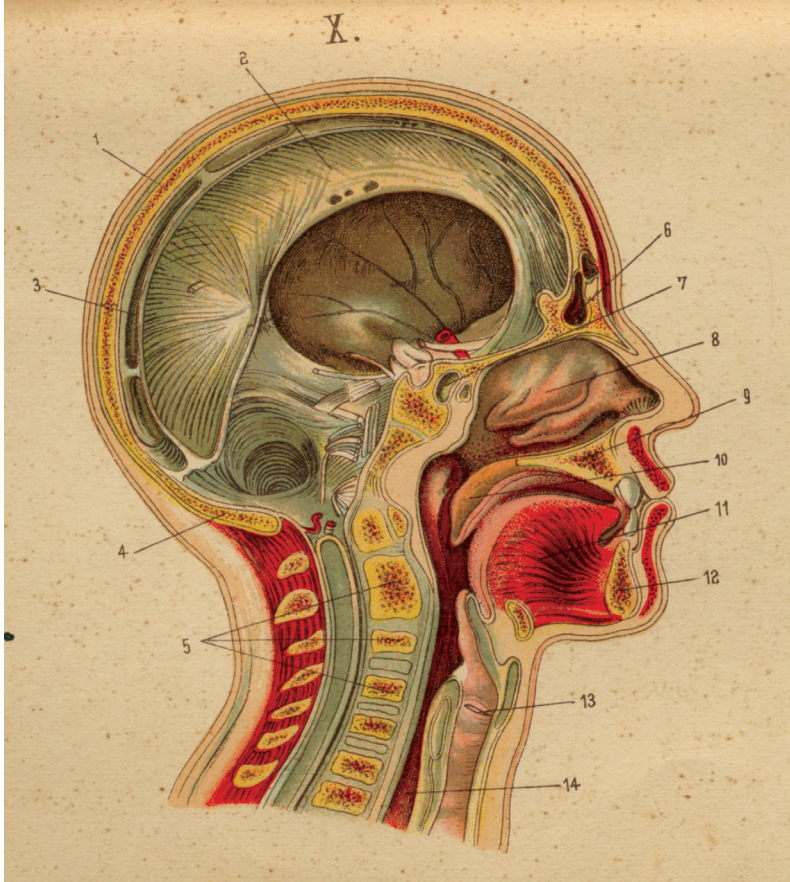
İnsan Vücudu - İstanbul Kanaat Kütüphanesi

Şekil XI

Göz

1. Görme siniri.	7. Üst gözkapığı.
2. Üst düz adale.	8. Alt gözkapığı.
3. Alt düz acale.	9. Duru cisim, camı cisim (Cismi züicaci).
4. Gözün sert kılıfı (Tabakai sulbe).	10. Zinn mintakası.
5. Gözün derimsi örtüsü (Tabakai meşimiye).	11. İris (Tabakai kuzahiye).
6. Gözün ağimsı örtüsü. (Tabakai şebekiye).	12. Kornea (Tabakai karniye).
	13. Ön oda.
	14. Arka oda.

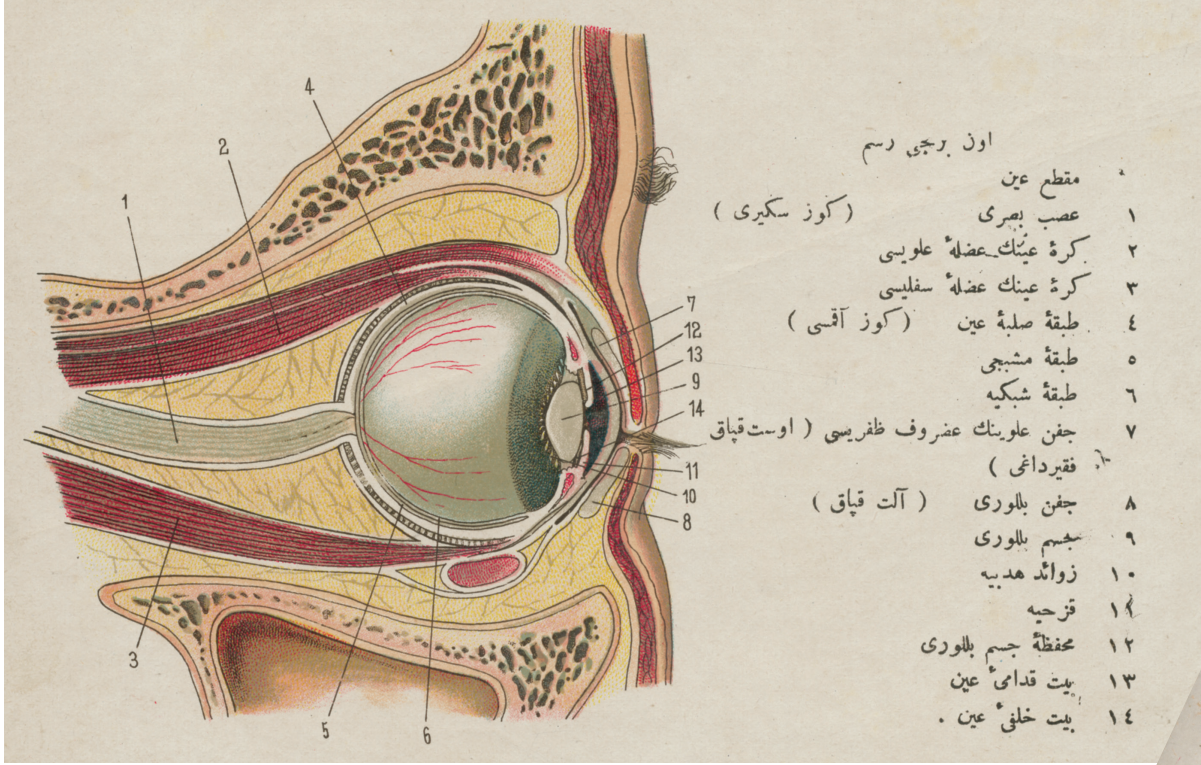

Şekil X

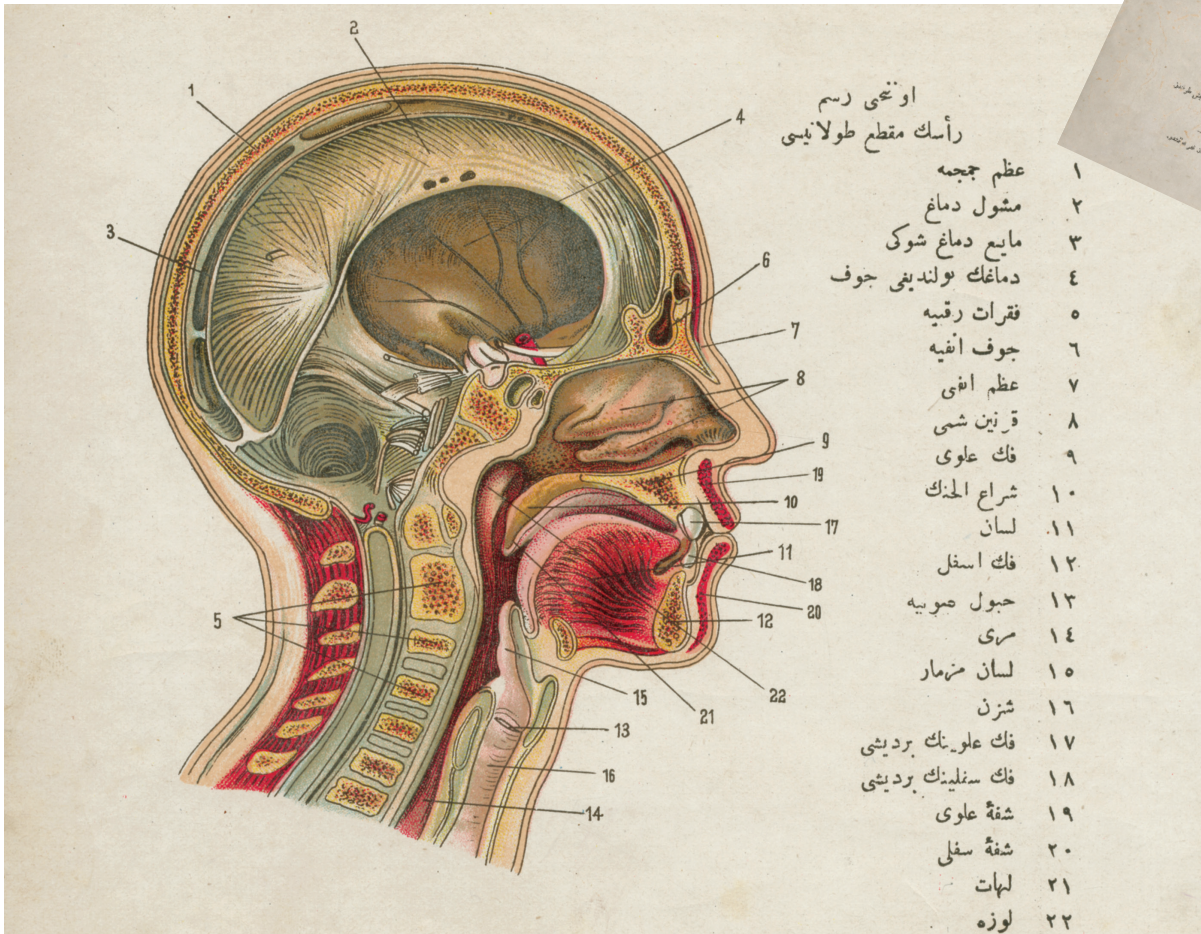
Başın uzunluğuna maktai

1. Kafalası.	7. Köşeli kemiğin (azmı ve-tedi) ceybi.
2. Beyin orağı [*] (Mişveli muh).	8. Burun kornası.
3. Beynin ceybi.	9. Ağzı tavanı (Kemik kısım).
4. Kafa kemiği.	10. Ağzı tavanı (Yumuşak kısım).
5. Fıkralar.	11. Dil.
6. Alın ceybi.	12. Alt çene kemiği.
	13. Gırtlak.
	14. Manca - Kızıl önlük (Meri).

[*] «Orak-tan

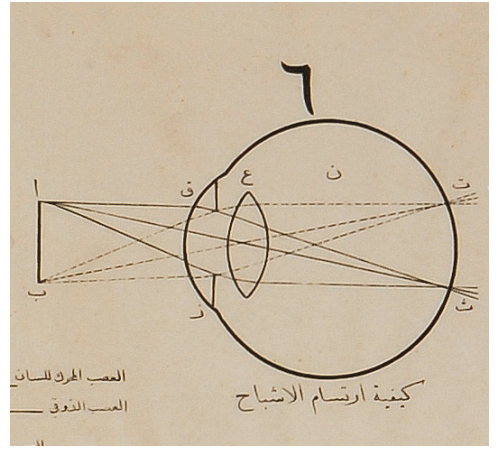
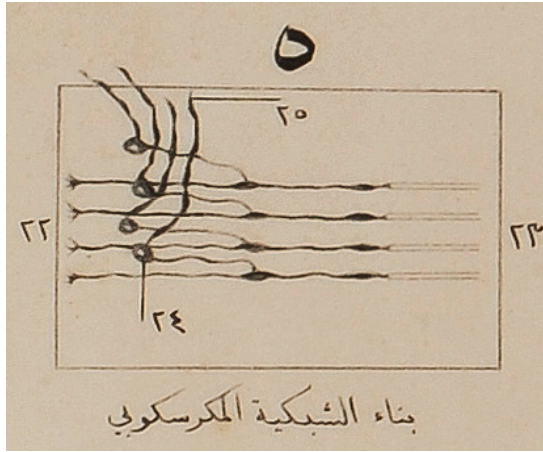
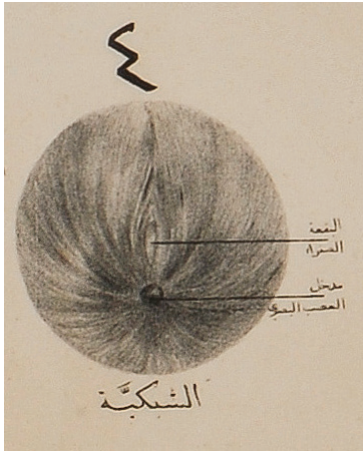
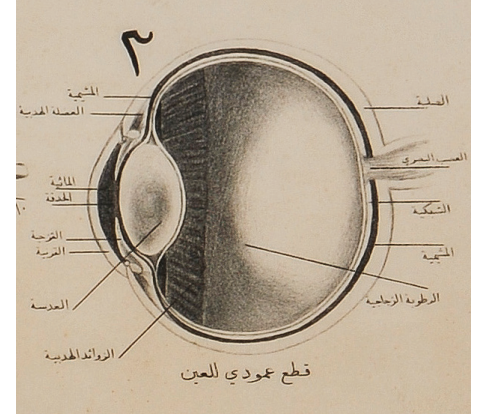
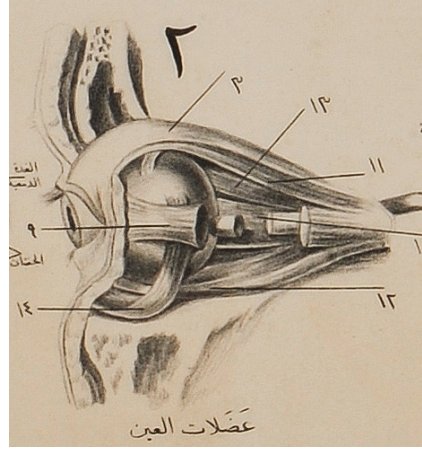
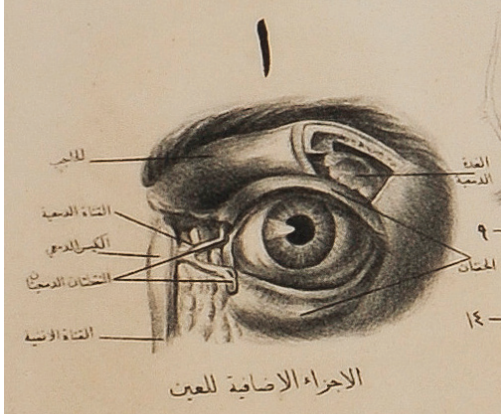
Göz ve gözün özellikleri.

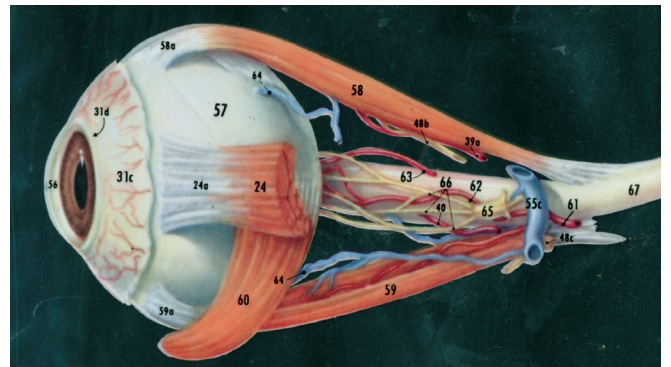
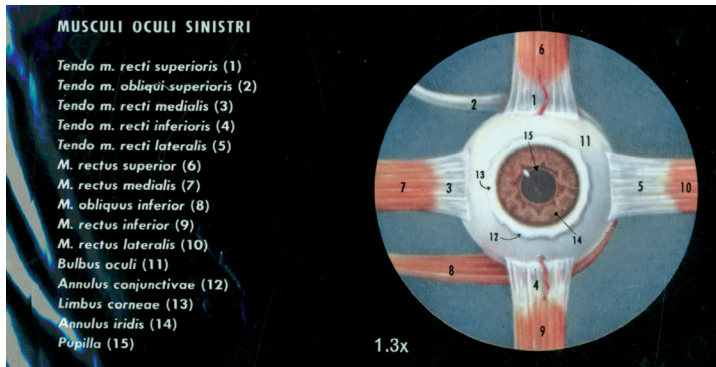
Kafanın içerisinde ki özellikler ve bunların isimleri.

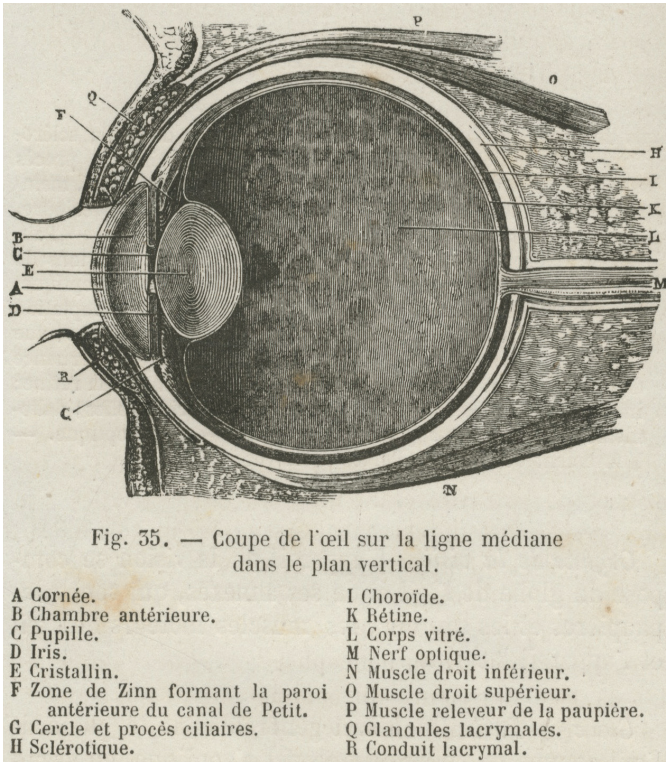
Terner 1873: ATLAS Fİ'T-TEŞRÎHİ VE'L FİSYULUCYA CESED VE FİZYOLOJİ ATLASI

Edinburgh Üniversitesinde fizyoloji hocaları tarafından kaleme alınmıştır. Eser 1873 senesinde Beyrut'ta basılmıştır. Eser Arapçadır.

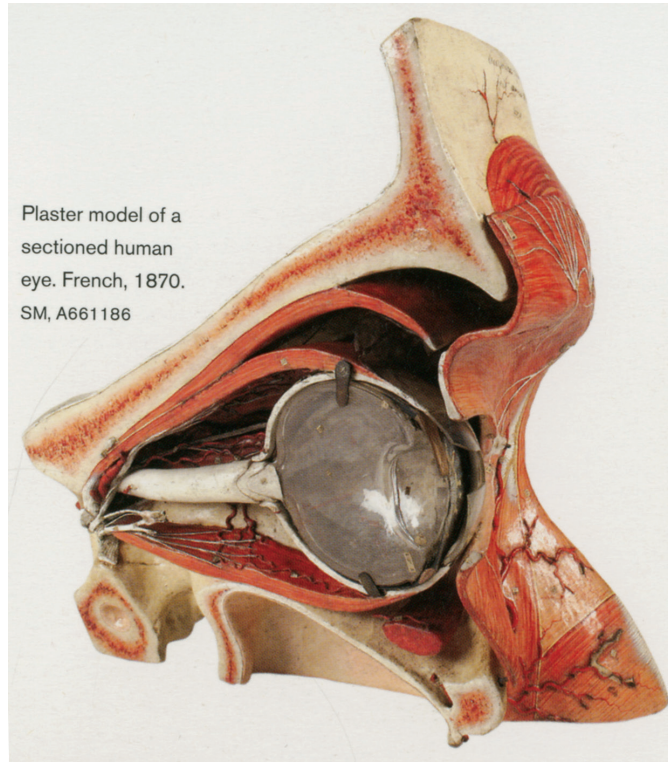

Abbott İlaç Fabrikası
Doktorların hasta ve talebelerle konuşmaları sırasında
anatomî konusunda açıklamalara yardım gayesiyle
abbott bu şeffâf atlası takdim etmektedir.

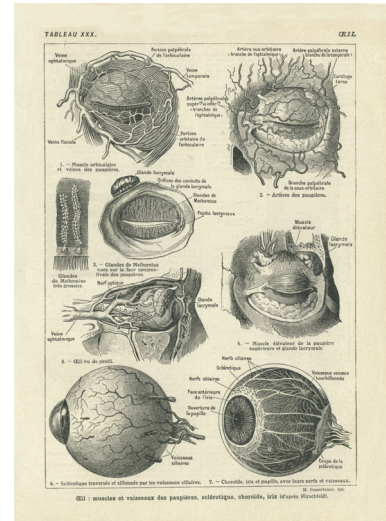
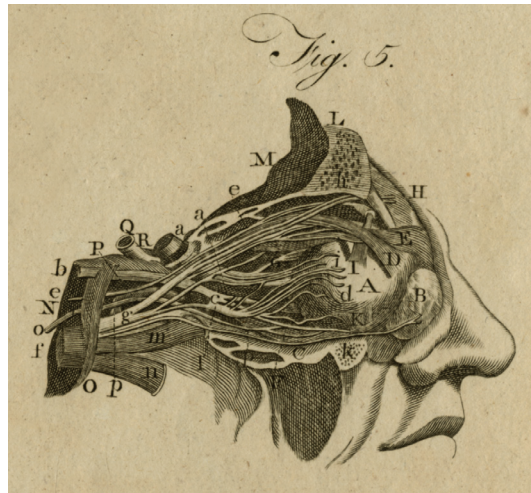
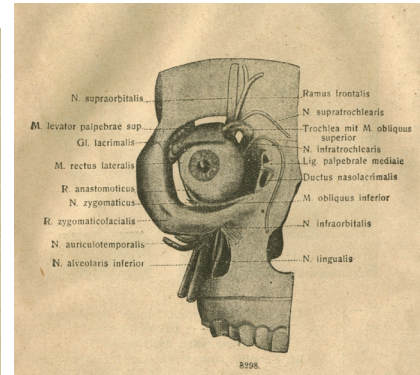
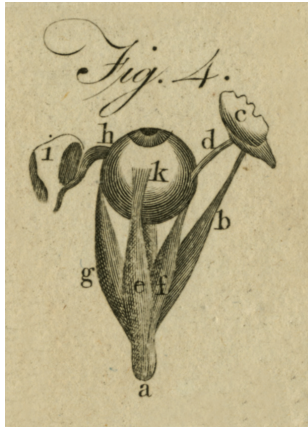

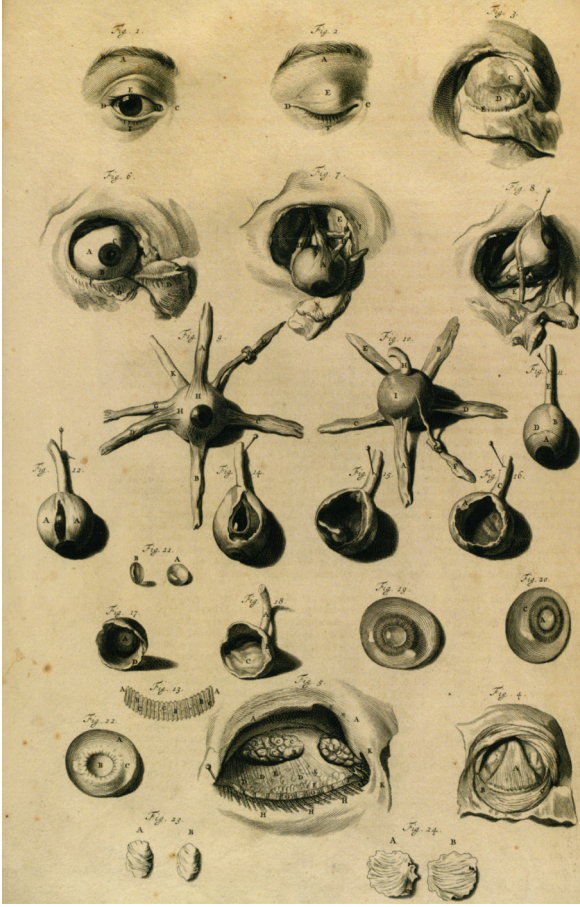

Pileur 1883; s.188.

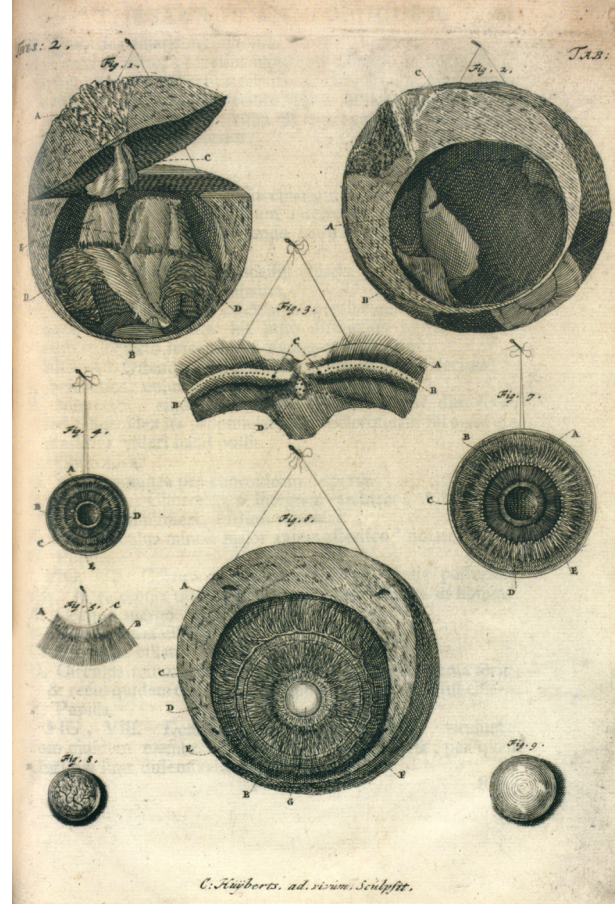

Medice Man The Forgotten Museum of Henry Welcome
Ed. By Ken Arnord and Danielle Olsen 2003 London
Bir kesitli insan gözünün alçı modeli fransız 1870

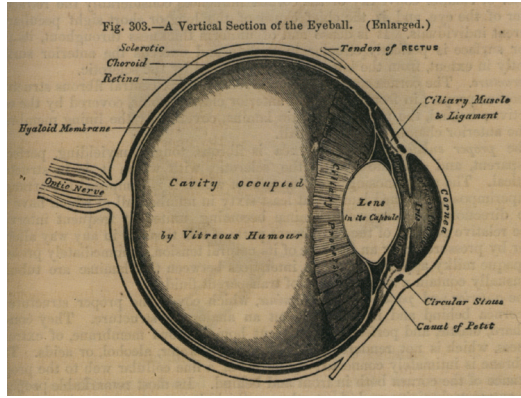

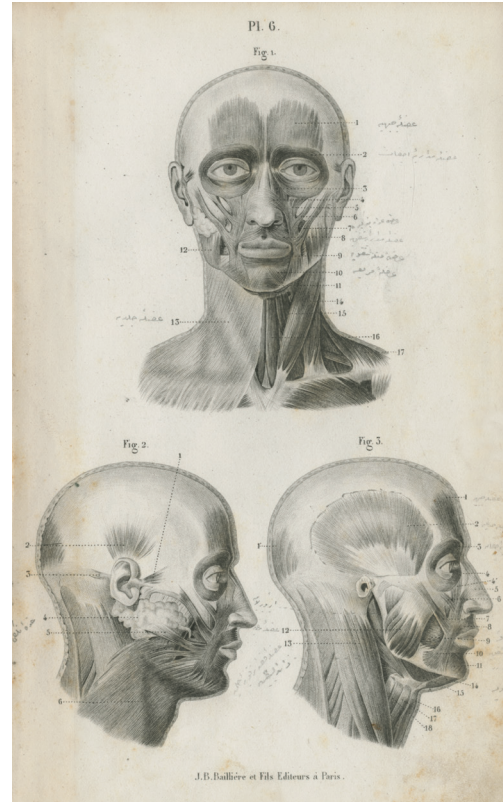
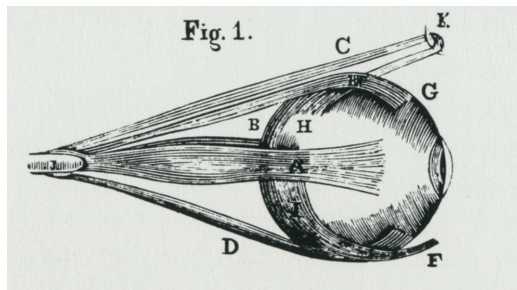
Human Anatomy 2011, s.143'de William Cowper'in 1698 tarihli *The Anatomy of Humane Bodies* eserinden alınmıştır.

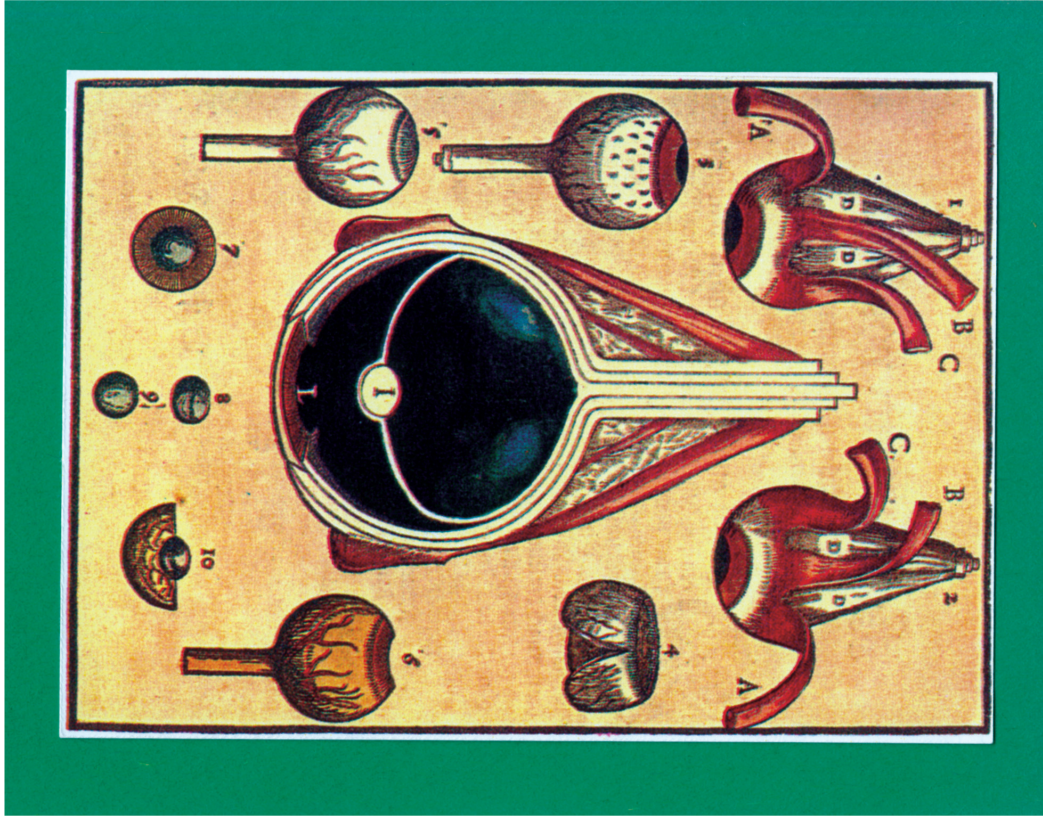

Human Anatomy 2011, s.157'de Frederik Ruysch'nin 1701-1716 tarihli *Thesaurus anatomicus primus* adlı eserinden alınmıştır.

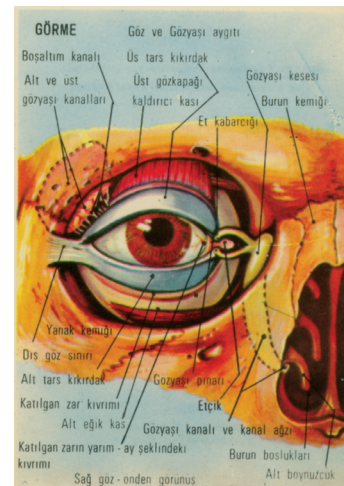
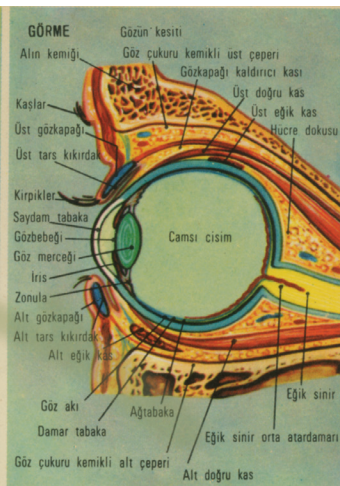
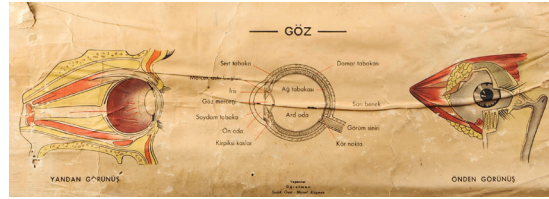
Human Anatomy 2011, s.303'de Henry Gray'in 1858 tarihli *Descriptive and Surgical* adlı eserinden alınmıştır.

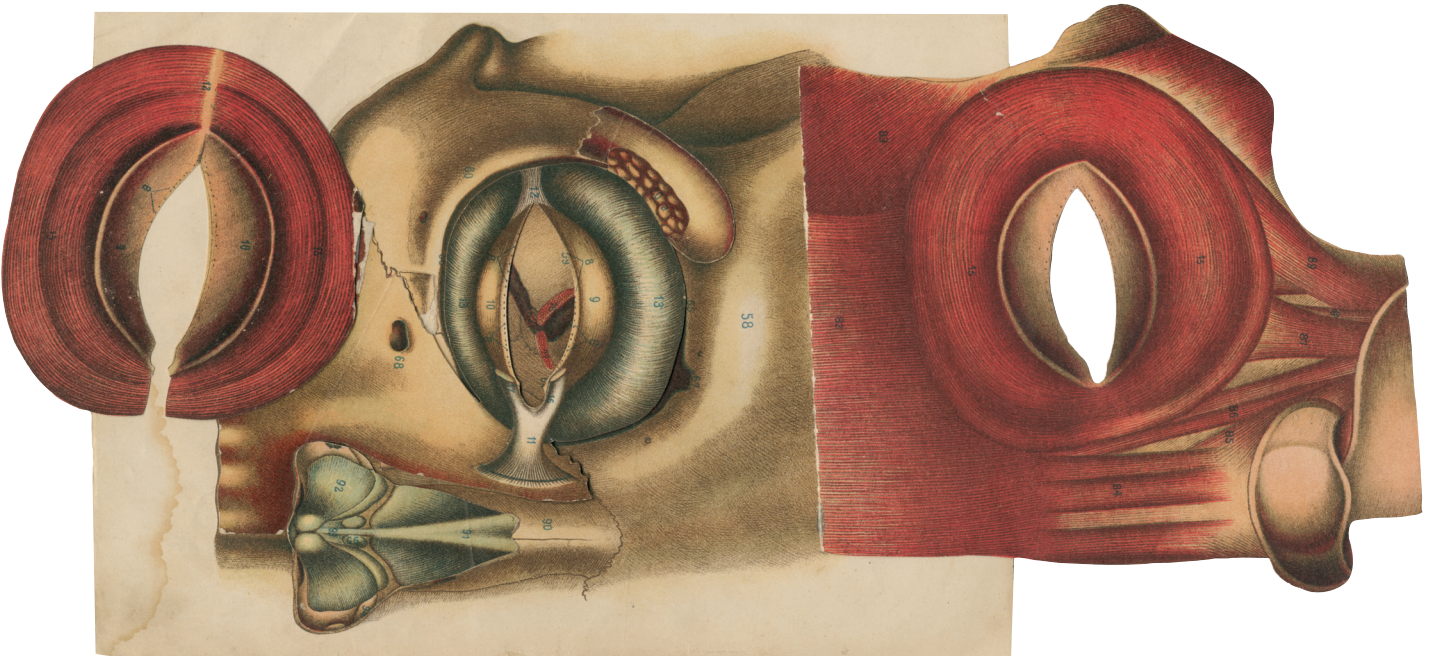
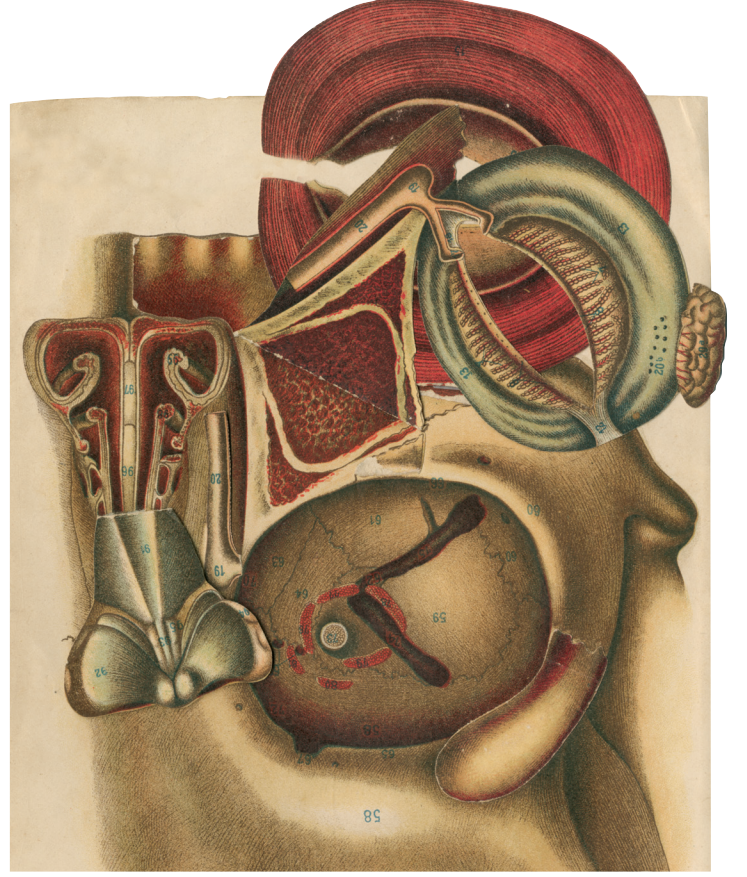
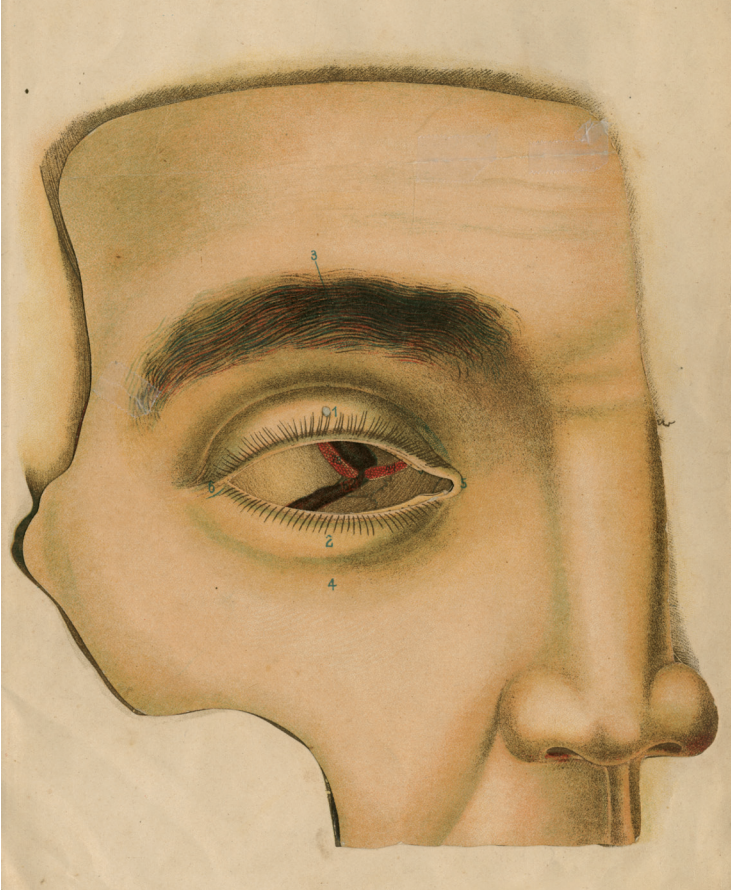

İlter Uzel'den alınmıştır.

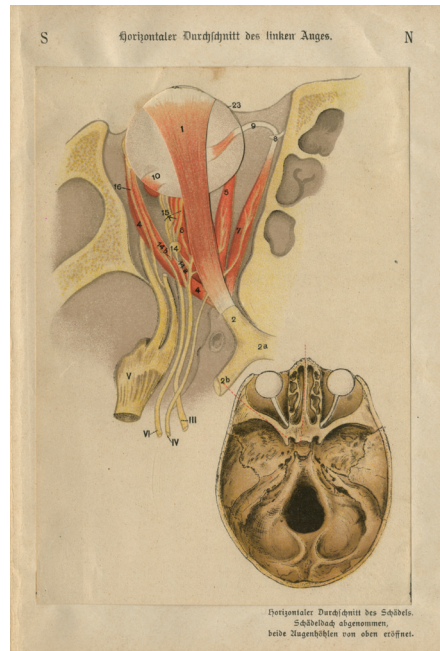
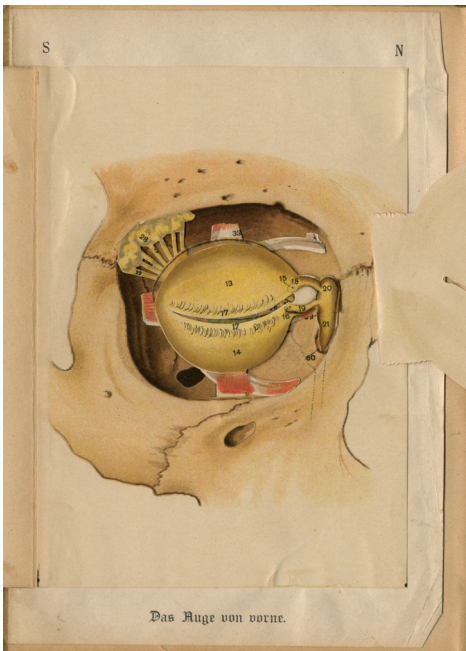
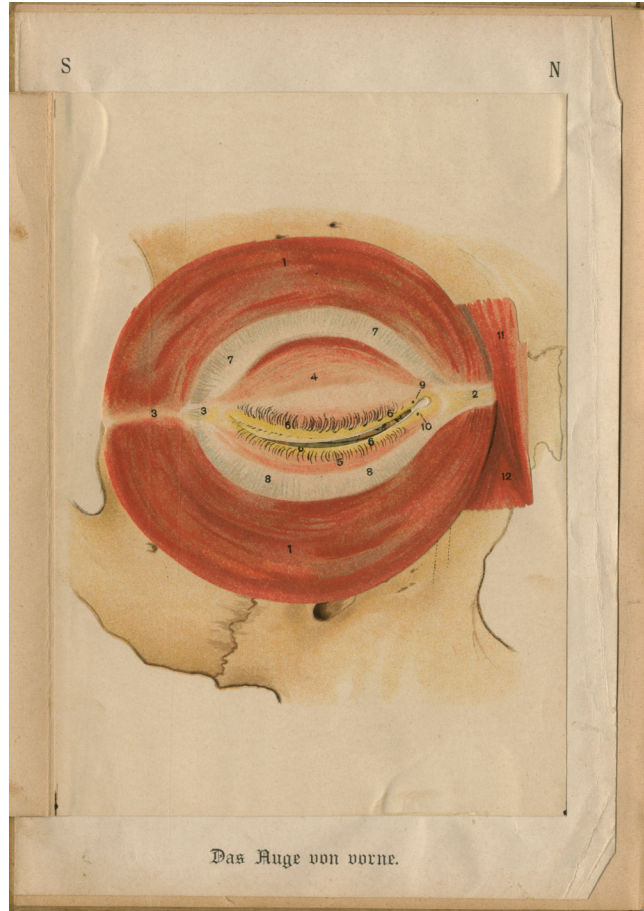
32. G. Bortisch, Ophalmoduleia, 1583, Dresden.

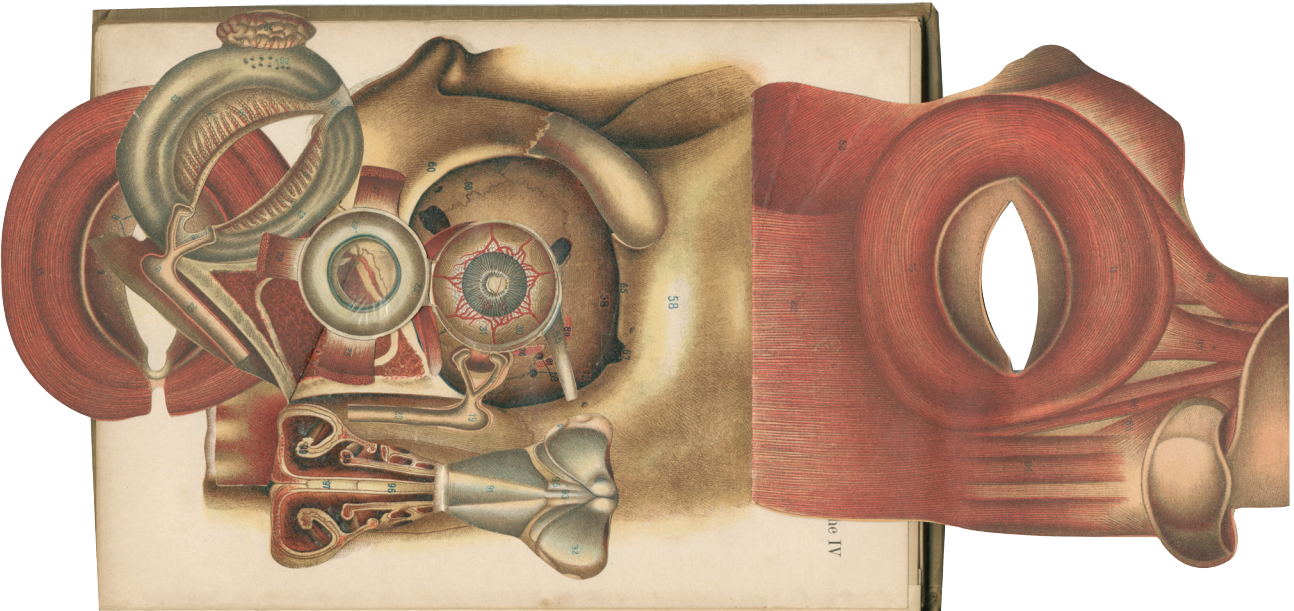
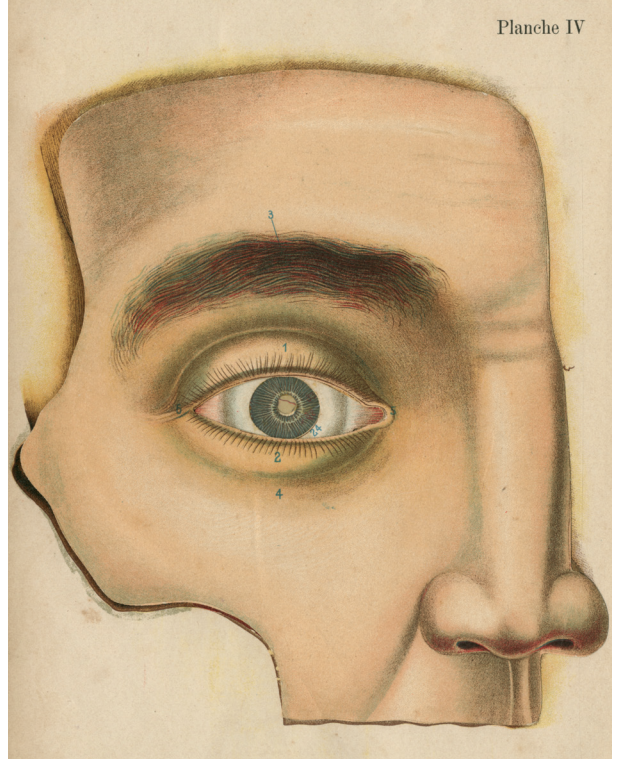
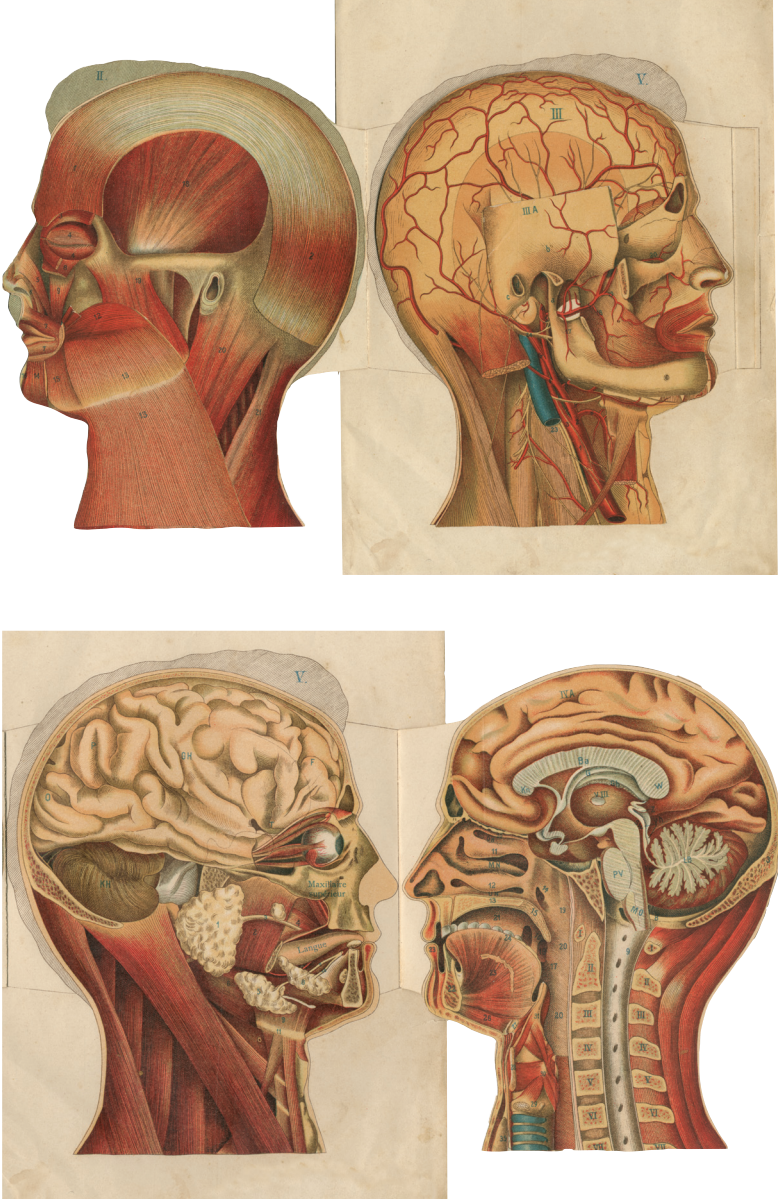
Katlı Göz Atlasları

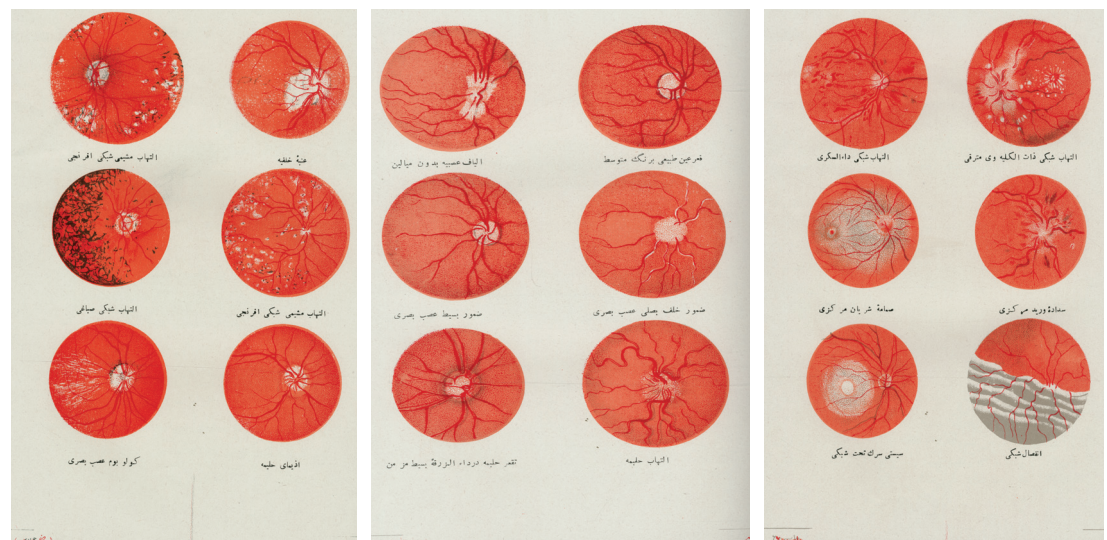
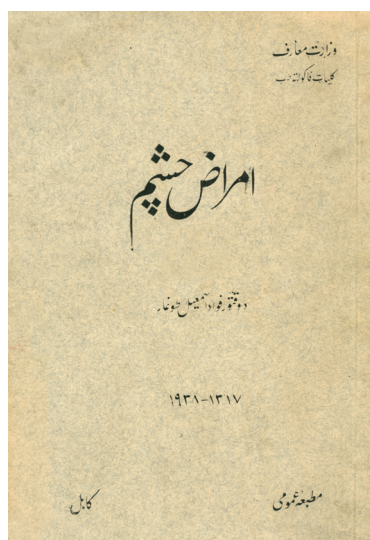
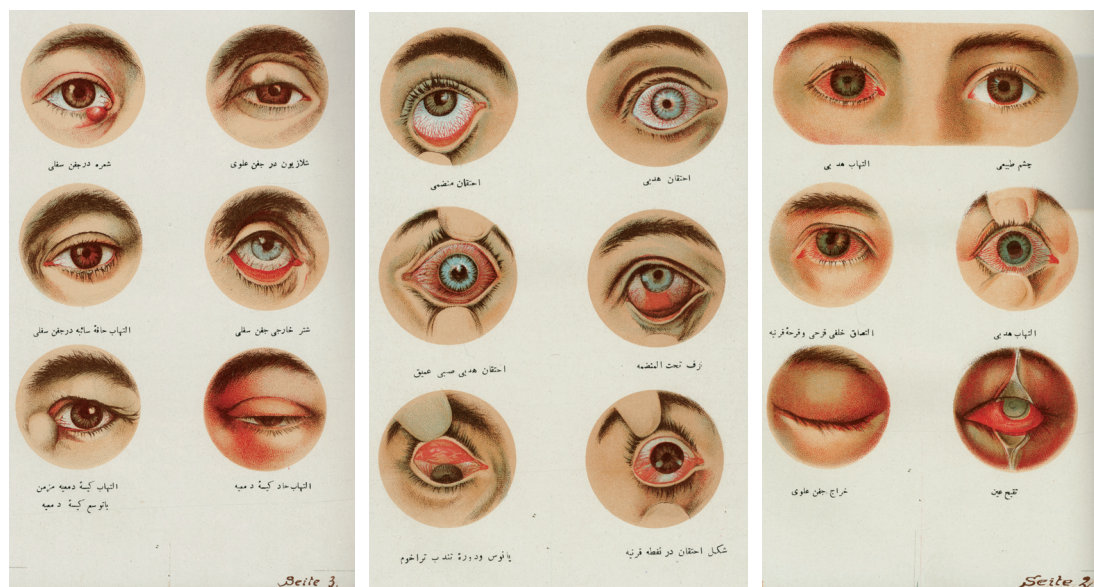
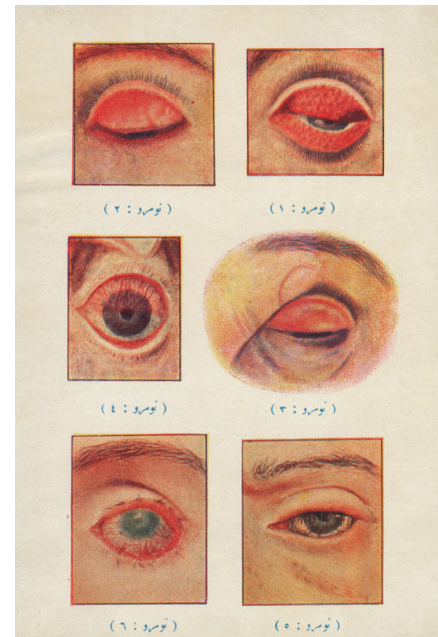
Das Auge Des Menchen In Zerlegbaren Abbildungen

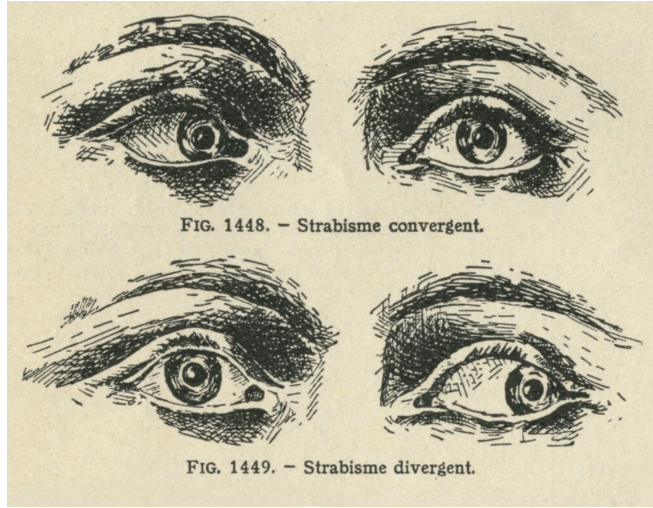
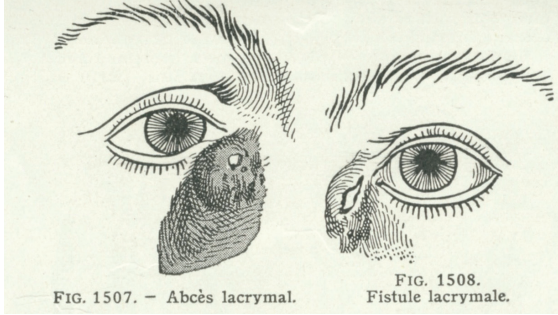
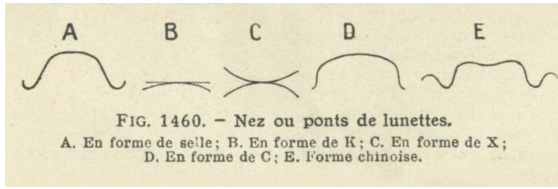

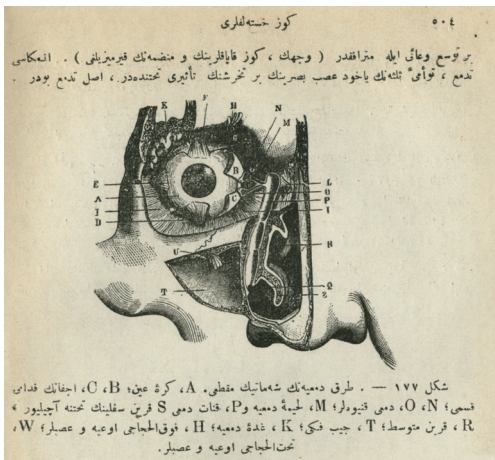

The image contains two detailed anatomical drawings of mollusk internal organs.
 Fig. 20 is a cross-section showing the digestive system. Label 'a' points to a cluster of small, rounded structures (possibly cilia or food particles) entering the esophagus. Label 'b' points to the esophageal region. Label 'c' points to the large, muscular stomach. Label 'e' points to the pharynx.
 Fig. 21 is a cross-section showing the reproductive system. Label 'd' points to the ovary. Label 'e' points to the vas deferens. Label 'g' points to the penial gland. Label 'h' points to the penis.

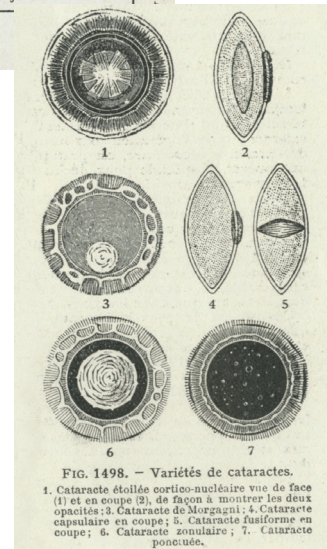

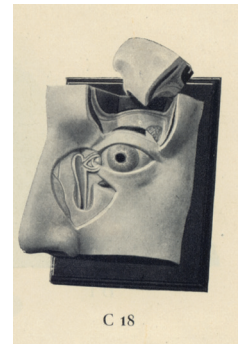
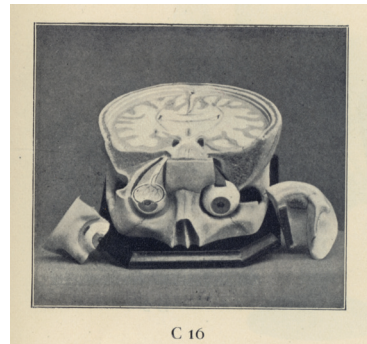
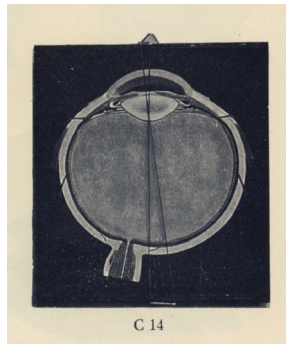
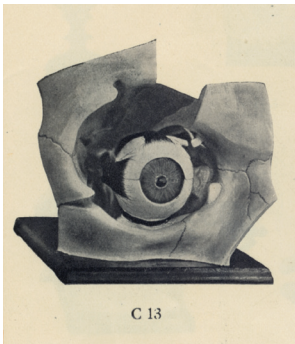
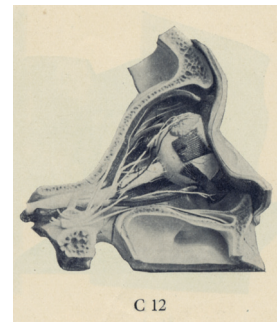
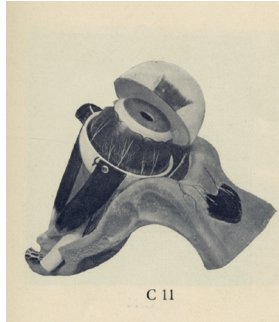
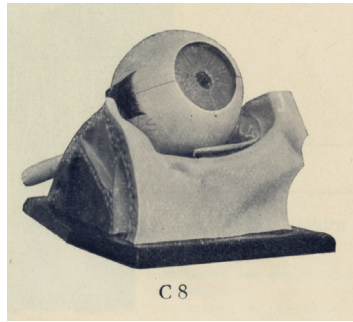
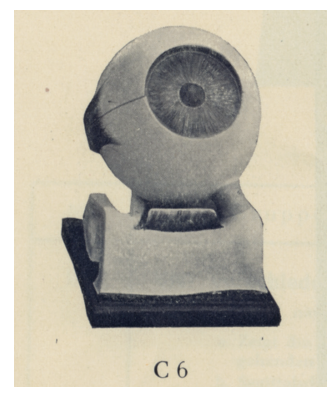
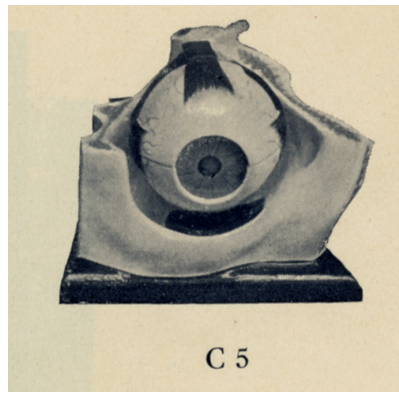
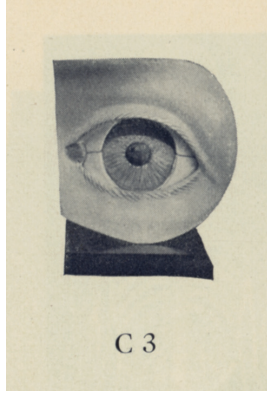
Larousse Medical Illustre 1924: Paris.Larousse 1924:

Göz Hastalıkları
Bir tevessü' ve 'âî ile müterakkıdır.
(Vechin, göz kapaklarının ve menzamanın kırmızılığı) İnmekâsî tedemmü', tevâmi-i selâsenin yâhud asb-ı basarînin bir te'sîri tahtındadır, asıl tedemmü' budur.

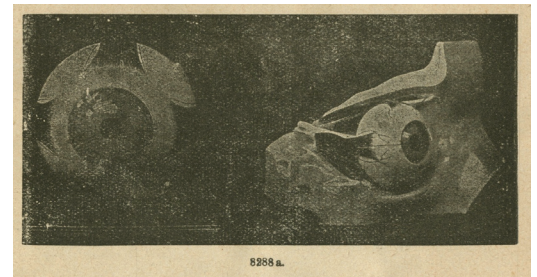
Göz Model Kalıpları

Katalog Anatomischer Modelle Kitabından alınmıştır

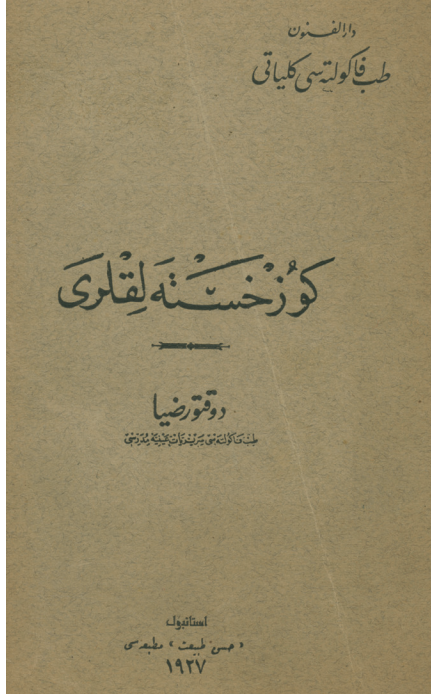
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

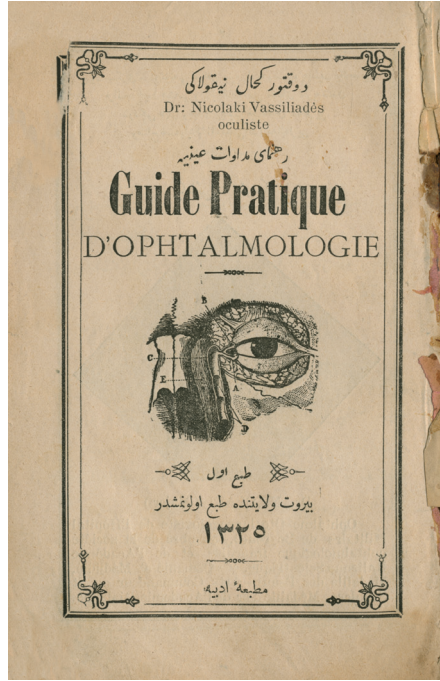
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

6. GÖZ HEKİMLİĞİ İLE İLGİLİ YAYIN ÖRNEKLERİ

Kitaplar

Göz Hastahkları
Doktor Rıza Tıbbi Fakültesi
Seririyat-ı Ayniye Müdürü
Hüsnü Tabiat Matbaası - İstanbul - 1927

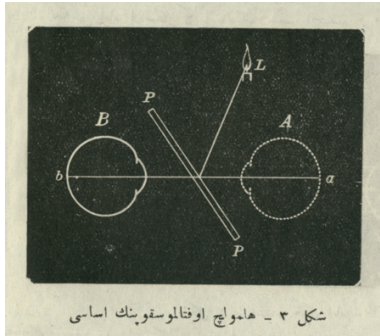
Doktor Nikolaki Vassiliades
1320
Sanayi Nefise ve İtalya Akademisi
altın madalyalarına sahip Tabib Binbaşı

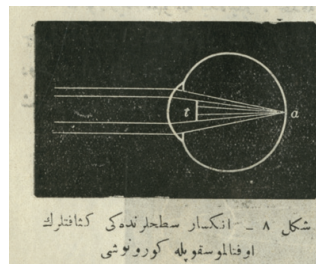
Kitabın Sayfalarından Seçme Örnekler

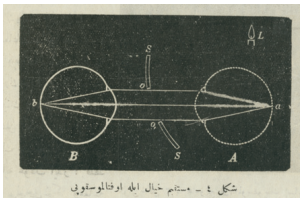
Şekil 1 - Porkeñ - Sansasyon hayalleri siyâh kars mu'âyene olunan gözün.

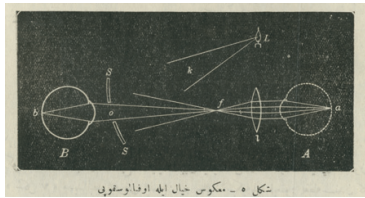
Şekil 3 - Helmuç oftalmoskopinin esası.

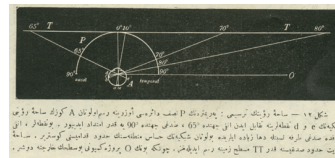
İnkisar sathlarında ki kesâfetlerin Ofnalmoskopa görünüşü

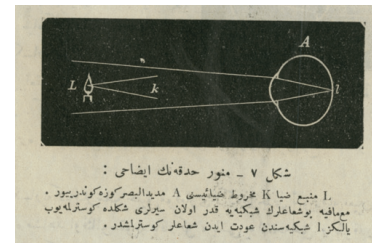
Müstakim hayâl ile Optalmoskopi.

Ma'kûs hayâl ile Optalmoskopi.

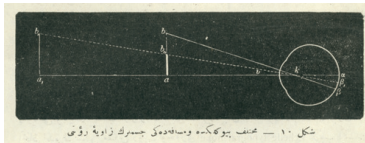
Sâha-i ru'yetin tersimî: Perimetrenin P dâiresi üzerine resm olunan A gözün sâha-i ru'yeti şebekenin e ve d noktalarına tekâbül eden enfi cihetinde 65 derece, sadgî cihetine 90 derece'ye kadar imtidâd ediyor. Bu noktalar, enfi taraf da sadgî tarafına nicbetle daha ziyâde ileride bulunan şebekenin hassâs mintakasının hudûd-u kuddâmisini gösterir. Sâha-i ru'yet hudûd sadgîsine kadara TT müstah zemîne resm edilemez. Çünkü bunun O projeksiyonu bu sathın hâricine düşer.

Menur hadika'nın izâhî. L menba'-i ziyâ K mahrût-i ziyâisi A Medidü'l-basar göze gnderiyor. me'a mâ-fih bu şua'ların şebekeye kadar olan seyirleri şeklinde gösterilme-yip yalnız I şebekesinden 'av-det eden şua'lar gösteriliyor.

Göz menba'-i ziyâyâ tatbik olundukda şua'ların seyri

Muhtelif büyüklükde ve mesâfede ki cisimlerin zâviye-i ru'yeti

Göz Hakkında Bir Konferans

Meslekdaşlarıma, zâbit arkadaşlarıma hediye eder.
Silâh isti'mâl edecek bir neferin ru'yetî, nişangâh tanzîmine
derece-i ru'yetin dahlî ve asgarî derece-i ru'yetin mikdârî hak-
kında bi'l-cümle zâbitân ve etibbâ-yı 'askeriyye ve mülkiyye
için blinmesi elzem ma'lûmât-ı mühimmeyî câmi'dir.
'Umûm içinde müfîd ma'lûmâtî hâvîdir.

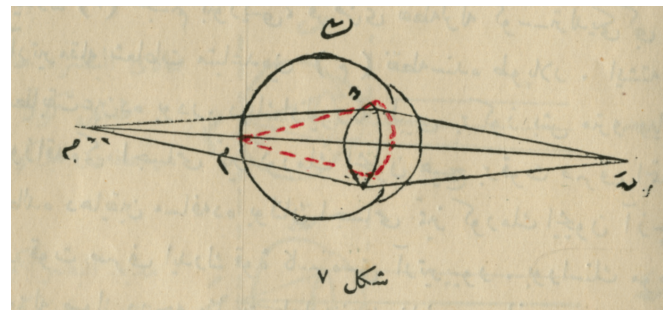
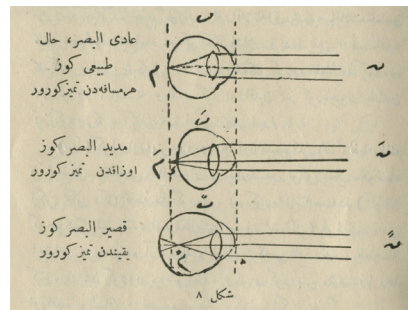
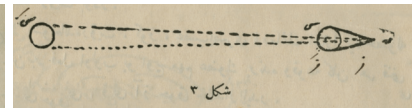
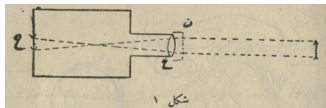
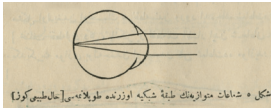
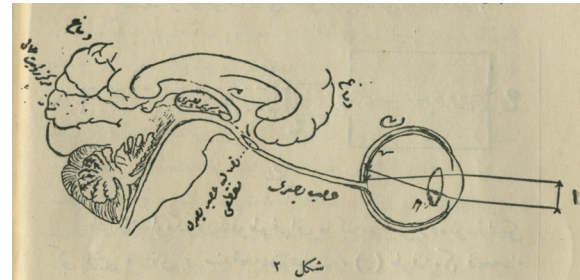
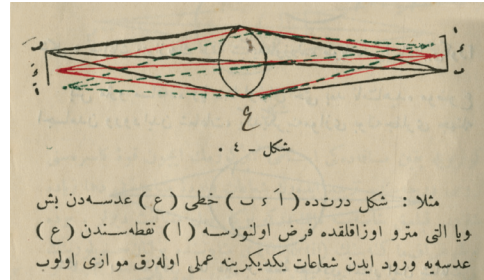
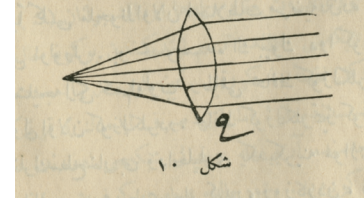
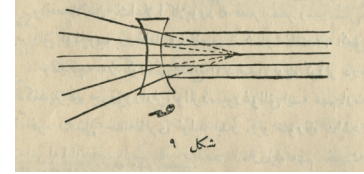
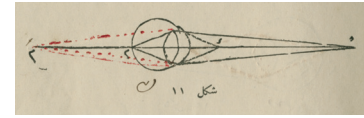
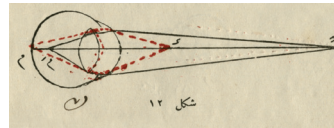
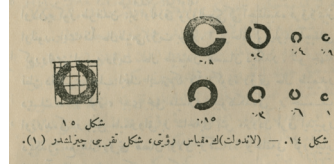
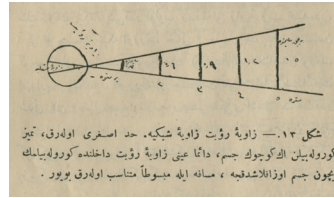
Hayudar Paşa Askerî Hastahânesi Emrâz-ı 'Ayniyye Şefi,
Cem'iiyet-i Tıbbiyye-i Şâhâne a'zâ-yı dâimesinden, devr-i
meşrûtiyyetin bir kıt'a sanâyi' madalyasını hâmil
Binbaşı Abdî Tevfik
İstanbul - "Kader" Matba'ası - 1330

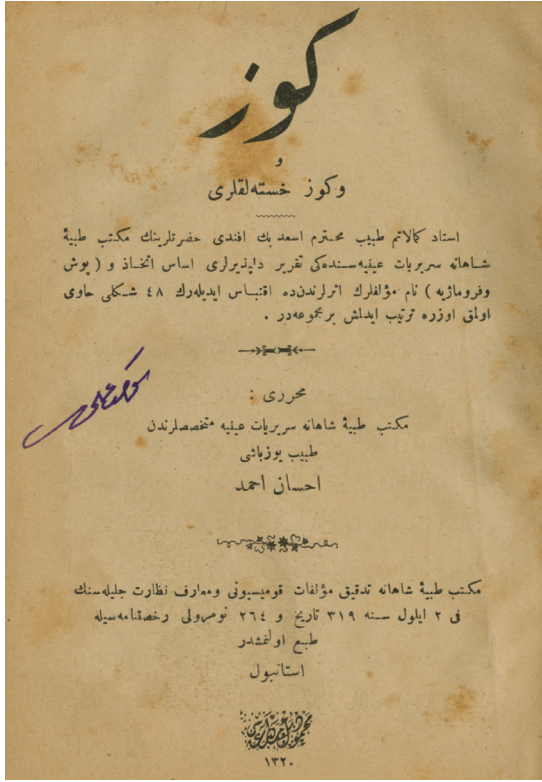

Sâhib-i Eser 'Abdî Tevfik Bey

Kitabın Sayfalarından Seçme Örnekler

حالات	خدمت-مسلمه ایچون دیوانلار دؤیت	غير مسلمه ایچون
فرانسه	پُر کوز، پُر دیگر کوز	پُر دن پُر قدریری دیگریری
الماتیا	پُر دن زیاده پر کوز، پُر دیگریری	پُر دن زیاده پر کوز، پُر دیگریری
اوستریا	پُر دن زیاده هر ایک کوز	پُر پر کوز، پُر دیگریری
ایتالیا	پُر هر ایک کوز، پُر خود دؤیتی قنا	اولان نهایت پُر دن دن اولایه حق
اسوج	پُر بری، پُر دیگریری پُر خود، پُر	پُر
اسویچیر	پُر هر ایک کوز، پُر خود، پُر بری،	پُر دیگریری
بلجیقا	پُر صاغ کوز، پُر صول	پُر
انگلتره	پُر بری، پُر دیگریری	پُر
زایون	پُر هر ایک کوز	پُر
آمریکا	پُر	پُر

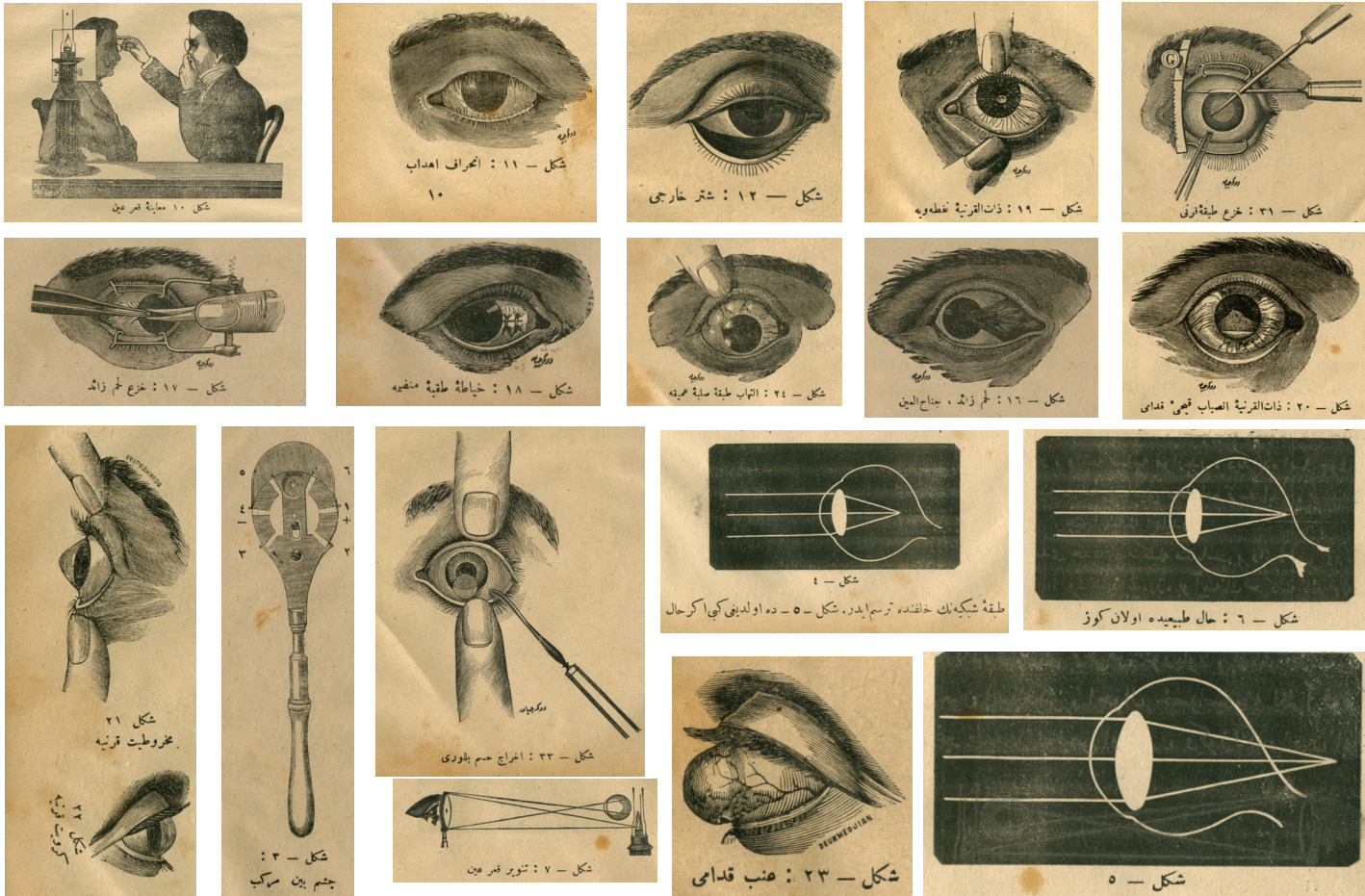
Göz ve Göz Hastalıkları

Muharriri: Mekteb-I Tıbbiyye-I Şahane
Seririyyât-ı Ayniye mütehassıslarından tabib yüzbaşı
İhsân Ahmed

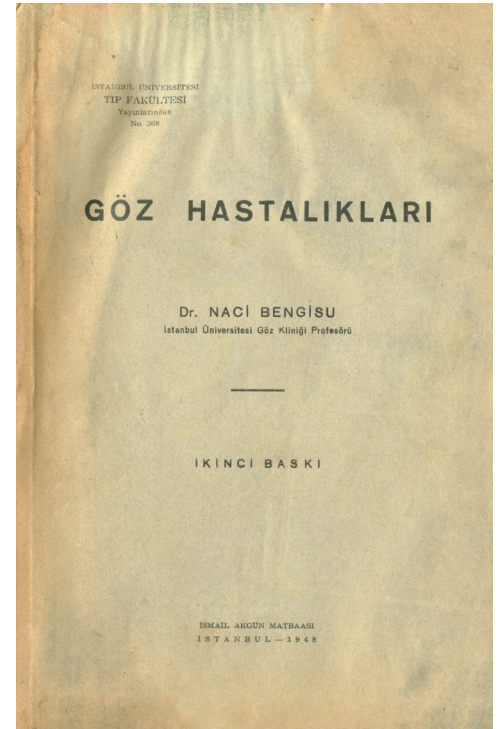
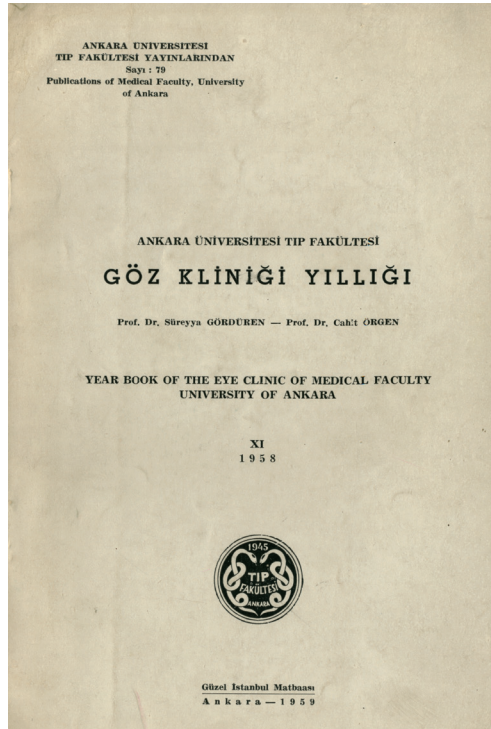
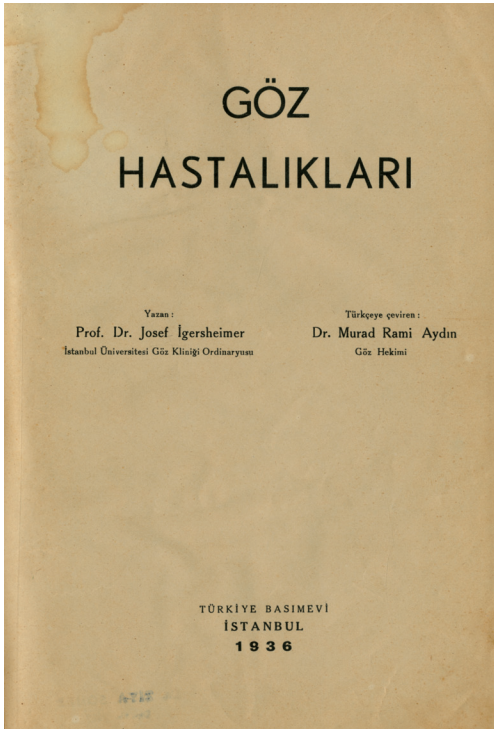
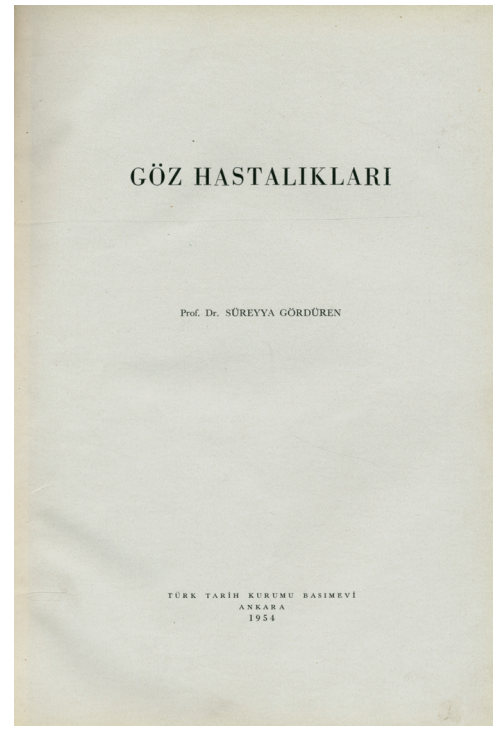
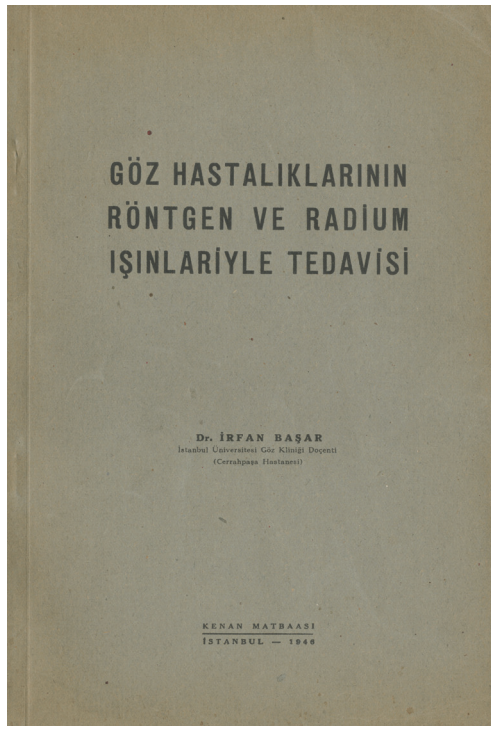
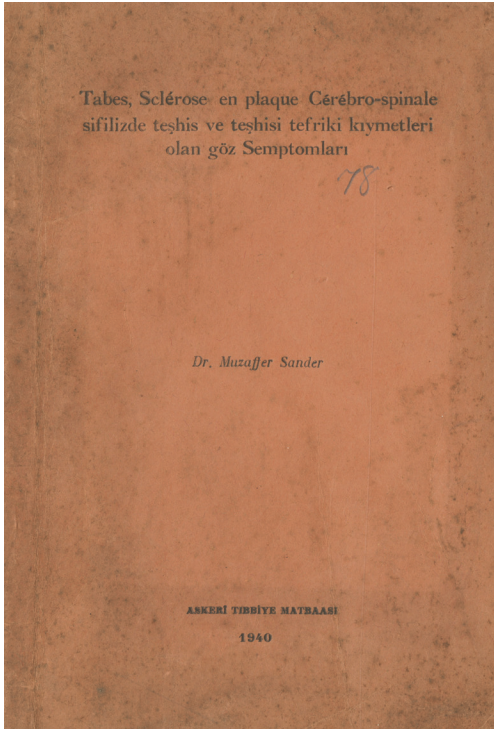
Mahmud Bey Matbaası 1320 [1904]
Mekteb-I Tıbbiyye-i Şahane Tetkik_i Müelefat Komis-
yon ve Maarif Nezareti Celilesinin fi 2 Eylül sene 319
tarih ve 264 numaralı ruhsatnamesiyle tab olunmuştur.
İstanbul

İmza: Şevket Ali (Kitabın Sahibi)

Kitabın Sayfalarından Seçme Örnekler

Göz Hekimliği ile İlgili Türkçe Yayınlar

7. GÖRME ENGELLİLER

T.C. Sağır, Dilsiz ve Körler
Okulunun Türkçe el alfabesi

GÖZ SAĞLIĞINI KORUMA
VE GÖRME ENGELLİLERE
HİZMET DERNEĞİ

GENEL MERKEZİ

YARDIM
PULU

1.000.000
LİRA

T. C.
SAĞIR VE İÇTİMAİ MUAVENET VEKÂLETİ
SAĞIR DİLSİZLER VE
KÖRLER MÜESSESESİ

şahadetname

Mezun talebenin ismi ve künyesi

Harva 1336 Darülaceze

Sanat şubesi

Musik-Piyano-

Seriv: A/2

250 Krs

YARDIM MAKBUZU

er ve körler müessesesine
üz otuz altı doğumlu
ameli ve nazari tedris
lûman iptidaiye ve
-Virtüs-
di. 15. Ocak 1936

7. GÖRME ENGELLİLER

Mısır Döneminde Görme Engellilerin Resmedildiği Örnekler (İltar Uzel'den alınmıştır).

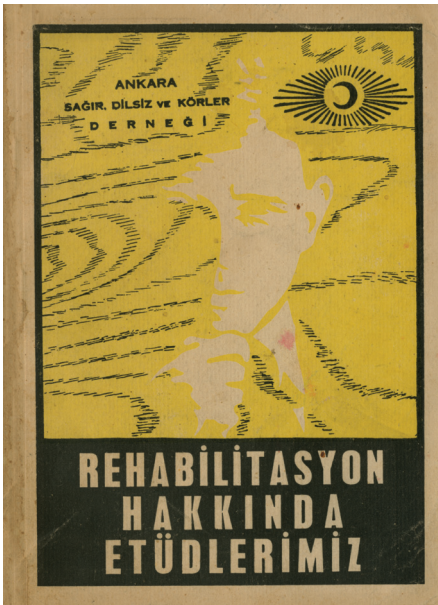
7.1. Görme Engellilerin Dernek Faaliyetleri

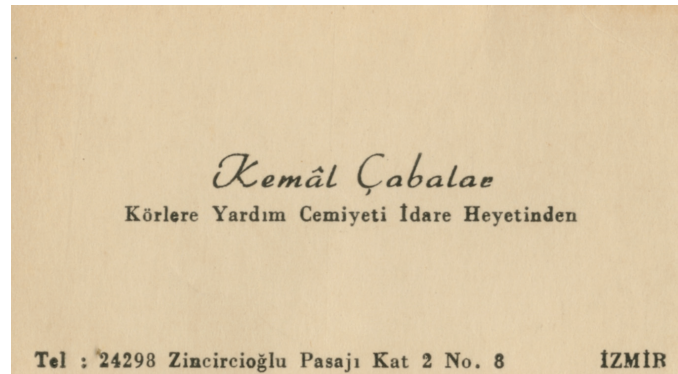
Görme Engelli Okul Yürüyüşü

Görme Engelli Okul Konuşması

Görme Engellilerin Derneğine Ait Yayın Örneği

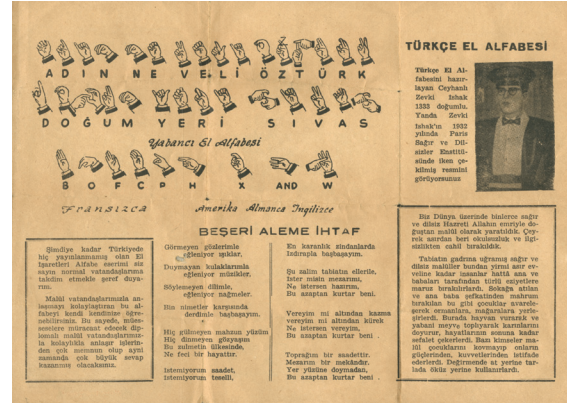
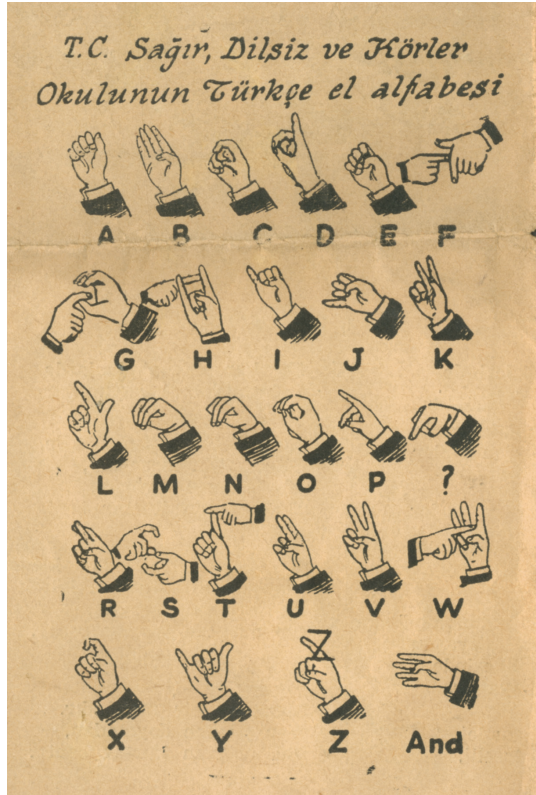

Görme Engellilerin Derneğine Ait Kartvizit Örneği

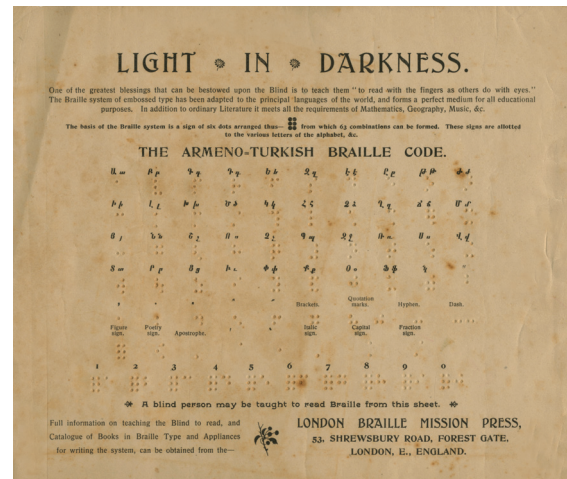
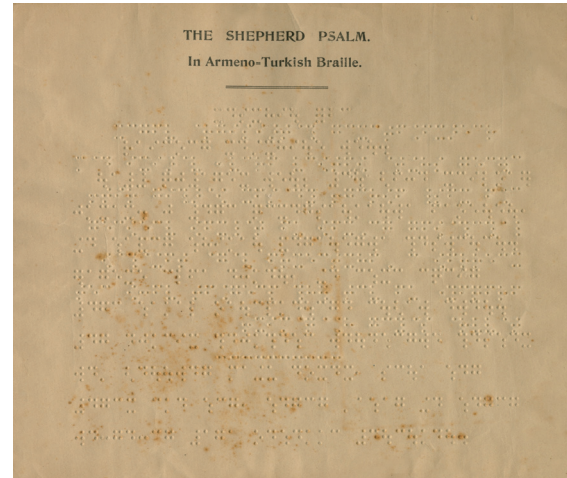
7.2. Görme Engellilerin Eğitimi

Görme Engelli Diploması

Görme Engelli (Braille) Alfabe Tanıtım Broşürü

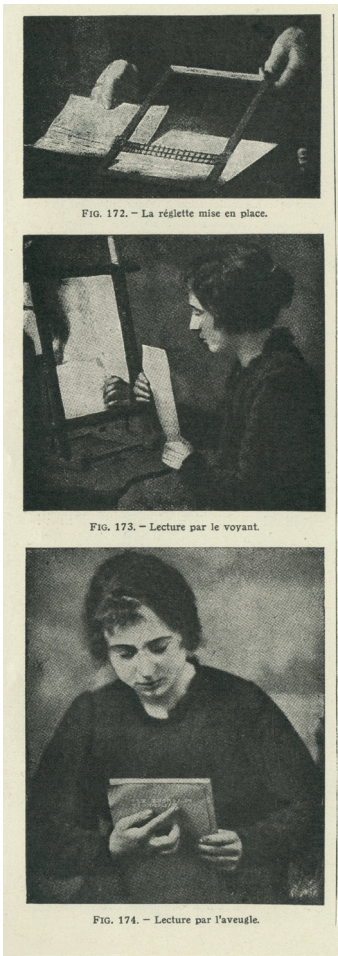

Görme Engelli (Braille) Alfabeti

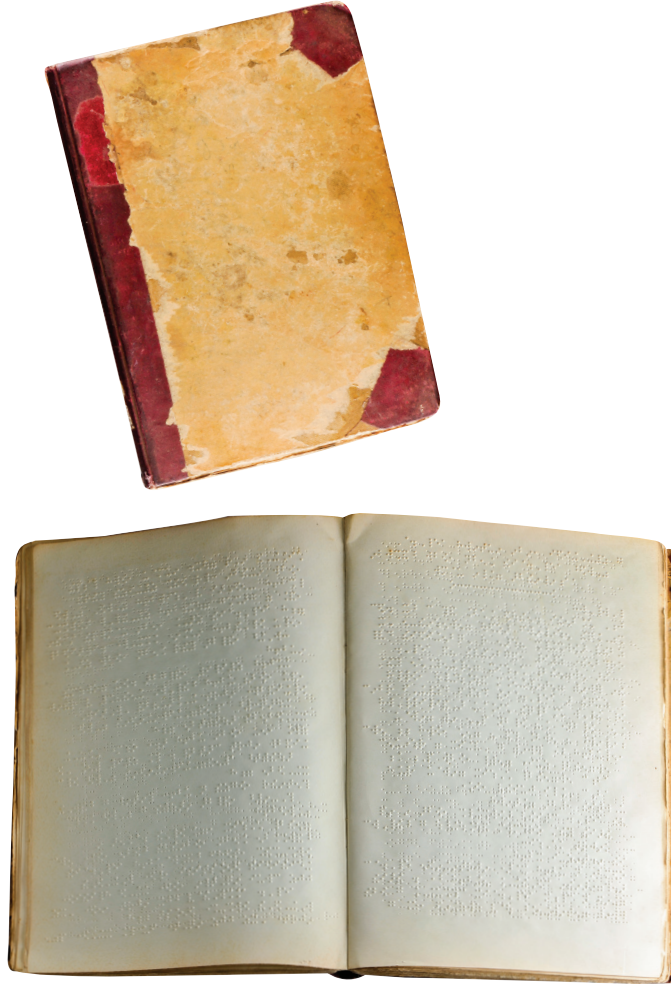
7.3. Görme Engellilerin Kullandığı Araçlar

Braille Alfabeti

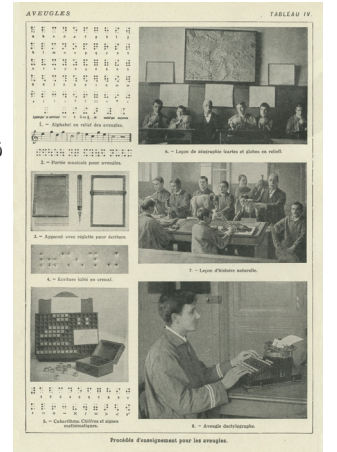
1821 yılında Louis Braille tarafından geliştirilmiş görme engelli insanların okuyup yazması için kullanılan alfabe yöntemidir. 2 kolon taşıyan dikdörtgen düzen üzerine dizilmiş altı kabartılmış noktalardan meydana gelir. Her 2 kolonda 3'er nokta bulunur. Noktalarda her biri 64 farklı şekillerde dizilir. Bu harfleri isimlendirmek için noktaların bulunduğu her bir pozisyon, yerlerine göre söylenir; yukarıdan aşağı, sol yanda 1' den 3'e kadar sağ ve sol yandan birinci. Braille sistemi aslında Chartes Barbier' in Napolyon' un talebi üzerine, askerlerin gece karanlığında ışık olmaksızın anlaşmalarını sağlamak için geliştirildiği sisteme dayanır. Braille yazım sistemi ise, karakterleri dünyada ilk kez şema ile gösteren yazı sistemidir. Yaklaşık 600 yıl önce Suriye'li Prof. Zain-Din el Hamidi notlarını tutmak ve kitaplarını yazmak için kendi geliştirdiği bir sistemi kullandı. Doğduktan kısa bir süre görme yetisini kaybeden Prof. buna rağmen hukuk ve yabancı diller konusunda kendisini, kendi hazırladığı alfabeye çevirttiği kitapları okuyarak oldukça geliştirdi.

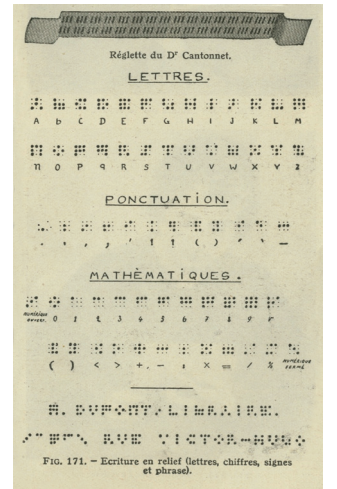
Larousse Medical Katalog, 1924.

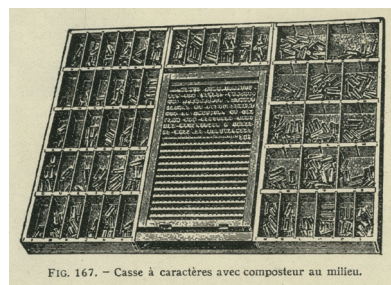
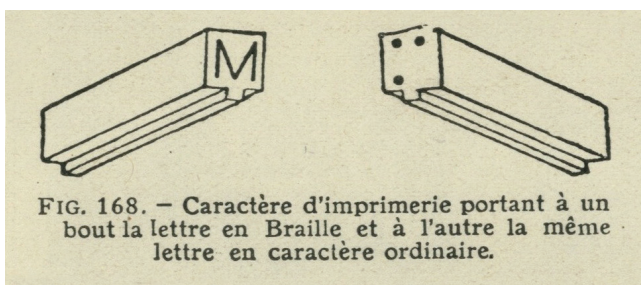
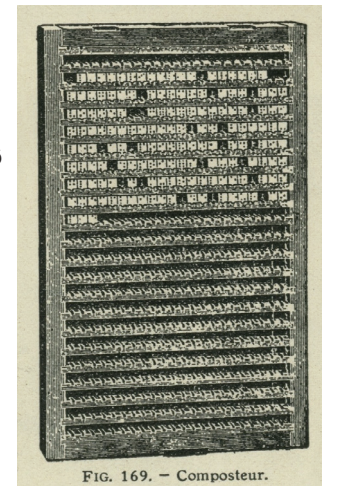
Larousse Medical Katalog, 1924.

Larousse Medical Katalog, 1924.

Larousse Medical Katalog, 1924.

Larousse Medical Katalog, 1924.

Görme Engelli Daktiloları

Görme Engelliler için Tasarlanmış Cep Saati

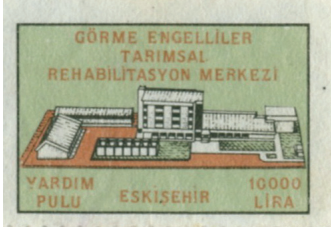
Görme Engelliler için Tasarlanmış Kol Saatleri

7.4. Görme Engellilerin Dernekleri ve Yardım Faaliyetleri

Görme Engelliler İçin Eğitim Bağış Makbuzları

Görme Engelliler Dayanışma Derneği

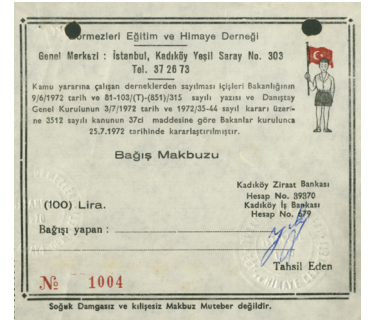
Görme Engelliler Tarımsal Rehabilitasyon Merkezi

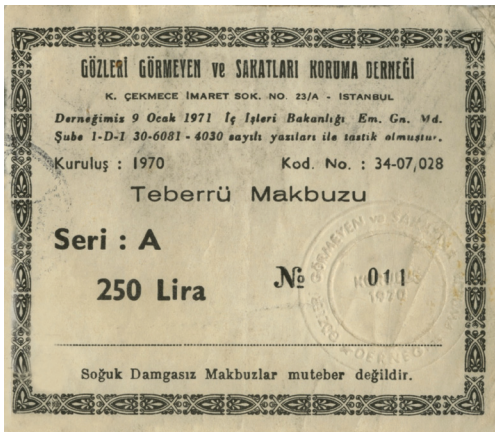
Göz Sağlığını Koruma ve Görme Engellilere Hizmet Derneği

Görmeyen Kültür ve Birleşme Derneği

Türkiye Görmeyenleri Eğitim ve Himaye Derneği

Gözleri Görmeyen ve Sakatları Koruma Derneği

Göz Sağlığı Derneği

Görme Engellilere Giden Postalara Yapıştırılan İkaz Pulu

Türkiye Sağır-Dilsiz-Körler Toplum Derneği

Altı Nokta Körleri Eğitim ve Kalkındırma Derneği

Körleri Eğitim ve Kalkındırma Derneği

Körleri Eğitim ve Kalkındırma Derneği

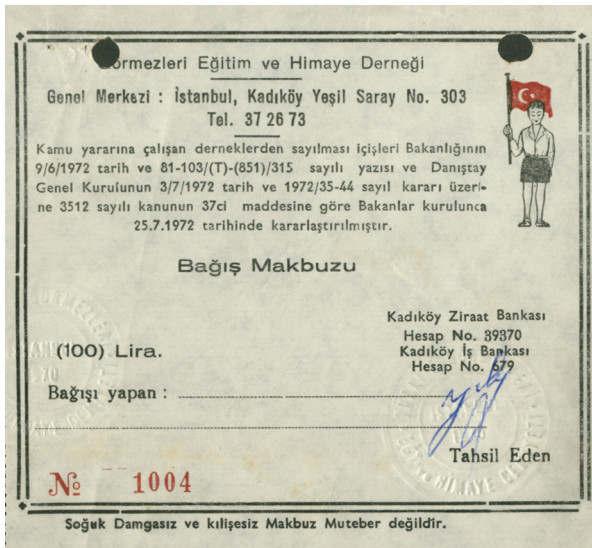

Bursa Görmeyenleri Himaye Derneği

Türkiye Sağır-Dilsiz ve Körler Tescanüt Cemiyeti

Türkiye Yoksul Körleri Kalkındırma Derneği

Türkiye Görmezleri
Eğitim ve Himaye Der-
neği-Çanakkale Şubesi

Körlere Yardım Cemiyeti İzmir

GÖZ NURUNU KORUMA VAKFI
İSTANBUL
Bayrampaşa Hastane
Tel. : 576 65 80 - 544 84 69
Çağlayan Poliklinik
Tel. : 131 75 56 - 146 44 48

SERİ **N° 8209**

HASTANE BAĞIŞ MAKBUZU
80.000 Türk Lirası

Yukarıda miktarı yazılı (SEKSEN BIN) Lira Hastanemizde verilen hizmete karşılık makbuz sahibinden tahsil edilmiştir.

Vakfımıza, Bakanlar Kurulu'nun 31.5.1985 Tarih ve 85/9544 sayılı kararı ile Vergi Muafiyeti tanınmıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 89-2 ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 14-6 cı maddeleri gereğince makbuzda gösterilen meblağ vergi matrahından tenzil edilebilir.

VAKIF SOĞUK DAMGASI

GÖZ NURUNU KORUMA VAKFI
İSTANBUL
Bayrampaşa Hastane
Tel. : 576 65 80 - 544 84 69
Çağlayan Poliklinik
Tel. : 131 75 56 - 146 44 48

SERİ **N° 09451**

HASTANE BAĞIŞ MAKBUZU
65.000 Türk Lirası

Yukarıda miktarı yazılı (ATMIŞ BEŞ BIN) Lira Hastanemizde verilen hizmete karşılık makbuz sahibinden tahsil edilmiştir.

Vakfımıza, Bakanlar Kurulu'nun 31.5.1985 Tarih ve 85/9544 sayılı kararı ile Vergi Muafiyeti tanınmıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 89-2 ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 14-6 cı maddeleri gereğince makbuzda gösterilen meblağ vergi matrahından tenzil edilebilir.

VAKIF SOĞUK DAMGASI

GÖZ NURUNU KORUMA VAKFI
BAYRAMPAŞA GÖZ HASTANESİ
TEL. : 567 10 19 - 576 65 80
İSTANBUL

SERİ **N° 16588**

HASTANE GELİR MAKBUZU
7500 Türk Lirası

Yukarıda miktarı yazılı (YEDİBİN BEŞYÜZ) Lira Hastanemizde verilen hizmete karşılık makbuz sahibinden tahsil edilmiştir.

Vakfımıza, Bakanlar Kurulu'nun 31.5.1985 Tarih ve 85/9544 sayılı kararı ile Vergi Muafiyeti tanınmıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 89-2 ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 14-6 cı maddeleri gereğince makbuzda gösterilen meblağ vergi matrahından tenzil edilebilir.

VAKIF SOĞUK DAMGASI

GÖZ NURUNU KORUMA VAKFI
BAYRAMPAŞA GÖZ HASTANESİ
TEL. : 576 47 07 - 576 65 80
İSTANBUL

SERİ **N° 11522**

HASTANE GELİR MAKBUZU
5000 Türk Lirası

Yukarıda miktarı yazılı (BEŞ BİN) Lira Hastanemizde verilen hizmete karşılık makbuz sahibinden tahsil edilmiştir.

Vakfımıza, Bakanlar Kurulu'nun 31.5.1985 Tarih ve 85/9544 sayılı kararı ile Vergi Muafiyeti tanınmıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 89-2 ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 14-6 cı maddeleri gereğince makbuzda gösterilen meblağ vergi matrahından tenzil edilebilir.

VAKIF SOĞUK DAMGASI

GÖREDAS
GÖRMEZLER DAYANIŞMA
SANDIĞI
GENEL MERKEZİ
P.K. 397 KADIKÖY-İSTANBUL

F. 50.000.- TL.

BAYRAMPAŞA GÖZ HASTANESİ

GÖZ NURUNU KORUMA VAKFI
Emekli Subay Evleri Blok 1 Kat 7
D. 15
Gayrettepe - İstanbul
Tel. : 166 31 38 — 169 02 00

SERİ **N° 022**
Cilt No.
Tarih **6/3/1986**

BAĞIŞ MAKBUZU

BAĞIŞI YAPANIN
Adı ve Soyadı : *Nebün A.S.*
Adresi : *İstanbul*

BAĞIŞIN ŞARTLI OLUP OLMADIĞI
YALNIZ : *Yalnızca*

BAĞIŞI TAHSİL EDEN YETKİLİNİN
Adı ve Soyadı : *T. K. K.*
Görevi : *Tayyare*
İmzası : *[İmza]*

TÜRK LİRASI
70.000

Türk Lirasıdır.

Vakfımıza, Bakanlar Kurulu'nun 31.5.1985 Tarih ve 85/9544 sayılı kararı ile Vergi Muafiyeti tanınmıştır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 89-2 ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 14-6 cı maddeleri gereğince makbuzda gösterilen meblağ vergi matrahından tenzil edilebilir.

Göz Nuru nu Koruma Vakfı

(Göredaş) Görmezler Dayanışma Sandığı- İstanbul

TÜRKİYE
SAĞIR DİLSİZ KÖRLER TOPLUM DERNEĞİ
GENEL BAŞKANLIĞI
(250)
İki Yüz Elli TL.

Seri : A N° 4345

Damgası olmayan makbuzlar sahtedir.

TÜRKİYE
SAĞIR DİLSİZ KÖRLER TOPLUM DERNEĞİ
GENEL BAŞKANLIĞI
(500)
Beş Yüz Liradır.

Seri : A N° 3617

Damgası olmayan makbuzlar sahtedir.

TÜRKİYE
SAĞIR DİLSİZ KÖRLER TOPLUM DERNEĞİ
GENEL BAŞKANLIĞI
(1000)
Bin Liradır.

Seri : A N° 1037

Damgası olmayan makbuzlar sahtedir.

Türkiye Sağır-Dilsiz-Körler Toplum Derneği

Sağır, Dilsiz
Himaye ve
EŞ YA

TÜRKİYE

ve Körleri
İnkişaf Cemiyeti
PİYANGOSU

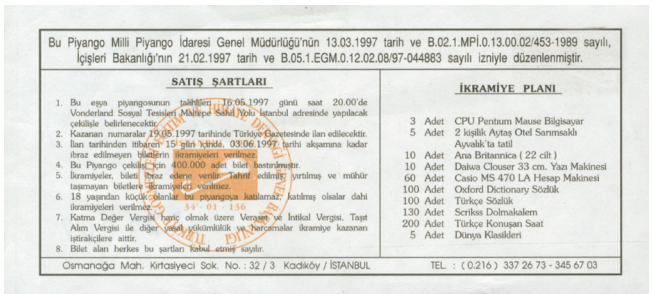
Başkan
H. Kırımlı

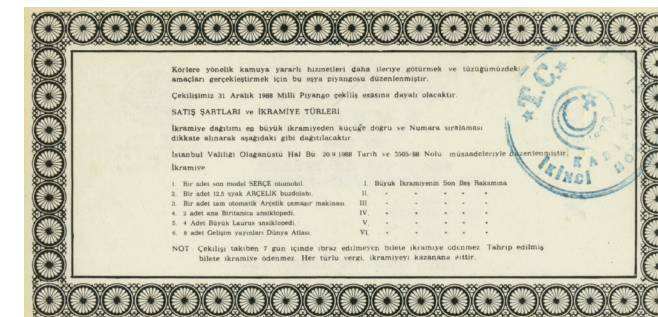
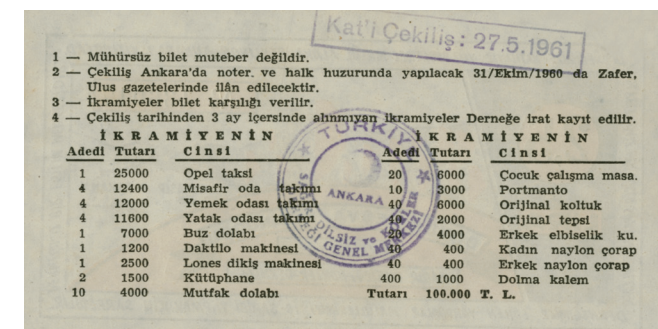
Muharip
P. Çimen

1
TÜRKİYE
İZMİR

16550

Emek Basımevi - İZMİR

کوز طیبی

دوقنوزادواردشهباز

تقسیم سوراق و نمرو ۲
قلمون ۱۴۸۶

ÖZ DOKTORU

VEFİK HÜSNÜ

Telefon : 2631, Ev : 2903

DIPLOMA No. 2134

Nomen Medici
Via
Domicilium
Destinatum :

Acunye

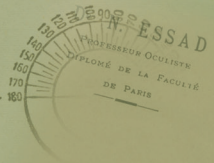
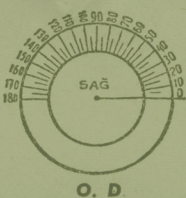
| Datum 12

TÜRKİYE
KIZILAY DERNEĞİ
KÜÇÜKÇEKMECE DİSPANSERİ
 : 579 06 94 — 579 03 31

3269 20' EYLOL 1990
Pr. No. :
Tarikh :
H. Ismi :

	Sph.	SAG Cyl.	GOZ Cyl.	AX		Sph.	SOL Cyl.	GOZ Cyl.	AX
Uzak									
Yakın									
Sürekli	-175					-175			

Gamin Rengi [Papila arası açıklığı mm

O. D.

NOT : Tekrar gelişte reçetenin getirilmesi öner

PRESCRIPTION

Pour Lunettes, Pince-nez et Pince-nez c

J. J. Ferris

Mr Veyssi

Vision de près.

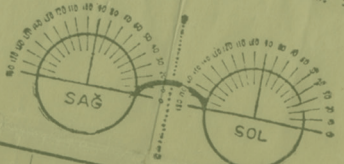
Coquille bleu, fumée, teinte
Plan bleu, fumée, teinte N°

DIAGNOSTIC

Quelle, ohne moyen

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
GÖZ KLİNİĞİ
(Gülhane Hastanesi)

Hst. adı : 4 / 1 / 1949
B. Sefik
Fış No. : 162

Vitrum Spher.		/o
Vitrum Cylincl.		
Axis	/	
Prisma Basis.	+ / o	
Vitrum Spher.		
Vitrum Cylincl.	/	
Axis	/	
Prisma Basis.		
Camin şekil		
Camin rengi	/	
Camin mesafesi		
Çergeve nevi		

mm		mm		mm	
Sph.	Cyl.	Axe	Sph.	Cyl.	Axe
+0,25	+0,25	0°	+0,25	+0,25	0°

8. GÖZ HEKİMLİĞİ

8.1. Göz Hekimleri

Mehmet Esat Işık

Mehmet Esat Işık, Türk Göz Hekimliği Tarihinde önemli yeri olan bir isimdir. Dr. Esat Paşa, Pariste ki eğitimi sırasında tıp literatürüne "Dr. Esat oftalmoskopu" olarak geçen çift aynalı oftalmoskopu geliştirmiştir. 1899'da İstanbul'daki Askeri Tıbbiye Mektebi bünyesinde Türkiye'nin ilk model göz kliniğini kurmuştur.

Seririyât-ı Ayniyye Müderrisi Dr. Mehmed Esad [Işık]
(1863-1936)

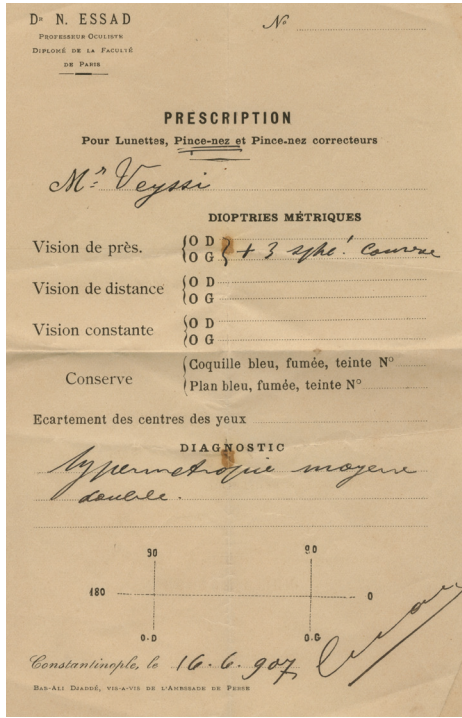
Sarı, Akgün, Kurt: 2011, İstanbul.

Emrâz-ı Ayniyye Muallimi Esad Bey

Emrâz-ı Ayniyye Müderrisi Esad Paşa

Sarı, Akgün, Kurt: 2011, İstanbul.

Mehmet Esat Işık'a ait Reçete Örneği

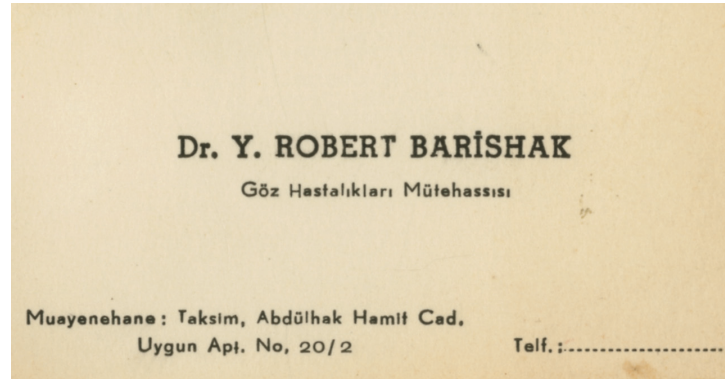
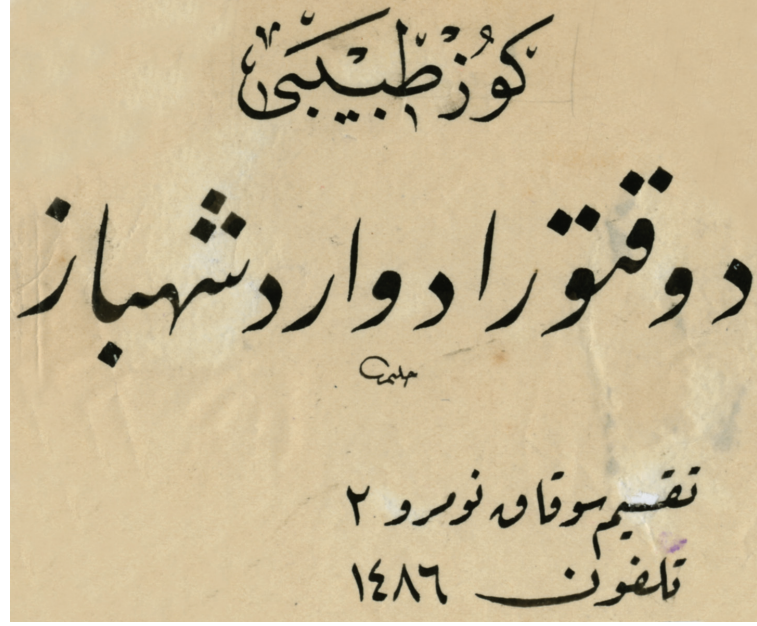
Mehmet Esat Işık'ın Odası
Sarı, Akgün, Kurt: 2011, İstanbul.

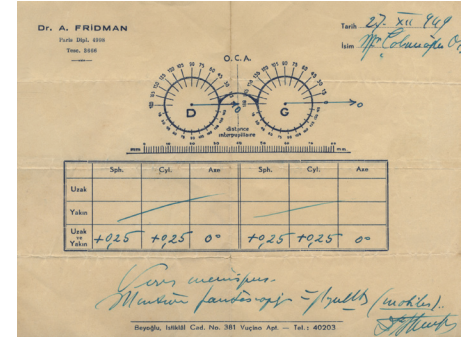
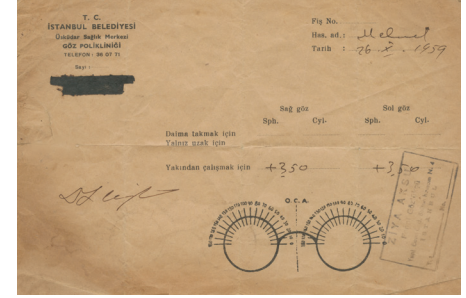
Sarı, Akgün, Kurt: 2011, İstanbul.

8.2. Göz Hekimlerinin Kartvizit Örnekleri

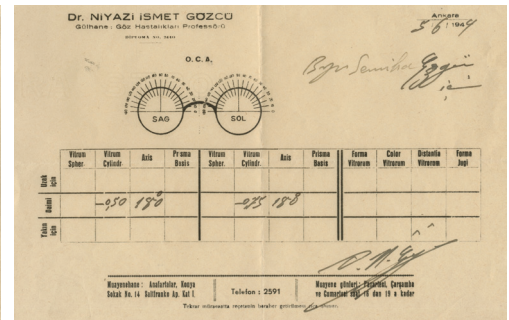
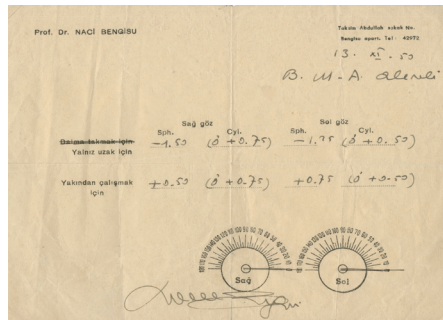
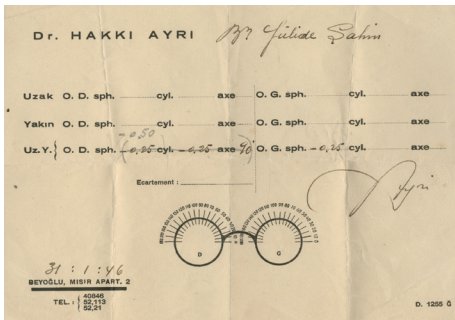
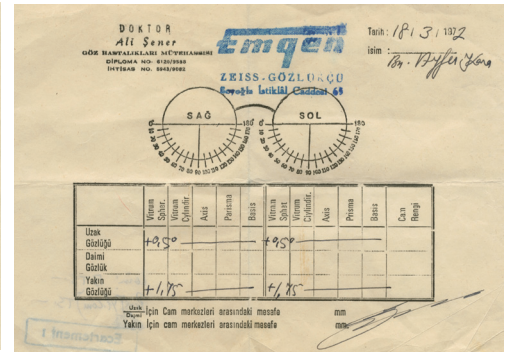
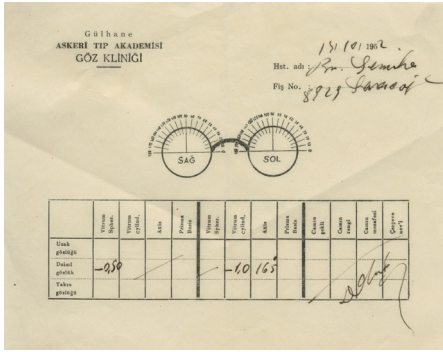
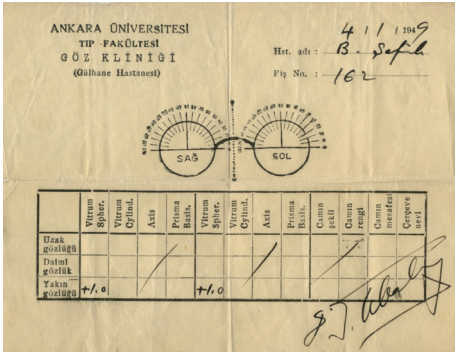
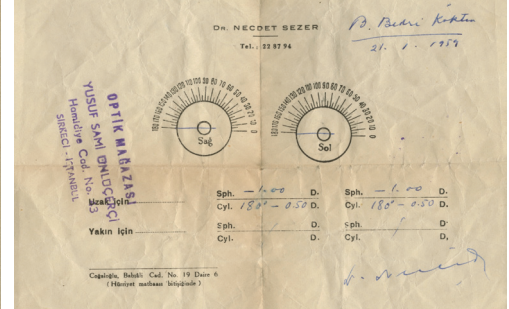
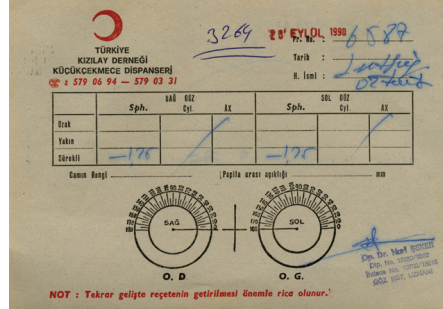
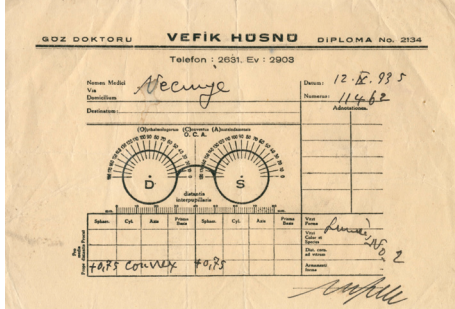
Hattat Mustafa Halim Özyazıcı tarafından kartvizit olarak çini mürekkeple hazırlanmış çalışma.
Göz Tabibi; Doktor Edvard Şehbâz; Taksim Sokak numero: 2;
Telefon: 1486.

8.3. Göz Hekimliği Reçete Örnekleri

Klişe Örnekleri

PRESCRIPTION
Pour Lunettes, Pince-nez et Pince-nez correcteurs

N°

DIOPTRIES MÉTRIQUES

Vision de près... { O D
O G

Vision de distance... { O D
O G

Vision constante... { O D
O G

Conserve..... { Coquille bleu, fumée teinte No
Plan bleu, fumée, teinte No

Ecartement des centres des yeux

90 90
180 0
O D O G
Constantinople, le 19

PRESCRIPTION
pour lunettes, pince-nez et pince-nez correcteur

DIOPTRIES MÉTRIQUES

Vision de près { O D
O G *7 + 2 D. sphéro-convex*

Vision de distance { O D
O G

Vision de constante { O D
O G

Conserve { Coquille, Bleu, Fumée, Teinte No
Plan bleu, Fumée, Teinte No

OBSERVATION
hypermétropie légère double

90 90
180 0
O. D. O. G.
Nom
Constantinople, le 190
Le Dr. Oculiste
IMF, GEORGES GUERINMANN 1587

Gülhane tıbbikâat mektep ve Hastanesi göz seririyatı
PROTOKOL N° 5146

Dioptries Métriques

Vision de Près... { O D *-5.03 sphér.*
O G *-3.01 concave*

Vision de distance... { O D *-8.03 sphér.*
O G *-6.01 concave*

Vision constante... { O D
O G

Forme de monture : Lunette, Pince-nez, Smart, Correcteur
Forme de verre : ou 1 rond, coquille
Teinte : blanc, fumée, fénal, etc.

ZİYNET
FENNİ GÖZLÜKLER MAĞAZASI
İstanbul Yenicaami Caddesi
Makuliyat Hanı No: 45
DIAGNOSTIC N° 23820 19/8/97
1587

90 90
180 0 180
O. D. O. G.
Constantinople, le 19 15/ 1932
Dr. *Atıf*

GÖZ HEKİMİ
Dr. RİFAT AHMED GÖZBERK
Diploma : 2109

Hastanın ismi *R. Teoman* 1952

O. D. O. G.

Vision de loin
Sph. *2.50* cyl. Sph. *2.50* cyl.

Vision de près
Sph. Cyl. Sph. Cyl.

Tablo

Monture *Lunettes*
Forme des verres *pariscopiques*
Couleur des verres

R. R. Gözberk

Cağaloğlu, Babıllı Cad. Dr. Prof. Besim Ömer evi No. 18 - Saat 230-5

DOÇENT DOKTOR
Cahit Örgen
Göz Hastalıkları Mütchassısı
Halı karşısı, Yeni Çarşı kal. 3.
Tel : 18710

81911955
Hst. adı: *B. Tulup Sarıgözü*

90 90
180 0
SAĞ SOL

	Vitrum Sphær.	Vitrum Cylind.	Axis	Prisma Basis	Vitrum Sphær.	Vitrum Cylind.	Axis	Prisma Basis
Uzak gözlüğü	-1.25				-1.25			
Daimi gözlük								
Yakın gözlüğü								

Asya Dış Polikliniği - Teşhis ve Tedavi Dispanseri
Üsküdar, Molla Efref Sok. No. 4 - İstanbul Tel. : 33 02 91

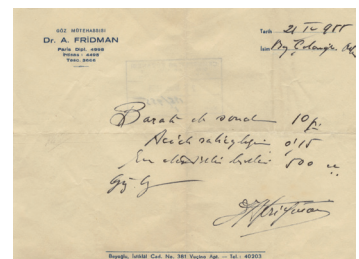
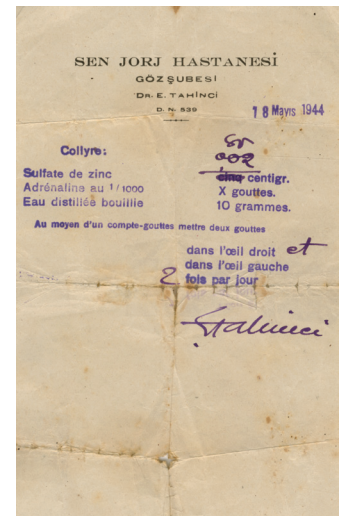
Dr. OSMAN TÜR
Göz Hastalıkları Mütchassısı
Dipl. No. 1073/4541

Tarih *4 3 1978*
Hasta Adı: *Mehmet Aksoy*
Prot. No. : *Aksay*

90 90
180 0 180
SAĞ SOL

	Vitrum Sphær.	Vitrum Cylind.	Axis	Prisma Basis	Vitrum Sphær.	Vitrum Cylind.	Axis	Prisma Basis
Uzak için								
Daimi için								
Yakın için	+4.50	+1.00	180		+4.50	+1.00	180	

Tekrar gelişte Reçetenin beraber getirilmesi rica olunur.

۵۰

حضرت عالی در ایام حیات

اعراض
الطف و احباب و یاریدنه حصیه منعاریه عالیّه چو سارکات ایدرک کمال تعظیم الی الیک برنده
از بر و دانا توجهها کن بقای فحیم خاندانه عالیّه الی عروین مدد او ایضا فیض حقه
تقی و بهرام الیهم نسیم ۱-۸-۷۷ قدس سلطانی و بهرام الیهم نسیم
سازم

“Huzûr-u ‘âlî-i veliyyu’n-ni’amîlerinize”

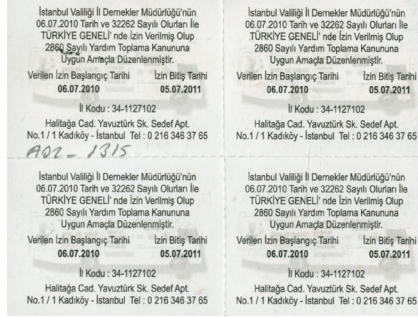
9. GÖZ MUAYENESİ

9. GÖZ MUAYENESİ

Göz Sağlığı Taramaları Erken Teşhis ve Tedavi Projeleri

Göz Muayene Odası

9.1. Göz Hastalığı Tanı Setleri
Diameter

Çap çember yada yayların çaplarının ölçüsünü alır. Gözün çapını, göz bebeğinin çapını ölçer. Kornea'nın ölçülmesinde yardımcıdır.

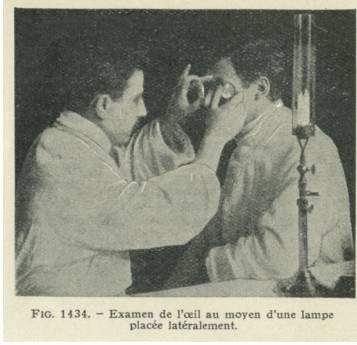

FIG. 1434. - Examen de l'œil au moyen d'une lampe placée latéralement.

Larousse Medical Katalog, 1924.

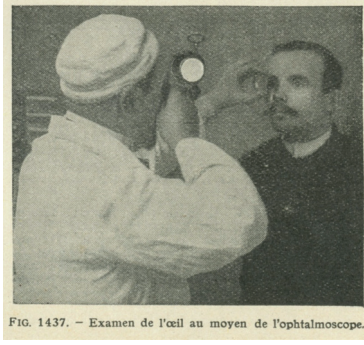

FIG. 1437. - Examen de l'œil au moyen de l'ophtalmoscope.

Larousse Medical Katalog, 1924.

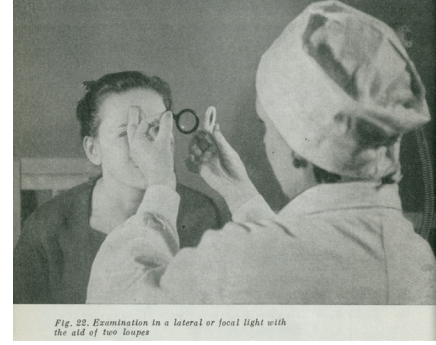
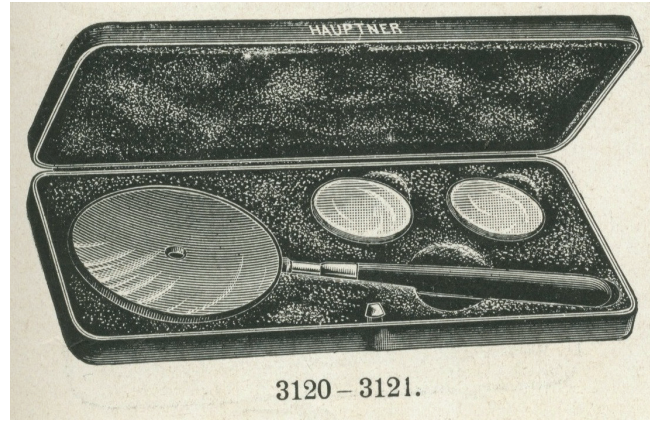
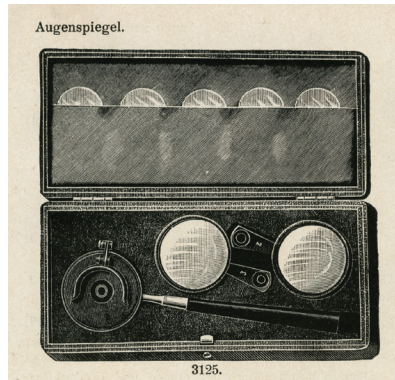
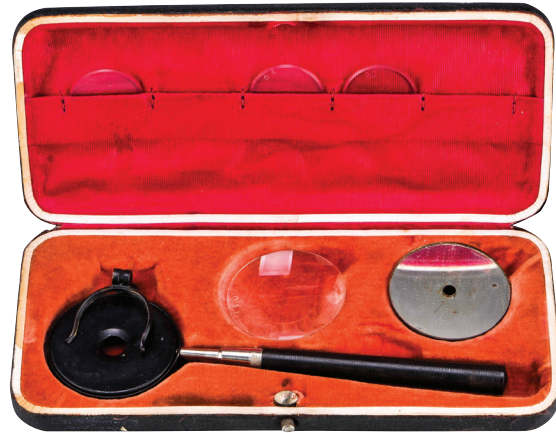

Fig. 22. Examination in a lateral or focal light with the aid of two lenses

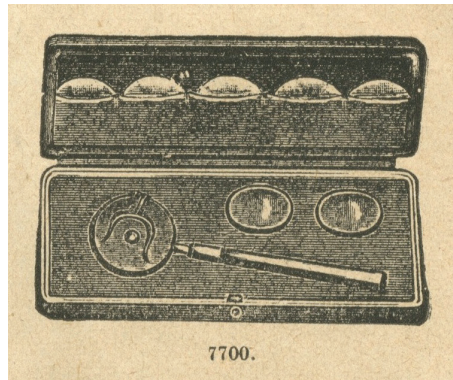

H.Hauptner (1913), Berlin

H.Hauptner (1913), Berlin

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

Oftalmoskop

Göz doktorlarının gözün içini yani, göz küresinin, funduz (göz dibi) denilen iç kısmını muayene etmek için kullanılan Oftalmoskop, 1851’de Helmholtz tarafından bulunan oftalmoskop aleti, oftalmolojide hayal edilemeyecek ufuklar açtı. Oftalmoskop – 1852’ de Maresal de Marsilly tarafından oftalmoskopi kelimesinden türetilmiştir. Augenspiegel – “göz aynası” olarak tanımlamıştır.

Nişantaşı Müzayede Kataloğundan alınmıştır.

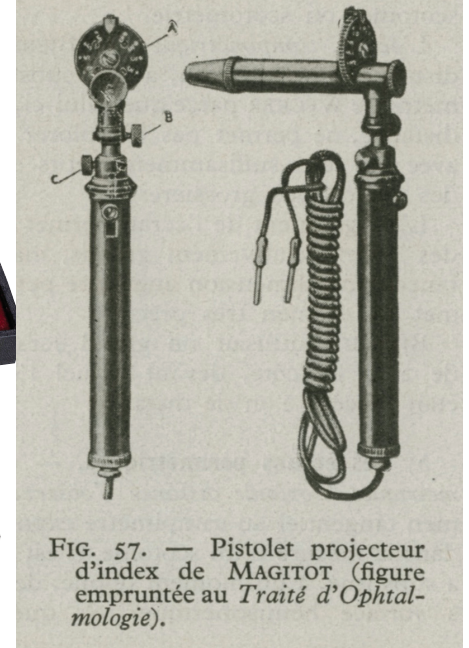
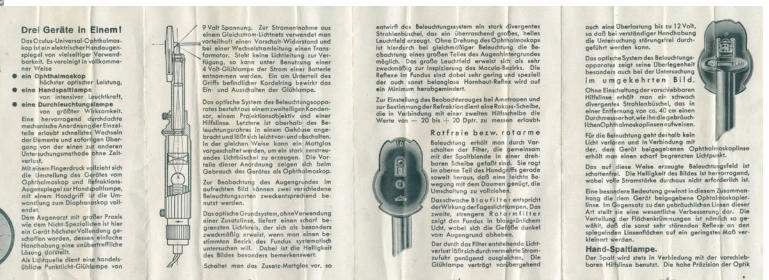

FIG. 57. — Pistolet projecteur d'index de MAGITROT (figure empruntée au *Traité d'Ophtalmologie*).

Ophthalmologie Clinique Paul Bonnet, Paris 1952.

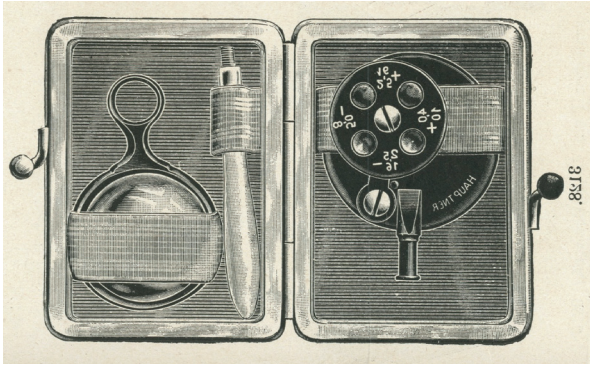

Drei Geräte in Einem!
Das Crutcher Universal Ophthalmoskop ist ein praktischer, tragbarer Apparat, der in drei verschiedenen Ausführungen geliefert wird. Er ermöglicht die Untersuchung des Fundus oculi mit demselben Instrumente. Er ist in drei verschiedenen Ausführungen lieferbar: als Hand- oder als Tischgerät, als Projektions- oder als Reflexionsapparat. Er ist in drei verschiedenen Ausführungen lieferbar: als Hand- oder als Tischgerät, als Projektions- oder als Reflexionsapparat.

Reflexionsapparat
Beim Reflexionsapparat wird das Licht durch einen Spiegel in die Linse des Auges geleitet. Das Licht wird durch einen Spiegel in die Linse des Auges geleitet. Das Licht wird durch einen Spiegel in die Linse des Auges geleitet.

Projektionsapparat
Beim Projektionsapparat wird das Licht durch einen Spiegel in die Linse des Auges geleitet. Das Licht wird durch einen Spiegel in die Linse des Auges geleitet. Das Licht wird durch einen Spiegel in die Linse des Auges geleitet.

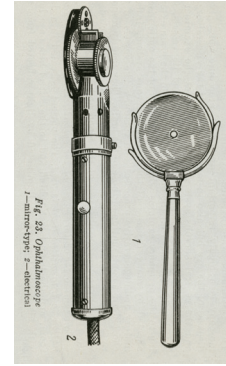
Hand- oder Tischgerät
Das Crutcher Universal Ophthalmoskop ist in drei verschiedenen Ausführungen lieferbar: als Hand- oder als Tischgerät, als Projektions- oder als Reflexionsapparat. Es ist in drei verschiedenen Ausführungen lieferbar: als Hand- oder als Tischgerät, als Projektions- oder als Reflexionsapparat.

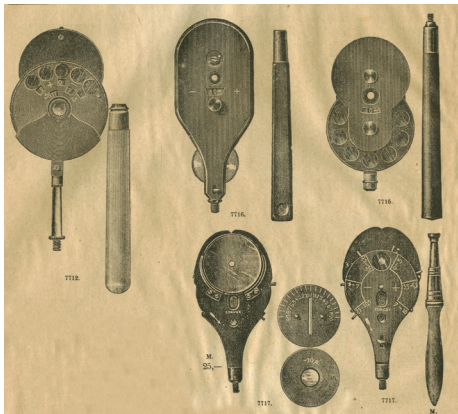

H.Hauptner (1913), Berlin

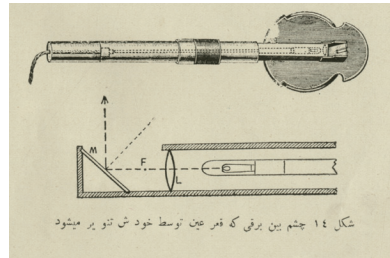

Haupt Katalog, 1910, medicinisches Waarenhause s.109.

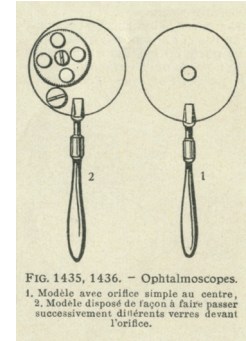
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

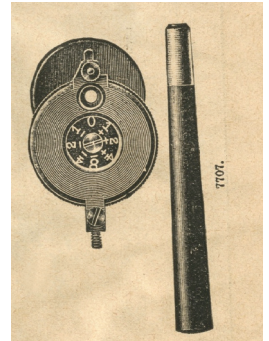
çeşm-i beyz berfi ki ka'r 'ayn tevassuf hodeş tenvîr-i mişod

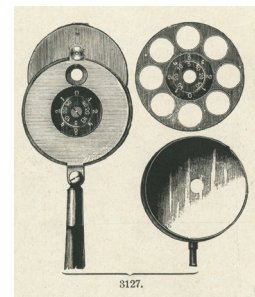
Çeşm-i beyz berâ-yı tashîh hatâ-yı inkisâr-ı meriz ve müşâhede. Çeşm-i beyz fezdâr ki derik-i taraf ân â'ine mak'ar ve der taraf-ı diğr ân â'ine mestah-ı mevcûd est.

Larouse Medical Katalog, 1924.

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

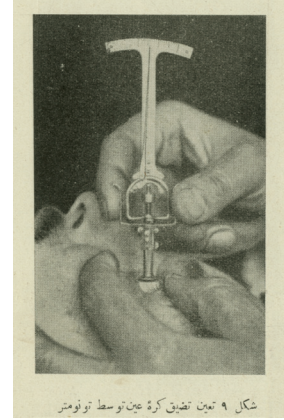

H.Hauptner (1913), Berlin

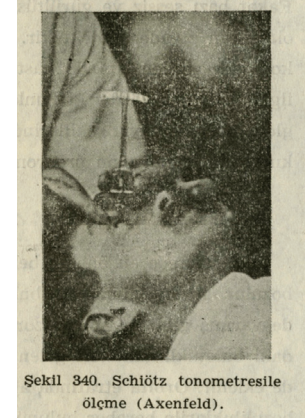

Tonometer (Göz Tansiyonu)

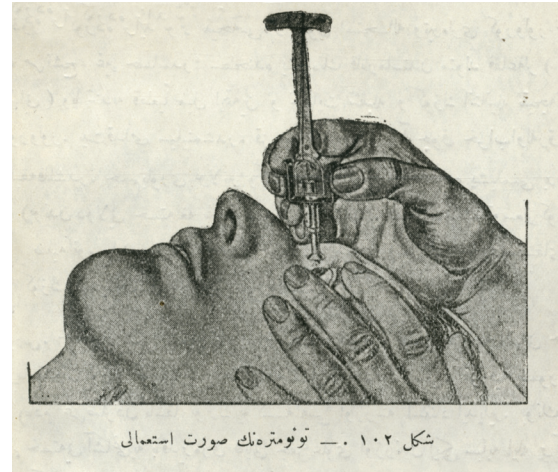
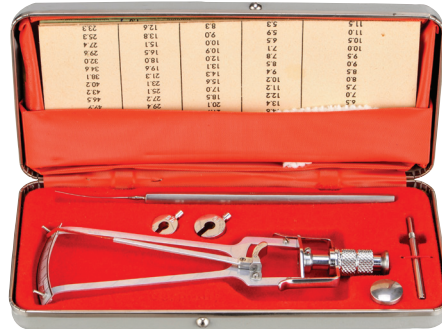
Halk arasında “Karasu” olarak da bilinen ve genelde ilerleyen yaşa bağlı olarak da ortaya çıkan göz tansiyonu (glakom), göz içinde yer alan göz içi sıvısının basıncının artması ve bu basıncın görme izlevini gerçekleştirmeye yardımcı sinirlere baskı yapıp zarar vermesiyle meydana gelir. Basıncı gören bu sinirler yeteri kadar beslenmeyip görevini yerine getiremez bu nedenle görmeye azalma oluşur, hatta tam körlüğe bile sebep olabilir. Tarihte bilinen en erken örneği 1905 de yapılan Schiötz Tonometresidir. En yaygın kullanılan ise Goldmann’ ın Tonometresidir. Bu ağıt ile muayene hasta mümkün olduğu kadar yatar durumda olmalıdır. Bunun için ya bir yatak veya biraz açılır bir koltuk lazımdır. Burada da korneanın duyarlılığı giderilir. Oynayan saptan tutularak kornea üzerinde durur oynayan iğne herhangi bir bölme üzerinde durur,göz ne kadar seri ise iğnenin yeri sıfıra o kadar yakındır.

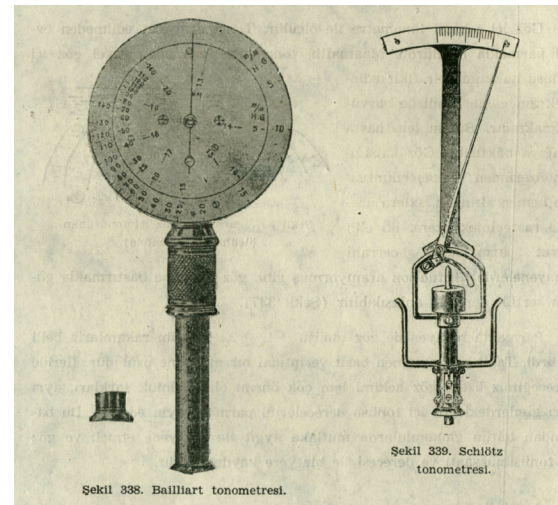
Şekil 340. Schiötz tonometresile ölçme (Axenfeld).

N. Bengisu, 1948 , Göz Hastalıkları, İstanbul

Şekil 102: Tonometre'nin sûret-i isti'mâli.

Şekil 338. Baillart tonometresi.

N. Bengisu, 1948 , Göz Hastalıkları, İstanbul.

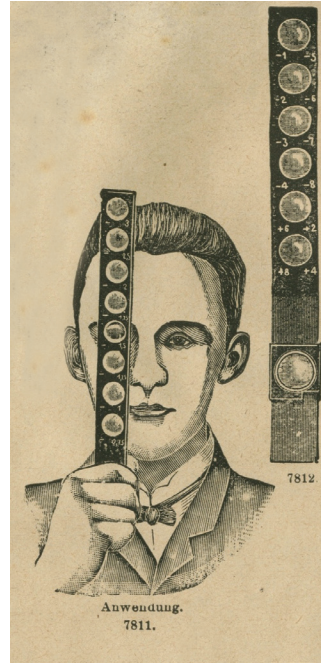
Diğer Muayene Aletleri

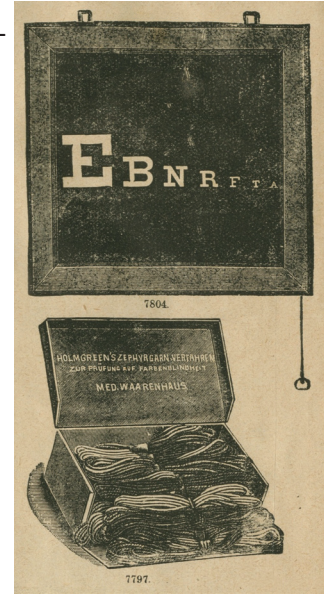
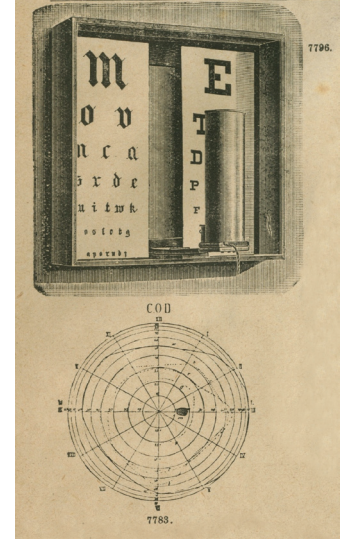
Disk Şeklinde Optik Muayene Projeksiyonları.
Ernst Leitz, 1831, Berlin Nw6. p49

H.Hauptner (1913),
Berlin

Haupt Katalog, 1910,
medizinisches Waaren-
haus s.114.

Haupt Katalog, 1910, medizinisches Waaren-
haus s.114.

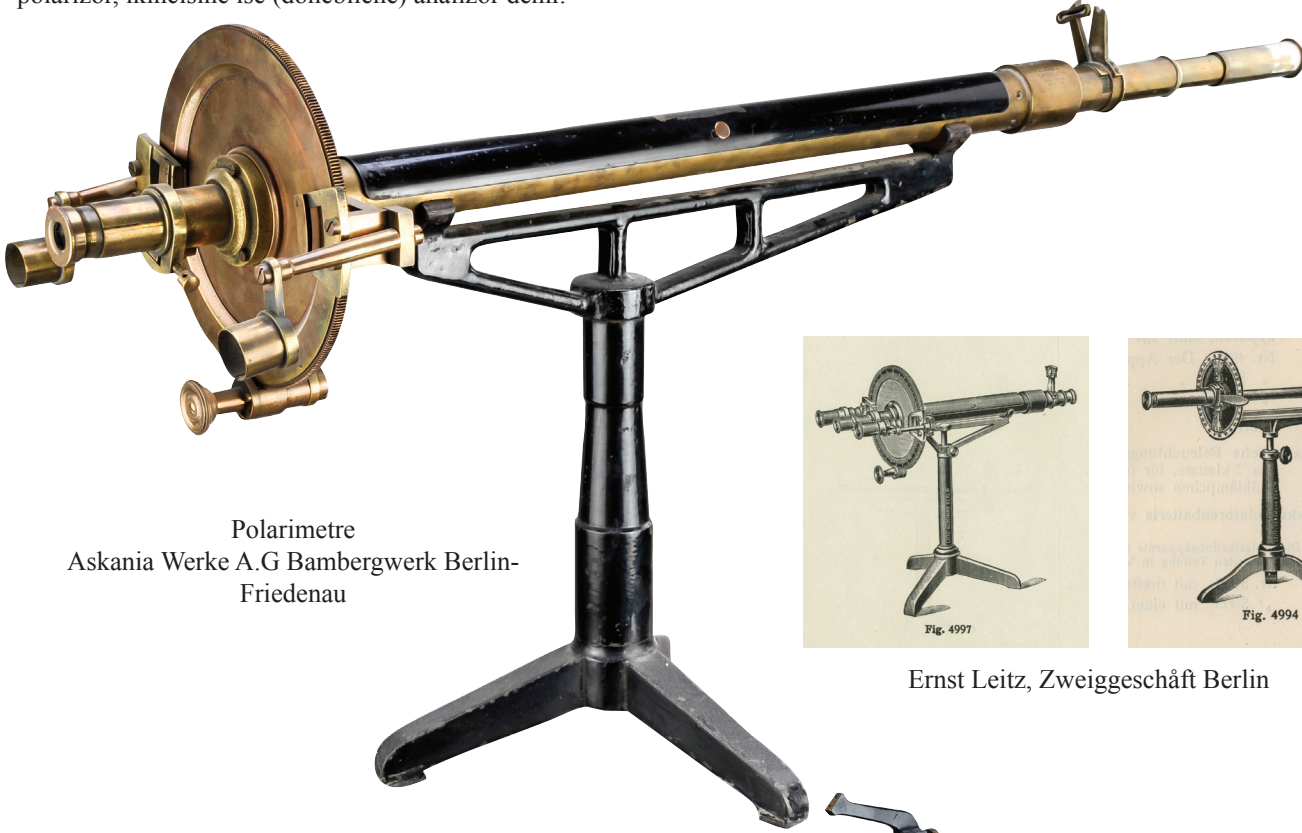

Carl Zeiss Jena

Polarimetre

19. yüzyılın sonunda Berlin’de mekanik Franz Schmidt Alexandrinenstrasse bulunan bilimsel cihazlar için yaptığı küçük bir dükkanda çalışmaktadır. Aynı zamanda mekanik ve gözlükçü Herman n Haensch Adalbertstrasse 82 ve üstü Karlsstrabe 8 küçük şirket kurmayı başarmıştır. 1864 yılının nisanın da ortak bir gelişim başlatmışlar ve ilk üretilen polarimetre cihazını sunmuşlardır. Polarimetre, maddelerin optikçe aktifliklerini[a] ölçen cihazdır. Polarimetre (polariskop da denir), biri sabit diğeri düşey bir düzlemde dönebilen iki kutuplayıcıdan meydana gelir. Kutuplayıcı olarak çoğunlukla kalsit kristalleri kullanılır. Bu iki kristalden birincisine (sabit olana) polarizör, ikincisine ise (dönebilene) analizör denir.

Polarimetre
Askania Werke A.G Bambergwerk Berlin-
Friedenau

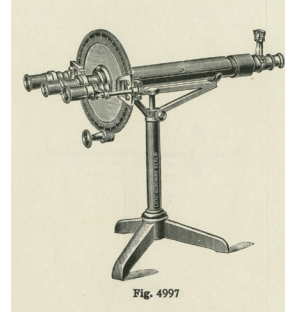

Fig. 4997

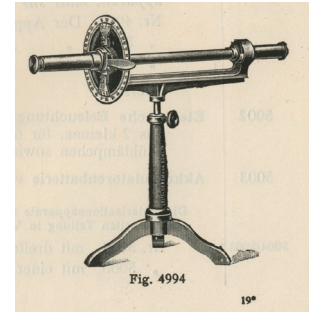

Fig. 4994

19*

Ernst Leitz, Zweigggeschâft Berlin

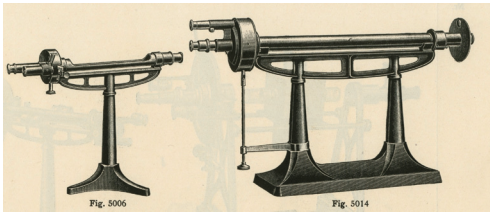

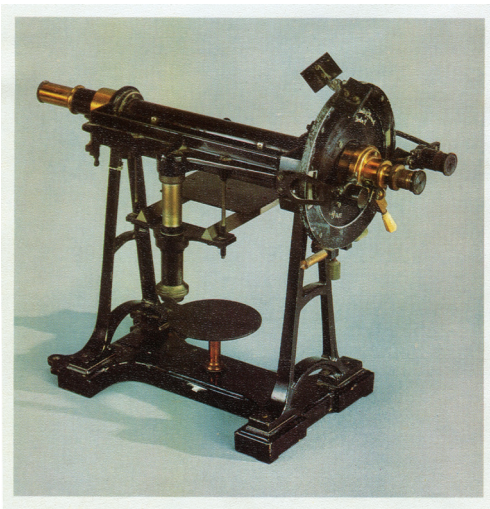
Fig. 5006

Fig. 5014

Ernst Leitz, Zweigggeschâft Berlin

Polarimetre
Franz Schmidt & Haensch (11704) Berlin

9.2. Biyomikroskopi

Yarıklı lamba ile kornea mikroskopi gözün ön bölümündeki değişiklikleri incelemeye yarayan alettir. Kerna mikroskopi ilk defa Abbe (1881) tarafından ortaya atılmış yarıklı lamba (Slit Lamb) ile aydınlatılan kombine şekli ise Gullstrand (1911) tarafından bulunmuştur. Gözde histolojik muayenelere yakın bir büyütme temin eden bu alet ve muayene biyomikroskopi denir.

Slit Lamb

İlk olarak 1911 de Gullstrand tarafından geliştirmiştir. Göz içine ince bir tabaka ışık, parlamaya odaklı yüksek yoğunluklu ışık kaynağı oluşturan araçtır. Biomikroskoplara bağlantılı kullanılır. Lamba bir inceleme kolaylaştıran ön segment ve arka segment olan insan gözünü içerir. Göz kapağı, sklera, konjektiva, iris doğal kristal lens ve konreanın bioküler yarıklı lamba muayenesinde göz çeşitli koşullar için yapılacak anatomik tanıları sağlayan ayrıntılı göz yapılarının bir stereospik büyütülmüş görünümünü sağlar.

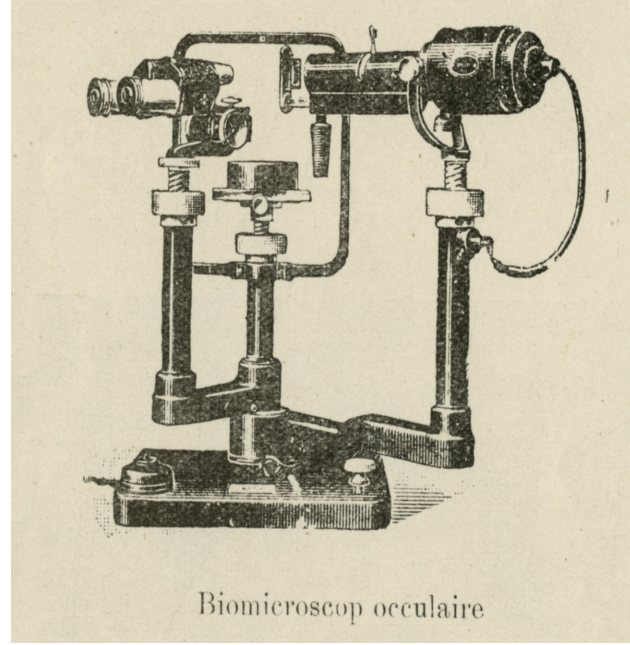
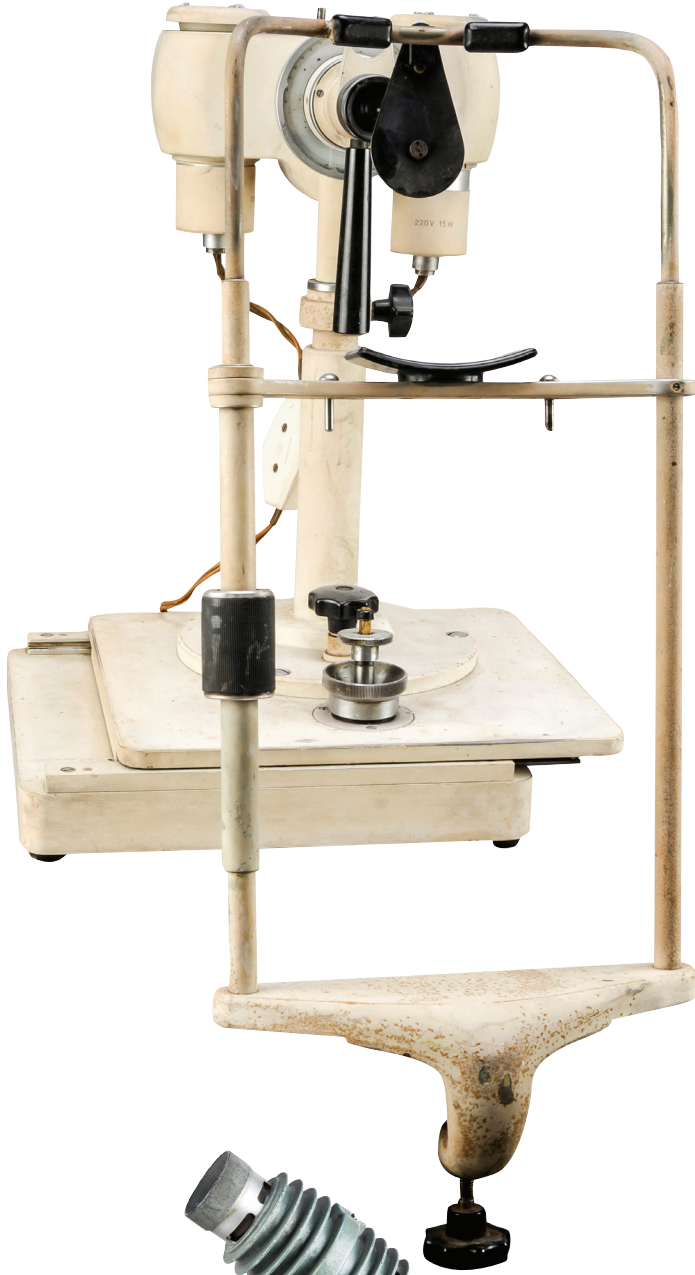
Runge & Kaulfuss Rathenow (3554)
1900-Lensmeter

Patents For Usa (3,463,579)

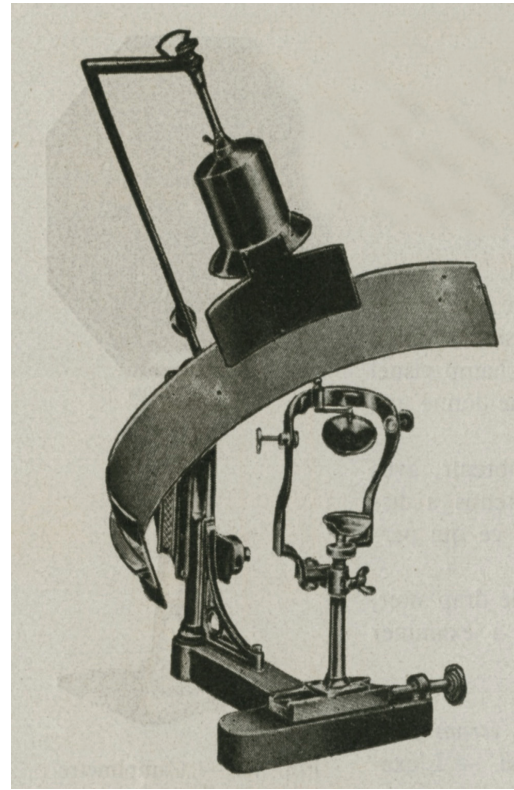
Carlzeiss Jena (9141)

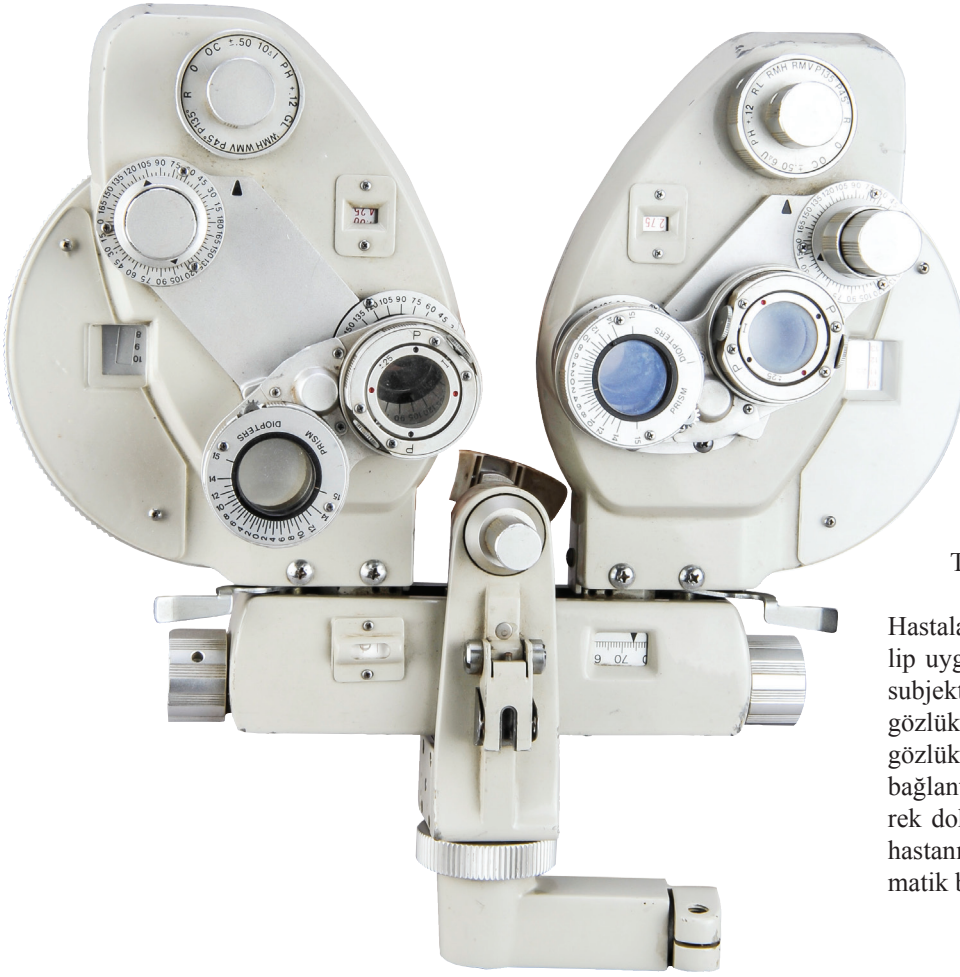
Biomicroscop oculaire

Watson Barnet (129397)

Ophthalmologie Clinique Paul
Bonnet, Paris 1952

Takagi (model. MT 338- No:3696)

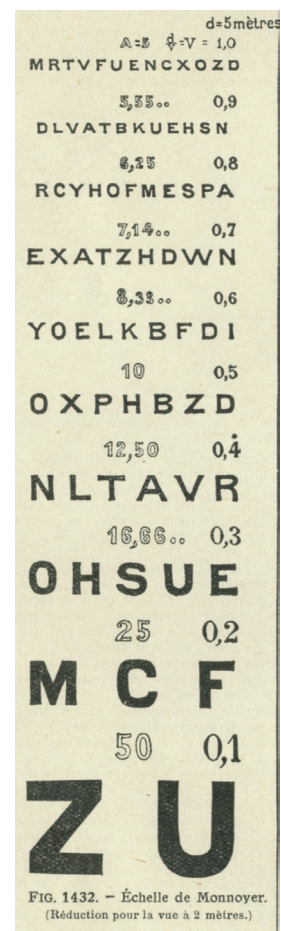
Foropter

Hastaların refraksiyon kusurlarının tespit edilip uygun camlı gözlükler verilmesi sırasında subjektif muayenenin yapıldığı tam otomatik gözlük muayene gözlük cihazıdır. Bu cihaz gözlük camlarını içinde bulunduran bilgisayar bağlantılı bir cihazdır. Gözlerin önüne getirilerek doktorun dijital tablodan seçtiği camların hastanın baktığı deliklere gelmesini sağlar otomatik bir gözlük kutusu işlevini görür.

Möller-Wedel Visutron

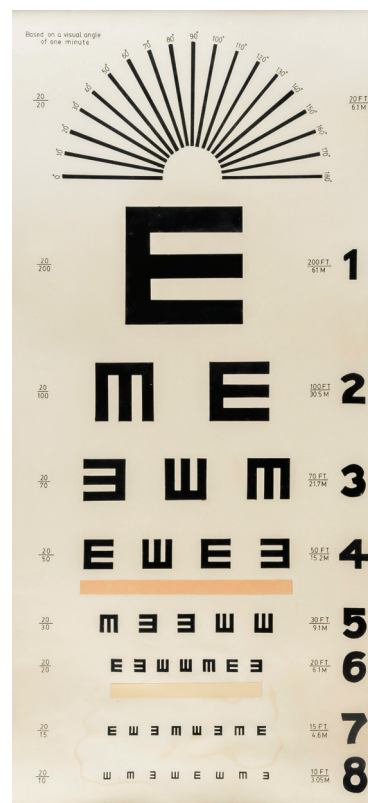
Göz Kontrol Tabelaları

Larouse Medical Katalog,
1924.

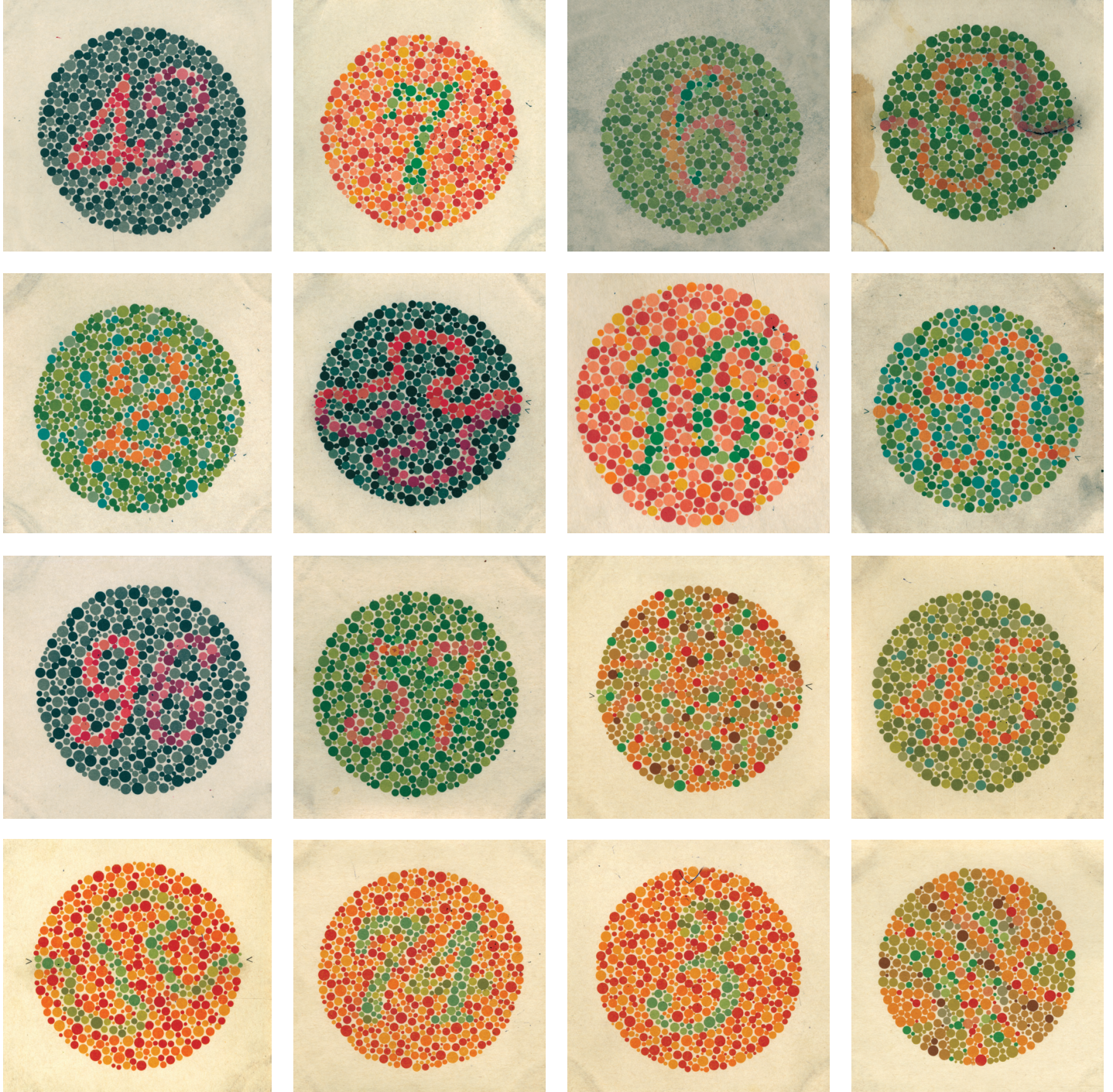

optotypes hâ-yı muhtelif
berâ-yı mu'âyene-i kuvve-i
ru'yet

Renk Körlüğü Muayenesi

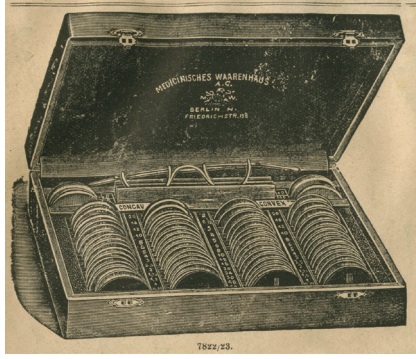
Renk duyusu gözün retina tabakasında yer alan konilerle oluşmaktadır. Genellikle doğumsal olarak bu hücrelerin renk algılamadaki yetersizlikleri sonucunda kalıtsal renk körlükleri ortaya çıkmaktadır. Bunları birçok yöntemle ortaya çıkartmak mümkündür. Bunlardan biri de renk körlüğü kartelası ile yapılan testtir. Kişinin bu renk levhalarındaki rakamları doğru şekilde algılaması gerekir, aksi taktirde renk körlüğünden söz edilebilir.

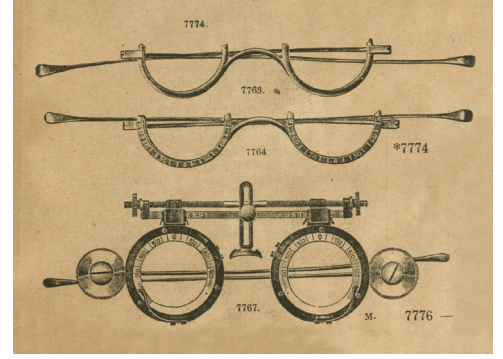
9.3. Mercek Takım Çantaları

Göz muayenesi esnasında, gözün harfleri ve sayıları hangi numaralı mercekte daha rahat görebildiğini anlamak için kullanılan ve camsız bir çerçeve aparatıyla kullanılan mercek takımlarıdır. Günümüzde bu muayene uygulaması çok nadir olsa da kullanılmaktadır.

Haupt Katalog, 1910, medicinisches Waarenhaus s.115.

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

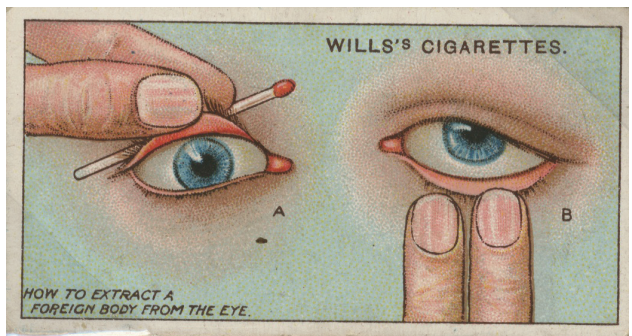
10. GÖZ BAKIM VE TEDAVİSİ

10. GÖZ BAKIM VE TEDAVİSİ

10.1. Göz Bakımı

10.1.1. Göz Bakımı ile İlgili Fotoğraflar

10.2. Sürme ve Sürmedanlıklar

Mısır'da hem uzmanlar, hem de pretisyenler ve veteriner cerrahlar vardı. Bunların en önemlisi olan oftamologa, sıcak Mısır ikliminde çok iş düşerdi. Mısırlılar evlerinde gözlerine sürdükleri sürmeleri süs ve sağlık için sürerlerdi. Bu amaç için malahit ile galen kullanılırdı, ve çoğu sürmelikte 2 mineral için ayrı bölümler bulunurdu. Yeşil olan malahit öncelikle kozmetik amaçlıdır. Galenin siyah rengi, Mısır güneşinin parıltısını yansıtır. Galenin ayrıca kurşun içeriğinden dolayı sinekleri uzaklaştırır, göz hastalıkları ve körlüğe yol açan organizmalar için ölümlüdür. Ayrıca sürmenin görme duygusunu açıcı özelliği olduğuna da inanılmaktadır. Sürmeler tahta yada bronz spatüller kullanılarak sürülüyordu.

Luristan (M.Ö. 1000) Sürmedanlıkları

Benzerlerini Luristan Bölgesi'nde gördüğümüz sürme kutularının benzerleri için ayrıntılı bilgi Houshang Mahboubian, Art Of Ancient Iran (Copper and Bronze) kataloğunda vardır.

Roma Dönemi Sürme Kutusu ve Sürme Çubukları

Bizans Dönemi

Selçuklu Dönemi

Osmanlı Dönemi (20. yy) Sürmedanlar

Avrupa 19.yy Sürme Çubuğu

Sürme Hazırlama ve Uygulama Çubukları**Sürme Karıştırma Çubukları**

Antik dönemde sürme yapım aşamasında çeşitli çubuklar kullanılmaktadır. Sürmenin ham maddesi toz ve gereken diğer malzemeler ile karıştırmak için Roma Dönemi'nde kullanılan bronz çubukların yanı sıra kökeninin Afgan Bölgesi olduğu düşünülen diğer bronz karıştırma çubukları ilgi çekici örnekler arasındadır.

Roma Dönemi**19. - 20.yy**

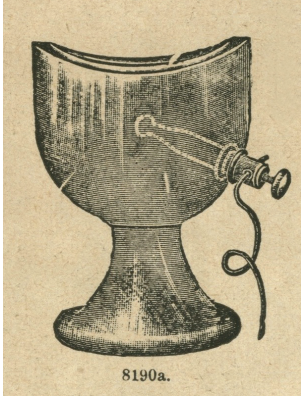
İlter Uzel'den alınmıştır.

Sürme

10.1.3. Göz Banyo Kadehleri

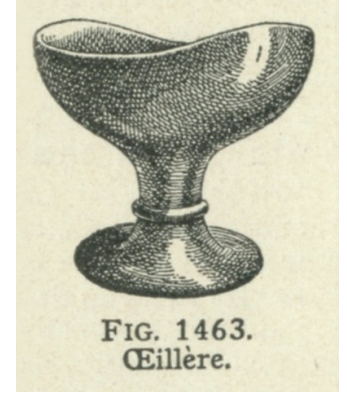
Göz hastalığı ve nezlesi sırasında, göze bir takım ilaçlarla yapılan tedavide göz kadehlerinden yararlanılır. Göz kadehi, camdan yapılmış, ayaklı, ufak bir fincandır. Göze uyacak bir biçimde yapılmıştır. Her zaman lüzumu olabileceği için, ev eczanelerinde daima bir göz kadehi bulundurulması ve bunun kapalı kutularda saklanarak tozlanıp kirlenmesine meydan verilmemesi uygun olur. Halk tarafından rağbet görülen Yalova kaplıcasındaki şifalı sular ile tedavi çok yaygındır. Banyolardan akan su ile gözlerini pansuman eden halk, hastalıklarına bu su ile tedavinin iyi geldiğine inanmaktadır. Belli bir tarife göre yapılan bu tedavinin 1920'li yıllardan, günümüze yaygınlığı hala devam etmektedir.

8190a.

8188.

FIG. 1463.
Œillère.

Medicinisches Waarenhause, 1920, page. 126, Berlin N.W. (8188,8190a)

Larousse Medical Katalog,
1924.

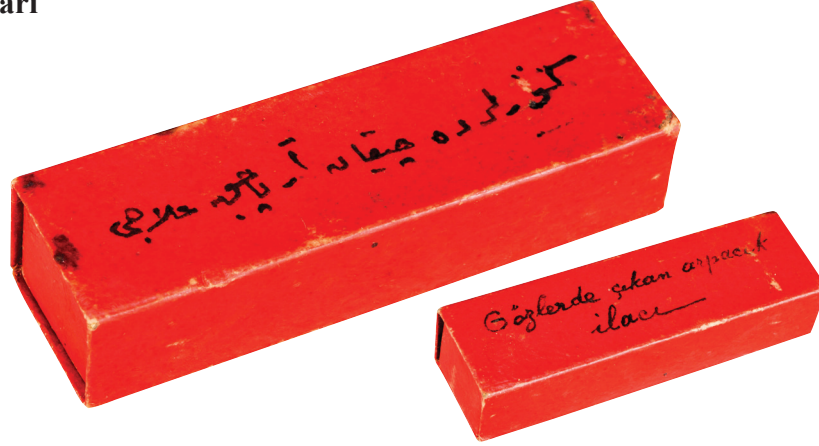
Ken Arnord and Danielle Olsen
2003 London.

19 yy eye bahts, s.348.

10.1.4. Göz İlaçları

Gözlerde Çıkan Arpacık İlacı (20.yy)

Göz Tedavisi İçin Kullanılan İlaç ve Merhemler

Göz İlaçları Tanıtım Reklamları

(PFİZER)
TERRAMYCİN
GÖZ MERHEMİ VE
GÖZ DAMLASI

Bütün göz enfeksiyonlarında korkmadan
- kullanılabilecek en emin ilaçtır.

Türkiye umumi mümessili
Ortaşark Ticaret T.Ş.
Beyoğlu, Meşrutiyet Cad. No. 40

GÖZ HASTALIKLARINDA

PFİZER PREPARATLARI

VİSİNE

- Toz, duman gibi yabancı cisimlerden ileri gelen tahrişler ve buna bağlı yanma, kaşıntı, sulanma ve konjestiyon hallerinde.
- Güneş ve tuzlu sudan ileri gelen iritasyonlarda.
- Fazla okumadan ileri gelen göz kanlanmalarında.

günde 4 defa 2 damla

CORTİL GÖZ MERHEMİ

- Allerjik konjunktivit, iltihaplı konjunktivit
- Had, kronik veya allerjik blefarit
- Oltalmik herpes zoster, neo-vaskülarizasyon
- Sklerit, episklerit, irit ve iridosiklitler, sklerokeratit
- Keratoplastilerde post-operatif tedavi için

günde 3 defa

TERRAMYCİN GÖZ MERHEMİ

- Göz kapağı, kornea ve konjunktiva enfeksiyonları
- Trachom
- Keratit, üveit, kornea ülserleri
- Göz cerrahisinde pre ve post-operatif profilaksi

günde 3 defa

TERRA-CORTİL GÖZ MERHEMİ SUSPANSİYONU

- Blefarit, spastik entropion ve konjunktivit
- Blefarokonjunktivit,
- Gözyolu kanalı iltihabı
- Keratitler, irit ve iridosiklit
- Sklerit, episklerit, neo-vaskülarizasyon

günde 3 defa

Pfizer Sağlık Hizmetinde İlim

Sigmamycin*

MÜESSİR dir.
Her 10 hastadan 9'u
SIGMAMYCİN'e
fevkalâde cevap verir.

LOUGHLIN VE ARKADAŞLARININ ÇALIŞMALARI

VAK'A	ŞİFA
Kolesistit ve Kolanjit	105 97
Peritonit	15 14
Ameliosis	237 222
Enterit	41 31
Diğer enfeksiyonlar (Pankreatit, apandisit, kolit v.s.)	27 23
Loughlin, E. H. et al. : Antikok.	425 387
Med. 1759 (Dec.) 1960.	

«Gastro-entestinal şikâyetleri olan 221 hastadan
214 ü SIGMAMYCİN'le şifâya kavuştular.
Diyare, Gastro-enterokolit, amebiasis,
VİRAL HEPATİT tedavisinde

Sigmamycin*

fevkalâde neticeler vermektedir.

Lara Neuvotte, A. : Revue Medi-
cine 805-882 (Oct. 25) 1968.
Sergio, F. : Therapeutic Action
of the Tetracycline Chlortetracycline
(Sigmamycin) Minerva Med. 48-2879
(Aug. 20) 1967.

EMİN dir.

Senelerden beri yapılan sayısız tetkikler neticesinde :

- FEVKALÂDE KLİNİK MÜESSİRİYET VE TOLERABİLİTE. Bethenod 1961
- UZUN SÜRELİ TATBİKE RAĞMEN HİÇBİR YAN TESİRE RASTLANMADI. Weber R. 1960
- MASİF DOZLARDA DAHI YAN TESİR YARATMADAN TOLERE EDİLDİ. Fischman 1961

HALBUKİ

David S. Feingold 1963 senesinde :
Aplastik anemi ve diğer toksik tesirleri dolayısıyla «otoritelerin
çoğu chloramphenicol'u sadece spesifik endikasyonlarda ve
sıkı hekim kontrolü altında tatbik edilecek bir ilaç olarak ka-
bul etmektedirler» demektedir.

Davis S. Feingold M. D. Antimicrobial Chemotherapeutic agents : The nature of
their action and selective toxicity. New Eng. J. Med. (Oct. 21) 1963.

Pfizer Dünyanın En Büyük Antibiyotik İmalâtçısı

©FTALMİN
CEVAD

20 seneden beri hekimlerimizin emniyetle kullandığı Gümüş
preparatı. Stabl. Filtre, kat'iyen muharriş olmaya emin bir
lokal antiseptik. Göz, Kulak, Boğaz, Çocuk ve bitumum pratik
hekimlikte senelerdenberi muvaffakiyetle kullanılmaktadır.

İsmi, ambalajı ve imâl şekli patentelidir.

10.2. Göz Hekimliği ile ilgili Aletler

10.2.1. Antik Dönem Katarakt İğneleri

Gözdeki katarakt ameliyatlarında kullanılmaktadır. Jackson, bazı iğneler için iğne koter olabileceği söylemektedir. Katarakta göz merceğinin ayrılması tekniğinde Celsus şöyle der: “..sonra çok ince olmayan, fakat girebilecek kadar sivri bir iğne yerleştirilecek...” Kataraktın çökertilmesi işleminin tam tanımı Paul tarafından şöyle verilmiştir: “Çekirdek genişliğini iristen kantus dışına ölçeriz. Sonra katarakt iğnesi zeytin sonda ucuna takılır. Burası perfore edilecek yerdir. Katarakt sol gözde ise sağ elle; sağda ise sol elle çalışırız. Perforatörün sivri ucunu yuvarlatarak, aradan, kapalı olan boş yere gelinceye kadar iteriz. Perforasyonun derinliği korneanın eni kadar olmalı, sonra kataraktın tepesi iğne ile kaldırılarak kataraktın alt tabakasına çökertilmelidir. İğne, doğrudan korneanın transparan tabakasına yöneltilmeli, kataraktı çöktürdükten sonra dönen hareketlerle çekilmelidir.” (Milne 1970; s.70’ den alınmıştır.)

Demir Çağ (Luristan?)
Perk 2012, s.50-51.

Yunan(?) Dönemi
Perk 2012, s.50-51.

Roma Dönemi.
Perk 2012, s.50-51.

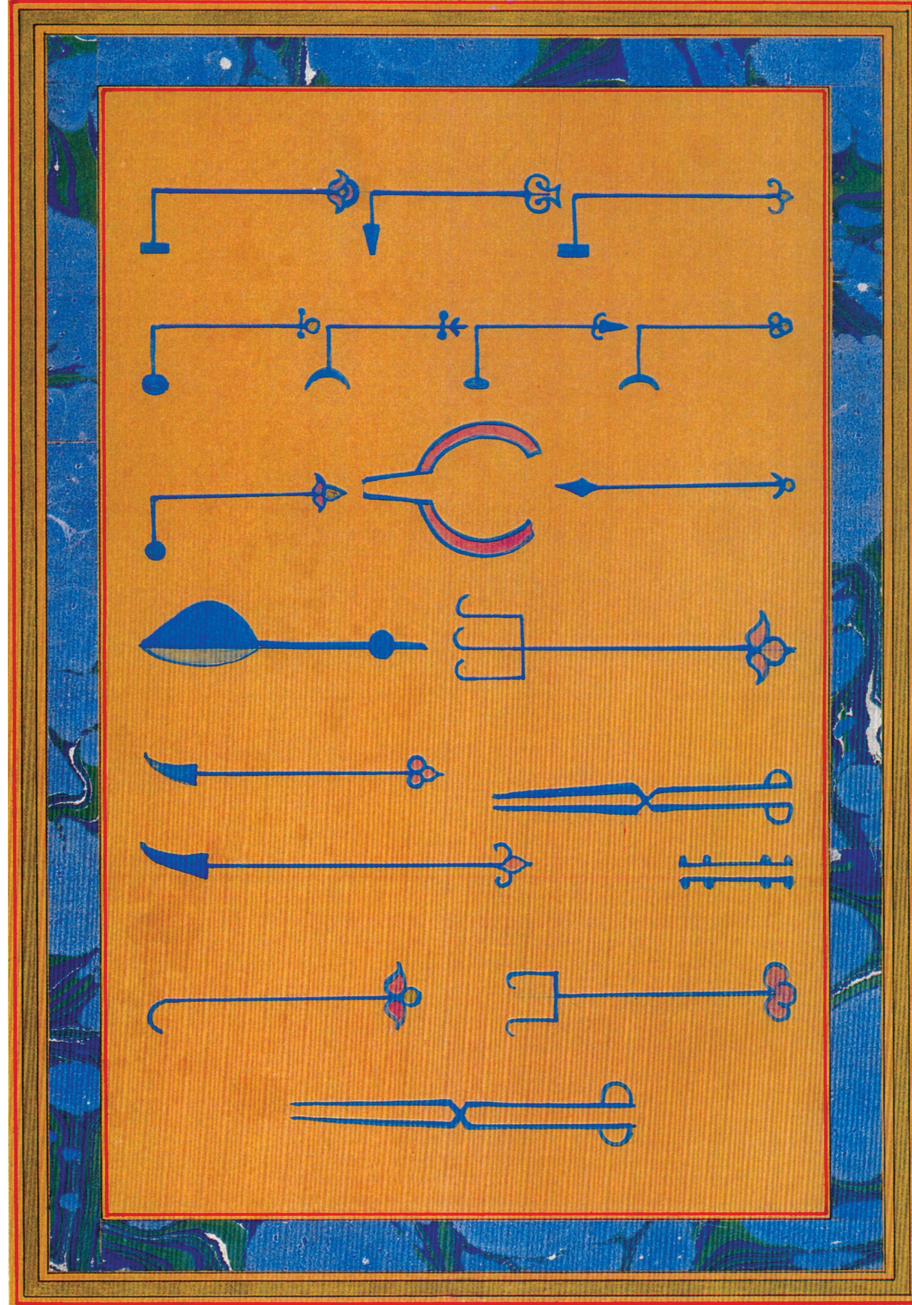
Roma Dönemi.
Perk 2012, s.50-51.

Roma Dönemi
Perk 2012, s.50-51.

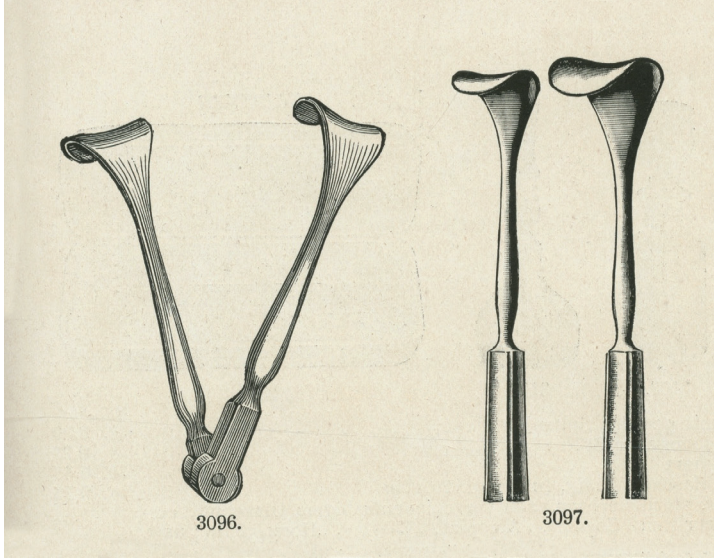
Roma Dönemi
Perk 2012, s.50-51.

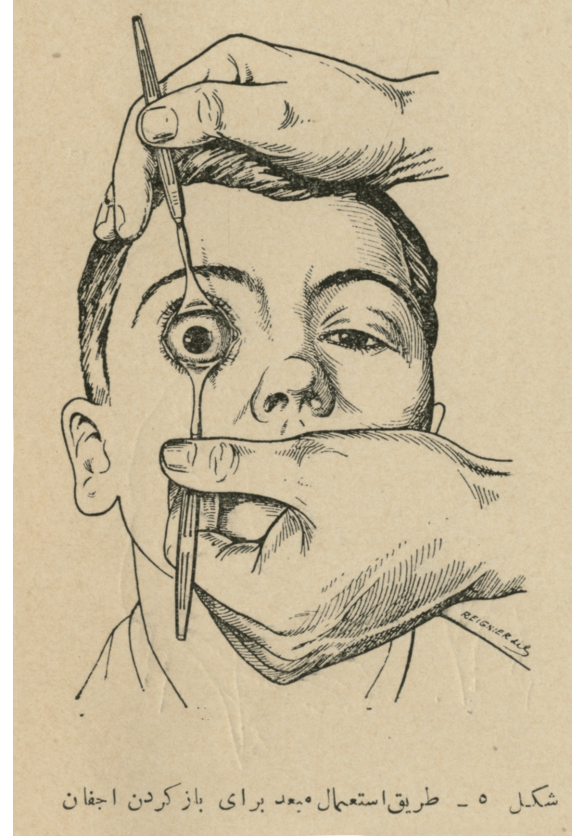
Şerafettin Sabuncuoğlu (1385 - 1468)'nin kullandığı
göz hekimliği aletleri
(Prof. Dr. İlter Uzel'in Kompozisyonu)

10.2.2. Modern Göz Hekimliği Aletleri

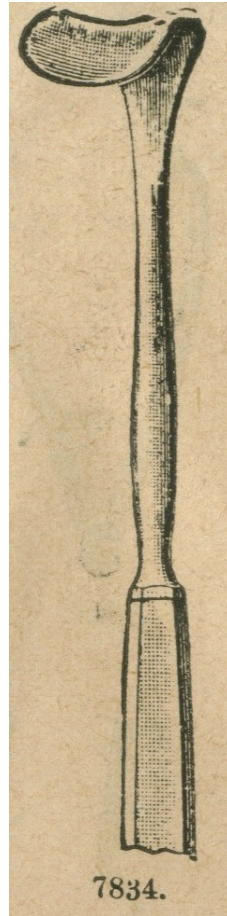
Desmares ekartörü, göz yuvarlağını ve kornea'yı kapak yarığına kadar çıkarma ve kaldırma işlevini görür. Muayene alt ve üst kapağın aynı anda kaldırılması durumunda da bu ekartör kullanılır.

H.Hauptner (1913), Berlin

Tarîk-i isti'mâlî meb'ad-i berâ-yı bâz-gerden-i ecfân

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

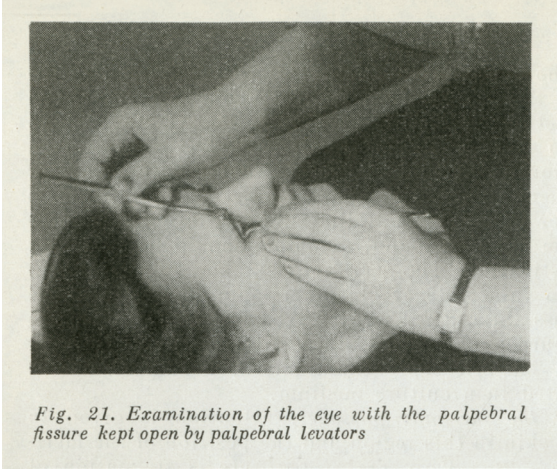
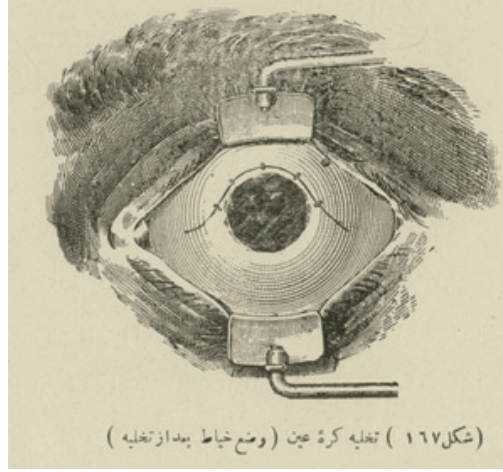
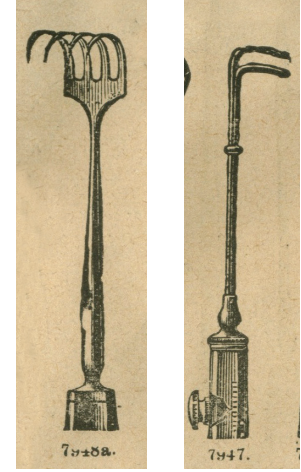

Fig. 21. Examination of the eye with the palpebral fissure kept open by palpebral levators

Tahliye-i küre-i 'ayn (Vaz'-ı hayyat ... tahliyye)

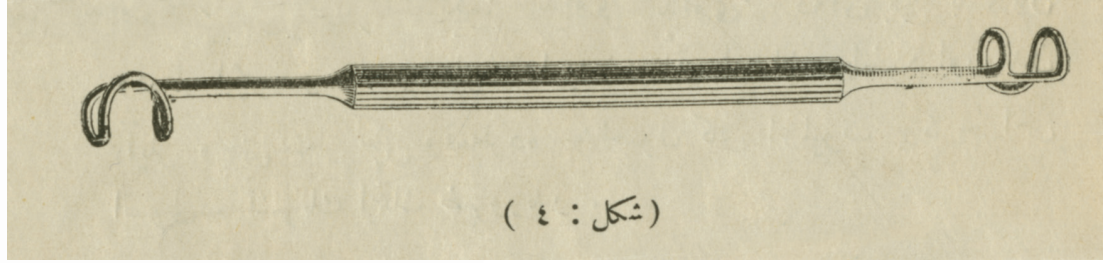

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

Trahom ekartörü, gözün ışıktan korkma ve göz yaşı fazlalaşmasıyla meydana gelen trahom rahatsızlığı genellikle tahriş olarak bilinmektedir. Muayene sırasında göz kapağı iki defa çevrilme suretiyle ekartör kullanılır ve göz içi incelenir. Trahom rahatsızlığı hastalığının aşamasına ve göz kapağının değişikliğine göre değişir.

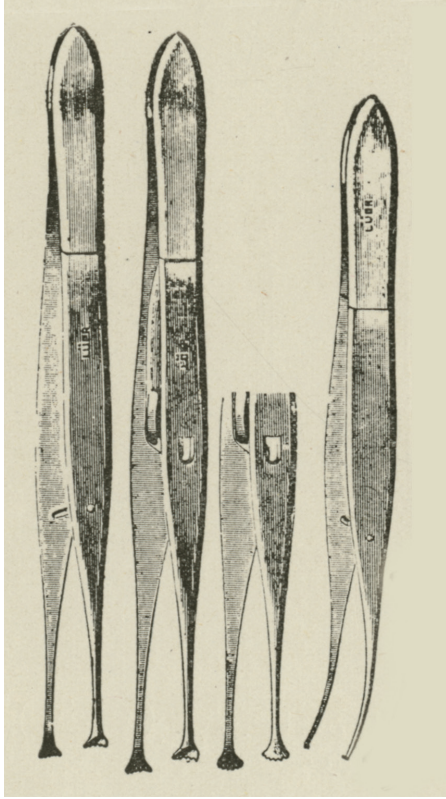
H.Hauptner (1913),
Berlin

Göz Cerrahisinde Kullanılan Forseps Çeşitleri

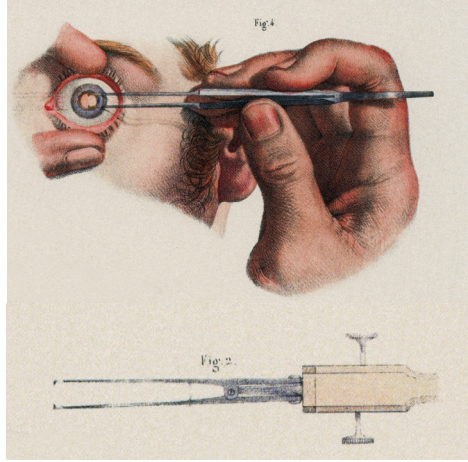

Göz Cerrahisinde Kullanılan Forsepsler

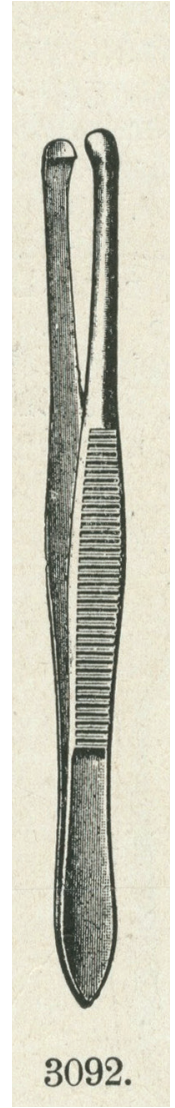
Geniş Uçlu Kirpik Forsepsler

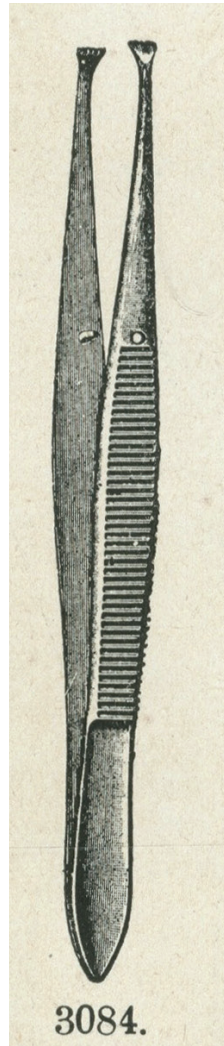
(شکل ۸) قیچی مستقیم ، منحنی و زاویه دار قرحیه ، پنس سه مفصل ۱۵ ر قرحیه ، پنس منحنی قرحیه ، پنس تثبیت فرودار

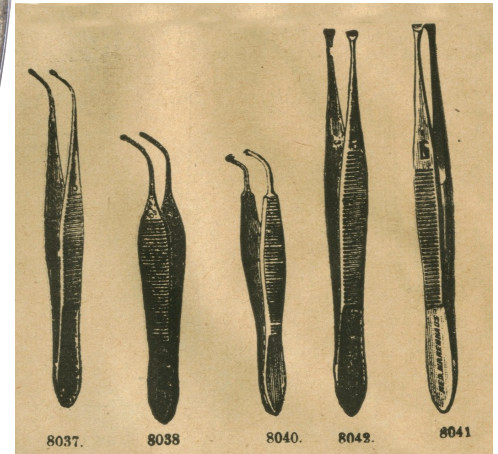
19. yy (Bourguery-Jacop; s.541, Tome 7. Plate 10.)

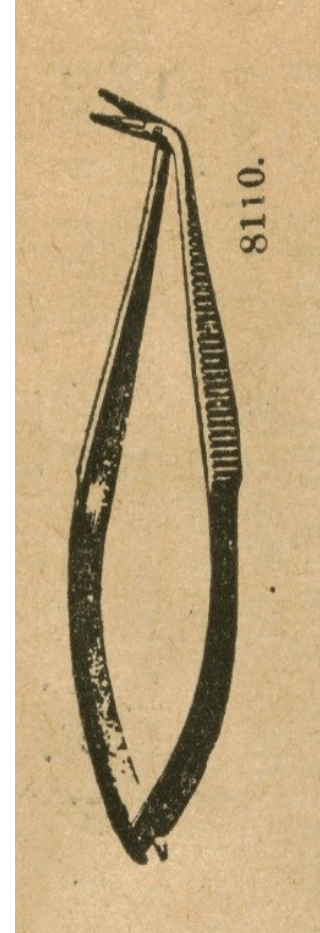
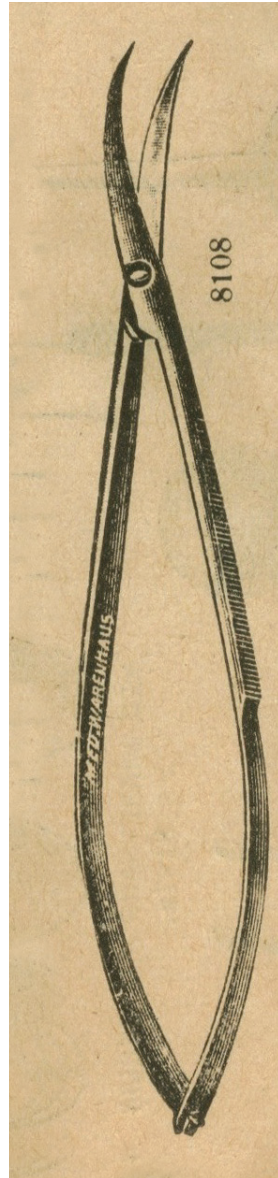
H.Hauptner (1913), Berlin

H.Hauptner (1913), Berlin

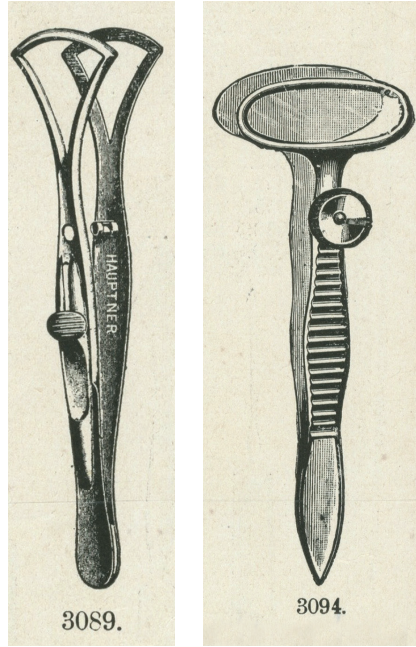
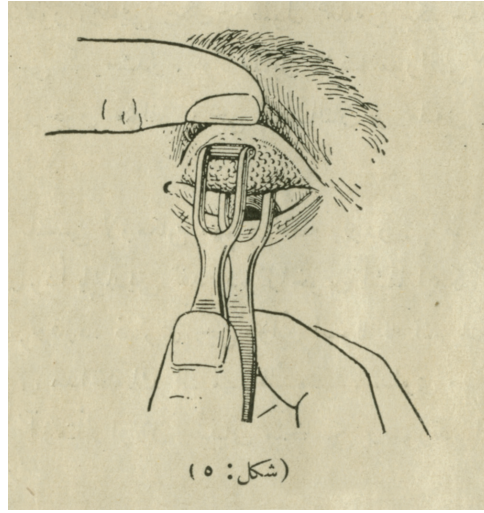

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Warenhaus, Berlin

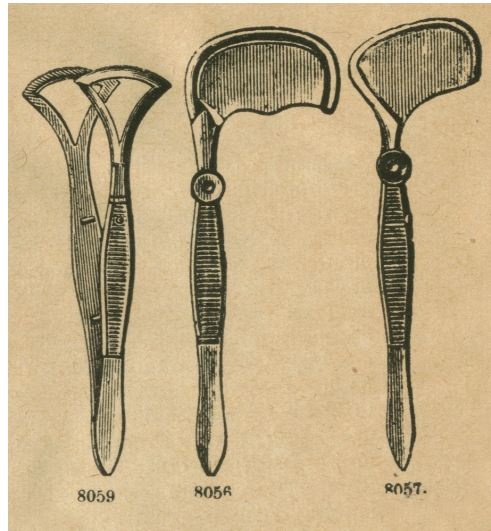

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

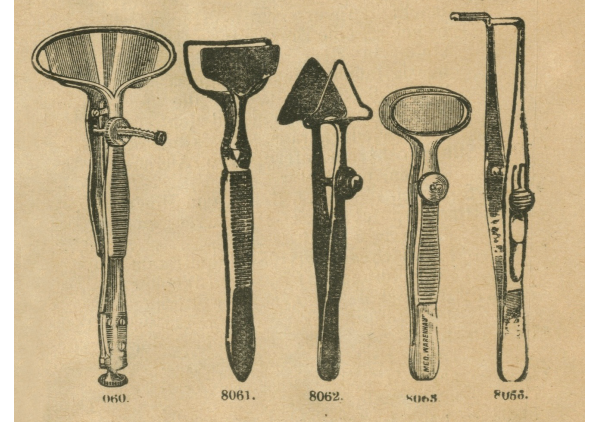
Göz Speculumları

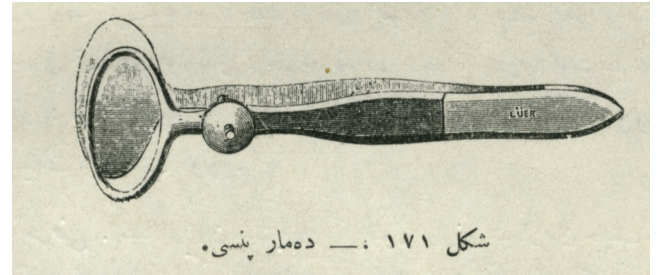
H.Hauptner (1913), Berlin

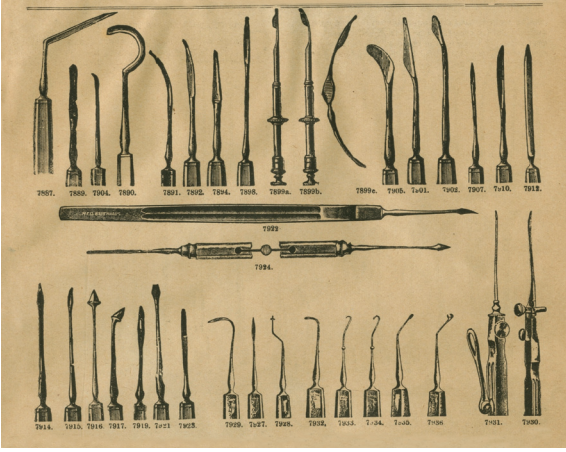
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

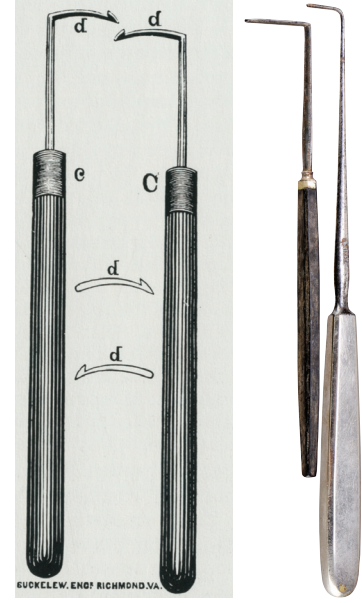
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

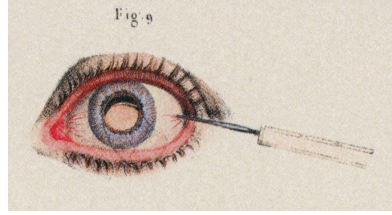
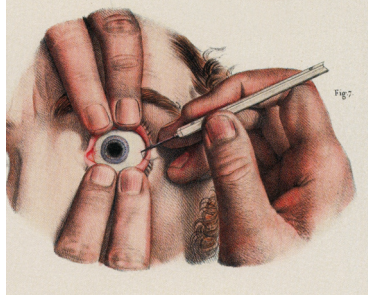
Göz Ameliyatında Kullanılan Kancalar

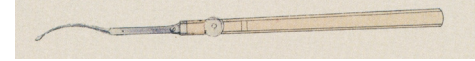
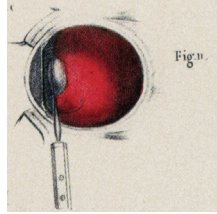
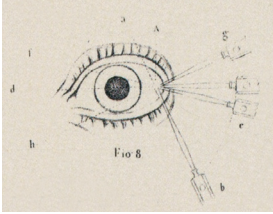
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

Halûk Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu

İlerletme Dördüncü zaman

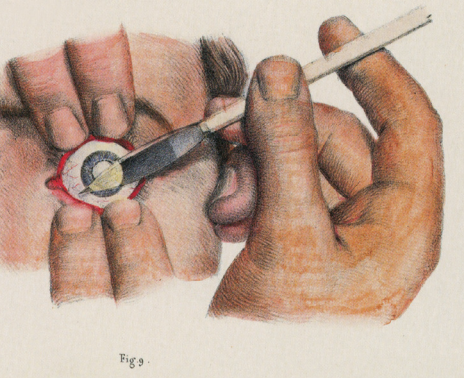
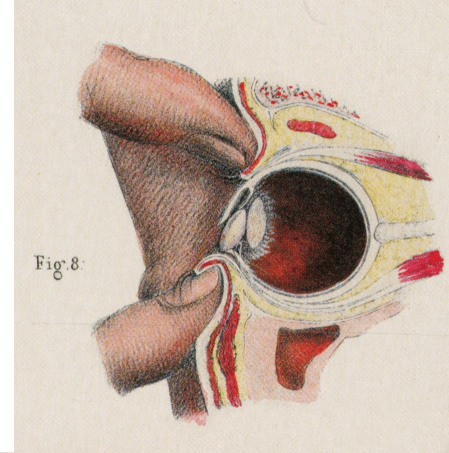
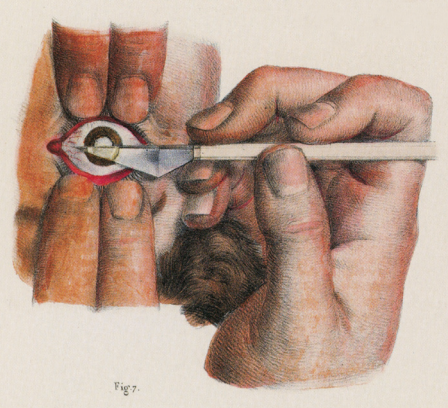
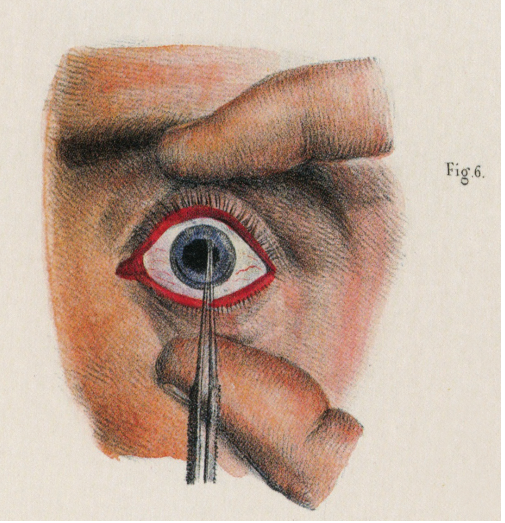
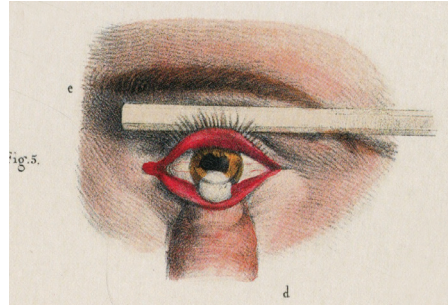
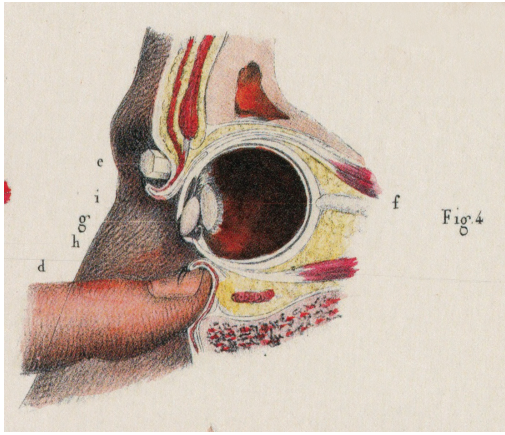
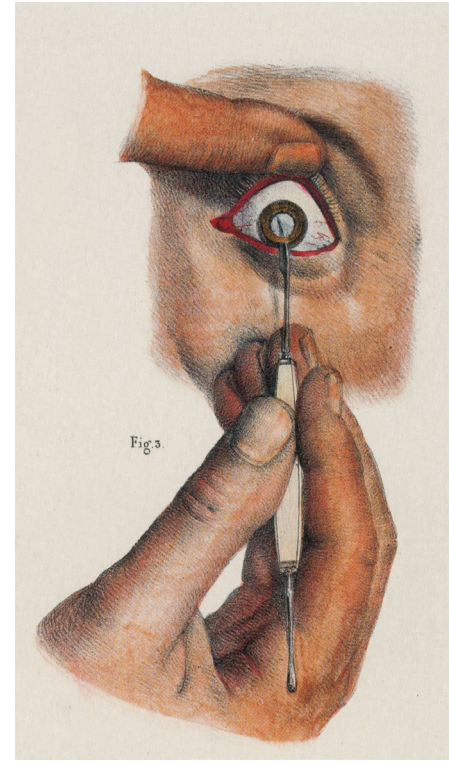
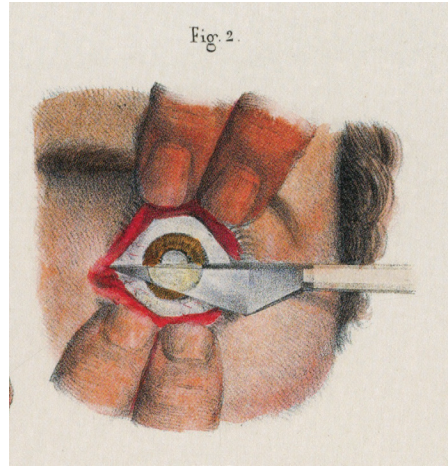
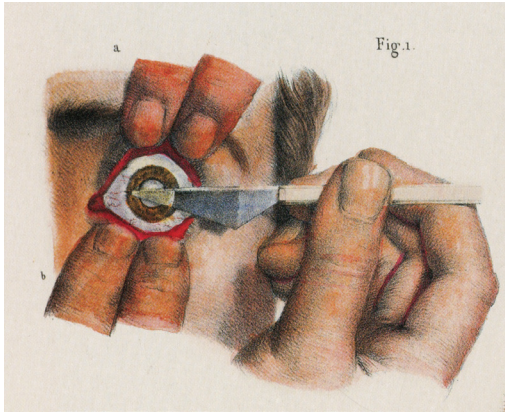
19. yy (Bourguery-Jacop; s.541, Tome 7. Plate 10.)

19. yy (Bourguery-Jacop; s.541, Tome 7. Plate 10.)

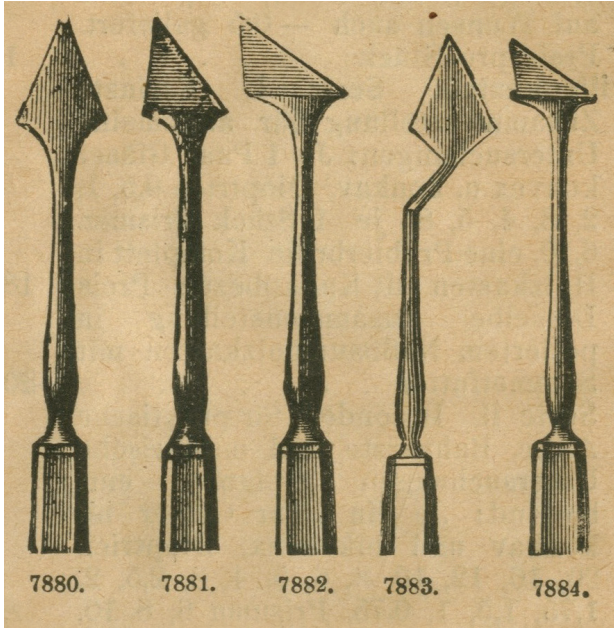

Göz Ameliyatında kullanılan Cerrahi Aletler 19. yy (Bourger-Jacop; s.531, Tome 7. Plate 2.)

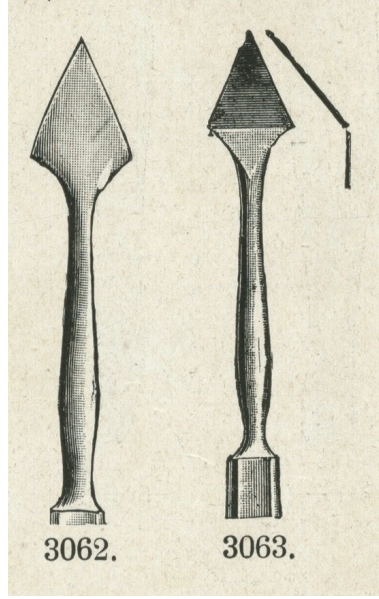

Katarakt Ameliyatı
19. yy (Bourgery-Jacop; s.540, Tome 7. Plate 9.)

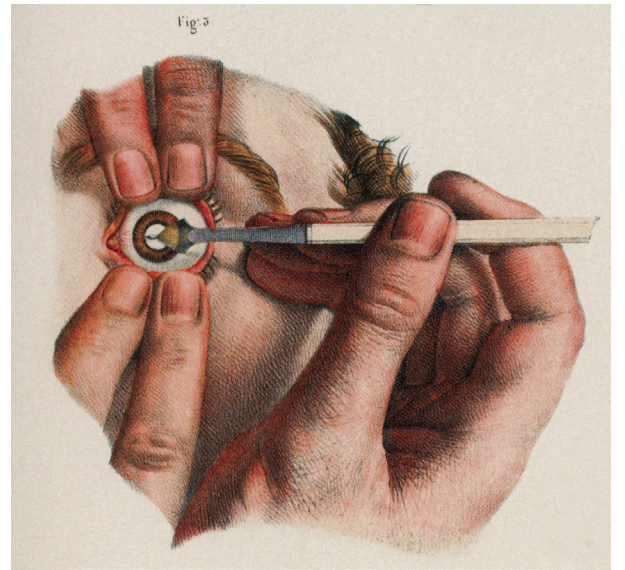
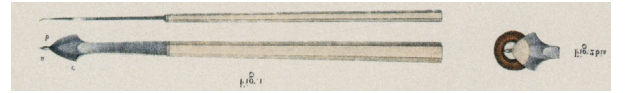
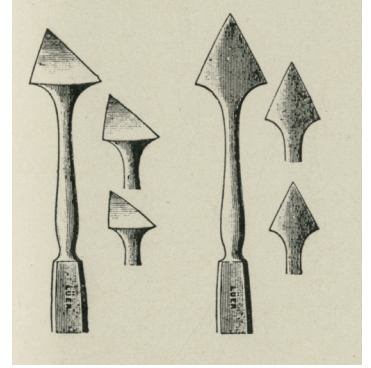
Göz Neşter Örnekleri

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

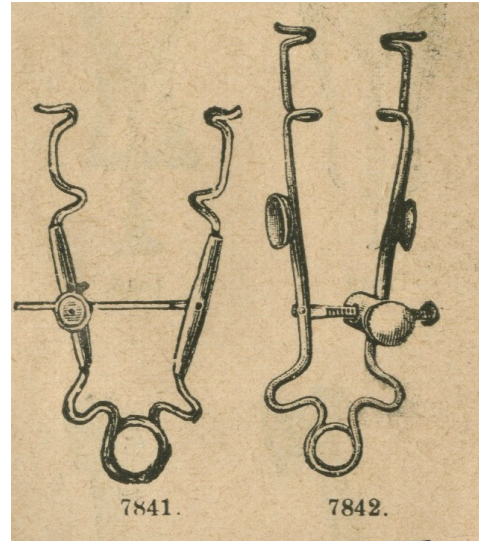
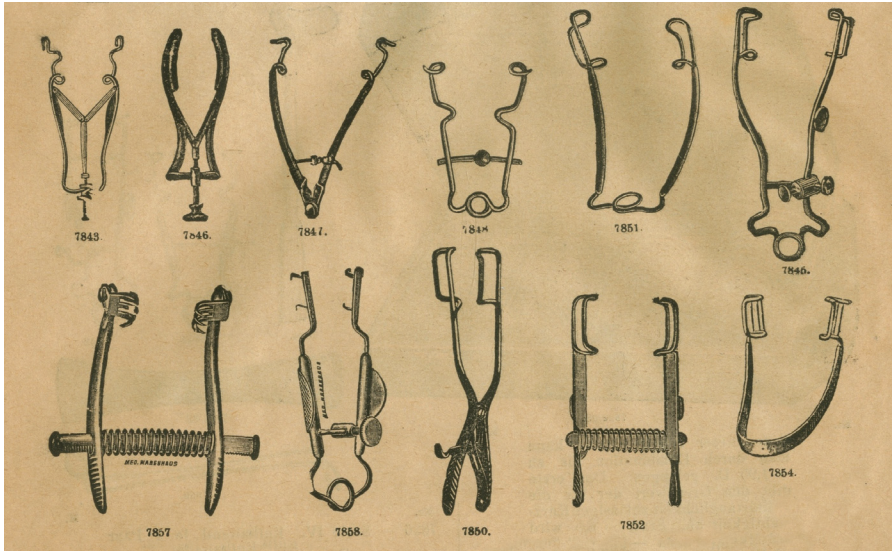

H. Hauptner (1913), Berlin

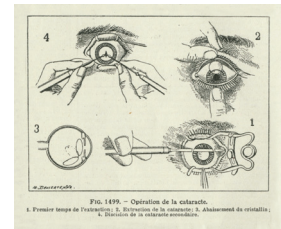
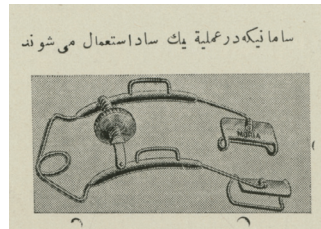
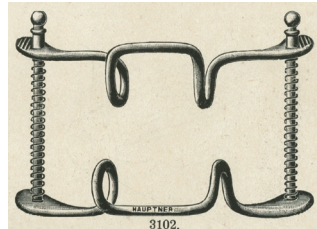
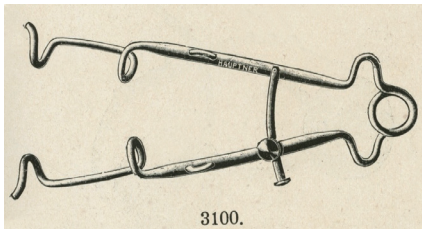

19. yy (Bourgery-Jacop; s.541, Tome 7. Plate 10.)

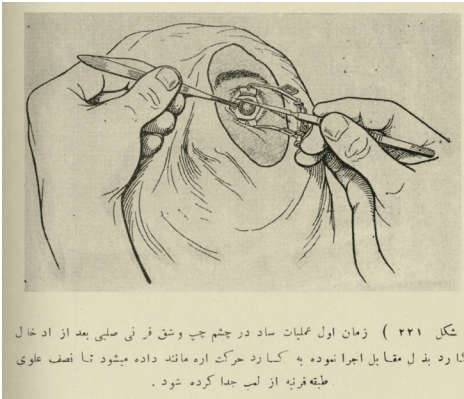
Göz Cerrahisinde Kullanılan Retraktörler

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

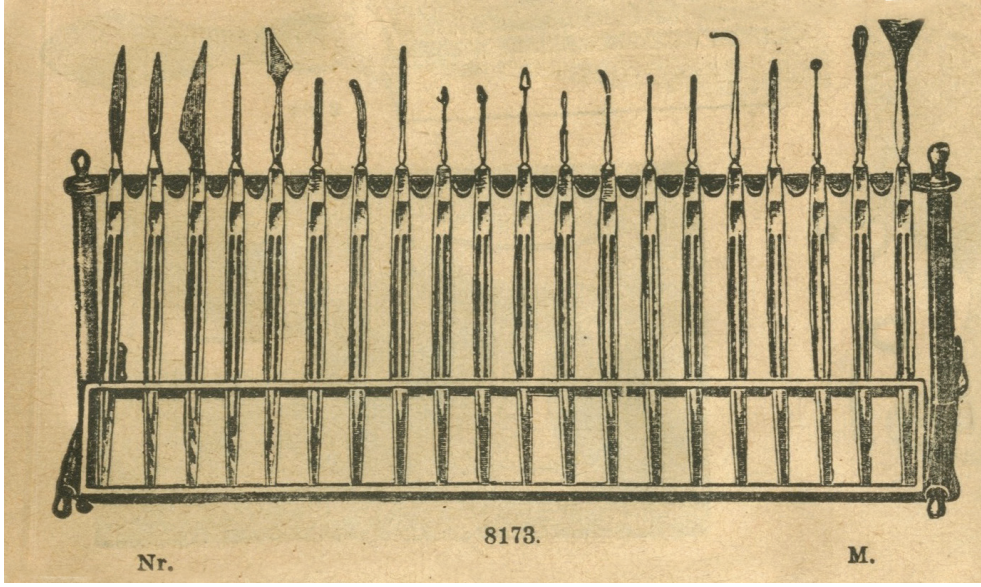

H.Hauptner (1913), Berlin

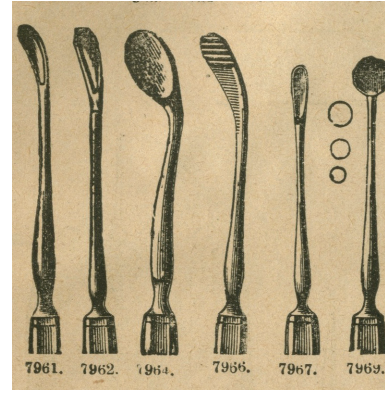
zeman-ı evvel 'ameliyyat sâd der-çeşm-i ve şakk-ı karnî salbî ba'de ez adhâl kâred bezl bel icrâ enmûde bih gûsâr hareket ere mânend dâde mişod tâ nısf 'ulvî tabaka-i karniyye az lebb-i cidâ gerde şod

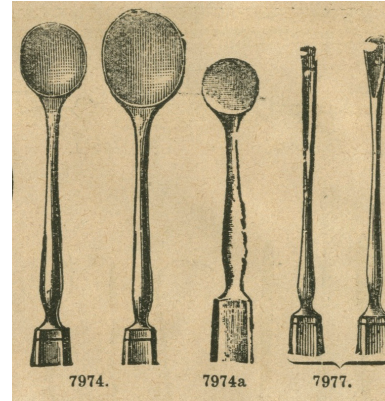

Göz Cerrahi Alet Takımları

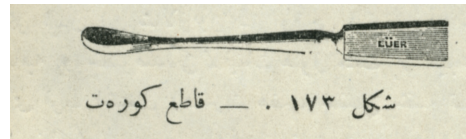
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

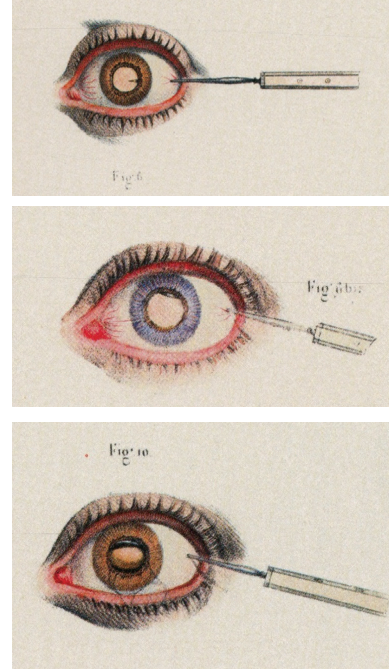
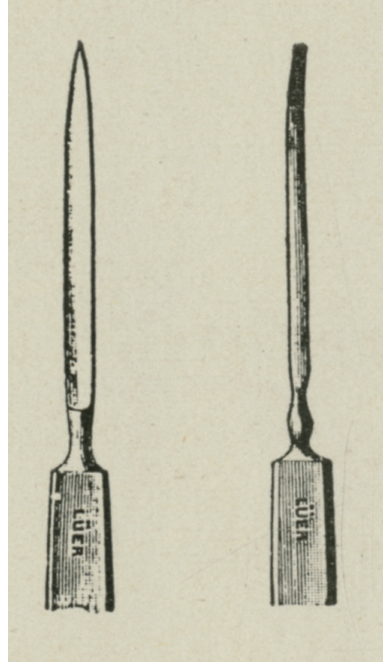
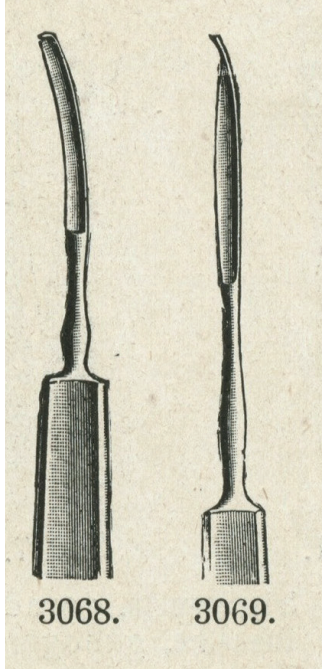

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı)
Medicinesches Waarenhaus, Berlin

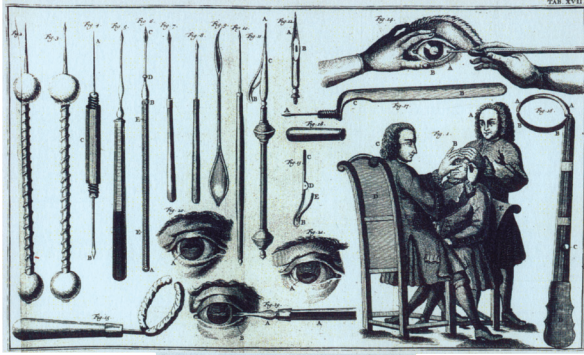
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı)
Medicinesches Waarenhaus, Berlin

19. yy (Bourguery-Jacop; s. 541, Tome 7. Plate 10.)

H.Hauptner (1913), Berlin

31.Lorenz Heister (1683-1758) - Institutiones Chirurgicae, Amsterdam, 1739.

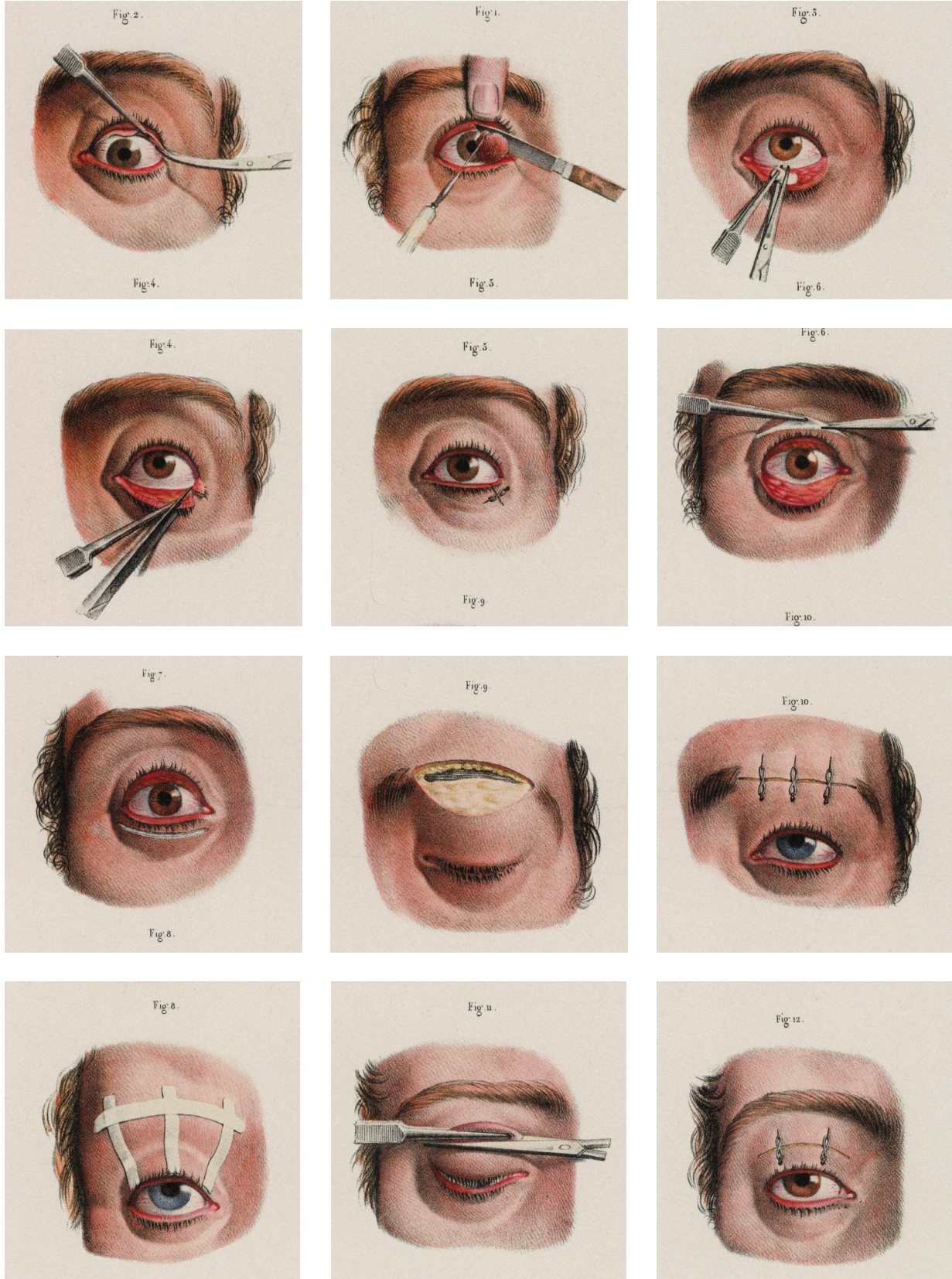
İlter Uzel'den alınmıştır.

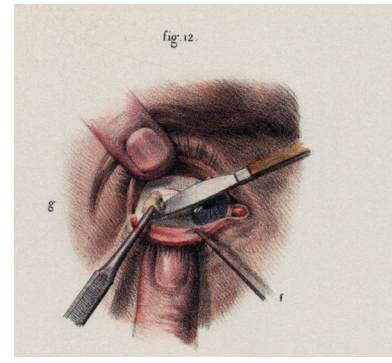
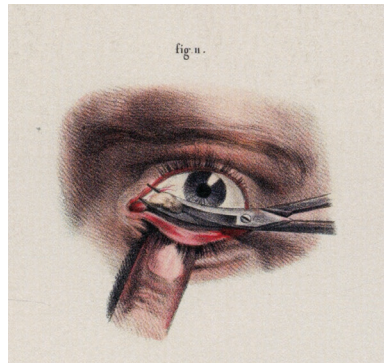
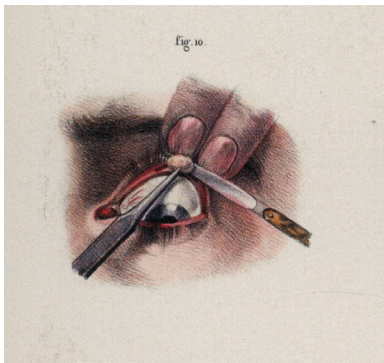
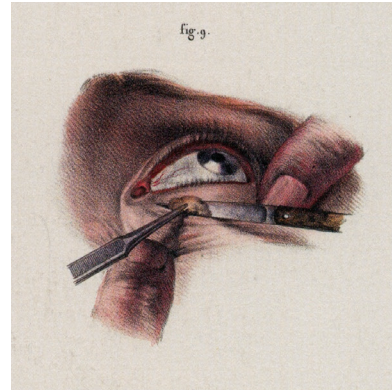
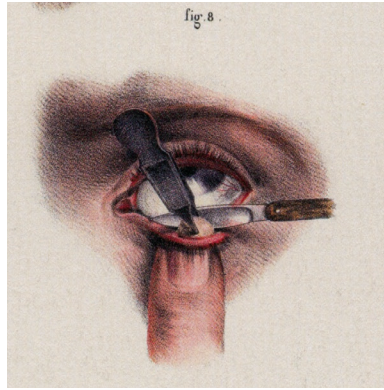
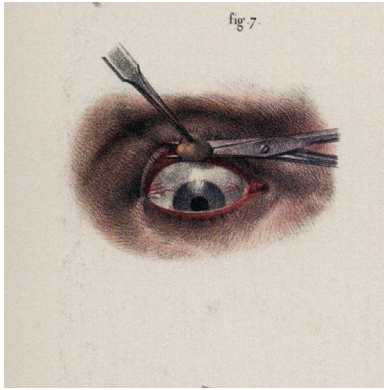
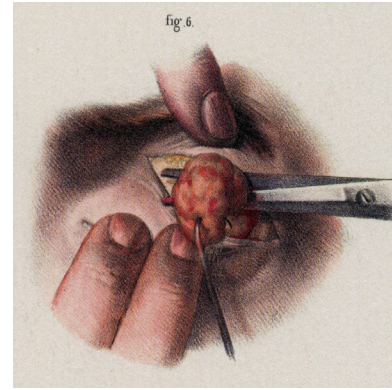
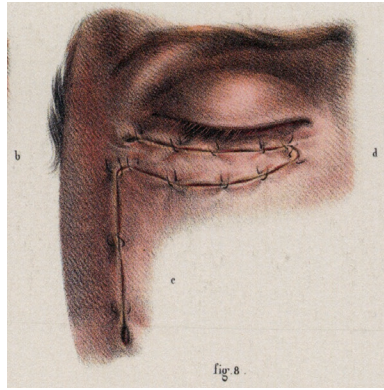
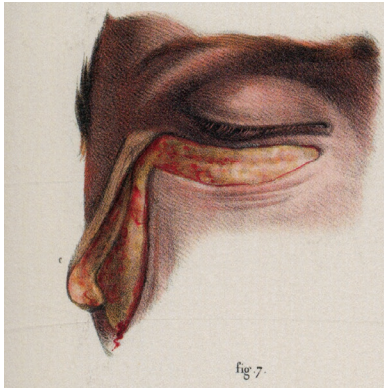
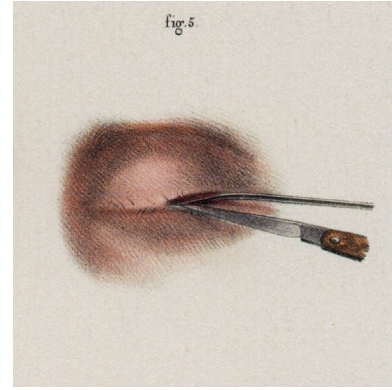
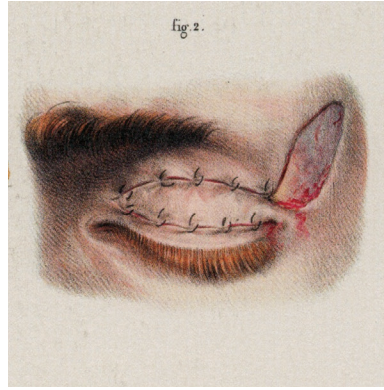
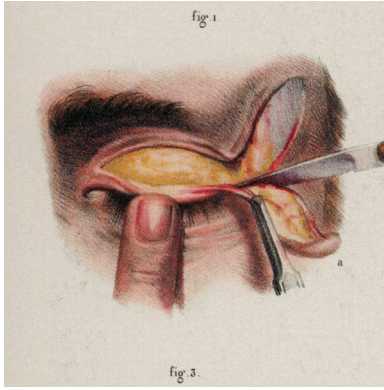
30.Katarakt operasyonu, Diderot Encyclopédie ou Dictionnaire des Sciences des Arts et des Métiers (1772).

İlter Uzel'den alınmıştır.

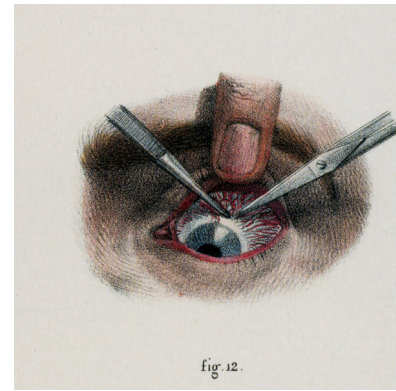
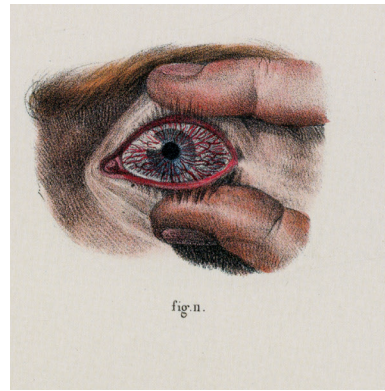
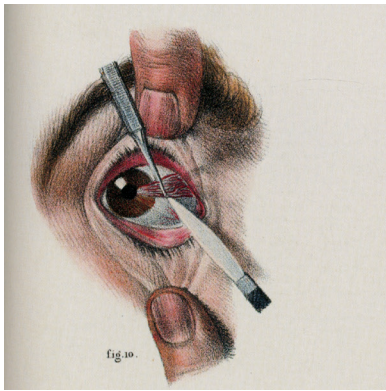
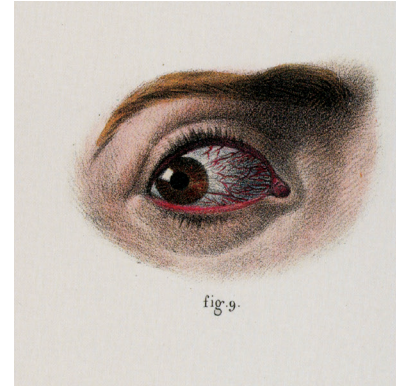
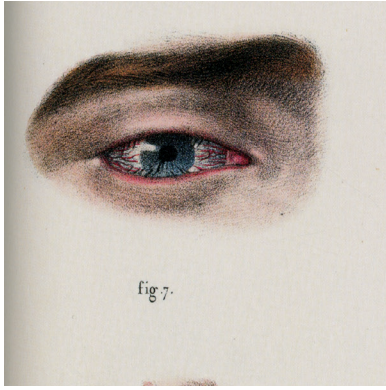
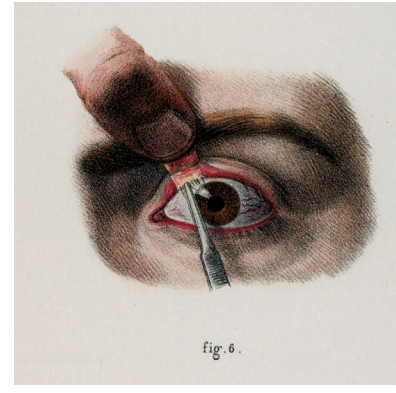
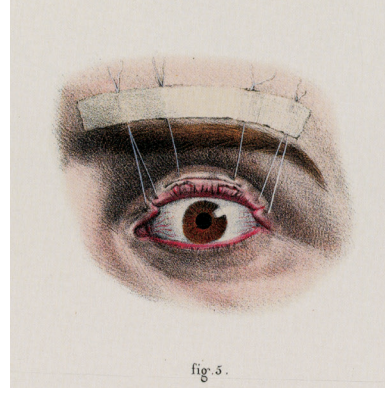
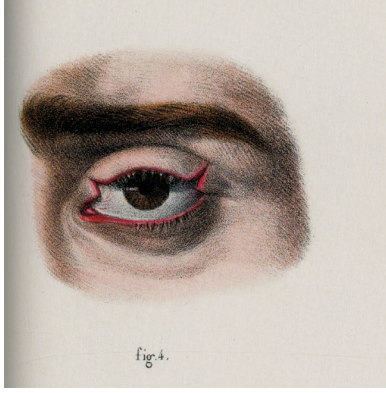
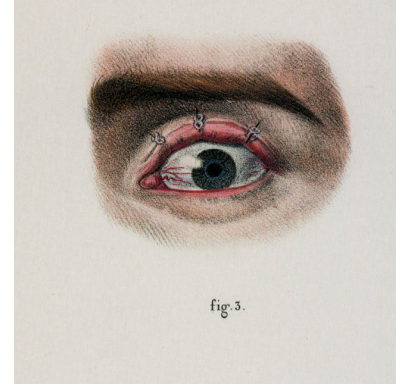
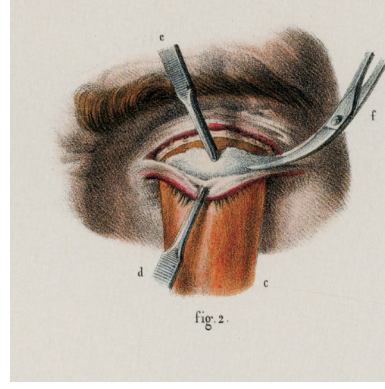
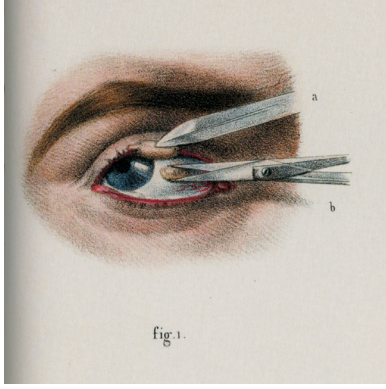

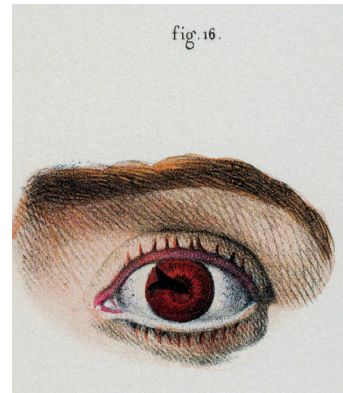
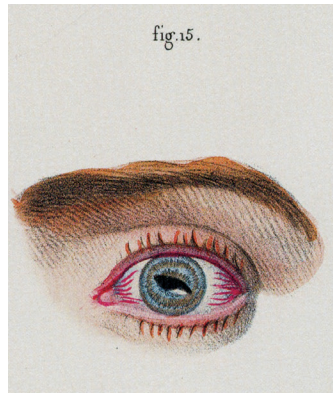
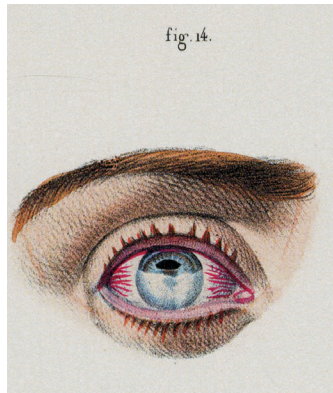
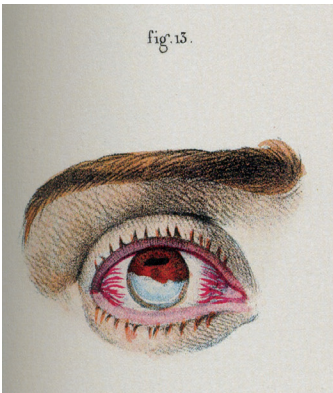
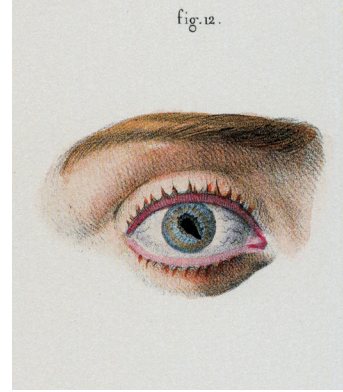
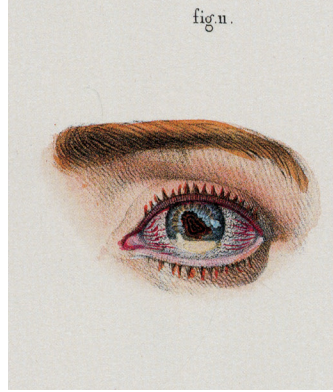
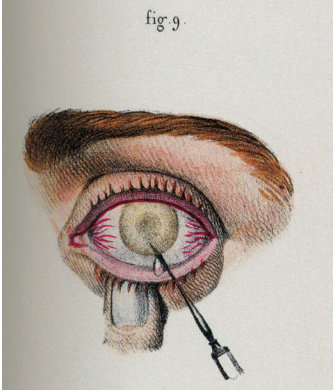
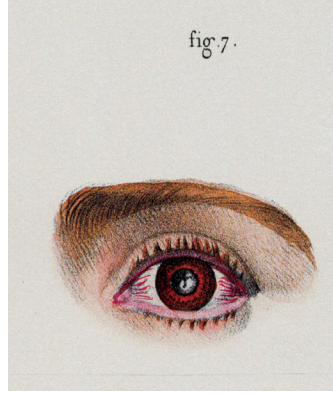
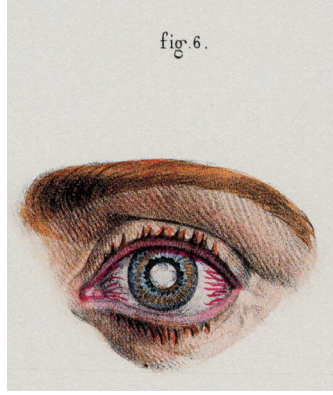
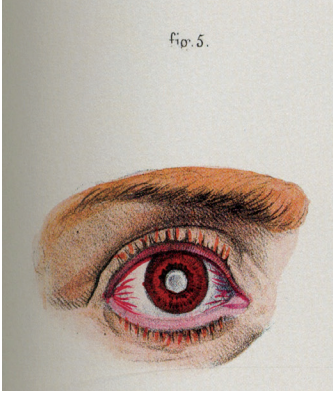
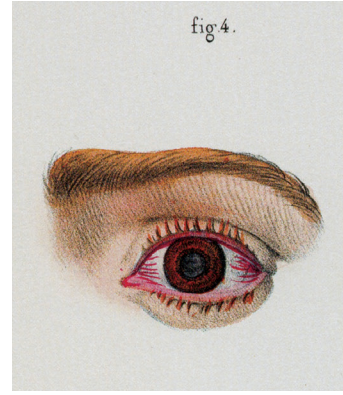
Göz Kapak Cerrahi Ameliyatı
19. yy (Bourgery-Jacop; s.534, Tome 7. Plate 5.)

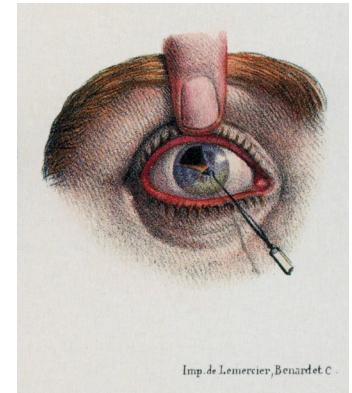
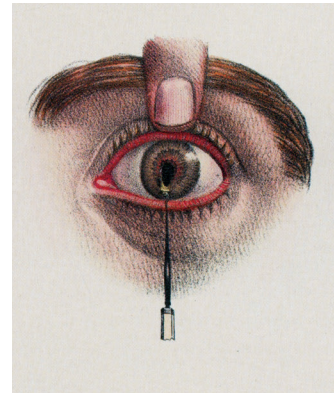
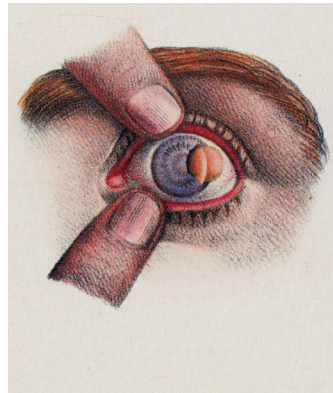
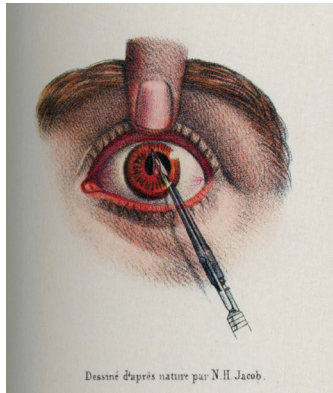
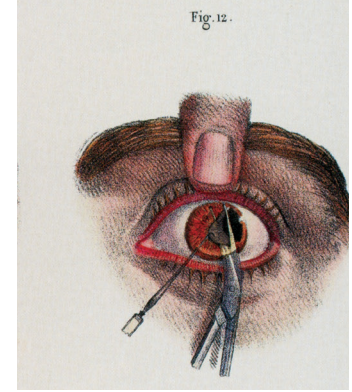
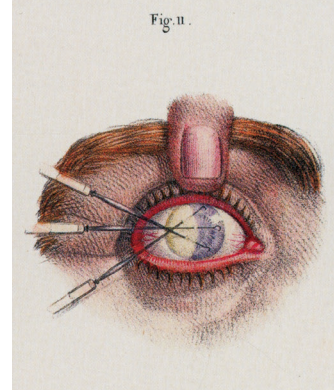
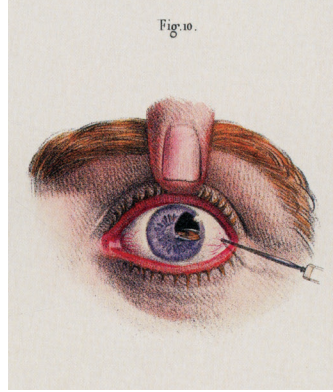
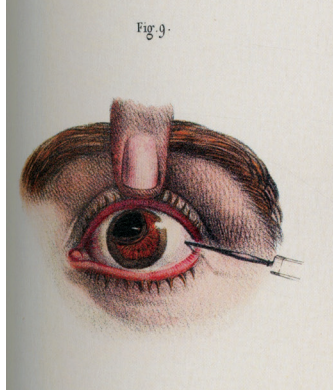
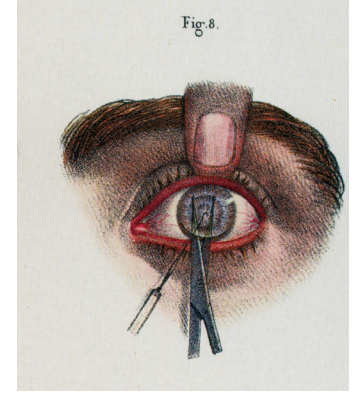
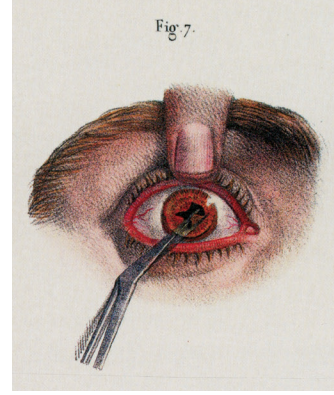
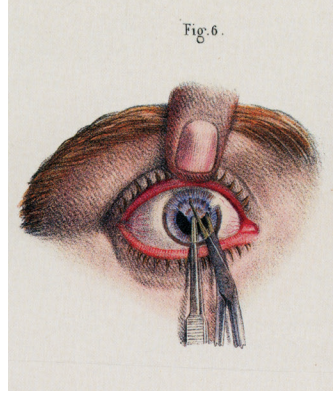
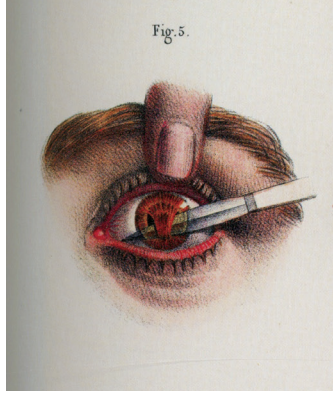
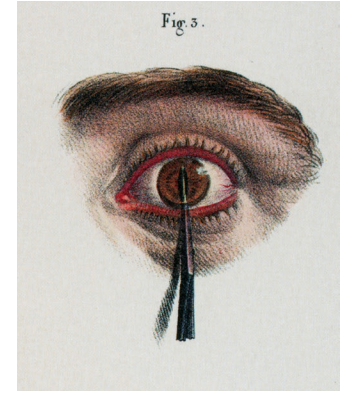
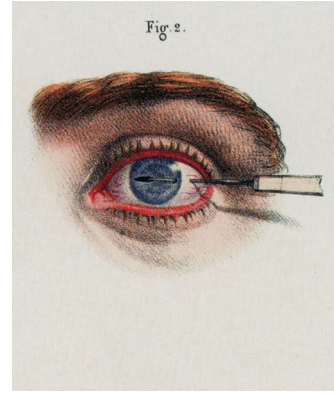
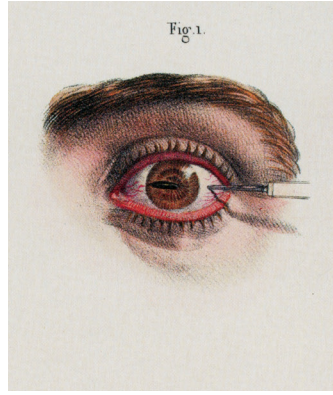
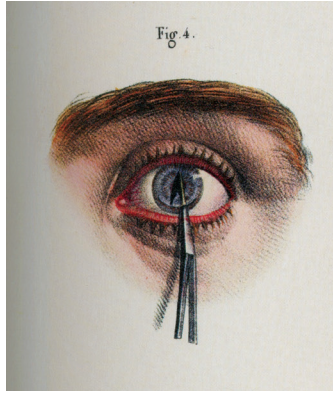

Göz Kapak Cerrahi Ameliyatı
19. yy (Bourcery-Jacop; s.535, Tome 7. Plate 6.)

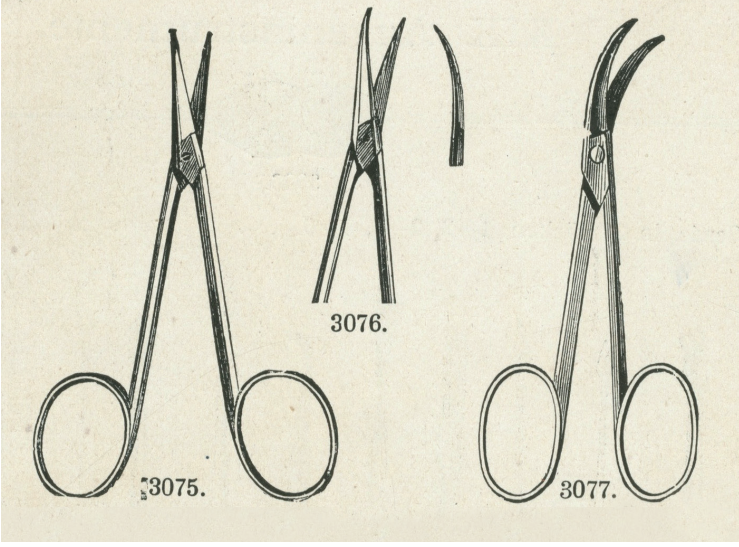
Göz Kapağı Operasyonu
19. yy (Bourgery-Jacop; s.536, Tome 7. Plate 7.)

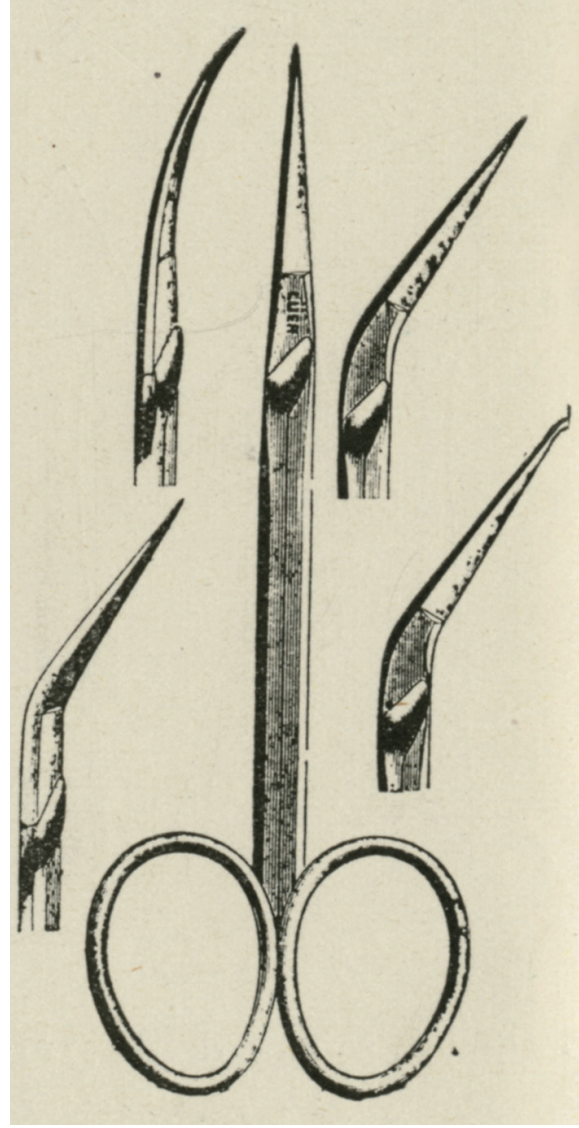

Dessiné d'après nature par N.H. Jacob.

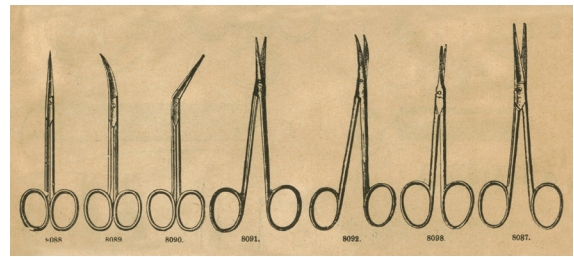
Imp. de Lemercier, Benard et C.

H.Hauptner (1913), Berlin

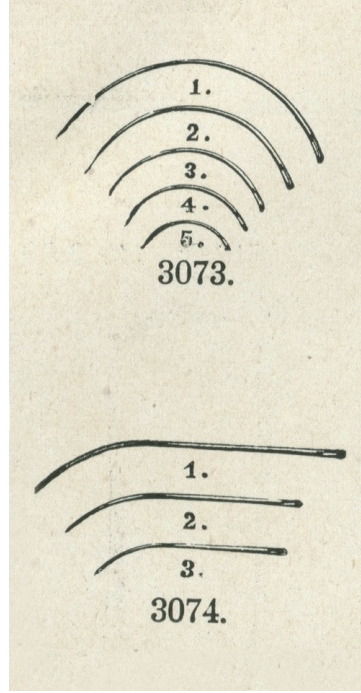

H.Hauptner (1913), Berlin

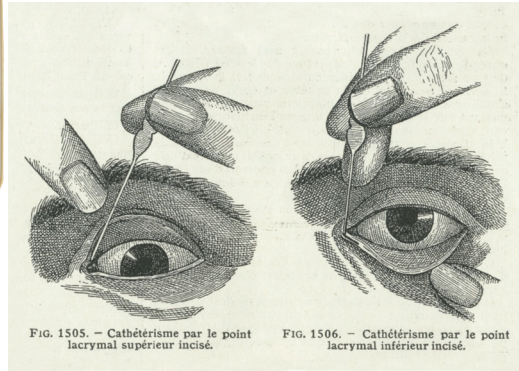

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches
Waarenhaus, Berlin

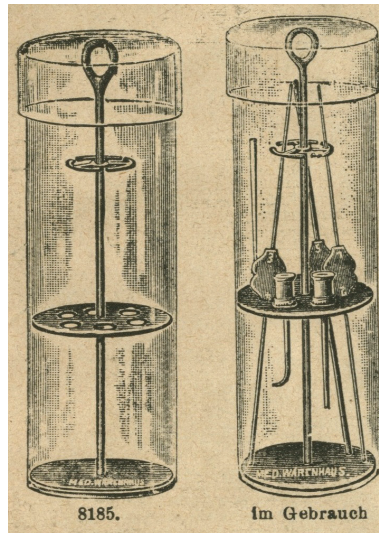
Göz Ameliyat İğneleri

H.Hauptner (1913), Berlin

Gümüş Sonda ile Göze Müdahale

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

Gümüş Sonda

H.Hauptner (1913), Berlin

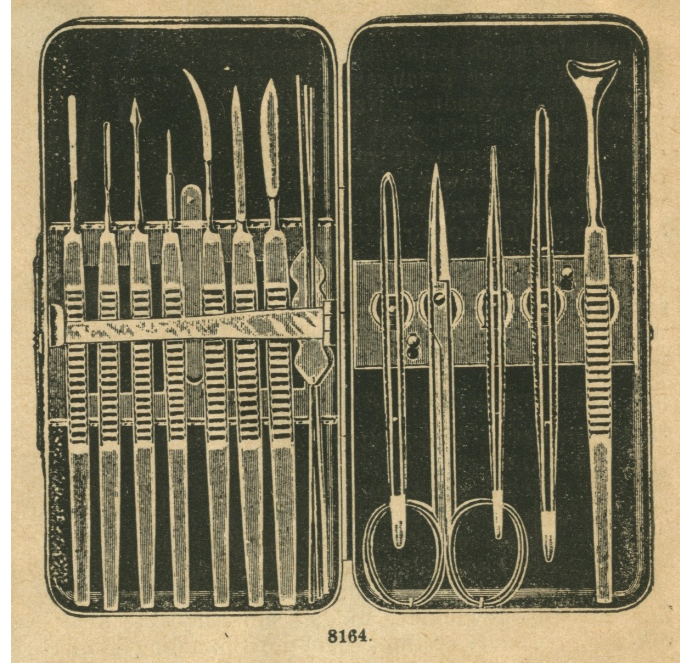

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

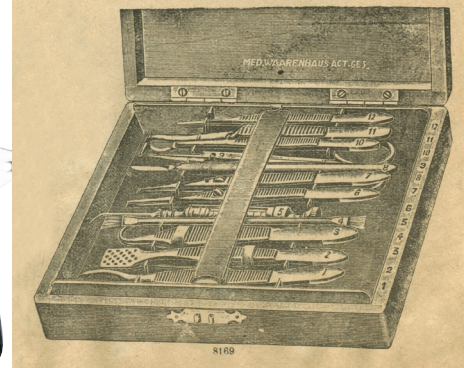

Göz Cerrahi Takımları

1920'li yıllarda göz cerrahisi için kullanılan alet takımları ameliyathanelerde kullanılması yanı sıra, doktorlar tarafından evlerde yapılan muayene için de kullanılan seyyar cerrahi takımlardır. İçinde pens, neşter, forseps, speculum, spatula, iğna biçimli tutacak, cımbız, ucu eğik ve dik kanca- lar, sıg muayene kaşıkları, ekartörler yer almaktadır.

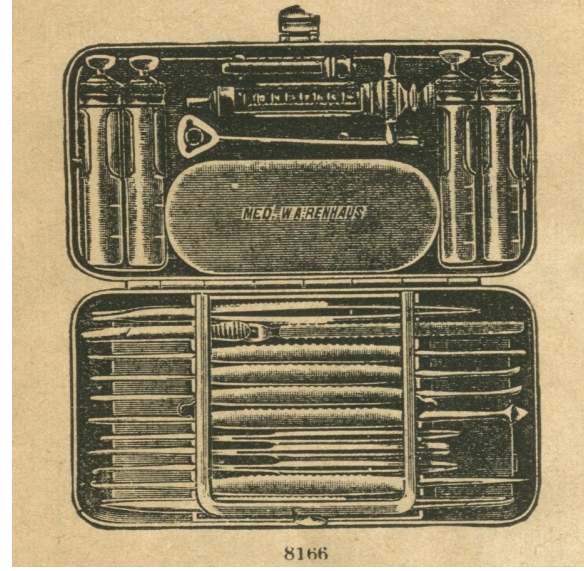
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

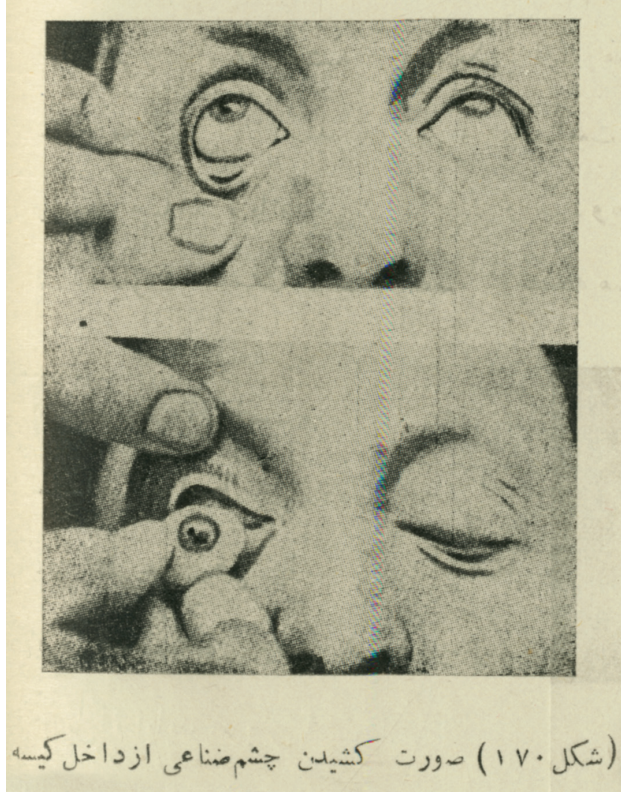
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

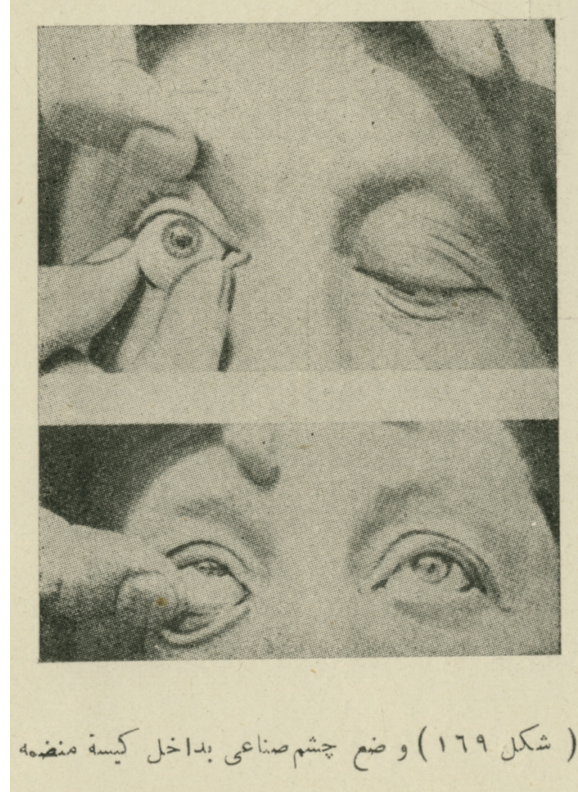
10.3. Yapay (Takma) Gözler

Gözün işlevini yetirmesi durumunda, cam ya da göze zarar vermeyen farklı bir maddeden yapılmış protez gözdür. Ham hali Şekil 1'deki gibi olup; daha sonra Şekil 2'deki gibi içi oyularak göz yuvasının ölçüsü ve kalıbı alınıp göz haznesine yerleştirilir.

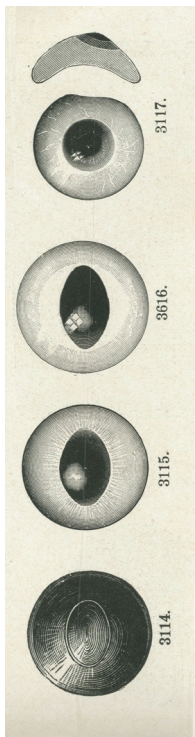
(Şekil 170) صورت کشیدن چشم صنایع از داخل کیسه

sûret-i çeşm-i sanâ-yi' ez dâhilî kîse

(Şekil 169) وضع چشم صنایع بداخل کیسه منظمه

Vaz' çeşm-i sanâ-yi' be-dâhilî kîse-i manzame

H. Hauptner
(1913), Berlin

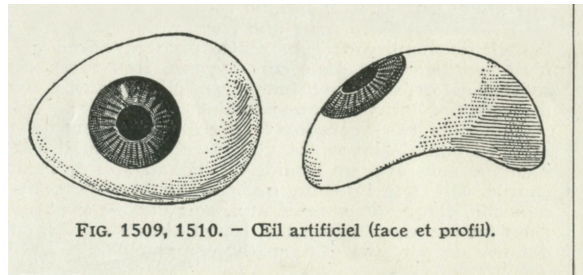
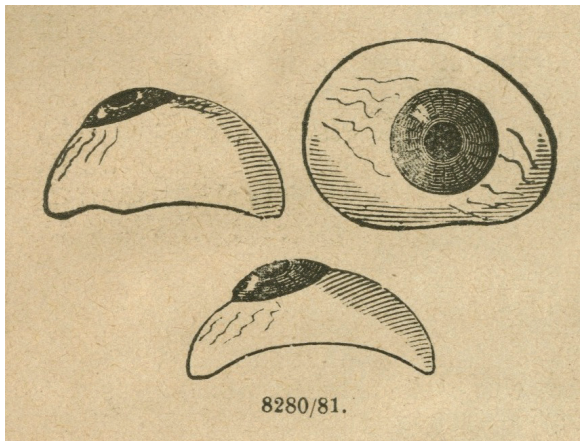
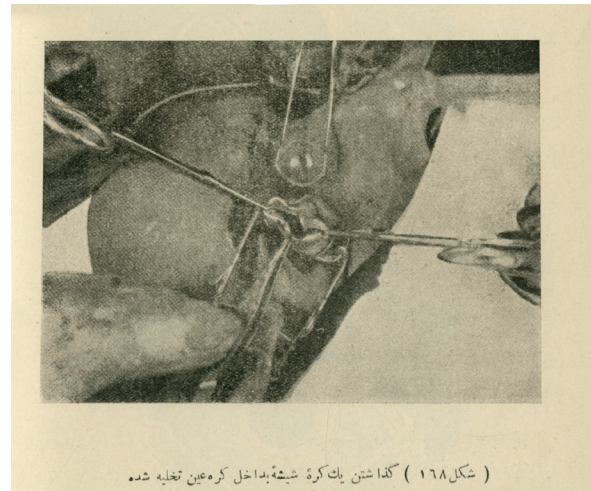

FIG. 1509, 1510. - Œil artificiel (face et profil).

H. Hauptner (1913), Berlin

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus,
Berlin

(Şekil 168) گذاشتن يك كره شیشه بداخل كره عين تغلبه شده

Gozeşten-i yek küre-i şe-i bi-dâhil-i küre-i 'ayn
tahliyye şode

Şekil 1

Şekil 2

Medice Man The Forgotten Museum of Henry Welcome
Ed. By Ken Arnord and Danielle Olsen 2003 London
Cam sahte gözler (Takma) 1890lar

Medice Man The Forgotten Museum of Henry Welcome
Ed. By Ken Arnord and Danielle Olsen 2003 London

Medice Man The Forgotten Museum of Henry Welcome
Ed. By Ken Arnord and Danielle Olsen 2003 London
Cam sahte gözler (Takma) 1890lar

11. GÖZ İLE İLGİLİ İNANÇLAR

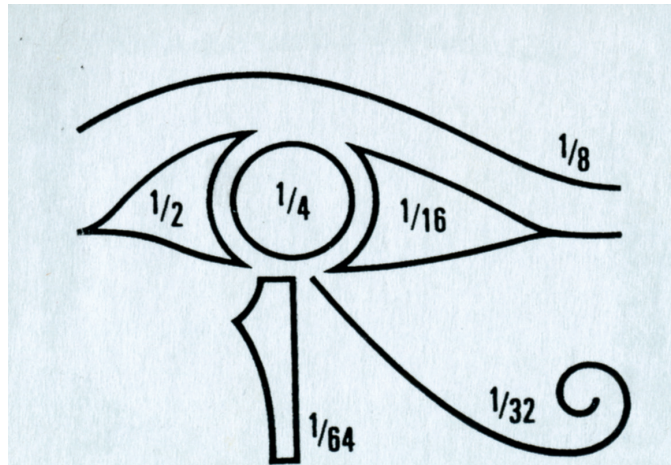
11. GÖZ İLE İLGİLİ İNANÇLAR

Eski Mısır Dönemi

Horus'un Gözü Şeklinde Seramik Koruyucu

Tarihte gözün koruyucu etkisini ilk fark etmiş ve bunun üzerine kutsal kabul ettiği gözün bir tanrıya ait olduğunu inanan ilk toplum Mısırlılar olmuştur. Eski Mısır inanışına göre "Udjah" adı verilen kutsal göz, ölümden sonra yaşamın tanrısı olan Osiris ile, eşi İsis'in oğulları, Nil vadisinin koruyucu tanrısı, şahin başlı Horus'un Gözü olarak tanımlanmıştır. Başka bir tanıma göre Horus'un gözü, Antik Mısır tasvirlerinde ilah Horus'un "Ay Gözü" de denilen sol gözüne verilen addır. Mısır halkı tarafında iki farklı anlam katılan bu göz, hem manevi olarak hem de biçimsel olarak anlaşılmıştır. Manevi anlamı, vicdanın gözünden hiç birşeyin kaçmayan merhametsiz yargıcın keskin bakışını sembolize eder. Bu vicdanın 24 saat kapanmayan vicdanının gözüdür. Bu yüzden, güneş ve ay, Horus'un gözleri olarak ifade edilir. Biçimsel anlamda ise Tanrı'nın "Bir"liğini (tekliğini) matematiksel olarak gösteren bir semboldür.

Horus'un Gözündeki Oranlar

Roma Dönemi Göz Adakları

İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar, inanç konusunda insanlar hep bir araç temin etme çabasına girmişlerdir. Bu durum hastalıklarında da, sağlıklarında da karşımıza çıkar. Roma Dönemi'nde hastalıkla mücadelede tanrıya olan inanç ve şükran açıkça görülmektedir. Özellikle hasta olan uzuvlarına ait olan adaklar bir şükran belirtisidir. Tanrıya edilen dua sonucu, hastalığının iyileşmesi üzerine kişi iyileşen organından bir adak yaptırır ve tanrıya sunmak üzere tapınaklara bırakmaktadır, yada hasta olan uzvunu adak yaptırıp önceden tapınağa iyileşmek için bırakmış da olabilirler. Bu durum göz hastalıkları içinde geçerlidir. İki kurşun ve iki tane darp tekniği ile üretilmiş bakır alaşım malzemeli göz şeklinde adaklar, göz hastalığından kurtulmuş olan kişilerin şükranlarını belirtmek amacıyla tanrıya sundukları birer adaktırlar.

TANRIYA ADAK

Bronz adak üzerinde Son'un tanrı'ya (adağı) manasına gelen "ΘΕ | Ω | Σ V Ω || ΝΟΣ" harfler görülmektedir.

Mermer adak ortasında göz şekli yapılarak A'nın çocuk felçli olan kızı Meter Tymenaia için Tanrıya adak manasına "Α ΦΙΑ ΠΩΛΙΩΝΟΣ / ΜΗΤΡΙ ΤΥΜΕΝΕ - ΑΑΕΥΧΗΝ" yazısı okunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Öztürk - Perk 2009, Adalya Dergisi, No.12, s.103-106, Antalya.

Son Roma (Bizans) Dönemi Adakları

Toplu bulunmuş kalıp/darp tekniği ile altından üretilmiş göz şeklindeki adakların bir kısmında yazılar okunmaktadır. (Yazılar resim altlarında verilmiştir.) Bu adakların göz sağlığı ile ilgili mi yoksa Tanrının kendilerini görmesi için mi adandığını kesin olarak söylemek mümkün değildir. Roma Dönemi'nde görülen hastalıktan kurtulmak için tanrıya sunulan adakların Bizans Dönemi'nde de devam ettiğini söylemek yanlış olmaz.

Altın göz adak üzerinde Tanrı yardım et manasına gelen “+KYIEBOHΘN” (Kurie Boethei) yazısı okunmaktadır.

Altın göz adak üzerinde Tanrı yardım et manasına gelen “[KY]PIE[BO]EΘ” (Kurie Boethei) yazısı vardır.

Osmanlı (Yakın Hristiyan) Dönemi Adakları

Antik çağdan beri devam eden adak bırakma geleneği, Roma ve Son Roma (Bizans) döneminin devamı olarak Osmanlı dönemi ve günümüzde de devam etmektedir. Osmanlı döneminde ülkemiz topraklarındaki kiliselerde göz şeklinde üretilen adaklar, Hristiyan inanç dünyasında, gümüşten kalıp/darp tekniği ile üretilmiş, ülkemizdeki Hristiyan inancındaki insanlar tarafından kiliselere belli bir ritüelle bırakılmaktadır. Genellikle gümüşten üretilmiş bu adakların Osmanlı döneminde gümüş kaliteleri kontrol edilerek padişah tuğralı damgalarla damgalanmaktadır. Ancak bu dönem adakların göz sağlığı ile mi yoksa kötü gözlerden yani nazardan sakınmak için mi kullanıldığı hakkında kesin olarak yorum yapmak mümkün değildir. Bu istek, adak bırakılırken edilen dualarda belli olmaktadır.

Osmanlı Tılsım Mühür

46x41mm ölçülerinde dikdörtgen formundaki pirinç mührün çerçeve içinde ve dört satır halinde harflerden ve çok az sayıda sayılardan oluşan **erkam-ı ve hurûf-ı mukatta** kazınmıştır. Arka yüzünde ise "**Göz ağrması**" yazısı kazınmıştır. Bu yazıdan tılsımın göz hastalıklarının tedavisi için hazırlandığı anlaşılmaktadır. Sapı gövdeyle bir dökülmüş olup sabittir.

Göz Şeklinde Koruyucu ve Mahfazalar

Bizans Dönemi'nde şeytanın varlığına ve eylemlerine olan inanç toplumda yoğun olarak hissedilmiştir. Bu durumda kurşun, bronz yada altından yapılmış olan tılsımlar ve muskaların koruyuculuğuna inanılmıştır. Bu inanışta şeytana hükmettiğine inanılan Süleyman'ın mührü ön plana çıkmaktadır. Şeytanın göz hastalıklarına da neden olduğu, bu kötülükten korunmak için göz şeklinde tıslımlara ve muskalara başvurulduğu 5. yy'da görülmektedir. Muskalar takılmakla kalmayıp, ezilerek içildiğinde de şifa verdiğine inanılırdı. Madenden üretilmiş (gümüş, bakır) koruyucular üzerlerinde stilize göz şeklinde örneklerde üretilmişlerdir. Bu sayede koruyucu ifadelerin güçleri artırılması istenmiştir. Nazar, göz değmesi, göze gelmek, Meş'um göz, İsabeti ayn olarak tanımlanan kötülüğe yorumlanan inançlardan korunmak amaçlanmıştır.

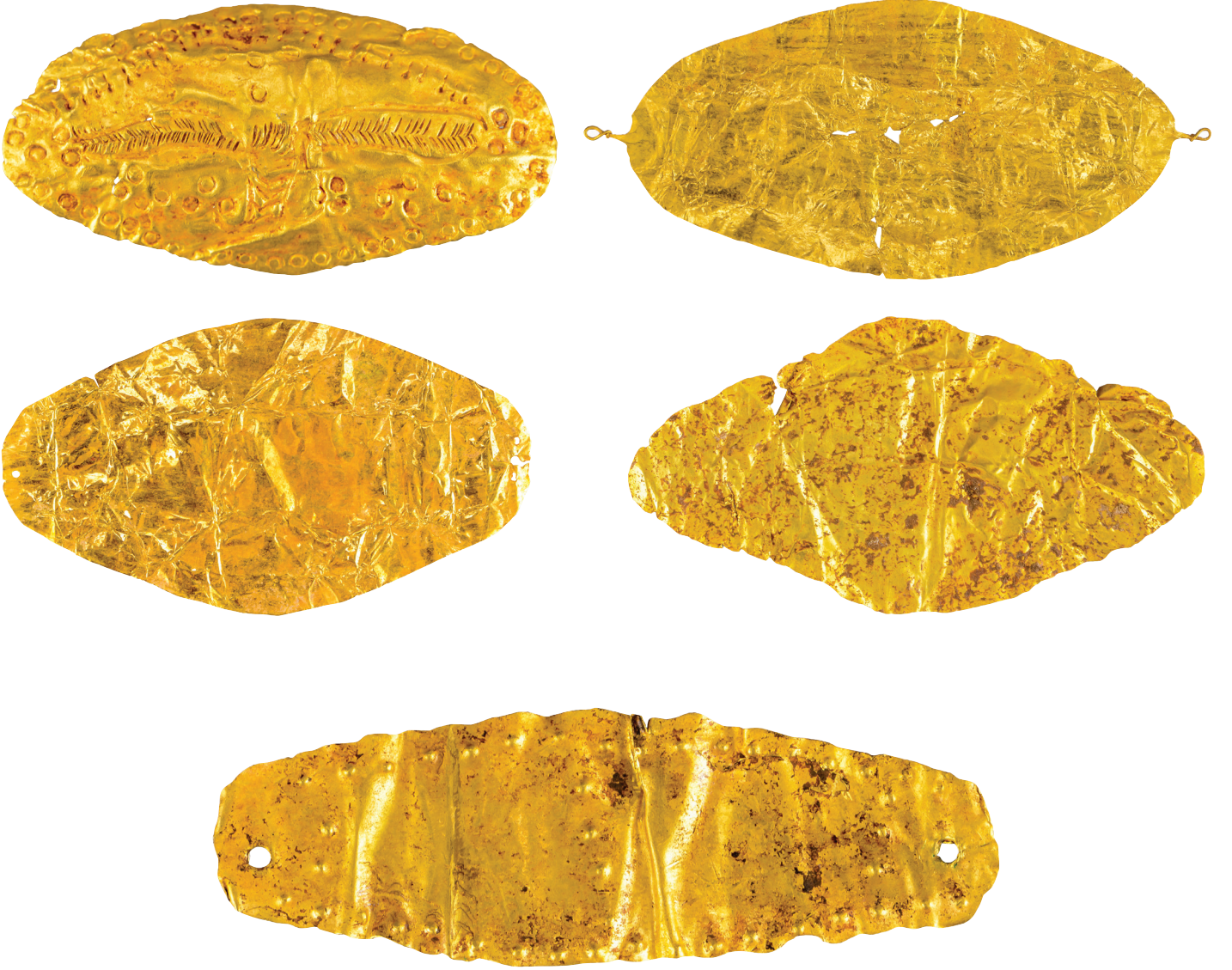

Bizans Dönemi Kurşun Tılsım

Mahfazalar, stilize göz şeklinde tasarlanmış üçgen muska (kağıttan koruyucu dualar, ayetler, vefkler) kapları gümüş, çinko ve kumaştan üretilmişlerdir. Özellikle gümüş olanlarda Maşallah yazıları, yine göz şeklinde mavi boncuklar bulunur. Bu durum antik dönemdeki adak inancından farklı bir anlam taşımaktadır. İslam dini ile birlikte inancın pekişmesi açısından, koruyucu olarak kullanılmaya başlanan bu tılsımlar ya göz şeklinde yada üzerlerinde göz betimlemesi olan koruyuculardır.

Gözlere konulan sikke yada göz şeklinde altın yada bronz tablalar, öldükten sonra ölüyü ileriye taşıyacak olan kayıkçıya verilen bedel olarak düşünülüyordu. Yunan mitolojisinde, ölülerin ruhlarını, yeraltındaki ölümler ülkesi Hades'i çevreleyen Styx ırmağından geçiren kayıkçı Kharon'a nehri kazasız geçirmesini sağlamak için kullanıldığına inanılır. Öldüğünde gözlerine bu tablolardan konulmayanların Araf'ta kaybolacağına inanılıyordu. Grekler'de ve Macarlar'da da bu duruma benzer bir örnekle karşılaşılır; fakat bu malzemelerin gözlere mi yoksa ağza mı konulduğu hakkında kesin bilgi yoktur.

12. GÖZLÜKÇÜLER VE GÖZLÜKLER

12. GÖZLÜKÇÜLER ve GÖZLÜKLER

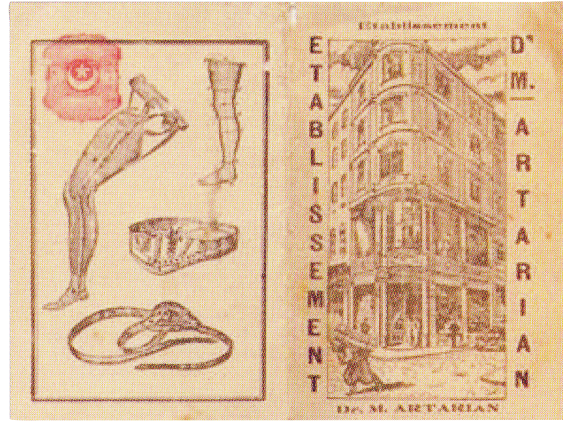
12.1. Gözlükçüler, Gözlükçü Ruhsatnamesi, Kartvizitleri ve Reklamları

Gözlükçüler
Anestidis

Dr. M. Artaryan

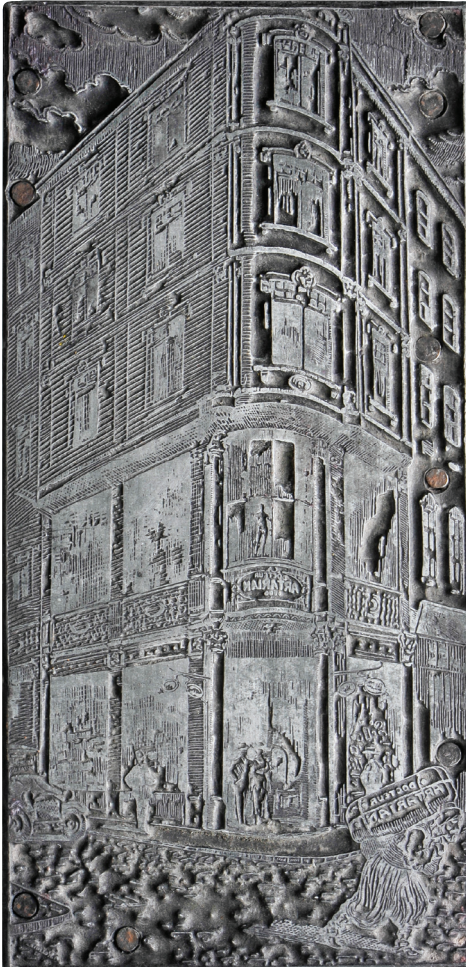

Dr. M. Artaryan 1920 yılında Bahçe kapı caddesinde faaliyet gösteren ecza ve tıbbi alet deposu kuran sayılı kişilerdendir. Dönemin önemli firmaları arasında yer alır. Dr. M. Artaryan' a ait 1920' li yılların kartvizit örneklerinde gözlük, şırınga, pens ve çeşitli ameliyat araçlarına yer verilmiştir.

149. Filateli – Etablissement Dr. M. Artarian GÖZLÜKÇÜ ve TIBBİ ALETLER FAİRMA KARTI

75 YTL

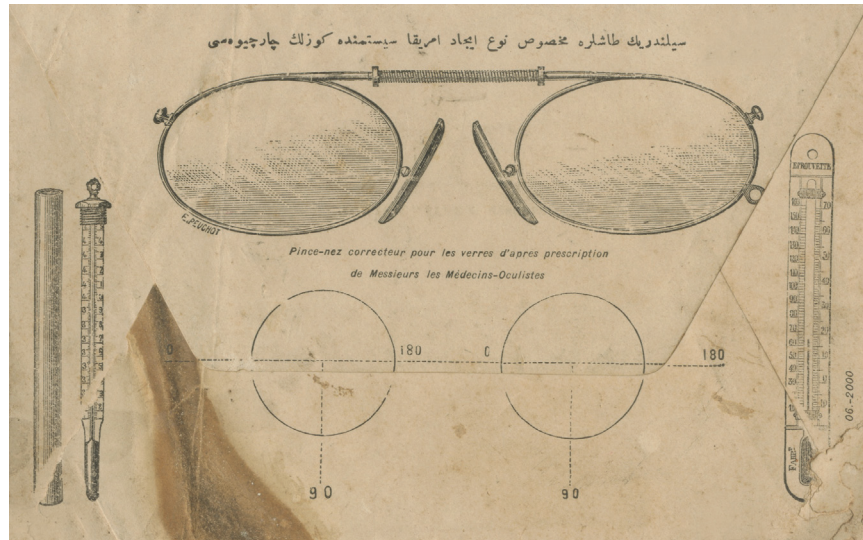
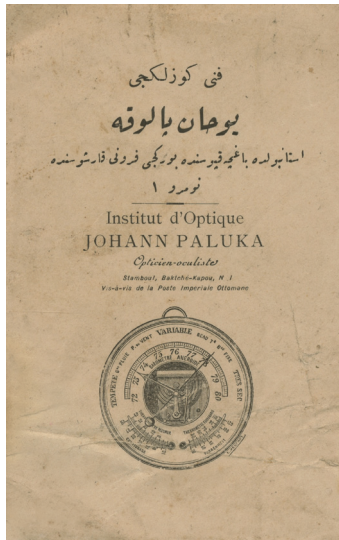
Doktor Arnaryan Fenni Gözlükçü
Bahçe kapı, Doktor Arnaryan Hanı tahtinde
Telefon İstahbul 684

Yohan Paluka**İstanbul'da Bağçe Kapusunda; Börekçi Fırını Karşısında; Numero: 1.**

Fırmanın gözlük kılıfı üzerinde “Baluka Fenni Gözlükci / Ortoskob Gözlük Taşı” yazılıdır.

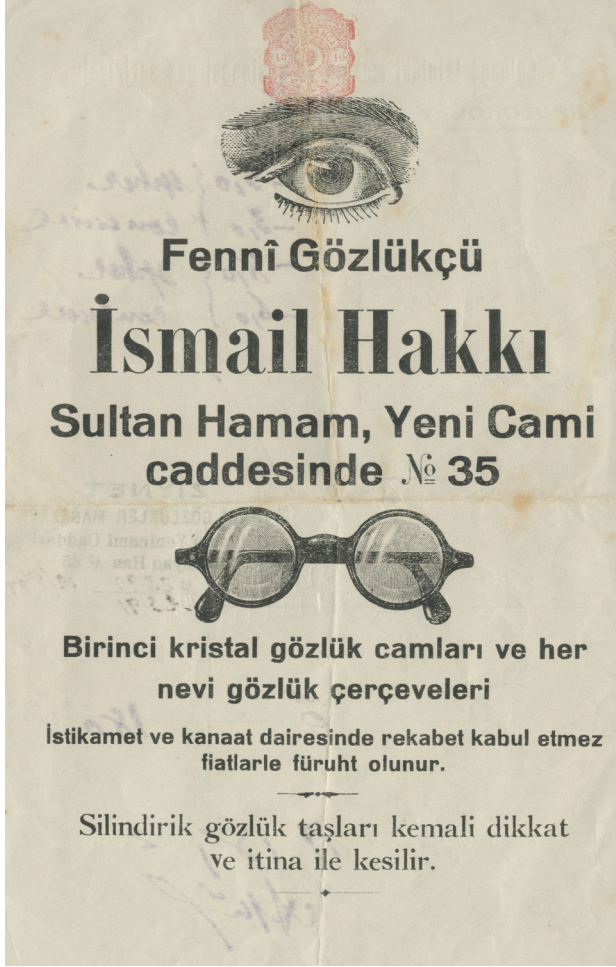

Firma ismi yazılı gözlük temizleme mendili

Fenni Gözlükçü Yohan Paluka İstanbulda Bağçe Kapısında Börekçi Fırını Karşısında Numero:1

İsmail Hakkı

İsmail Hakkı
Fenni Gözlükçü
Sultan Hamam, Yeni Cami Caddesinde, Çiçek Pazarı Sokağı Köşe-
sinde [45]

Salih Necati Emgen

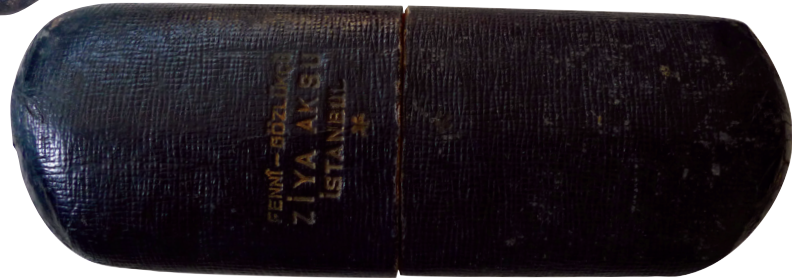
Eczacı Salih Necati Emgen' in 1901 yılında Üsküdar meydanın da ilk eczanesini açmasıyla gözlükçülüğe de başladı fenni gözlük satışı, o dönemde henüz Gözlükçülük kanunu çıkmadığından, yüksek okul mezunları olan eczacılara bırakılmıştı. Bu durum Cumhuriyet döneminde 1939 yılında çıkan Gözlükçülük Kanunu' na kadar devam etti. Eczacı Salih Necati Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarında Sirkeci' deki yeni yerine geçerek, Gözlükçü - Eczacı olarak bu sektörde isim yapmaya başladı. Soyadı Kanunu'nun çıkmasıyla, Orta Asya Türk dillerinde "İlaç yapan, Şifa veren" anlamına gelen "Emgen" ismini seçer. Salih Necatinin Gözlük işine ağırlık vermesi 1925 yılından sonra başlar.

İstanbul'daki Gözlükçülerin Reklamlı Gözlük Kılıflarından Örnekler

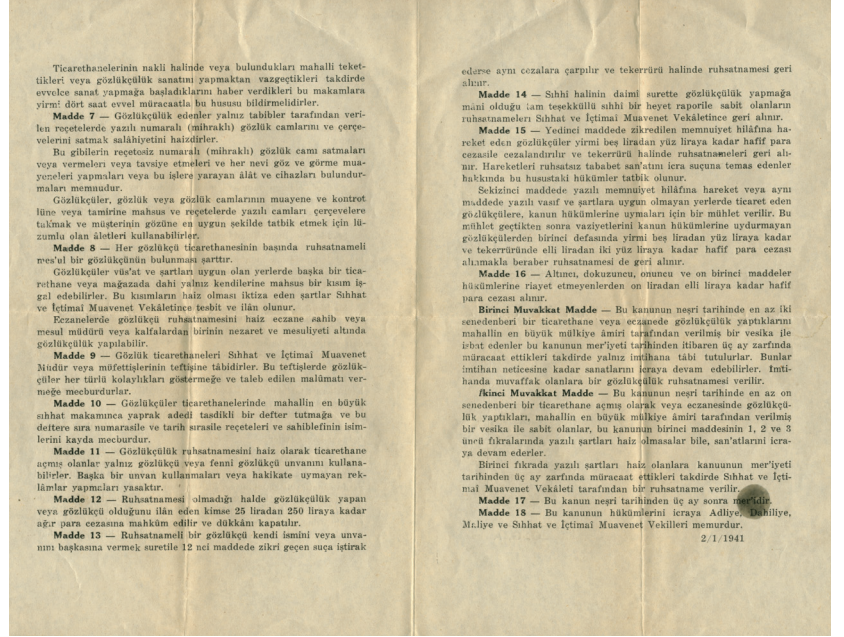
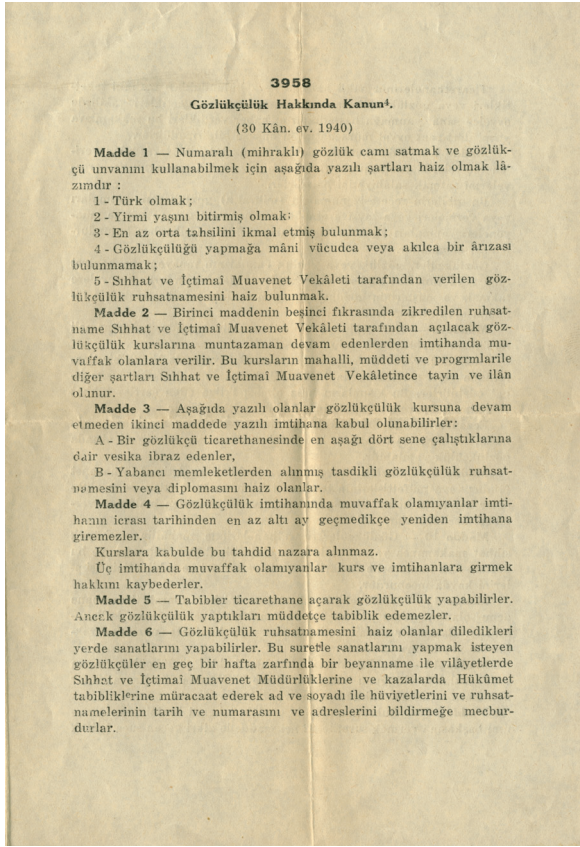

Fenni Gözlükçü
A. Polatos
Galata-İstanbul

Fenni Gözlükçü
Ziya Aksu
İstanbul

Gözlükçü Kanunnamesi, Ruhsatnamesi ve Fatura Örnekleri

Gözlükçülük Kanunnamesi

M. Necati Alkan' a verilen 17 Ekim 1956 tarihli fenni gözlükçülük ruhsat nağmesidir.

İstanbulda eski bir gözlükçü dükkanı fotoğrafı

Gözlük Faturası Örnekleri

GÖZLÜK DEPOSU Teyit : CAPPED - İSTANBUL

Ernesto Caffiero

Gariye, Rikim Cad. Kahol Hırsızları han 27
(Karaköyde) Karaköy İstanbul (garje)

Posta Kutusu : 603 Galata - İstanbul
Telefon : 44 66 83

FATURA N°: 0710 İSTANBUL, 14.5.1966

Bay : ASAL OPTİK - Ali ve Mehmet Asal
Adres : Tünel cad. no 8 Karaköy, İstanbul

Adet	Çift	MALIN CİNSİ	Fiyat	Tutar
81		Bayrak 3. sınıf Cam. FRONTIER 55 mm (800.200)	12	972
36		" " " " " " " " (215.400)	14	504
5		" " " " " " " " M " (15)	15	75
3		" " " " " " " " (415.600)	16	48
3		" " " " " " " " 52 mm (50.800)	25	75
1		" " " " " " " " (50.100)	32	32
3		" " " " " " " " (100.170)	36	108
132		Yaklaşık Birekizim Yuma kardan -		1898

5/27

Üç kardeşler

İstanbul No. 3

İSTANBUL
Teyit : 2204

Bay : Tameri
Adres : 1. cadde 18. bazar 9. kat / İst. / Meraklı Hırsız. Hırs. Saal - 260

30.10.1966

1.10.1966

American Optical 24 43 96
Sicil No. 75122/14864
Adres : Beyoğlu Tokatlıyan İş Hanı No.30

Fenni Gözlük Ticarethanesi
Beyoğlu - American Optical ve Zeiss Acentası

Adres : Bay. Tünel cad. Akbey. Spot. Cad. 8. Yereca B.p. 112/6.

Fatura N°: 46 İstanbul, 14-5-66

Alın Fatura No	Tarih	No. sı	No.	Miktarı	SATILAN MALIN CİNSİ	FIYAT Lira Kr.	TUTARI Lira Kr.
					1. Pınar pırlantı Karaköy Lüle	200	
					Yaklaşık iki yüz liralık	200	

Her türlü yedi beşlikte müşteriler akitir Herhangi bir illüstrasyonun fiyatı mercii lütfen makbuzatıdır.

Gözlük Zarfları

HAVUZLU HAN GÖZLÜK DEPOSU
KURULUŞU : 1910

47 Yıldanberi emrinizde çalışmaktadır.

CARL ZEISS

İnsanın en kıymetli ve asil ucu, GÖZÜdür. Bu itibarla gözlerimizin kıyafet ve sıhhatini korumak için, elimizden gelen her gayretli sarfetmemiz lazımdır. Baş ağrısı, yorgunluk, iş kıyafetinin azalması ve hattâ bir çok kazalar, hep ihmâl edilen görme noksanlarının neticesidir. Onun için muntazaman göz muayenesi yaptırmayı kat'iyen ihmal etmeyiniz. Gözünüz için hiçbir şey esirgemeyiniz. Gözlüğünüzün camlarını en son limi esaslara göre imâl edilmiş ve dünyaca maruf

ZEISS-PUNKTAL
Camlarından Yaptırınız.

ZEISS
Fenni Gözlük Deposu
AHMET BOZKURT
Sultanhamam Havuzlu Han No. 5
İstanbul Telefon : 22 39 87

Sipariş N°: 0615

Tarih : alınacak gün
Bay : Zeynep için
Beyan :
Adres :
Fiyat : 13.10 - Alıncak hesap : 13.10 - Bakiye :
Yapılacak iş : 2. m. Zeiss 4/6

Sağ	Yakın	Uzak
	-2.00	Power

Sol	Yakın	Uzak

Sağ Sol

Göz zayıflığı bir hastalık değildir!
Doğru gözlüklerle giderilebilir

Busch
gözlük camları
sizi tatmin eder

markasına dikkat

S. YAFET
Karaköy, İskele Caddesi No. 11 - İst. N° 13511

Fenni Gözlük - Zircoscopy - Tuhafiyet
İrretat - Furgat - Kartastiy - Lika
dört eyle - Oyuncak - Sahil edevat
Lâstik ve hamur eyle - Çocuk arabaları
n. Her nevi saat ve nâzî nâzî eyleyan
Telefon : 34 07 52

S. YAFET
Karaköy, İskele Caddesi No. 11
İSTANBUL N° 13511

Fenni Gözlük - Zircoscopy - Tuhafiyet
İrretat - Furgat - Kartastiy - Lika
dört eyle - Oyuncak - Sahil edevat
Lâstik ve hamur eyle - Çocuk arabaları
n. Her nevi saat ve nâzî nâzî eyleyan
Telefon : 34 07 52

FIYAT
ALIN HESAP
BAKİYE

R Fenne	Nâzî
L Fenne	Nâzî

R L

FENNI GÖZLÜKÇÜ
Optik
DİPLOMA No. 2/140 TEL. 22 94 22
YUSUF SAMİ ÖNÜÇERÇİ
Sirkeli, Hamidiye Caddesi No. 43 - İstanbul

SİPARİŞ N°: 5744

Adres : Rıza Zeynep

Verildiği gün : 14/6 ve saat 14.00

Alınacağı gün : 14/6 ve saat 14.00

OD	Uzak: sph.	cyl.	A
	Yakın: sph. <td>cyl. <td>A</td> </td>	cyl. <td>A</td>	A
OG	Uzak: sph.	cyl.	A
	Yakın: sph. <td>cyl. <td>A</td> </td>	cyl. <td>A</td>	A

P. D. Cam gökeli TAYD

13.15

Men-tose

Yakın

Alın hesap Bakiye

Gözlük Reklamları

فنی کوز لکمی
اپستوت نیکولایدس و دیمتری کارایانیکس

استانبولده بیچہ قیوستمہ بشیر کمال افندیگ احزاخانہ سنہ متصل نومرو ۸

قولاقدن و بروندن طاقہ کوزلکار غایت اہون ر فیات ابلہ فروخت اولندی کی
اطبا طرفندن ترتیب و تعین ایدیلان کوزلک رچتلربدہ کمال دقت و بصیرتہ ایضا اولمقدہ در.

Apos. Nicolaidès et Dem. Carayannakis
OPTICIENS
Stamboul, Bagtché Kapou 8
(à côté de la Pharmacie Béchir Kémal)

Grand choix d'articles d'optique, pince-nez, lunettes et pince-nez
correcteurs, faces à main, loupes, etc. etc.
Exécution prompte et soignée d'articles de lunetterie, suivant
prescriptions des docteurs oculistes.
PRIX RÉDUITS

ΑΠ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ & Δ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΣΤΑΜΠΟΥΛ, ΜΠΑΚΤΣΕ-ΚΑΠΟΥ ΑΡ. 8
(Παραπλευρώς του Φαρμακείου Μπεσίρ Κεμάλ)

Πλουσιανή συλλογή ειδών όπτικης, διοπτρών, όμματουαλίων,
φακών κ τ λ. Άκριβής εκτέλεσις συνταγών
εις τιμάς λίαν συγκαταβατικάς.

Fennî Gözlükçü

Epustot Nikolaidis ve Dimitri Karayanikis

İstanbul'da Bağçe Kapısında Beşir Kemâl Efendi'nin
icazâhânesine muttasıl Numero 8.

Kulakdan ve burundan takma gözlükler gâyet ehven bir
fiyât ile furuht olunduğu gibi etibbâ tarafından tertîb
ve ta'yîn edilen gözlük reçeteleride kemâl-i dikkat ve
basîretle ifâ olunmaktadır.

HERKES!..

Reçeteli Gözlüklerini

Çerçeve ve Cam çeşitleri bol bol
bulunan alttaki adreste yaptırıyor

OPTİK
DİPLOMALI
MÜTEHASSİS
FENNÎ
GÖZLÜKÇÜ
BEYOĞLU
PARMAKKAPI
KÖŞEBAŞI
№ 76
REKOR

Çünkü: En son sistem makinelerle ve garantili
olarak yapılmaktadır

Fiyatı 1 Lira

Tanıtım Kartları

İstanbul, Bahçekapı'da Necat Ticarethanesi isimli diplomalı fenni gözlükçünün arkalı önlü Latin harfli Türkçe, Arap harfli Türkçe, Fransızca ve İngilizce bastırdığı tanıtım kartı.

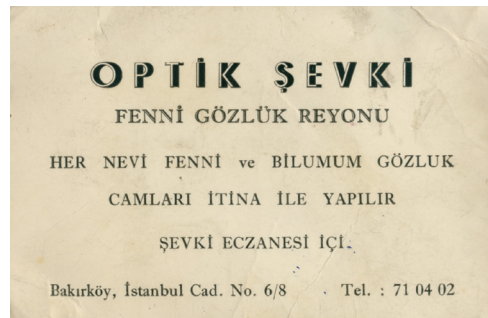
Necat Ticarethanesi isimli diplomalı fenni gözlükçünün evvelki kart basımından sonraki bir dönemde adres değişikliği ile birlikte bastırdığı tanıtım kartı.

1- Müadele tarihi: 4-1-1943 Sayı: 3036
2- Çekiliş, dernek icaklinda ve Noter huzurunda yapılacaktır.
3- Çekiliş, müteakkip bir ay zarfında alınmayan eşyalar derneğe taherru edilmiş sayılır.
4- Çekiliş tehir edilmez.

Piyangodaki Eşyaların Bazıları :

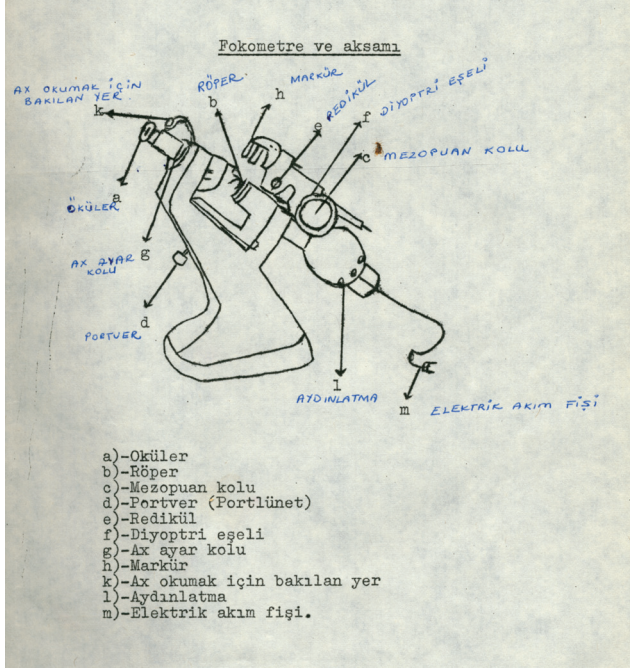
C İ N S İ	ADET	FIATİ Lira	TUTARI Lira
Radyo	1	750	750
Bisiklet	2	500	1000
Kol Saati	2	250	500
Hali	1	500	500
İpragaz (ikili)	2	250	500

12.2. Cam Ölçüm Cihazları

Fokometre

Fokometre, optik camların (lens) odaklarını ölçmek ve işaretlemek için kullanılır. Aynı zaman da reçete de istenen prizmatik etki, prizme büyüklüğü ve taban yerleşim yerini kolaylıkla bulunabilir.

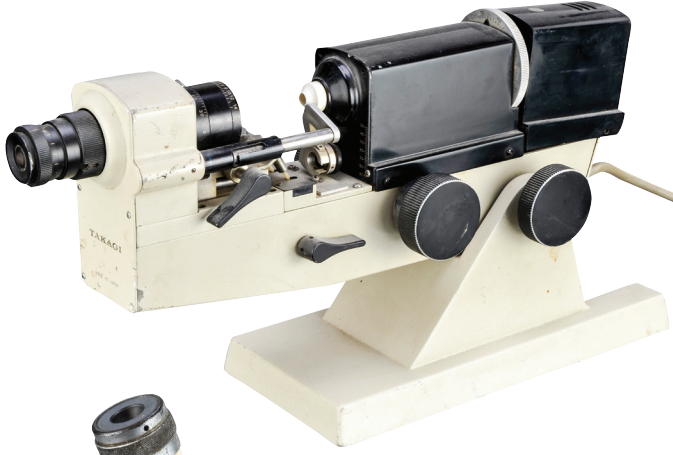
Topcon (No 7219)

FOKOMETRE'NİN KISIMLARI

- a) **Oküler:** Gözü tatbik edip 32 yeşil noktayı daire şeklinde gördüğümüz yerdir.
- b) **Röper:** Okülerden baktığımızda görünen 32 yeşil noktanın bulunduğu yerdir.
- c) **Mezopuan Kolu:** Okülerden bakılınca 32 yeşil ışığı netleştirmeye yarayan koldur. Sağa ve sola dönerek vazife görür.
- d) **Portver (Portlünat):** Fokometre'ye konan camı ileri, geri itmek suretiyle camın odak noktasının tam ortaya gelmesini sağlar.
- e) **Redikül:** Diyoptri eşelinden, diyoptri değerinin okunduğu yerdir.
- f) **Diyoptri Eşeli:** Radikül'den bakılınca işaret ve diyoptri değerinin görüldüğü yerdir.
- g) **Ax Ayar Kolu:** Cyl camlarda ax tayinine yarar.
- h) **Markür:** Odak noktası ve ax'ı ayaralanan cam, Markür ile markalanır. Markür kullanılmadan evvel, özel yerindeki mürekkebe batırılmalıdır.

Carl zeiss 65939

Takagi

Original Hönig

Zehiss Winkel (95957)

Topcon

Topcon Deutschland GMBH 2362
Wahlstedt

Gözlükçü Atölyelerinde Kullanılan Cihazlar

Minicraft Regeltrafo 0730

Rimini O.M.A.P Italy

Alteco Cyanoacrylate A. (Type.EE-D)
Gözlük camlarının ve çerçevelerinin kırık yada kopmuş olan kısımlarının yapıştırılması amacıyla kullanılır.

12.3. Gözlük Cam Etiketleri

Gözlük Camlarının Kısa Tarihçesi

Optiğe olan ilgi Antik Çağ'a kadar uzanan uzun bir geçmişe sahiptir. Bilinen ilk camlar Mısır ve Mezopotanya uygarlıklarının kalıntıları arasında bulunmuştur. Camlar genellikle kuvarstan veya cilalanmış kristalden yapılmış ve küçük bir alanda güneş ışınlarını yoğunlaştırarak yangın başlatmak için bir büyüteç, yanma camı olarak yada balmumu tabletler üzerine yazıları silmek için kullanılmıştır. Bilinen en eski cama "Nemrut Merceği" denir. Asur medeniyetine ait bu mercek 300 yaşındadır. Optik teorileri Greko Roman filozoflar tarafından deneme yanılma metodu ile geliştirilmiştir. Plato ise emisyon teorisini detaylandırarak, görsel algının ışınların gözümüz tarafından emilmesiyle ortaya çıktığını ileri sürmüştür. Bu dönemde bir çok el yazmasında optik açıdan, taş ve kristal kullanımına atıfta bulunmaktadır. Tarihte bilinen en iyi örnek ise Roma İmparator Nero'nun iyi bir gladyatörlerin dövüşlerini görebilmek için zümrüt kullanılıyor olmasıdır.

M.S. 1000 civarında şeffaf kuvars veya beril ile yapılan büyüteçlerin "okuma taşı" yaygınlaşması, Avrupa'da keşişler esnasında el yazmalarının okunmasına yardım etmesi ile başlamıştır. Okuma taşlarının bulunuşu ise ancak 2 yüzyıl sonra gerçekleşmiştir. İlk gözlüklerden olan perçin gözlükler, 1260 larda İtalya'da ortaya çıkmıştır. Gözlüğün yapısı ahşap ile çevrelenmiş iki dışbükey (convex) merceğin, çivi ile birbirlerine bağlanması şeklindedir. Orta Çağ'da bu gözlükler bilgiyi ve zekayı temsil ediyordu. Kaynaklar her ne kadar ilk gözlükleri Bacon'un icat ettiğini söylesede, ilk gözlük mercekleri kimin icat ettiği bilinmemektedir.

Yerli Cam Etiketleri

Yabancı Cam Etiketleri

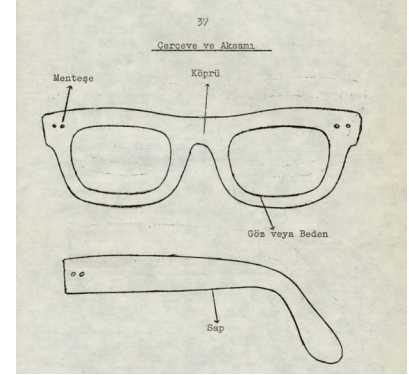

12.4. Gözlük Örnekleri

Gözlüğün ana maddesi olan camın geçmişi M.Ö. 4500 yılına kadar gitmektedir. M.Ö 1000 yılına ait, büyüteç olarak kullanılmış cam örneklerine Girit kazılarında rastlanılmıştır. Gözlüğü ilk bulan kişinin kim olduğuna dair bilgi yoktur. Gözlüğün buna rağmen ilk kez 1250 veya 1280 yıllarında Venedik'te bulunduğu düşünülmektedir. Çünkü 13.yy'da, Orta Çağ'da Venedik, İtalya'da cam üretimiyle ünlü olan bir yerdi. Gözlük icat edildikten 350 yıl sonra yüzün ortasına tutturuldu. Edward Scarlett 1730'da Londra'da sabit gözlük sapını icat etti. İlk gözlükçü dükkanı 1783'te Philadelphia'da açıldı. İlk güneş gözlükleri ise 1430'da Çinliler tarafından kullanılmıştır. Çinliler bu gözlükleri başta mahkemeler olucak üzere bir çok yerde gözleri görünmesin, düşünceleri göz ifadelerinden belli olmasın diye bu koyu gözlükleri kullanıyorlardı. 1900' lü yıllarda "Kelebek Gözlük" olarak tanımlanan Lagnon gözlüğü yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır.

Medice Man The Forgotten Museum of Henry Welcome Ed. By Ken Arnord and Danielle Olsen 2003 London

Tek Saplı (Lagnon) Gözlükler

Tek saplı Lagnon 1920' li yıllar Lagnette' nin 15.yy öncüsü olarak çıkan bu gözlüklere "Makas Gözlüğü" de denirdi. 19.yy başında Fransa'da çok yaygın kullanıldı ve makas gözlüğü bir yan kol ilave edildi. Bu yenilik katlamalı langnonları temsil etmektedir. Çoğunlukla kadınlar tarafından kullanılır ve süslü versiyonları vardır.

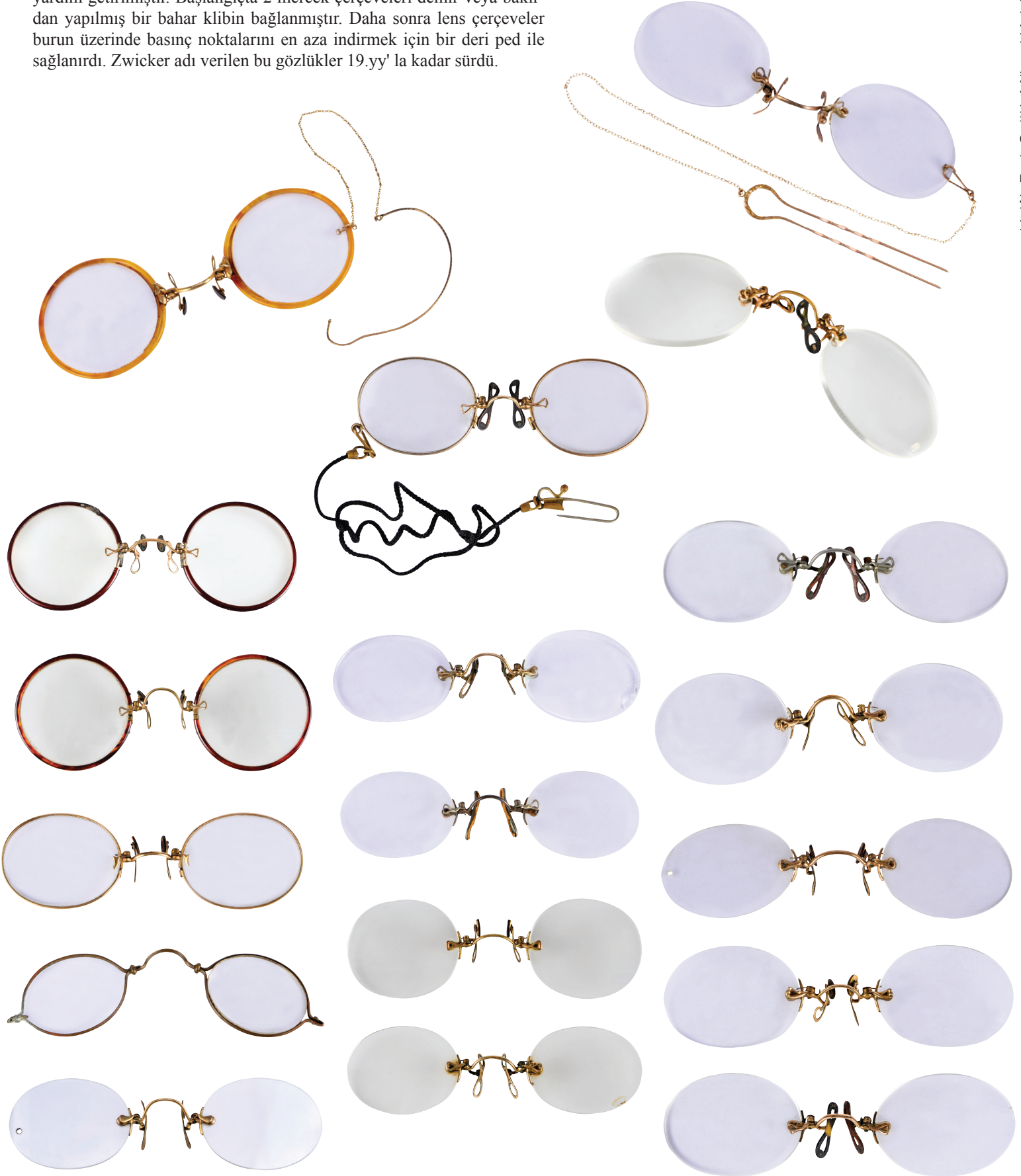

Pince Nez (Kelebek) 1875-1925

Makas, 16.yy' dan sonra, yayarılandıktan sonra görsel anlamda gözlüğe yardım getirmiştir. Başlangıçta 2 mercek çerçeveleri demir veya bakırdan yapılmış bir bahar klabin bağlanmıştır. Daha sonra lens çerçeveler burun üzerinde basınç noktalarını en aza indirmek için bir deri ped ile sağlanırdı. Zwicker adı verilen bu gözlükler 19.yy' la kadar sürdü.

Çift Kulplu Gözlükler

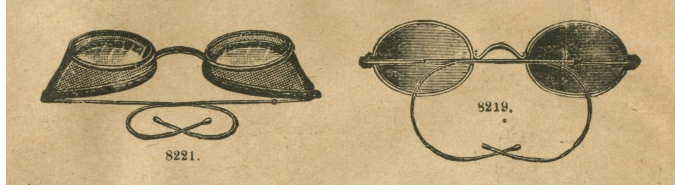

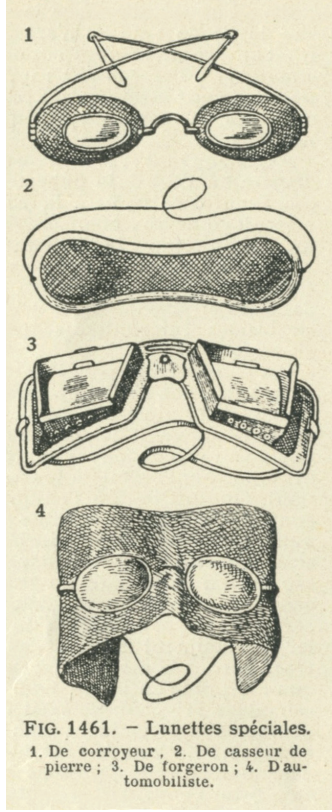

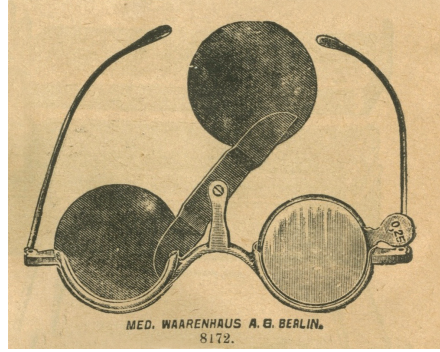
Ameliyat, Atölye, Isı ve Işıktan Koruma Amaçlı Gözlük Çeşitleri

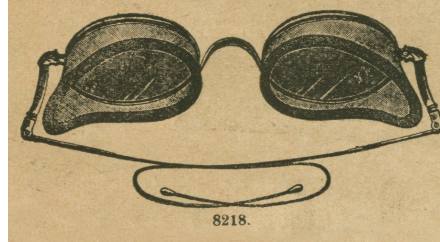
Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

FIG. 1461. – Lunettes spéciales.
1. De corroyeur, 2. De casseur de pierre; 3. De forgeron; 4. D'automobiliste.

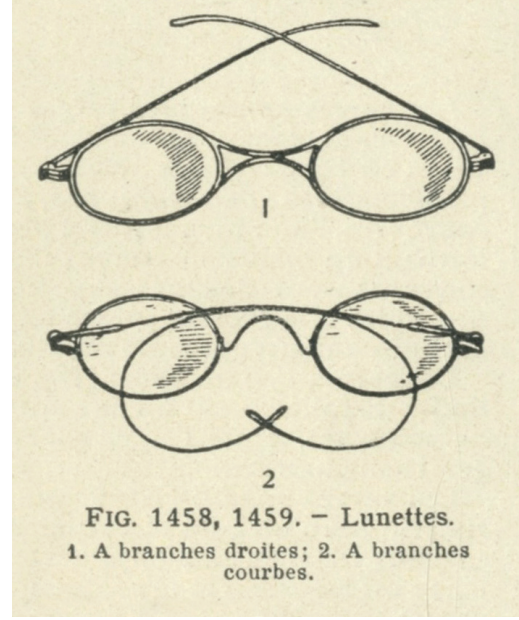
Larouse Medical Katalog, 1924.

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

Haupt-Katalog no.33, (1900 başı) Medicinesches Waarenhaus, Berlin

FIG. 1458, 1459. – Lunettes.
1. A branches droites; 2. A branches courbes.

Larouse Medical Katalog, 1924.

Ameliyatlarda Doktorların Kullandığı Gözlükler

Toz ve Rüzgara Karşı Koruruyucu Gözlük Çeşitleri

İnce İşçilik İsteyen İşler İçin (Mücevherat) Kullanılan Atölye Gözlük Örneği

İlk geniş gözlükleri ise 1430' da Çinliler tarafından kullanılmıştır. Çinliler bu gözlükleri başta mahkemeler olucak üzere bir çok yerde gözleri görünmesin, düşünceleri göz ifadelerinden belli olmasın diye bu koyu gözlükleri kullanıyorlardı.

Halûk Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu

Yabancı Marka Gözlük Kılıf Çeşitleri

Günümüzde Kullanılan Gözlük Çeşitleri

KAYNAKÇA

Bayat, 1992: Ali Haydar Bayat, Anadolu Tıbbi Folklorunda Göz Hastalıkları, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, IV. Cilt (Gelenek, Görenek ve İnançlar), Ankara.

Bayat, Okumuş 2004: Ali Haydar Bayat, Necdet Okumuş, Muhammed bin Mahmûd-ı Şîrvânî Mürşid (Göz Hastalıkları), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Bayat 2011: Ali Haydar Bayat, Tıp Tarihi, İstanbul.

Bourgery – Jacop: J.M.Bourgery and N.H.Jacop, (Ed. Jean – Marie le Minor and Henri Sick), Atlas Of Human Anatomy and Surgery, The Complete Coloured Plates of 1881-1854. Taschen Yayınevi.

Coşkunlar 1938: Şahap Nazmi Coşkunlar, Kötü Göz (Göze Gelmek, Nazar Değmesi, Kem Nazar, Meş'um Göz, İsabeti Ayn), Marifet Basımevi, İstanbul.

Faiences 2005: Faiences de L'antiquite, De L'égypte À L'Iran, Sous la direction d'Annie Caubet et Geneviève Pierrat-Bonnefois, Musée du Louvre Editions, Paris.

Gördüren 1954: Süreyya Gördüren, Göz Hastalıkları, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Hauptner 1913: H. Hauptner, Instrumenten-Fabrik für Tiermedizin, Berlin NW,6, Luisenstrabe 53.

Haupt Katalog, 1920: Medicinische Waarenhaus, Berlin.

Human Anatomy 2011: Benjamin A. Rifkin – Michael J. Ackerman - Judith Folkenberg (ed. Elaine Stainton) A Visual History From The Renaissance to The Digital Age, New York (Print China).

İgersheimer 1936: Josef İgersheimer, (çev. Murad Rami Aydın), Göz Hastalıkları, Türkiye Basımevi, İstanbul.

Ken Arnord and Danielle Olsen 2003 : Medice Man The Forgotten Museum of Henry Welcome Ed. By Ken Arnord and Danielle Olsen 2003 London.

Kirkup 2006: John Kirkup, MD, FRCS, The Evolution of Surgical Instruments (An Illustrated History from Ancient Times to the Twentieth Century, Novato, California.

Larousse Medical 1924: Dir. Galtier – Boissiere, Larousse Medical Illustre, Paris.

Lautenschlager 1888-1938: Laboratorium und Krankenhaus, Jubiläumskatalog Nr. 346.

Leitz 1831: Ernst Leitz, Apparate und Geratschaften, Laboratoriums-Einrichtungen, Berlin NW6, Luisenstrasse 45.

Pileur, 1883: A. Le Pileur, Le Corps Humain, Paris.

Perk 2012: Halûk Perk, Anadolu Antik Dönem Tıp Aletleri, Halûk Perk Tıp Müzesi Koleksiyonu, İstanbul.

Rifkin, Ackerman, Folkenberg 2006: Benjamin A. Rifkin – Michael J. Ackerman – Judith Folkenberg: Human Anatomy A Visual History from The Reenaissance to The Digital Age, New York.

Rutkow 1988: Ira M. Rutkow, M.D., The History of Surgery in the United States 1775-1900, Vol.1. Textbooks, Monographs, and Treatises, Norman Publishing, San Francisco.

Sarı, Akgün, Kurt 2011: H. Nil Sarı, Burhan Akgün, Ümit Emrah Kurt, "Mekteb-i Tıbbiye", Kuruluşundan 1933 Reformuna Fotoğraflarla Darülfünun Tıp Fakültesi, a, Ed., İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, İstanbul.

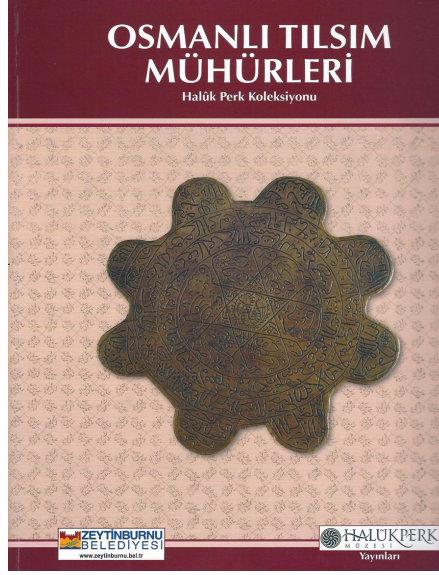
Topdemir 2002: Hüseyin Gazi Topdemir, Modern Optiğin Kurucusu: İbnü'l-Heysen, Hayatı, Eserleri ve Teorileri, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Uzel 1992a: İlter Uzel, Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrâhiyyetü'l – Hâniyye I, Ankara.

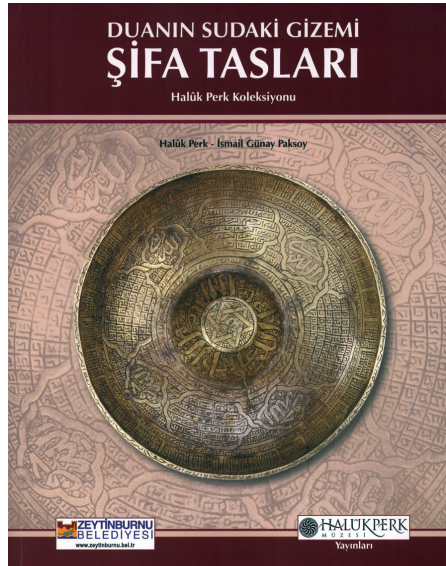
Uzel 1992b: İlter Uzel, Şerefeddin Sabuncuoğlu, Cerrâhiyyetü'l – Hâniyye II, Ankara.

Wilson 1997: Philip Wilson, Art of Ancient Iran (Copper and Bronze), USA.

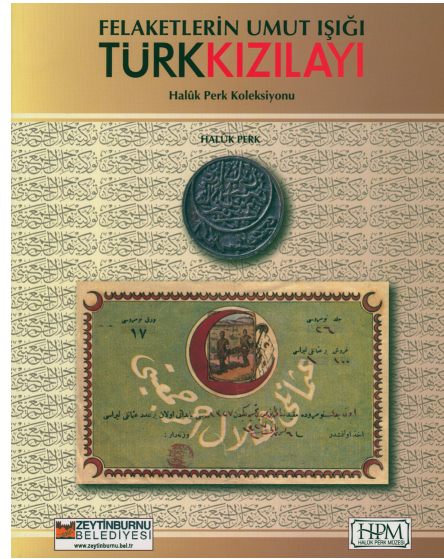
Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali Kapsamında Daha Önce Yapılmış Sergilerin Katalogları

2010

2011

2012

2013

2014